

КАЛЄНДАР ГАРАСИМА ЧОРНОХЛІБА

НА ЗВИЧАЙНИЙ РІК

1922

ЦІНА

...А СПІЛКА
...ОСУ
...А.

КАЛЄНДАР

ГАРАСИМА

ЧОРНОХЛІБА

НА РІК ЗВИЧАЙНИЙ

1922

УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА В КАНАДІ
210—214 ДУФЕРІН АВЕ., ВІННІПЕҐ, МАН.

СПРАВЛЕНЄ ПОХИБОК.

При друкованю сего календара вийшли деякі похибки і читач найкраще зробить, коли їх справить, нїм забересь до читаня календара.

Сторона 2, — в 6-ім рядку є: „до віри", а має бути саме: „віри".

Сторона 9 на самім долї додати: ученє дїтям (Поученє).

Стор. 12 в верхнім рядку має бути: Твої стараня не будуть даремні.

Стор. 15 — в дол. рядку має бути: Браміни, або брамани.

Стор. 23 — в 8 рядку згори має бути: перебував (не: перебув).

Стор. 24 — в 11 рядку з гори є: дурні не дбають, а має бути Дурні не дбають.

Тамже — 22 рядок з гори, має бути: Дурень, що... (не: хто).

Тамже — в послїднім грубшім рядку випущено „подібний" (має бути подібний до того).

Стор. 32 — в 7 рядку з гори є: московської, а має бути: москвофільської.

Стор. 38 — в 8 рядку з долини має бути: гуцульські і буковинські.

Стор. 43 — в 3 рядку згори: повпяки, має бути: повняки.

Стор. 48 — в 3 рядку здолу вичеркнути: „тут".

Стор. 92 — в 4 рядку з гори має бути: а ті гукають.

Стор. 94 — в 3 рядку згори має бути: вміти розпустити.

Стор. 95 — в 2 рядку згори має бути: Будда в трийцятім (не: тринайцятім).

Тамже — в 10 рядку здолу має бути: Вона родить ся.

Стор. 108 — верхний рядок першої колюмни перенести під другу колюмну тоїж сторони, де вийде:

Поглянеш оком так немов...
Гріх знов!

Нехай читач поправить сї помилки олївцем, тогди йому і кому будь другому буде лїпше читати.

ПЕРЕДНЄ СЛОВО ДО КАЛЄНДАРА.

Даючи Вам тай вашим діточкам — нехай здорові ростуть Вам на втіху — отсей другий мій калєндар, хочу висповідати ся перед Вами з тих клопотів, які менї доводило ся мати, нїм сей калєндар до рук Вам дістав ся.

Отже перше... Колиб в мене була власна друкарня і я був над нею найстаршим, то певно сей калєндар був би ще инший ніж він є. А чужими руками ви ніколи того не зробите, що своїми. Бо колиб , кажу власна друкарня, то і кум Павло щось побачив би і порадив би, тай жінка звернула би на щось увагу, а може і дитина (бо в мене діти дуже мудрі, такі, як Ваші) нехотячи піддала би якусь думку. Тай таки те, що в калєндари було би лише те, що я хочу, бо чоловік сам доглядав би.

І тому, щоби богато не говорити, скажу, що трошка матеріялу є тут зовсім чужого — такого, що і не знав я, що його помістять. Довідав ся аж опісля та було вже запізно.

Друге — наробили богато помилок, бо — як той війт казав: де моє око не догляне, там ладу нема. Отже мусів я ті помилки окремо зібрати, а Ви нїм заберетесь до читаня, найперше їх перегляньте, відшукайте й олівцем поправте.

Трете — образки... Думав я дати богато образків до сего калєндара — фотоґрафії дітий, жінчиної сестри, арендара з нашого села, писара; дальше тутешних чимало. Але не моя вина, що образків нема. Образки були, тілько бачите, не було гроший на те, щоби з них кліші (плити до відбиваня) поробити. Доручив я їх друкарни, а там подивили ся, подумали, помахали головою, потім ще потерли чоло і тогди кажуть:

— Гарні образки тай треба би... але часи тяжкі... Мусите на сей раз (ніби то на сей рік) вибачати тай попросіть своїх читачів, щоби на сей раз вибачали. Орудуємо ми їх грішми для них; поможуть вони більше видавництву, тогди може видавництво більше зробити. А то тяжкі часи в них, (ніби то в вас) а ще тяжші в нас. Коли вже Бог дасть дочекати на рік слїдуючий, то буде богато образків, а тепер хто щирий Українець та розсудний чоловік, той вибачить і не подивує ся. Рада душа до раю та...

Таке вони говорять та жалують ся, а я й сам бачу, що щиро говорять. Тогди кажу їм:

— Коли таке, то вже нехай буде без образків.

Отже вийшло таке, що як самі здорові бачите, то і не їх вина, і не моя і не ваша. Вже радше можна тут винувати Танаса Полубічка, бо колиб був дав тих 500 долярів на образки, що заплатив за перепродуванє горівки, то булоб можна наробити тілько образків, що де-де!...

IV.

Се, що важнійше.

На закінчене хиба скажу, що маю надію — що з мого календара будете задоволені. Маєте в нім і розумне і поважне, і веселе. Дбав я, щоби Ви мали собі тай сусідам що перечитати, тай щоби Ваші діточки мали чим інтересувати ся. Дав дещо свого і людського такого, що не зашкодить нам всім громадою таки пильненько застановитись тай зачати трошка більше думати, як доси. А був би дав ще дечого ліпшого, колиб тілько того пильнував і не мав других клопотів. Та дасть Бог ліпших часів, тогди все воно буде ще краще, ніж нині. Колиб же знайшли щось трошка не до ладу, так вибачайте...

Отже дай Господи, щоби отсей 1922-ий, паристий рік був таким, щоби кілька попередних років мусіли його встидати ся.

Гарасим Чорнохліб.

Календарик на 1922 Рік

СІЧЕНЬ

Н.	П.	В.	С.	Ч.	П.	С.
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

ЛЮТИЙ

Н.	П.	В.	С.	Ч.	П.	С.
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28				

МАРТ

Н.	П.	В.	С.	Ч.	П.	С.
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

ЦВІТЕНЬ

Н.	П.	В.	С.	Ч.	П.	С.
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

МАЙ

Н.	П.	В.	С.	Ч.	П.	С.
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

ЧЕРВЕНЬ

Н.	П.	В.	С.	Ч.	П.	С.
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

ЛИПЕНЬ

Н.	П.	В.	С.	Ч.	П.	С.
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

СЕРПЕНЬ

Н.	П.	В.	С.	Ч.	П.	С.
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

ВЕРЕСЕНЬ

Н.	П.	В.	С.	Ч.	П.	С.
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

ЖОВТЕНЬ

Н.	П.	В.	С.	Ч.	П.	С.
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

ПАДОЛИСТ

Н.	П.	В.	С.	Ч.	П.	С.
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

ГРУДЕНЬ

Н.	П.	В.	С.	Ч.	П.	С.
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

РІК 1922

СВЯТА І ПОСТИ В 1922 РОЦІ.

(Після звичайного календара, або т. з. нового стилю).

СВЯТА.

Мясниць в 1922 р. 6 тижнів і 2 дни.

Неділя Мясопустна 19 лютого.

Неділя Сиропустна (сирове пущене) 26 лютого.

Великдень 16 цвітня; римо-католицький Великдень разом з українським.

Вознесеніє 25 мая.

Зелені Свята (Сошествія св. Духа) 4 червня.

ПОСТИ.

1. В Навечеріє Богоявленя (Другий, або Щедрий Святий Вечер).
2. Великий Піст — від 27 лютого до Великодня.
3. Петрівка від понеділка 12 червня до свята Петра і Павла — 4 неділи і 2 дні.
4. Спасівка.
5. Усікновенє Глави св. Івана.
6. На Воздвиженє Честного Хреста.
7. Пилипівка від 28 листопада до Різдва Христового.
8. Середи і пятниці кождого тижня кромі загальниць.

ЗАГАЛЬНИЦІ.

Церква не вимагає посту:

1. Від Різдва до Святого Вечера перед Йорданом.
2. Межи неділею Митара 5 лютого і неділею Блудного сина 12 лютого.
3. Від Великодня до Провідної (Томиної) неділі.
4. Тиждень по Зелених Святах (до Неділі Всіх Святих).

ЧАСИ ПОВЗДЕРЖАНЯ.

Весіля з музикою і гучні забави забороняє Церква в такі часи;

1. В усі середи і пятниці.
2. Від початку Пилипівки до Богоявленя.
3. Від понеділка Сиропустного до неділі Томиної (до Провідної Неділі.
4. В Петрівку і Спасівку.
5. В День Усікновеня голови Івана Хрестителя.
6. В день Воздвиженя Честного Хреста.

Саме наше житє вимагає якоїсь системи, якогось порядку. Повинен бути означений час на працю і на відпочинок; на буденні справи і на релігійно-моральні; на молитву і забаву. Де ж люди порядок житя легковажать, там пускають вони з рук контролю над самими собою і над своїми дітьми і житє сходить тоді до моральної анархії, до безладя. А овочем безладя є упадок характерности, упадок морали домашної і громадської.

Згадати хочби одно — танці в неділї і свята. В инших людий, що розуміють значінє свят, танці не бувають, в нас же противно — неділї і свята бувають днями, коли молодіж гопки витинає. А се характеру не тілько не підносить, але його нищить.

Церква давно вже дбала, щоби завести в житю лад і між иншим поділила час року на пори і дні, означуючи, що повинно ся в ті пори чи дні робити, а чого ні.

ЧИСЛЕНЯ ЛЇТ.

Григорянський Календар, се той календар, якого тут і в західній Европі уживаєсь загально.

Юлїянський календар, се календар, якого уживає наша церква. В нїм місяцї і число днїв в місяцях такі самі, як і в Григорянськім, однакож Новий Рік Юлїянський припадає пізнійше — бо тогди, коли в Григорянськім численю вже 14-го січня. Подібно кождий 1-ий день кождого місяця в церковнім календари припадає — там 14, тут доперва 1-го.

Переступні роки є ті, яких число дасть ся поділити через 4 і нїчого не лишає ся (не лишає ся дробів). Рік 1922-ий не дасть ся через 4 рівно поділити, отже є роком звичайним, а найблизшим подільним через 4 роком буде 1924 рік — він буде переступним.

Се правило вповнї прикладаєсь до церковного календара, однакож в Григорянськім календари є остілько ріжниці, що в лїтах, котрі мають лише сотки (1800, 1900, 2000), мусять ті сотки (18, 19, 20) поділитись без решти через 4, тогди будуть вони переступними. Колиж не поділять ся, то переступними не будуть.

Греки числять лїта від Сотвореня Світа (візантийська доба). Вона означує сотворенє світа на 1-го вересня(5,509 лїт перед Христом, отже теперішний наш 1922 рік є там 7431-им роком і зачав ся він 1-го вересня старого стилю.

Жиди числять лїта від сотвореня світа і їх Новий Рік зачинаєсь в тій порі року, що і грецький, хоч не точно того самого дня. В осени 1922 року зачинаєсь в них 5683 рік.

Турки і взагалї люди магометанської віри числять лїта від вандрівки Магомета з Мекки до Медини. Їх Новий рік припадає в падолисті і в осени 1922-го року зачнесь їх 1341-ий рік.

СІЧЕНЬ — JANUARY

1-ий місяць — 1922 — має 31 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
Н	1	19	**Грудень 1921.** Нед. 28.	**Новий Рік**
П	2	20	Ігнатія Богоносця	Аделяйди
В	3	21	Юліянії мучениці	Ґеновефи
С	4	22	Анастазії	Тита еписк.
Ч	5	23	10 муч. в Криті	Ермелії
П	6	24	**Свят. Вечер**	**Трох Королів**
С	7	25	**Рождество Христове**	Луки апост.
Н	8	26	**Собор Пр. Богородиці**	Северина
П	9	27	**Стефана Первомуч .**	Мартиніяни
В	10	28	Пам. 20 тис. муч. спал.	Севастія
С	11	29	Дітий уб. в Виф.	Галини
Ч	12	30	Анизії мучениці	Ераста
П	13	31	Меланії преп.	Вероніки
С	14	1	**Січ. Новий Рік 1922. В.**	Фелікса
Н	15	2	30 Н. Сильвестра	Павла
П	16	3	Малахії прор.	Маркила папи
В	17	4	Собор 70 апостолів	Антонія
С	18	5	Нав. Бог. (Піст)	Приски
Ч	19	6	**Богоявлене Г. (Йор.)**	Генрика
П	20	7	†Собор св. Івана Хр.	Фабіяна
С	21	8	Георгія	Аґнішки
Н	22	9	31. Нед. Поліевкта	Вінкентія
П	23	10	Григорія Нис,	Обр. Пр. Д. М.
В	24	11	†Теодозія Великого	Тимотея
С	25	12	Татіяни	Павла
Ч	26	13	Ермила	Полікарпа
П	27	14	Отців в Синаї	Івана Золот.
С	28	15	Павла Тивейського	Кароля
Н	29	16	32. Нед. Петра	Франца
П	30	17	†Антонія Великого	Мартина
В	31	18	Атаназія і Кирила	Петра

ЛЮТИЙ — FEBRUARY

2-ий місяць — 1922 — має 28 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
С	1	19	**Січень.** Макарія еп.	Ігнатія
Ч	2	20	†Евтимія вел.	**Марії Ґромн.**
П	3	21	Максима і Неофита	Власія
С	4	22	Тимотея апост.	Блажея
Н	5	23	Климента свящмуч.	Агафії
П	6	24	Десять Дівиць. Ксені	Ромуальда
В	7	25	†Григорія Богосл.	Івана
С	8	26	Ксеноф.	Кирила
Ч	9	27	†Пер. Мощ. Ів. Зол.	Дороти
П	10	28	Преп. Ефрема	Схолястики
С	11	29	Пер. мощ. св. Ігн. Бог.	Евфрозини
Н	12	30	**Трох Святих Нед. Бл. С.**	Ґавдеція
П	13	31	Кира і Івана безсреб.	Катерини Річ.
В	14	1	**Лютий.** Трифона	Валентого
С	15	2	**Стрітене Господне**	Фавстіяна
Ч	16	3	Симеона Богопр.	Юлії
П	17	4	Ізидора преп.	Сабина
С	18	5	Агафії муч.	†Попелець
Н	19	6	**Неділя Мясопустна**	Конрада
П	20	7	Партенія преп.	Евстахія
В	21	8	Теодора стр.	Касіяна
С	22	9	Никифора	Елефана
Ч	23	10	Харлампія м.	Кат. св. Петра
П	24	11	Власія	Матея
С	25	12	Мелетія	Зиґфрида
Н	26	13	**Неділя Сиропустна**	Віктора
П	27	14	**Поч. Великого Посту**	Александра
В	28	15	Онисима апост.	Теофіля

МАРТ - БЕРЕЗЕНЬ - MARCH

3-ий місяць — 1922 — має 31 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
С	1	16	**Лютий.** Памфіла	Альбіна
Ч	2	17	Теодора Тір.	Симпліція
П	3	18	Льва папи	Куниґунди
С	4	19	Ап. Архіпа	Казиміра
Н	5	20	1. Неділя Посту.	Фридриха
П	6	21	Тимотея і Евстрагія	Віктора
В	7	22	Об. мощ. св. м. евген.	Івана
С	8	23	Полікарпа свщнм.	Томи
Ч	9	24	Об. Ім. Ів. Хр.	Францішки
П	10	25	Тарасія	40 мучеників
С	11	26	Порфірія	Катерини
Н	12	27	2. Нед. Посту. Прокопія	Григорія
П	13	28	Власія ісповідника	Христини
В	14	1	Март. Евдокії	Зофії
С	15	2	Теодота	Льонґіна
Ч	16	3	Евтропія	Любіна
П	17	4	Герасима	Ґертруди
С	18	5	Конона	Едварда
Н	19	6	3. Нед. Посту. 42 муч.	Йосифа обруч.
П	20	7	Василія	
В	21	8	Теофилакта	Венедикта
С	22	9	†40 мучеників	Октавіяна
Ч	23	10	Кондрата муч.	Віктора
П	24	11	Софрона	Софронія
С	25	12	Теофана	**Благов. Пр.Д.М.**
Н	26	13	4. Нед. Посту. Никиф.	Касіяна
П	27	14	Венедикта преп.	Івана Капістр.
В	28	15	Аґапія	Евст. і Кирила
С	29	16	Савина	Руперта
Ч	30	17	†Алексія	Бальбіни
П	31	18	Кирила Єрусал.	Кирила

ЦВІТЕНЬ — APRIL

4-ий місяць — 1922 — має 30 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
С	1	19	Март. Хризанта	Теодори
Н	2	20	5. Нед. Посту	Франца
П	3	21	Якова препод.	Ришарда
В	4	22	Василія	Вінцента
С	5	23	Никона	Ізидора
Ч	6	24	Захарії	Германа
П	7	25	**Благовіщ. пр. Богор.**	Доната
С	8	26	Собор Арх. Гавриїла	Діонизія
Н	9	27	**Неділя Цьвітна**	Марії Егип.
П	10	28	Іларіона преп.	Езекуїла
В	11	29	Марка	Леона
С	12	30	Ів. Ліс.	Ґеорґія
Ч	13	31	Страстний Четвер	Тибурция
П	14	1	Вел. Пятниця. Марії Єг.	Вел. Пятниця
С	15	2	Вел. Субота. Тита	Вел. Субота
Н	16	3	**Великдень**	**Великдень**
П	17	4	**Світлий Понеділок**	**Світ. Понеділок**
В	18	5	**Світлий Вівторок**	Апосонія
С	19	6	Евтихія	Емми
Ч	20	7	Григорія еп.	Леона
П	21	8	Іродіяна апостола	Віктора
С	22	9	Евпсихія	Сотера
Н	23	10	Нед. Томина (Проводи)	Войтіха
П	24	11	Антипи свщнм.	Юрія Муч.
В	25	12	Василія	Марка
С	26	13	Артемона свящмуч.	Клета
Ч	27	14	Мартина папи	Анастазія
П	28	15	Аристарха еписк.	Віталія
С	29	16	Агапії, Ірини	Петра муч.
Н	30	17	Нед. Мироносиць, Сим.	Катерини

МАЙ — ТРАВЕНЬ — MAY

5-ий місяць — 1922 — має 31 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
П	1	18	Івана преп.	Филипа
В	2	19	Івана Старопечерника	Анастазія
С	3	20	Теодора преп.	Найдене св. Хр.
Ч	4	21	Януарія	Фльоріяна
П	5	22	Теодора Сикеота	Пія V
С	6	23	†Юрія велмуч.	Івана в Олію
Н	7	24	Сави страт.	Доміцелї
П	8	25	†Марка еванг.	Станїслава еп.
В	9	26	Василія	Григорія
С	10	27	Симеона свящ.муч.	Антонія
Ч	11	28	Максима	Беатрикси
П	12	29	9 мучеників в Кизиці	Панкратія
С	13	30	†Якова апост.	Сервація
Н	14	1	**Май.** Єремії прор.	Боніфатія
П	15	2	Бориса і Глїба	Софії вдови
В	16	3	Теодота	Івана непом.
С	17	4	Пелагії	Пасхалиса
Ч	18	5	Ірини мучениці	Фелїкса
П	19	6	Йова многостр.	Петра
С	20	7	Олексія	Бернардина
Н	21	8	Нед. Слїпор. †Івана Бог.	Елеонори
П	22	9	Пер. Мощ. св. Николая	Юлії діви
В	23	10	Симон Зап.	Дезідерія
С	24	11	Мокія свщм.	Мокія
Ч	25	12	**Вознесеніє Господне**	**Вознесене**
П	26	13	Гликерії	Филипа
С	27	14	Ізидора муч.	Григорія
Н	28	15	Нед. св. ОО. Пахомія	Вільгельма
П	29	16	Теодора преп.	**2.** Максимілїяна
В	30	17	Андронїки	Петронелї
С	31	18	Теодота	Евхариста

СПЕЦІЯЛЬНА ЦІНА ДЛЯ ОБЗНАКОМЛЕНЯ

Wonder Health Restorer

З ЧУДОВИМ ВІДНОВЛЮВАЧЕМ ЗДОРОВЛЯ.

(Не містить в собі ніякого алькоголю).

Помагаючи лише природі лік сей приносить чудові успіхи через се, що відновляє здоровле у всіх тих, що терплять на ревматизм, ісхіяс, постріл, нервовість, невритис, недомаганя жолудкові, горячку, дихавицю, сухоти, недуги легких, недуги скіри, чираки, гемороїди, недуги серця, нирковї недуги, катар, запір і усякого рода болї. Воно показало ся чудовим ліком при недомаганях повернувших ветеранів терплячих на ґазові затроєня і недуги серця.

Що Говорять Мешканці Вінніпеґу Про Сей Чудовий Лік?

Пане Фред Бредлї— Дорогий Пане! Я уживала Вашого Чудового Відновлювача здоровля через кілька місяців і переконала ся, що він є дуже помічним як лік на ревматизм. Я тому радо поручаю його кождому терплячому на ревматизм. З поважанєм,

Телефон: Ґ. 2086. Пані М. А. Милс.

Добре звісний доктор поручає Чудовий Відновляч Здоровля.

Др. І. Е. Мекдоналд, 516 — 21-ша Аве., Вест Калґари, вилїчив ся цїлковито із сильного атаку ревматизму і ісхіясу, уживаючи для лїченя чотирох фляшок Чудового Відновлювача Здоровля і говорить, що він буде радий поручити його уживанє кождому терплячому.

Добре звісний вінніпеґський промисловець поручає Чудовий Лік.

Пан В. С. Камерон, Менеджер на Західну Канаду Метал енд Шінґлес, 533 Шербурн Стр., Вінніпеґ, вилїчив ся цїлковито з тяжкої нестравности Чудовим Лїком. Пан С. В. Камерон горячо поручає його уживанє в подібних як згадано недомаганях.

Телефон Ш. 482

Зроблений після рецепти звісного шкотського знатока зел і зложений лише з дестильованих зел. Чи не тому виплекав Великий Творець всіх річий зела щоби лїчити терпіня? Пощо мають мущини і жінки тратити свої гроші на се, що їм не приносить користи, але о много більше як шкоду? Дістаньте „Чудовий Відновлювач Здоровля", а можете бути певні, що повернете до повного здоровля. Подумайте, кілько заощадите через заживанє сего Зеленого Лїку „відновлювача Здоровля". Треба його однак мати в пору — запобіганє хоріб є лючшим від лїченя.

„ЧУДОВИЙ ВІДНОВЛЮВАЧ ЗДОРОВЛЯ".

Звісне зелене лїченє недуги.

Замовте собі безплатну брошурку добровільно надісланих свідоцтв. Одно лїченє складаюче ся з 3 фляшок Чудового Відновлювача Здоровля Тимус Бітер $5.00. СПЕЦІЯЛЬНО $2.50

З оплатою почти, або одна фляшка Чудового Відновлювача Здоровля і Тимус Біттер з почтовою пересилкою $2.25. СПЕЦІЯЛЬНО $1.00

УВАГА: — Сей лік належить заживати перед сніданєм, обідом і перед спанєм. Заживати його є лекше і найліпше у століовій ложці з молоком.

HOME REMEDIES SALES

848-352 MAIN STR., Dept. 9 WINNIPEG, MAN.

ЧЕРВЕНЬ — JUNE

6-ий місяць — 1922 — має 30 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
Ч	1	19	**Май.** Патрикія	Никодима
П	2	20	Талалея	Садова
С	3	21	†Константина і Єлени	Еразма
Н	4	22	**Зелені Свята**	**Зелені Свята**
П	5	23	**Пресвятої Тройці**	**Зел. Понеділок**
В	6	24	Симеона	Боніфатія
С	7	25	3. Обр. Гол. Ів. Хр.	Норберта
Ч	8	26	Карпа апост.	Роберта
П	9	27	Терапонта ввщмч.	Пріма
С	10	28	Никити	Марґарети
Н	11	29	1. Нед. по Зел. Святах	Варнави
П	12	30	Початок Петрівки	Івана
В	13	31	Єремія	Антонія
С	14	1	**Червень.** Юстина	Серце Ісуса Хр.
Ч	15	2	Никифора	**Боже Тіло**
П	16	3	Лукіяна	Франца
С	17	4	Митрофана	Адольфа
Н	18	5	2. Нед. по Зел. Святах	Марка
П	19	6	Висаріона чудотвор.	Гервасія
В	20	7	Теодота свщм.	Сильверія
С	21	8	Теодора Стратилата	Алойзія
Ч	22	9	Кирила архиеписк.	Павлина
П	23	10	Тимотея свящмуч.	Зенона
С	24	11	†Вартоломея	Рожд. Ів. Хр.
Н	25	12	3. Нед. по З. С. Онуфрія	Проспера
П	26	12	Акилини муч.	Івана і Павла
В	27	14	Єлисея прор.	Владислава
С	28	15	Амоса прор.	Леона
Ч	29	16	Тихона еписк.	**Петра і Павла**
П	30	17	Мануїла	Восп. св. Павла

ЛИПЕНЬ — JULY

7-ий місяць — 1922 — має 31 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
С	1	18	**Червень.** Леонтія	Теобальда
Н	2	19	4. Нед. по З. С. Юди	Пос. Пр. Д. М.
П	3	20	Юліяна Тарс.	Анатолія
В	4	21	Евсевія еписк.	Кирила і Мет.
С	5	22	Методія еписк.	Флавіяна
Ч	6	23	Агрипіни	Ісаї пророр.
П	7	24	**Рожд. св. Івана Хр.**	Івана і Пульх.
С	8	25	Февронії препмуч.	Єлисавети
Н	9	26	5. Нед. по З. С. Давида	Кирила еп.
П	10	27	Симеона Сраннопримца	Амалії
В	11	28	Кира і Йона	Пія і Пеляґії
С	12	29	**Петра і Павла**	Івана
Ч	13	30	Собор 12 апостолів	Марґарети
П	14	1	**Липень.** Косми і Дам.	Бонавентури
С	15	2	Положж. ризи Пр.Д.М.	Розісл. Апост.
Н	16	3	6. Нед. по З. С. Якинта	М. Божа Шк.
П	17	4	Андрея архіеп.	Андрея
В	18	5	†Кирила і Методія	Симеона
С	19	6	†Атаназія Атонского	Вінкентія
Ч	20	7	Томи і Акакія	Ілії пророр.
П	21	8	Прокопія велмуч.	Пракседи
С	22	9	Панкратія священмуч.	Марії Магд.
Н	23	10	7. Нед. по З. С. †Ант.	Аполінарія
П	24	11	Княг. Ольги, Евфимії	Кунекунди
В	25	12	Прокла і Ілярія	Якова апостола
С	26	13	Гавриїла арх.	Анни
Ч	27	14	Акили	Наталії
П	28	15	†Володимира Кн. Руси	Інокентія
С	29	16	Антипонена	Марти
Н	30	17	8. Нед. по З. С. Марини	**Альдони**
П	31	18	Якинта, Еміліяна	Ігнатія Лойолі

СЕРПЕНЬ — AUGUST

8-ий місяць — 1922 — має 31 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
В	1	19	**Липень.** Макрини	Петра
С	2	20	†Ілії пророка	Альфонза
Ч	3	21	Симеона і Івана	Зн. св. Стеф.
П	4	22	Марії Магдалини	Домініка
С	5	23	Трифона	П.Д.М. Сніж.
Н	6	24	9. Н. по З. С. Бор. і Гл.	Преоб. Господ
П	7	25	†Успеніє св. Анни	Каєтана
В	8	26	Ермолая священомуч .	Киріяка
С	9	27	†Пантелеймона	Романа
Ч	10	28	Прохора	Лаврентія
П	11	29	П. Спасівки. Калиника	Сузани
С	12	30	Сили і Силуана	Кляри
Н	13	31	10. Н. по З. С. Евдокима	Іполіта
П	14	1	**8. Серп.** †Пр. Ч. Х	Евзевія
В	15	2	Пер мощ. св. Стеф.	**Усп. Пр. Д. М.**
С	16	3	Ісакія, Далмата	Роха
Ч	17	4	Сімох молодців	Мирона
П	18	5	Евсиґнія	Броніслава
С	19	6	Преображене Господне	Беніґни
Н	20	7	11. Н. по З. С. Дометія	Бернарда
П	21	8	Еміліяна еп	Киріяка
В	22	9	Матія апост.	Тимотея
С	23	10	Лаврентія	Филипа
Ч	24	11	Евпла муч.	Бартоломея
П	25	12	Фотія і Аникити	Людвика
С	26	13	Максима ісповідника	Зефірина
Н	27	14	12. Н. по З. С. Михея	Йосифа
П	28	15	**Успеніє Пр. Діви Марії**	Августина
В	29	16	†Пер. нерук. обр. Госп.	Ус. Г. Ів. Хр.
С	30	17	Мирона муч.	Рози
Ч	31	18	Флора і Лавра	Раймунда

L. B. HAIR TONIC

СРЕДСТВО НА ПОРІСТ ВОЛОСЯ.

Спричиняє поріст волося так у молодих як і старих; спинює випадане волося, чистить голову з порплїв і лїчить з сухої свеблячки.

Застановіть ся над прикметами сего Тонїку поважно і майте на увазї, що він зробить так само богато для вас як зробив для богатьох. Ось деякі посвідченя, подяки Л. Б. Тонїкови до Волося:

По хоробі на інфлюензу я стратила майже весь волос. Я пробувала кілька лїкарств, одначе жадне менї не помогло. Опісля я прочитала про ваш Л. Б. Тонїк до Волося я купила його і по ужитю волосе гарно менї відросло. Желаю вам щастя (Панї) М. Кейтс, 815 Вілїям Аве., Віннїпеґ.

Можу сміло поручити Л. Б. Тонїк до Волося, бо коли я вернула з Анґлїї моє волосе випадало жмутами, а шкіра була прикрита порплями, — і уживаючи сего тонїку волосе перестало випадати, шкіра очистила ся з порплїв і тепер маю буйне нове волосе. — (Панї) А. Гопс, 225 Мантфйор Ст., Віннїпеґ, Ман.

ЯК УЖИВАТИ:

Коли ви цїлковито лисї, натирайте шкіру тонїком, а коли почнуть ся появляти нові волоски, тодї що два днї. Хто має тонке волосе нехай тисне тонїк в шкіру (не натирає) що два днї. Хто має порплї, два рази тижнево. Радимо мити волосе тонїком раз на тиждень а наслїдки здивують вас.

За сей Чудовий Тонїк до Волося Рішучо Ґварантуємо!

Цїна $2.00 за фляшку, з пересилкою. Виробляє

L. B. HAIR TONIC CO., WINNIPEG, MAN.

ВИСИЛАЙТЕ ЗАМОВЛЕНЯ ПРЯМО ДО:

HOME REMEDIES SALES

852 MAIN STR., — Dept. 9 — WINNIPEG, MAN.

ВЕРЕСЕНЬ — SEPTEMBER

9-ий місяць — 1922 — має 30 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
П	1	19	**Серпень.** Андрея	Іди, Еґідія
С	2	20	Самуїла прор.	Стефана
Н	3	21	13. Н. по З. С. Тадея	Броніслава
П	4	22	Агатоника муч .	Розалії
В	5	23	Лупа муч.	Вікторіна
С	6	24	Евтифія муч.	Захарії
Ч	7	25	Вартоломея і Тита	Реґіни
П	8	26	Адріяна і Наталії	**Рожд. П. Д. М.**
С	9	27	Пімена преп.	Северина
Н	10	28	14. Н. по З С. Мойсея	Николая
П	11	29	Усік. гл. Ів. Х. **(піст)**	Прота і Якова
В	12	30	Александра, Павла	Ґвідона
С	13	31	Положенє пояса П.Д.М.	Аврелія
Ч	14	1	**Вересень.** Симеона	Воздв. Ч. Хр.
П	15	2	Маманта і Івана	Нікодима
С	16	3	Антима і Теоктита	Корнилія
Н	17	4	15. Н. по З. С. Вавили	Знак. Франц.
П	18	5	Захарії прор.	Матея ап.
В	19	6	Чудо арх. Михаїла	Януарія
С	20	7	Созонта	Евстахія
Ч	21	8	**Рожд. Пр. Богородиці**	Матея
П	22	9	Йоакима і Анни.	Томи
С	23	10	Минодори	Теклї
Н	24	11	16. Нед. по З. С. Теод.	Руперта
П	25	12	Автонома свщм.	Клефана
В	26	13	Корнилія	Кипріяна
С	27	14	**Воздв. Ч. Хр.** (Піст)	Косми і Дамяна
Ч	28	15	Никити	Вячеслава
П	29	16	Евфимії	**Михаїла Арх.**
С	30	17	Софії	Єроніма

Що Доброго з Вами?

“Я ДИВУЮСЬ Петре, що ти недавно ще лежав в ліжку, а вже увихаєш ся при роботі як би нічо з тобою не було. До того ще послідний кидаєш роботу”.

„О, тепер зі мною дурниця, сказатиб тобі правду. Мене притиснули за рент, дітям треба було одіжи на зиму, а я такий хорий, що аж ну. На щастє хтось сказав моїй жінці про сей Карноль і вона дістала мені флящинку. З початком тижня я міг вже йти до роботи, бо сей лік поставив мене **на ноги**, а коштував лише доляра.”

А як **ви** відповілиб на се питанє, найважнійше в цілім світі? Чи встаєте рано здорові і охочі до роботи? Чи раді стрічати людий? Чи ваш усміх щирий і дійсний? Чи є у вас сила і енергія, якуб люди подивляли? Чи маєте доста зашпарованої сили, аби се можна завважати з виразу вашого лиця? Чи є у вас завдятє доконати якогось завтра великого діла? Чи противники боять ся вас? Кажучи щиро, що доброго з вами?

Як не можете сказати »Дуже Добре Дякую«, тоді уживайте

Carnol

СМАЧНИЙ СКРІПЛЯЮЧИЙ ТОНІК.

„Карноль” зладжений після лікарської рецепти. Ваш лікар не міг би приписати кращого тоніку. Він має в собі скріпляючі складники, будуючі і відживляючі людське тіло.

Карноль не є ліком, що все лічить. Він недопускає до хороби і скріпляє організм. Привертає апетит, помагає травленю поживи і відсвіжує нерви.

Навіть делікатний жолудок травить його легко. Діти люблять його так для смаку як і для того, що вони чують ся ліпше по ужитю. Одна столова ложка перед кождою їдою (для дітий маленька ложочка) вистарчає. Велика фляшка коштує $1.00, а почтою оплачено $1.25. Воно варта доляра аби позбутись клопотів і чути ся веселим. Замовленя посилайте на адресу:

HOME REMEDIES SALES
852 MAIN STR., — Dept. 9. — WINNIPEG, MAN.

ЖОВТЕНЬ — OCTOBER

10-ий місяць — 1922 — має 31 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
Н	1	18	**Вересень.** 17 Н. по З.С.	Реміґія
П	2	19	Трофима і Саватія	Ангел. Стор.
В	3	20	Евстахія	Кандида
С	4	21	Кондрата	Франца
Ч	5	22	Фоки священмуч.	Флявії
П	6	23	†Зач. св. Ів. Хрест.	Мат. Б. Рожд.
С	7	24	Теклї первомуч.	Юстини
Н	8	25	18. Н. по З. С. Евфр.	Бриґіди
П	9	26	†Івана Богослова	Діонїза
В	10	27	Калїстрата	Франца
С	11	28	Харитона	Рустики
Ч	12	29	Киріяка преп.	Максимілїяна
П	13	30	Григорія свящ.	Едварда
С	14	1	**Жовтень. †Покров Бог.**	Калїкста
Н	15	2	19. Н. по З. С.	Ядвіґи
П	16	3	Діонизія свщм.	Мартиніяна
В	17	4	Єротея священмуч.	Тереси
С	18	5	Харитини	Луки
Ч	19	6	†Томи апост.	Петра
П	20	7	Сергія і Вакха	Карпа
С	21	8	Палагії преп.	Уршулї
Н	22	9	20. Н. по З. С. †Якова	Кордулї
П	23	10	Евлампія	Северина
В	24	11	Филипа	Рафаїла
С	25	12	Прова муч.	Хризанта
Ч	26	13	Корнилія сотн.	Евариста
П	27	14	†Параскевії преп.	Сабіни
С	28	15	Лукіяна	Симеона
Н	29	16	21. Н. по З. С.	Евзевія
П	30	17	Озії прор. і Андрея	Клявдія
В	31	18	Луки апост.	Маркелія

ЛИСТОПАД — NOVEMBER

11-ий місяць — 1922 — має 30 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
С	1	19	**Жовтень.** Йоіла прор.	**Всіх Святих**
Ч	2	20	Артемія велмуч.	**День Задуш.**
П	3	21	Іларіона Великого	Губерта
С	4	22	Аверкія	Кароля
Н	5	23	22. Н. по З. С. †Якова	Захарія
П	6	24	Арети муч.	Леонарда
В	7	25	Маркіяна	Геркуляна
С	8	26	**Димитрія великомуч.**	Здіслава
Ч	9	27	Нестора муч.	Теодора
П	10	28	†Параскевії	Андрея
С	11	29	Анастазії Римлянки	Мартина еп.
Н	12	30	23. Н. по З. С. Зиновії	Мартина папи
П	13	31	Стахія, Амилія	Станислава
В	14	1	**Лист.** Косм. і Даміян.	Йосафата
С	15	2	Акиндина муч.	Леопольда
Ч	16	3	Акемпсими муч.	Едмунда
П	17	4	Йоаникія Великого	Григорія
С	18	5	Галактіона	Романа
Н	19	6	24. Н. по З. С. Павла	Елисавети
П	20	7	33 муч. і Лазаря	Фелікса
В	21	8	**Собор св. Арх. Мих.**	Вов. П. Д. М.
С	22	9	Онисифора муч.	Цецилії
Ч	23	10	Ераста і Олимпа	Климента
П	24	11	Міни і Віктора	Івана
С	25	12	Івана Ал.	Каритини
Н	26	13	25. Н по З. С. †Ів. Зуст.	Петра
П	27	14	†Филипа ап.	Вірґілія
В	28	15	Поч. Посту. Гурія	Руфіяна
С	29	16	Матея ап.	Сатурна
Ч	30	17	Григорія еписк.	Андрея

ГРУДЕНЬ — DECEMBER

12-ий місяць — 1922 — має 31 днів

Дні	н.ст.	с.ст.	Українські Свята	Латинські Свята
П	1	18	**Листопад.** Плятона	Елисія
С	2	19	Авдія і Авраама	Бабіяни
Н	3	20	26. Н. по З. С. Григорія	Франца
П	4	21	**Введеніє в хр. П. Б.**	Варвари
В	5	22	Филимона і Кекилії	Сави
С	6	23	Амфілохія і Григорія	Николая
Ч	7	24	Катерини велмуч.	Амброзія
П	8	25	Климента папи	**Неп. Зач. Д.М.**
С	9	26	Алипія стовпника	Леокадії
Н	10	27	27. Н. по З. С. Якова	Мельхіседерія
П	11	28	Стефана прмч.	Дамазія
В	12	29	Парамона	Александра
С	13	30	†Андрея первозв.	Лукії
Ч	14	1	**Грудень.** Наума прор.	Спиридіона
П	15	2	Акавума прор.	Валеріяна
С	16	3	Софонія прор.	Евгенія
Н	17	4	28. Н. по З. С. †Варави	Лазаря
П	18	5	†Сави богоносного	Ґраціяна
В	19	6	**Николая Чудотворця**	Фавста
С	20	7	Амброзія еписк.	Теофіля
Ч	21	8	Потапія	Томи
П	22	9	**Зачатіє Пр. Богор.**	Зенона
С	23	10	Міни і Ермоґена	Вікторії
Н	24	11	29. Н. по З. С. Праотців	Нав. Рожд. Хр.
П	25	12	Спиридіона еп.	**Рожд Христ.**
В	26	13	Евстратія, Ореста.	**Стефана**
С	27	14	Левкія, Филимона	Івана
Ч	28	15	Елевтерія	Дітий уб. в В.
П	29	16	Аґґея прор.	Томи
С	30	17	Даниїла прор.	Давида
Н	31	18	Севастія муч.	Сильвестра

ВАЖНІЙШІ ДАТИ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ.

Князь Олег панував від	907 до 914
Ігор	914 до 946
Княгиня Ольга	946 до 960
Святослав I. Хоробрий	960 — 972
Володимир Великий	979 — 1015
Хрещенє України	988
Ярослав Мудрий	1018 — 1054
Володимир Мономах	1113 — 1125
Ярослав Осмомисл, Галицький	1153 — 1187
Андрій Боголюбський руйнує Київ	1169
Перший Напад Татар	1223
Другий Напад Татар	1240
Данило, Галицький	1205 — 1264
Лев, галицький	1264 — 1300
Кінець галицько-волинської держави — Перший напад Поляків на Галичину	1340
Київщина переходить до Литви	1350
Татари нищать Київ	1482
Польща заводить панщину на українських землях	1569
Початок Січи Запороської	1550
Львівська Ставропигія	1586
Польща заводить церковну Унію на Україні (Берестайська Унія)	1595 — 1596
Гетьман Сагайдачний	1614 — 1622
Дорошенко	1625 — 1628
Митрополит Петро Могила	6313 — 1647
Богдан Хмельницький	1648 — 1657
Україна єднаєсь з Московщиною (в Переяславі)	1654
Іван Виговський	1657 — 1659
Петро Дорошенко	1665 — 1676
Лівобічна Україна йде до Москви, Правобережна до Польщі (Андрусівська умова)	1667
Київський митрополит підлягає московському патріярхови	1685
Гетьман Іван Мазепа	1687 — 1709
Гетьман Іван Скоропадський	1709 — 1722
Перше руйнованє Січи	1709
Роботи при каналах. Українці будують Петербург	1721 — 1725
Кирило Розумовський, послідний гетьман	1750 — 1764
Гетьманство скасовано (знов Малороссійска Колегія)	1764
Коліївщина (Гайдамаччина — Ґонта і Залізняк)	1768
Перший поділ Польщі. Австрія бере Галичину	1772
Буковина переходить до Австрії	1775
Цариця Катерина заводить кріпацтво	1793
Другий поділ Польщі — Київщину, Волинь і Поділє бере Москва	1793
Третий поділ Польщі — Москва бере Берестейщину	1795
Іван Котляревський, родив ся 1798, вмер	1838
Поява „Енеїди"	1798
Шевченко родив ся 1814, вмер	1861
Панщину скасовано в Австрії 1848 р., в Росії	1861
Холмщину бере Москва	1815
„Дністрова Русалка" Шашкевича 1837; „Кобзар" Шевченка	1840
Кирило-Методиївське Брацтво	1846
Конституція в Австрії	1867

Померли: Квітка-Основяненко 1843; Михайло Драгоманів 1895; Панько Куліш 1897; Волод. Антонович 1908; Мих. Павлик 1915; Іван Франко 1916.
Перша революція на Україні і в Росії 1905
Перша українська ґазета на Україні (Хлібороб) 1906
Перші українські посли в Думі 1906
Початок европейської війни 1914
Революція в Росії — Початок Української Держави; 1-ий Універсал Центральні Ради, 2-ий Універсал; Перша Конституція України; 3-ий Універсал 1917
Проголошенє самостійности України (4-ий Універсал) в січни 1918
Берестейський мир в лютім 1918
Аліянти кінчать війну .... 11 падолиста 1918
Скоропадського вибирають гетьманом, його поваленє, Директорія .. 1919
Поляки забрали Галичину, Румуни Буковину, а Чехи Закарпатську Україну в середині року 1920
Уряд Петлюри лишив Україну перед навалою большевиків 1920

ДЕЩО З ІСТОРІЇ БУКОВИНИ.

В Буковині і Бесарабії мешкали колись Славяне. Румуни чи Волохи прийшли сюда з Семигороду коло 1350 року. Буковина належала до українських князів, та за Данила забрали її Татари, а опісля молдавські воєводи самі і під Туреччиною.

Року 1775 Буковина перейшла до Австрії (Галичина 1772), а 1776 р. прилучено Буковину до Галичини. Аж 1848-9 признано Буковину окремим краєм. Року 1892 вибрано між иншим послом проф. Смаль-Стоцького; року 1906 Поповича укр. інспектором. Кільканайцять літ перед війною робило ся вже богато народної роботи на Буковині.

З українських буковинських письменників найбільший Осип Юрій Федькови, якого вірші появились вперве 1861 р., дальше Сидір і Григорій Воробкевичі, Ольга Кобилянська, Евгенія Ярошинська.

Що до віри, то буковинські Українці православні, але се не було московське православіє ніколи. Несвідомі люди звуть православну церкву буков. Українців „волоскою”, не знаючи того, що Румуни взяли православіє від Українців і довго уживали навіть церковних книжок, яких уживала українська православна церква.

Що до населеня українських повітів Буковини, то в 1914 р. було в повітах: Вашківськім, Вижницькім, Заставнецькім, Кіцманецькім і частях отсих повітів' Черновецького, Кімполюнського, Радовецького, Серетського, Сторожинецького і Сучавського — Українців 301,000; Волохів 31,000; Жидів 73,000; Поляків 27,000; Німців 21,000; Москалів 2,950; Мадярів 230. Отже число Українців виносило понад 65 процент (65.4). а Волохів 6.8 процент. Таке каже статистика.

З НОВИМ РОКОМ, З ДОБРИМ ЧАСОМ, В ВАШУ ХАТУ.

Козак Гарасим Чорнохліб.

Отсе доводить ся мені вдруге витати до вас з Новим Роком — слати до вас свого синка сївача: свого Календара.

І от мені клопіт. Що давати йому в торбину — пшеницю, чи ячмінь; овес чи гречку? Або може намішати усього троха — щоби було і на хліб людям і на логазу, і коням і волам і безрогам.

Та ще одно: чого має він бажати вам кидаючи в вашу хату? Чи сказати звичайне коротке: „Сїй ся роди ся", чи вичисляти подрібно усе: збіже, бараболї, огірки, худібку та кури, квочки і все, що в господарстві повинно бути?

Порадив ся жінки, а вона так каже, як і я думав — говорить:

— Найліпше, Гарасиме, коли всиплеш в торбину дитині всього по жмени, що є при хатї. Я навіть з бабського господарства можу також дещо додати — кілька зерен фасолї, бобу, огіркового насїня та ще там чого, що знайде ся. І коли буде вінчувати, то нехай усе зга-

дує... Знаєш, Гарасиме, люди і на таке вважають і скажуть: видно, що господарська дитина! Ще молоде, а вже знає, в чім сила господарства. Ая! А що то буде, як виросте! — Так, Гарасиме... Воно і тобі инакше, коли про твою дитину люди добре говорять.

Послухав я жінки і зробив, як вона радила — щоби ніби, як знаєте, — і жінку вдоволити і вас як слїд пошанувати.

І тому прийміть мого сївача з щирим серцем, та погостїть нашим козацьким звичаєм, чим хата богата. До вас же він скорше не прийде, як за рік, коли Господь дозволить нам та вам дочекати.

Але коли посилаю до вас своє рожденіє, як той Наум Дрот казав, то треба через него пожелати вам також від себе, від жінки, кума Павла, Хлїбороба тай других, Щасливого Нового Року.

Так... Щасливого Нового Року..

Але що буде, коли ви запитаєте:

— А в чім правдиве щастє? Молоді бачать щастє в танцях, в витріщках, в усїм тім, що псує характер людини; адвокат бачить щастє в людських процесах; грабар і погребник в людській смерти; лїкар в слабостях; полїтик в людській легковірности і недумчивости; робітник в революції; прихильник большевиків в пайку; аґент большевицький в людських слїпих і пристрастних рублях з долярами; большевицькі комісари в чрезвичайках; джеки в пулрумах; джекині і кейди в пудрах (по нашому, а по їхньому в „павдрах"), в айскрімах, в лахах, в закрученю по чудернацьки волося і взагалї в наслїдуваню розпустниць-проституток; вихованки цивілїзації в неробстві; Жиди в релїґії (а маєток уважають лише її овочем): паничі, люди „образовані", всезнайки, язикові поклонники науки та загорілці — в безрелїґійности; Зїньо Контуш в свободї до віри, свободї совісти, слова, мови, вчинків, національности і в усїх можливих в житю свободах, які можуть прийти на галку; Мойсей Книш в самогонці; Терлиця в автомобілях; Карпо Корж в безконечнім і безцїльнім нагромаджуваню маєтку; Денис Хрін в злодійстві; Панько Судак в...

Та хиба можна все перечислити, що ви скажете? У вас же голов богато, а що голова, то нова думка.

І що вам на таке відповісти?

Читав я десь, що давні Христіяни Новий Рік уважали часом загальної сповіди. Сходились вони на молитву та кождий обовязково перечисляв перед собою минувший рік — дошукував ся, що зле зробив, що доброго занедбав, в чім був дрантєм, в чім собі за богато попускав, кілько разів дав злий примір другим... А перечисливши все він постановляв, що на будуче буде більше дбалим і супроти себе більше строгим.

Тепер же запитаю вас: чи знаєте до чого я йду? Йду я до того, що і нам би з Новим Роком про свої гріхи більше подумати. Лише таким способом ми вийдемо з болота на сухе; лише так станемо людьми статочними, поважними і щасливими. А без того ніколи! Ніколи!

Почувши таке, ви може підсміхнете ся, що я замість виписувати вам розумні та вчені латинські рецепти, говорю вам про гріхи...

В одній українській драмі одна особа говорячи також про гріхи, каже щось таке:

— Ой, пригадує ся мені завсїгди, батечки, як я був на Кавказї. Був там уже старий і сивий монах, а дуже розумний вважаєте був, так той монах, батечки, нераз бувало частенько каже: „Гріхи наші тай тільо!” Ая! Так бувало, батечки, той монах каже.. Каже: „Гріхи наші тай тільо” — каже бувало той монах...

Може з вас і на се дехто зауважить:

— Овва! Моя стара й читати не вміє, а кождого дня постогнуючи (роматус має в крижах) каже: „Гріхи наші тай тільо”. А вона ніякий монах. Щож! Чи гріхи така новина? У нас є важнїйше, ніж про гріхи думати...

Точнїсїнько і я так думав тоді, коли вус був вже засіяв ся, а на розум ще і не було орано. Але нинї я розумію, що колиб в нас знайшов ся якийсь монах, який зібрав би всї наші гріхи і поставив нам перед очи, мов зеркало, — то його робота була би для нас божим благословенєм. Ми стали би поважним, сильним і щасливим народом, а він став би в нас великим і богоугодним мужем.

Уявіть собі, що такий монах знайшов ся і переводить конскрипцію наших гріхів. Кілько рубрик мусіло би бути в його квестіонари? Гріхи великі, гріхи малі; гріхи свої, гріхи чужі; гріхи свідомі і несвідомі; вольні і невольні; ділом і помишленієм; проти Бога, проти людий; проти себе самих; проти громади, проти народних справ; проти родичий, проти дітий, молодіжи, старших; гріхи простих, гріхи непростих; гріхи попів, дяків; гріхи проти розуму, проти власної і народної чести...

Лише подумайте:

Ми їхали до Канади і Стейтів за щастєм, а кілько нашого гроша опинилось тут в готелях, в пулрумах, в судах за всякі дурні процеси, за пиятику, а тепер за самогонку? Невжеж в готелях щастє?

Кілько дорогого часу молодіж перетанцьовує; кілько вона менших своїми танцями попсувала? А чи в тім щастє?

Кілько в нас скупости для доброї справи; кілько видатків на непотрібні забаганки?

Кілько байдужности до поважних справ?

Кілько разів ми зацитькували свою совість і лице, коли червоніло, що: „Се фрі контрі і тут належить ся нам ґуд тайм”.

Кілько родичий не давали і не дають дітям жадного морального вихованя і вигодовують їх на „бомів” (волоцюг, батярів), на джеків, кейд, матеріял для танців, пулрумів, а не для розумного житя? Кілько дітий ми по свому і читати не навчили? А кілько не призвичаїли до читаня?

Кілько ми піддержували ворожі і шкідливі нам справи а не піддержували своїх кажучи: „Бідні, не можемо!”

Кілько не хотіли щиро, поважно і холодно подумати про свої житєві і народні обовязки; кілько було сліпої впертости, зарозумілости, ненависти, злоби?...

Гай, гай! Гляньте лише по сусідах, а вони нехай глянуть по вас, кілько знайдеть ся нерозумного, непотрібного, дурного, шкідливого і поганого!

А се все гріхи! Не будь в нас всіх тих гріхів, а певно, що до нас їхалиб люди з Австралії, Хін, з Мадаґаскару, щоби від нашого статочного і мудрого житя розуму вчити ся та нас своїм дітям за примір ставити.

Отже з новим Роком і з добрим часом я жичу і бажаю усім вам, тай нам з вами, щоби ми поважно і щиро над своїми гріхами і прогріхами застановили ся, їх зрозуміли, перестали робити і зажили кращим, розумним житєм!

Коли ми се зробимо, тоді буде в нас все: добрі, послушні і статочні діти; добрі сусіди; не буде сварок, процесів, байдужности і легковірности; ми підопремо тоді радо кожду народну справу; ми будемо класти велику вагу на релїґійне, моральне, статочне вихованє і житє; ми послухаємо доброї ради, доброї книжки, доброї часописи; ми припинимо в нашій громаді всяку дурну роботу; ми станемо взором для всіх розумних і добрих людий; ми будемо свідомо і всею можністю шанувати все своє рідне, цілу нашу народну культуру і будемо йти спільно до великих спільних цїлий...

І час би! Аджеж ми, слава Богу, маємо вже скінчених 24 роки, вже нас діти татами і мамами кличуть; знакомі кумами, чужі ґаздами і ґаздинями, тай кождий каже нам „ви". Значить — час би вже...

Отже, як кажу, з Новим Роком з добрим часом жичу щиро — я, моя жінка, Кум Павло, Хлїбороб, Демко, і ціла наша громадка усього того, що висше згадав — щоби застановити ся над дотеперішними гріхами і перестати їх робити.

Більше Вам не зичу! Коли позбудемо ся гріхів, то Бог певно і кращий хліб зародить і ми розумнїйше його зїмо і наївшись — розумнїйше будемо жити і працювати. А більше нам і не треба.

Отже вкінци ще по предківськи, по старосвітськи:

Отворіть! Отворіть!... Сївачі йдуть!...

Сїй ся, роди ся на щастє, на здоровлє, на Новий Рік, щоби лїпше родило ся, ніж в торік! Пшениця, як гай, овес як Дунай; огірки по городї, здоровля на худобі; сорочка по землю, коноплї по стелю, лен по колїна і щоби вас голова не болїла. **Гарасим Чорнохлїб.**

З ЖИТЄВОЇ МУДРОСТИ.

Перш всього мушу вам сказати одно: низше подані оповіданя се вже не мій твір, але кума Павла.

Бо мусите знати, що кум Павло великий моралїст. І не словами тілько, але й дїлами. Про него, як про того апостола можна сказати, що в нім нема облуди.

Якось вже давнїйше казав він мені:

— Гарасиме! Зверни-но ти увагу на одну справу, а то — як мало в нас інтересують ся мораллю.*) Ще простий народ інтересує ся нею, а непрості інтересують ся дуже мало. Мораль уважаєсь непотрібом, пережитком, забобоном. Переглянь цілий книжний ринок, чи знайдеш там богато моралїстичних книжок? Зовсім нї, начеб сього нікому не потрібно. А прецїнь мораль, се цїль житя, бо лише глубоко моральний чоловік є вартним чоловіком.

І казав ще тодї кум Павло про календар. Каже:

— Дай Гарасиме в своїм календари початок — помісти хоч троха дечого з моралїстичної области. Се одиноке заставить людий поважно і щиро думати. Для сього я сам приготовлю тобі деякий матеріял. А в нас думаючих людий так мало! Правда, крикунів та критиків є, але людий щирих, розсудних і вирозумілих мало. Богато нинї книжок і ґазет, що зводять людий на манівцї, а тих, що виховували-б їх на думаючих, дуже мало...

І розвів ся кум Павло тодї дуже широко над значінєм моралї в житю.

— Всяка наука — каже він — се ремесло; одна мораль, се житє. Найбільші на світї люди були найбільше моральними людьми. А великість без моралї, се латана великість, однобока. Або ось таке... Чи знаєш, Гарасиме, чому нинї всї так обминають справи моралї?

— Не знаю! — кажу.

---

*) Мораль — загалом моральні справи; справи що до розумного поведеня, вирозуміня, статочности, чесноти і взагалї всїх моральних прикмет і вчинків. — Моралїст є той, хто моральною стороною житя богато клопоче ся.

— Бачиш чому?.. Тому, що мораль є зеркалом для душі, а коли душа погана, брудна, то не дуже то в зеркало хочеть ся їм заглянути. Мораль, се те-ж, що і совість, а чи дуже нинї про совість згадують? Дуже про ню пишуть? Дуже про ню говорять, учать? Зовсїм нї, начеб в нас все було таке моральне, чесне, совісне та статочне, що і говорити про се не треба. Або ось така чудасія, що старають ся доказати, нїби то моральність і релїґія, се зовсїм окремі річи. Звісно на папери і на словах можна все відокремляти, дїлити, але в практичнім житю нїколи! А на нещастє ті, що таке і подібне проповідують, се тілько балакуни, а не громадські робітники, не орґанїзатори, не вихователї великих характерів. Релїґія — се мораль; мораль — се релїґія для того, хто нею жиє.

Розговоривши ся кум Павло, зачав про себе самого оповідати:

— Тобі дивно може буде, коли скажу, що я вже не жив би може на світї, колиб не мораль. Христос добре розумів, що каже, коли говорив, що чоловік жиє не тілько хлїбом, але і словом божим. Так, Герасиме! Богато лиха пережив я в житю, однакож все переніс. А знаєш чому? Бо я нїколи не сходив з моральної стежки. Прийде лихо, невдоволенє, так я маю чим себе розважити. Щира молитва завсїгди дасть полекшу і витревалість, дасть кращий настрій, дасть бадьорість духа. В смутку читай псальми, співай побожні пісні, передовсїм ті з давних, або читай біблію чи щобудь моралїстичне, розумне, а побачиш, що смуток в спокій перемінить ся. І тодї почуєш в собі нову силу, станеш новим чоловіком, повним нового житя і віри в дальшу будучність. Бо настрою, який дає щира молитва, моральне читанє і розважуванє, нїчим иншим не здобудеш. А се найкращий з усїх настроїв.

Признаю ся вам, що з початку я легковажив таку бесїду, не міг її зрозуміти, але роздумавши добре, я зрозумів, що кум Павло має слушність. І не тілько зрозумів, але й зачав і сам так жити та дїтий своїх так учити. Нинї я бачу, що в моралї, в релїґії є велика сила — сила більша всїх сил.

Колиб не кум Павло, я нині був би може найгіршим чоловіком. А він мене вратував і вивів на рівний шлях. Бо я був моральний каліка, а він моральний велит проти мене. Я грішник, він апостол. Я сліпий, він видючий. Я гордий, він звичайний. Я зарозумілий, він щирий. Я палкий, він розсудний. Я судив всїх і все, полишаючи себе на боцї, він зачинав кождий суд від себе. Я мав апетит на неограничену свободу, а він поставив перед мною границї житя — карність (дисциплїну) та самоконтролю. Моїх думок не було нїколи в дома, як в того вуличного вихованка, а він навчив мене збирати всю увагу на собі. Мої думки були поверховні, а він навчив мене вглубляти ся в кожду справу. Я найважнїйші річи з глумом легковажив, коли були менї не до вподоби, а він показав менї, що всяка річ на світї має свою вартість. Менї хотїло ся все нищити, а він переконав мене, що найважнїйша річ будувати. Я бажав мати силу, щоби другим приказувати, а він навчив мене, що найважнїйша річ — вміти приказувати самому собі...

І ще чимало чого він мене навчив...

Навчив мене бути чоловіком.

Але його наука для мене не скінчила ся. Нема дня, нема тижня, щоби я не відкрив в нїм якоїсь нової гарної прикмети, не почув розумної нової думки. І тому коли бачите мене перед собою таким, як бачите, то знайте, що ви бачите лише ученика, а не учителя. Не булоб кума Павла, не зналиб ви нїчого про Чорнохлїба.

І тому менї хочеть ся привселюдно висказати — на отсїм місци — свою глубоку пошану великому свому учителеви Таких нам більше, а ми стояли би незрівнано висше, нїж стоїмо нинї.

Гарасим.

КНЯЗЬ І ПУСТИННИК.

Як молодому звіряти легко відблукати ся від стада і попасти в пазурі кровожадного звіра, так легко молодому чоловікови відбити ся від праведности і попасти в сїти брудних пристрастий.

Київський Князь Володимир Мономах*) заблудив був одного разу на ловах і по заході сонця прибив ся до самотної хатини пустинника. Тут довело ся йому і заночувати.

Князь сказав, що він боярин князя і пустинник приняв його до свого убогого мешканя. На вечеру поставив пустинник князеви овочів. Споживаючи їх князь просив, щоби пустинник розказав йому щобудь про своє житє, на що пустинник відповів:

— Хто я такий, бояринe, щоби про своє житє людям оповідати? В самоті далеко від гамору людського житя молю ся я за себе, за князя і весь наш народ, але чи вислухає Бог мої молитви... того я не знаю. Та щоби ти не пійшов від мене без нічого, я оповім тобі притчу (причту), а ти перекажи її своїм дітям...

І сказав князь:

— Слова таких мужів, як ти, великі і я дуже рад їх почути. Велике свято нині в мене, божий чоловіче, і поки непокажесь зірниця і на верху лісів не засвітить боже сонце, я не склоню до сну своєї голови. Ти залиши, божий старче, свої молитви в сю ніч і оповідай мені про святі справи, а Господь почислить твої слова за молитву...

І почав пустинник оповідати...

Жив побожний богатий чоловік і мав одного сина. А щоби вивести його в люди, дав його до великого міста на науку.

Але як тілько син вийшов з під нагляду батьківського ока, попав він в товариство злих молодих людий. Не держав його день, не спиняла його ніч. Він перестав бути собою — він став невільником усіх людських пристрастий. Дорога його житя йшла з кождим днем низше і низше. Серце його щораз більше і більше черствіло, розум ставав щораз темнійший, і всяка думка зникла з його душі.

Коли батько довідав ся про таке житє сина, хотів його направити, однакож його стараня були даремні.

---

*) Володимир Мономах, син Всеволода панував в Київі і вмер 1125. Він належав до розумних і діяльних князів. Він то написав також „по-

І тяжка журба лягла на серце батькови.

Але невдовзї після того батько заслаб. Думаючи, що слабість може скінчити ся смертю, він покликав до себе сина і сказав:

— Не бій ся! Дорікати тобі за твоє житє не хочу. Я вмираю і передаю тобі все, що маю. Однакож хочу, щоби ти виповнив моє послїдне бажанє — а воно не трудне до виповненя. Тому я вірю, що ти приречеш менї се...

Син відповів, що зробить все, чого батько хоче, коли воно буде в його силї.

Тогди батько сказав:

— Приречи менї, що протягом двох місяців після моєї смерти, ти кождого вечера будеш замикати ся в сїй світлици і в самотї будеш щиро вглубляти ся в зміст власного житя, читаючи притім як найуважнїйше Святе письмо. Одну годину, не більше. А поза тим жий собі так, як за краще уважаєш.

І син прирік. Невдовзї після того батько вмер, а син знов вернув до давного житя — вже на батьківськім маєтку

Однакож не забув він виповнити приреченя даного батькови при смертельній постели. І як тілько ніч приходила, він замикав ся в батьковій світлици і роздумував, або читав.

З початку приходило йому се досить тяжко. Йому робило ся страшно серед самоти. Його думка втікала від него. Однакож він за всяку цїну постановив виповнити дане приреченє.

Та не минуло богато часу, як година роздумуваня стала для него зовсїм иншою. Він побачив те, чого в житєвім гаморі нїколи не бачив — він побачив себе, побачив своє житє. Він почув докір за свої вчинки і страх божий вступив в його серце.

Ще два місяцї не минуло, як він став зовсїм иншим чоловіком. І від тодї шлях його житя пійшов зовсїм в иншім напрямі...

Зорі мерехтїли на синім небозводї, а князь сидів на грубім пни дерева, слухав і думав. Може його власна молодість пригадала ся йому; може бажав вгадати долю власних дїтий; а може бажав відслонити заслону житя

і побачити, чи пустинник не малював перед ним своєї власної молодости....

МУДРИЙ ГІЛЄЛЬ.

Між учениками Гілєля,*) великого учителя ізраїльського народу, був оден, що звав ся Сабот, якого більше тягнуло до себе лінивство і безділье житє.

Одного разу повів його Гілєль на прохід і пішли вони долиною Гінном, коло Єрусалиму. По дорозї знайшли болотнистий ставок, зарослий водними рослинами, серед яких перелїзали вужі та комахи. А з води ставу видобувала ся немила пара.

Сядьмо ось тут, та відпочинемо — сказав Гілєль до ученика.

Здивував ся ученик.

— Учителю — сказав він — чи не бачиш, яке тут погане болото. Чому б не пійти онтам на горбок під дерево...

— Маєш слушність — сказав тоді Гілєль — се болото подібне до душі поганого чоловіка. Хто хотів би коло него бути?

Звідси пійшов Гілєль з учеником на поле заросле осетом, бодяками і терниною. Спинивши ся тут, він сказав до Сабота:

— Бачиш на сїм полю може рости все, що потрібне і приємне чоловікови. Але воно забуте і занедбане. І тому тут росте осет і тернина і отрутні рослини, попід які лазять жаби і гадини. Перед хвилею ти бачив душу, а тепер бачиш житє тих, які не роблять жадної користної працї: яких житє заросло бурянами. Соромно стало Саботови і він сказав:

— Се що бачу є докором мойому житю.

— Так! — сказав тодї Гілєль. — Ти не хотів вірити моїм словам, отже я повів тебе сюди, щоби голос природи заговорив до твого серця.

Сабот стиснув руку свого учителя і сказав:

---

*) Гілел — великої слави рабін-учитель, основатель славної рабінїзської школи в Єрусалимі. Жив в 1-ім столїтю по Христї.

— Твої стараня будуть даремні. Побачиш, що для мене зачнеть ся нове житє.

Коли після того Гілєль побачив, що його ученик став кращим чоловіком, повів його в урожайну долину над потоком — серед овочеві дерева, яскраві цвіти і врожайні поля.

— Глянь! — сказав він ученикови — тут маєш образ діяльного житя. І як перше в зеркалї природи ти бачив свою занедбану душу, так нинї бачиш її обновленою і величавою.

Одної місячної ночи ходив Гілєль по оливній горі з своїм учеником Садім. Нараз Саді сказав:

— Учителю, онде видно чоловіка; що він робить?

— Се Садок — сказав Гілєль — він сидить коло гробу свого сина і плаче.

— А невжеж Садок не може злагіднити свого смутку? Аджеж всї люди звуть його розумним і справедливим — сказав Саді.

— Невжеж се може бути причиною, щоби він не відчував жалю? — сказав тодї Гілєль.

— Але чим тодї стоїть мудрець висше дурного? — запитав Саді.

І Гілєль відповів:

— Тим мій друже, що дурного і сльози і серце падає в долину; мудрець же коли плаче, то його сльози падають до долу, а його лице і серце підносить ся до неба.

ОЛТАР ДЛЯ ЖЕРТВИ.

В перших віках християнства жив в Антіохії*) молодий богатий чоловік — Некар. Нараз попав він в тяжку слабість, з якої доперва по кількох місяцях підніс ся.

Коли перший раз вийшов він до саду, йому здало-ся, що він зовсім новий чоловік. Думки його були чисті, як проміні сонця; душа його була спокійна і вдоволена;

*) Антіохія — старинна столиця Сирії. Тут в перших віках по Христї було дуже живе і цвитуче християнське житє. В Антіохії родив ся св. Іван Золотоустий.

думка його піднималась до висот небесних. І він в надмірі вдоволеня закликав:

— О, ти всемогучий творче! Колиб чоловік міг винагородити твою доброту, то я радо дав би тобі все моє добро!

Сї слова почув старий побожний чоловік Єфрем. І він сказав:

— Всї дари сходять з неба. Ти не можеш там нічого дати з твого маєтку. Але ходи за мною, а я покажу тобі олтар, на якім можеш принести Богу жертву подяки.

Молодий чоловік пійшов за Єфремом. За час опинили ся вони в бідній хатї, повній нужди і терпіня. Батько родини лежав хорий, мати журила ся, а дїти обдерті і голодні тулили ся до неї.

Молодого чоловіка зворушив такий вид.

— Отсе олтар для твоєї жертви — сказав йому Єфрем. Сї люди занесуть твою жертву перед Бога, а тобі принесуть його благословенє.

Зрозумів молодий чоловік слова Єфрема і взяв в опіку нещасливців. І здалось йому тодї, що він увійшов в новий світ, в якім кожда дрібка виданого маєтку приносила йому велике душевне вдоволенє.

СВЯТИНЯ В МЕМФІС.

Питаґор,*) грецький мудрець з острова Самосу, удав ся до Єгипту, щоби в чужім краю збільшити свою мудрість. Коли прибув він до тодїшної столиції Єгипту, до міста Мемфіс, яке заснував Менес, священики того міста повели Питаґора до святинї, щоби показати йому її велич.

Мовчазна і велична, мов піднебесна гора, підносила ся при розсвітї дня величезна святиня.

— І як змогли людські руки побудувати таке велике дїло? — закликав мудрець вражений такою величавістю.

— Спільна сила — відповів священик — може всьо довершити, коли нею править оден дух.

---

*) Питаґор (або Питаґорас) жив около 500 лїт перед Христом. Писань не лишив жадних і про него знаємо з писань його учеників.

Величезна брама святині отворила ся перед очима мудрця, немов відслонюючи дорогу до царства тіний.

Питаґор увійшов, а з ним священики. Кругом підносились величаві стовпи, а через просторі кімнати святині повівав ледво чутний вітрець, як подих голосу невидимих духів.

Неописана дрож пробігла по тілї фільозофа. Він затремтів і схиливши ся до стовпа, заплакав.

Підийшов тоді до него священик і сказав:

— Чого плачеш?

Але Питаґор не міг говорити. Доперва по хвили сказав:

— Ах! Як не плакати, коли чую, що я так близько того єства, якого імени я не смію вимовити.

Тогди сказав священик:

— Блаженний ти в твоїй покорі, мій сину. О! коби ти підніс ся ще близше до того Невидимого, для імени якого отся святиня побудована! Але лишім ті величаві двори мовчазної святині і вертаймо до тих, що говорять — до людий. Памятай, що нім отся святиня стала тут, то найперше мусїла вона бути в людськім серці. Отриж сльози і будь спокійний..

РІЖНІ ІМЕНА БОГА.

Коли Александер*) Великий, син Филипа, був в Вавилоні**) він закликав священиків з усіх країв, які підбив по дорозї і зібрав їх в своїй палатї. Тоді засїв на царськім престолї і запитав:

— Скажіть менї, чи признаєте ви Найвисше Божество і шануєте його?

Всї священики похилили голови і сказали:

— Так, царю!

---

*) Александер Великий, король македонський, родив ся 356 літ перед Христом. Аристотель був його учителем. Правлїнє обняв в 20 році житя по смерти батька свого Филипа. Завоював Грецію, побив перського короля Дарія, зайшов аж до Мезопотамії (до Вавилону), підбив також Єгипет. Умер в 32-ім році житя.

**) Вавилон — столиця давного вавилонського царства. Нинї з Вавилону нема слїду.

І Александер питав дальше:

— Яким же іменем ви називаєте те Найвисше Божество?

І священики зачали по черзї відповідати.

— Ми називаємо його Брагма — сказали священики з Індий — і се імя значить: Великий.

— Ми називаємо його Ормуз — сказали священики з Персії — а се значить: Світло.

— А ми звемо його Єгова Адонай — сказали священики з Юдеї — а се значить: Господь, котрий є, котрий був і котрий буде завсїгди.

Говорили й инші. І священик кождого народу мав своє слово, яким він означував Найвисше Божество.

На лици Александра показалось невдоволенє. І він сказав:

— Ви маєте лише одного пана і царя і тому повинні мати також лише одного Бога... а його імя Зевс. *)

Вразили священиків такі слова Александра й вони сказали:

— Наш народ називає його таким іменем, яким вчать звати його змалку — як отже нинї нам се перемінювати?

Однакож на лици Александра було видно ще більше невдоволенє.

Тодї підійняв ся старий брамін**), який товаришував Александрови до Вавилону і сказав:

— Чи позволиш, царю, щоби я говорив до зібраних?

Коли Александер притакнув, звернув ся брамін до зібраних і запитав:

— Чи велике небесне сяєво, що освічує все живуче на земли, світить на кождого з вас в ваших краях?

Священики притакнули, Тогди брамін запитав:

— Як же ви те світло називаєте?

Тут кождий священик відповів і назвав сонце иншою назвою, якою називали в його краю і серед його народу.

Тогди брамін звернув ся до Александра і запитав:

---

*) Зевсом звав ся найстарший бог в Греків і він орудував громами, як колись наш Перун.

**) Брамін, або брамани — кляса священиків в Індіях.

— Чи від нині не мають вони називати небесного світила, що дає людям день одним іменем? Геліос*) є його імя.

Завстидав ся тоді Александер і сказав:

— Нехай кождий уживає своєї мови і своєї назви. Я бачу, що назва і зображенє не є ще самою річию.

КУДА ЙДЕШ.

Східний князь Гакім мав сина Газаеля. Щоби виховати його на мудрого правителя, він віддав його мудрцям, що мешкали в Долині Шема.

Коли хлопець підріс і з дитини став молодець, післав його батько до Персії, щоби там доповнив науку та навчив ся звичаїв широкого світа.

Батько дав йому повну свободу, однакож знаючи, як легко молодому чоловікови зійти з правої дороги, післав за ним старого учителя, мудрця Сагіба. Він сказав:

— Молодість гарна, але нерозумна і тому наш обовязок дбати не тілько про дітий, але і про молодіж. Тепер, коли мій син їде спробувати житя на свободі, ти потайки їдь за ним і не давши себе пізнати, слїди кождий його крок і старай ся його, відомими тобі способами, на добру дорогу наставляти.

Коли Газаель прибув до Персії, до великого і розкішного міста Іспагану*), він забув всі ті розумні правила, яких набув в долині Шема. Блискучі роскоші, необгранична свобода, розпущена молодіж, все те скоро потягнуло молодого Газаеля за собою.

Бачив те все Сагіб і чекав лише хвилї, коли буде уважати відповідним Газаелеви показати ся. А Газаелеви було ні в думці, що за кождим його кроком слїдить досвідчене око його мудрого учителя.

Та одного разу, коли Газаель забавляв ся з товаришами в „Веселих Садах" Іспагану, з ними зустрів ся Сагіб. Він був в одязї подорожного, з палицею в руці.

---

*) Геліос по грецьки зве ся сонце.

*) Іспаган — давна столиця Персії. Нинї Іспаган славний великим мостом на 34 стовпах. Се також осередок турецької науки. Є там також фабрики славних виробів.

Пізнав Газаель Сагіба і крикнув:

— Де ти взяв ся тут, учителю! Звідки приходиш, куда йдеш?

— От йду. Але куда йду, зовсім не знаю.

Здивував ся Газаель.

— Невжеж ти лишив дім, пійшов в світ так без цїли і без мети? Які причини на таке склали ся?

І відповів Сагіб:

— Я все забув. А чи я мав родину і дім, я не памятаю. От куда ширша дорога туда йду. Тай гарно воно широкими дорогами ходити!

— Кудаж заведе тебе така безцїльна блуканина, мій учителю? — запитав його знов Газаель.

Сагіб стиснув плечима:

— А хиба я знаю! От іду... Тай нащо менї се знати, коли перед мною така широка дорога, що собою цїлої дороги і заповнити не можу? От іду!

Тогди звернув ся Газаель до тих, що стояли кругом і з смутком на лици сказав:

— Сей чоловік був моїм учителем і великим мудрцем в долинї Шема. Та ось що з него стало ся! Як він змінив ся і став подібний до звичайних людий. Яка шкода!...

Тогди Сагіб глянув по давному в очи Газаелеви і сказав:

— Так Газаелю! Моє житє зовсім так змінило ся, як ти сказав. Перше я був твоїм провідником і ти робив те, що я радив тобі робити. Але відколи я перестав бути твоїм учителем, я ходжу за тобою. Дивись! — моя безцїльна блуканина зовсім подібна до твоєї, бо розсудок покинув нас обох — тебе і мене. Бо хиба ти знаєш, куда ти йдеш? І скажи тепер: хто блукає безцїльно — я, чи ти?

Соромно стало Газаелеви і він признав ся до вини та зачав жити так, як вчив його Сагіб в долинї Шема... Зачав жити розумно і статочно.

ЗОЛОТИЙ ТЕЛЕЦЬ.

Коли Мойсей був на Сінайській горі, чекаючи на

заповіди, народ не бачучи між собою того, хто здержував його нерозумні забаганки, зійшов ся і постановив зробити собі бога, який був би всім до вподоби.

Однакож суперечка тягнулась довго і годї було згодити ся на се, як такий бог має виглядати.

Тогди вийшли перед народ Корей, Датан й Авірон. І заговорив перший Корей:

— Необграничена власть і сила є для мене божеськими. І тому треба нам бога, який представляв би нам власть і силу.

І ті, яким власть і сила подобали ся, прилучили ся до Корея.

За ним говорив Датан:

— Найвисшим добром для мене — свобода уживати всїх можливих розкоший. А чим же є наше життє в сїй пустини? Нїчим, як одним важким законом і вічною помірковаництю і повздержністю. Я хочу бога, який би представляв нам необграничені роскоші; хочу такого, який би нас в нїчім не спиняв.

І ті, що були за роскошами, прилучили ся до Датана.

Вкінци вийшов Авірон. Він сказав:

— Найбільшим щастєм для мене є блеск золота і безмірні богацтва. Я хочу бога, який би нагадував менї золото.

І ті, що любили золото, прилучили ся до Авірона.

Тодї народ покликав Арона і сказав:

— Зроби нам бога:

Але нїм Арон забрав ся до роботи, сказав йому Корей:

— Зроби нам зображенє сили і власти на ту подобу, як ми бачили в Єгиптян.

І нарисував Арон голову вола з великими рогами. І Кореєви та його однодумцям се подобало ся.

Тогди сказав Датан: Додай до голови решту тїла, як знак роскоший.

І Арон додав мясисту шию, і цїле тїло вола, до голови. І се Датанови і його громадї також подобало ся.

Після того сказав Авірон до народу:

— Поприносіть золоті і срібні ковтки та всі инші прикраси ваших жінок і дочок і позолотимо нашого бога.

Так повстав золотий телець. І народ палив перед ним кадило, танцював і кланяв ся.

Колиж Мойсей зійшов з гори з таблицями заповідий і побачив все, що де діє ся, запаливсь гнївом і сказав:

— Ви зробили пристрасти тіла вашим богом і тому ваш бог піде слїдом вашого тїла.

І він спалив ідола.

ПОГЛЯД УЧЕНИКА А УЧИТЕЛЯ.

Молодий Саді читав Біблію. Нараз замкнув книжку і його лице прибрало строгий вираз.

Бачне око старого учителя Алмеда спинило ся на хлопцеви. І він сказав:

Чому змінило ся твоє лице?

— Святе Письмо говорить в однім місци, що Бог скорий до гніву, в иншім знов, що Бог, се любов. І чи можна такі суперечности спокійно читати? — сказав молодець.

Тогди сказав Алмед:

— Невжеж ти хочеш, щоби Святе Письмо не говорило до людий людським способом? Хиба люди зрозуміли би краще, колиб до них заговорити способом їм невідомим, для якого в них нема навіть змислу розуміня? Та ще от що: ти не ображуєш ся, коли Богу приписуємо власности смертельників — зір, слух, бесїду, любов: коли кажемо: око божої справедливости.... Чомуж так?

Се инша річ — сказав Саді — тут ми розуміємо образову бесїду. Ми приписуємо Богу такі власности лише на те, щоби його собі лекше уявити. Без сього не можна. Але гнїв, ненависть...

Тут перервав Алмед і сказав:

— Я розкажу тобі про таку подїю... В Александриї*) жило двох богатих купців і в кождого з них був син од-

*) Александрія — славне портове місто в Єгипті, основане Александром Великим 332 року перед Христом.

накового віку. Раз післали вони їх до Ефезу*) в купецьких справах. А оба сини були добре навчені віри і звичаїв своїх батьків і свого народу...

Але коли молоді люди опинили ся в чужім місті, де не було нагляду старших, їх за час потягнули за собою примани міста і роскішне житє. Прийшло навіть до того, що вони залишили віру батьків своїх і зачали вчащати до поганської святині Діяни**)...

Та стало ся, що батько одного з тих двох синів, Клєон, мав в Ефезї товариша і той написав до Клєона про поведенє його сина, а рівночасно і про його товариша. І стало ся, коли Клєон перечитав лист, він запалав гнївом і невдоволенєм на сина. Зараз він пійшов і до другого купця і оповів йому все, що писав йому товариш...

Але другий купець засміяв ся і сказав:

— Коби син мій повів добре інтерес, а се найважнійше для мене. Решта мене не обходить!...

Вернув тоді до дому Клєон і його гнів ще збільшив ся...

Скінчивши оповіданє, звернув ся Алмед до молодця і сказав:

— Тепер скажи менї, котрий з тих двох батьків був мудрійший?

І Саді відповів:

— А вжеж той, що гнївав ся і злостив ся — Клєон.

— А тепер скажи ще, котрий з тих батьків мав більше любови в своїм серци?

— Той, що гнївав ся — відповів знов Саді.

---

*) Ефез — столиця Йонії, в Малій Азії, славне колись місто і порт. Тут в перших віках розвивала ся християнська церков і до перших тут християн апостол Павло написав один з найкращих листів (посланий). Нині з Ефезу лише сліди лишили ся. Околиця спустіла, порт став болотом. Де стояла святиня Діяни, навіть нема знаку.

**) В Ефезї була найславнійша святиня Діяни, яку звали також Артемідою. Була вона богинею ловів, стад і її знаком був місяць. Святиню Діяни в Ефезї числили в давнині до сїмох чудес світа. В колядї: Предвічний родив ся пред літи" співаємо: „Як Діва породила панна, палает в Ефезї Діяна (Діяна), себто з приходом Христа упадае поганство.

— Алеж він гнївав ся на сина....

— Нї, не на сина гнївав ся він — сказав Саді — але на його відступство і його злі поступки.

— А що було початком такого батьківського гніву? — запитав знов Алмед.

Подумав Саді і каже:

— Я розумію, що початком його гніву була свята любов до сина і його справедливість.

— Бачиш — сказав тодї Алмед — колиб ти в кожду справу так вглубляв ся, замість брати її поверховно, то розумів би, що неодна річ, яка виглядає тобі невідповідною, була би такою, як повинна бути.

Однакож здавало ся, що на лици молодця видно ще якусь нерозвязану думку і тому сказав до него Алмед:

— Я бачу, що в тебе на устах є ще якесь питанє.

І відповів Саді:

Про людий так можна говорити, але чи не є се зневагою для Бога?... Сеж гнів...

На те Алмед:

— Твоя осторожність заслугує на похвалу, але скажи, чи не звали ми надмірної любови Клєона гнївом?

— Так, звали! — відповів Саді.

— А тепер скажи, як ми назвемо ту надмірну любов Бога, яка терпить від наших лихих вчинків? Чи маємо ми на її означенє якесь инше слово?

—Нї, відповів Саді.

— А чи можемо ми смертні уявити собі Бога зовсїм иншим добрим вітцем, нїж доброго вітця Клєона?

— Не можемо — відповів Саді.

— Тепер же ще одно: чи таке з'ображенє Бога, яке ми собі виробили, не зближає нас однаково до Бога, не чинить нас лїпшими? Чи не виявляємо ми таким з'ображенєм нашої найлїпшої волї і бажаня йти дорогою до закону?

Задумав ся Саді і по довшій хвили сказав:

— Бачу, учителю, що ти маєш слушність, а не я. В мене є щирість до правди, але самої правди я ще не осягнув; твій же розум обнимає правду з усїх сторін, які менї не звісні.

З НАУКИ БУДДИ*).

СІВАЧ.

Бгарадваджа, богатий браман-господар обходив свято подяки Богу за урожай своїх нив, коли до його дому прийшов Благословенний (Будда) з горшком, просячи чогобудь з поживи.

Народ поважав Будду, однакож браман був скупим і гордим чоловіком і сказав:

— О, самана**), чиж не краще було би для тебе працювати, ніж жебрати? Я орю і сію, а з'оравши і посіявши — я їм. Колиб ти робив подібно, Ти рівнож мав би що їсти.

Тогди Татгаґата відповів і сказав:

— О, брамане! я також орю і сію, а з'оравши і посіявши — їм.

— Чи ти сим кажеш що ти господар — хлібороб? — запитавсь тоді браман. — Деж твої воли? Де зерно і плуг?

На то Благословенний сказав:

— Віра є зерном, що я сію. Добрі діла є дощем, що зрошує зерно. Мудрість і простота є плугом. Мій ум є поводами. Я держу в руках чепиги закону. Ревність є батогом, а стремлінє є моїм волом. І я орю, щоби знищити буряни незнаня і темноти. А збір, що принесуть

*) Будда — великий релігійний проповідник, жив около 500 літ перед Христом в Індіях і був сином короля. В 30 році житя покинув батьківський двір і жінку і зачав жити в самотині, роздумуючи над справою житя. По десятьох літах роздумувань він зрозумів те, що перше було йому незрозуміле і від тоді став проповідувати свою науку людям. Нині науку Будди визнає кілька сот міліонів людий (300 до 400 міліонів). Наука Будди ставить на перше місце строгість супроти себе і поміркованість в бажанях і вчинках. Будду звуть ще такими іменами: Сакіямуні, Сакіясімга, Суґата, Сатгар, Шастар, Джіна, Бгаґават, Льоканата, Серваджня, Дгармараджа, Татгаґата і др. (значінє назв: Будда, або Буддга значить: Пробуджений, просвічений; дальші назви значать: мудрець Сакія, Лев Сакія, Щасливий, Учитель, Побідник, Благословенний, Пан Світа, Всевідучий, Цар Правди і др. Сакія — се королївське імя Будди.

**) Самана — монах.

жнива, буде безсмертним овочем Нірвани,*) де всї смутки кінчать ся.

Тогди браман налив молока з рижом в золоте начинє і дав його Буддї кажучи:

— Нехай Учитель людий має риж і молоко, бо всечесний Ґотама оре рілю, яка принесе овочі безсмертя.

ВИРІД.

Коли Бгаґават перебув в Саваттї, що в Жетаванї, він прийшов до дому брамана в той час, коли на олтарі горів жертвенний вогонь. І священик (браман) сказав:

— Стань там монаше! Чого вироди йдуть до мого дому!

Тогди Благословенний відповів:

— Хто вирід? Виродом є той, хто в души носить злісь і ненависть; хто поганий й облудний; хто послугує ся неправдою і віддихає ошукою. Виродом є той, хто допроваджує людий до злого, зависний, лакомий, чоловік з лихими бажанями, безличний і немаючий страху перед злими вчинками. Ніхто уродженєм не стає анї виродом анї браманом (священиком). Власними дїлами чоловік стає або священиком, або виродом.

ДГАММАПАДА.

Отсе Дгаммапада*) — шлях, яким йдуть послїдувателї Будди:

З людського ума повстає характер чоловіка: до житя дано йому ум. І ум є причиною благословеня, або зіпсутя.

Сам чоловік робить зло; сам терпить; сам здобуває святість.

Ви самі мусите про все старати ся. Татгаґати (Будди-учителї) є тільки проповідниками.

Хто не будить ся, коли час вставати; хто хоч молодий і сильний, а лїнивий; чия воля і думки без вогню, такий — будучи лїнивим, не знайде нїколи шляху до знаня.

*) Нірвана — місце посмертного вічного спокою в Буддистів.

*)Дгаммапада — буддийська релїґія в її основних засадах, релїґійний закон.

Коли чоловік уважає себе вартісним, нехай про себе дбає; правда береже того, хто сам себе береже.

Коли чоловік робить те, чого вчить других, тогди досягне успіху; хто собі вміє приказати, той прикаже і другим. Найтяжше приказувати собі.

Колиб хтось в тисячу битвах переміг тисячі людий, а другий тілько себе, то сей послїдний більший переможець.

Звичаєм дурнів, світських чи духовних, думати: Се я зробив. Добре, колиб другі були від мене залежні. В отсїй справі головний робітник — я! дурні не дбають про обовязок, анї про цїль, яку треба досягти, але думають про себе. Все в них є підставкою для їхнїх порожних бажань.

Не кажи: мале зло не є великим. Як вода падаючи кроплями наповнить начинє, так чоловік стає наскрізь злим роблячи малі злі вчинки.

Хто жиє лише для роскоший; над чиїми бажанями нема контролї; хто непомірний в їдї, розледащілий і слабої волї, того Мара*) переможе і знищить, як вітер ломить несильне дерево.

Дурень, хто знає свою дурноту, є остілько мудрим; але дурень, що вважає себе мудрим, є великим дурнем.

Для того, хто робить зло, воно солодке, як мід: але се лише доти, доки воно не принесе овочів; бо овочі зла завсїгди гіркі. Добре ж дїло доти важке, доки не принесе овочів; овочі добрих дїл солодкі.

Не звертай думки до роскоший. Роскоші нищать дурня; дурний чоловік бажанем роскоший нищить себе так, немов сам є своїм ворогом. Ураґани і буряни нищать поля; пристрасти, ненависть, порожнеча і забаги нищать народи.

Чужі гріхи чоловік розсїває, як полову, а свої ховає, як крадену річ, ховає злодій подібне.

Священик повинен бути до того, що в сухій піско-

*) Мара — лихий дух, смерть. Мабуть наше слово „мара" є того самого походженя, бо власне стара мова Гіндусів (санскритська мова) була прародичкою европейських мов, отже й української. В нас колись „Мара" була богинею смерти, чи смертию і тому в проклонах кажуть: „Мара б тебе взяла!" — що значить тілько, як: Смерть би тебе взяла!

вій землї копає за водою. Доки пісок білий і сухий, доти знає він, що вода ще далеко. Але він не зневірює ся. Він знає, що щоби досягти води, сухий пісок треба забрати. А дуже часто чим глубше копати, тим чистїйша і здоровша вода.

Я Бачив Молодь

(„Од'їзд з рідного краю". — На тему з Байрона).

Слухай, о друже, чути зітхання
А ти бадьорий і радий!
Кождий відсунуть хоче розстання,
Оден ти проти громади.

Всї відїзджають смутком повиті,
На тобі смутку не видко...
Невжеж в чужому краще там світї,
Що ти втїкаєш так швидко?

Слухай, о пане, пане цїкавий —
Пекельні стерпів я муки,
Але простежив всї наші справи
І не жалкую розлуки.

Я бачив молодь: хлопцї, дївчата,
Наша майбутня дружина...
Розмова з ними—слів марна втрата...
Розкіш — мета їх єдина.

В кругах жіноцтва бачив пустоту,
Похоть замісто любови;
В кругах їх другів поклін лиш злоту
На все мерзенне готовий.

Я Піду по Українї

Кобзо*), подруго!... З тобою
Я пійду по Українї
Розважити співом-грою
Тих, що плачуть в самотинї.

Чуєш, кобзо... Плаче мати,
З нею вголос плачуть дїти,
Їх богато, так богато
І нікому їх огріти.

Ми не зайдем в ті оселї,
Де пани живуть веселї;
Не розбурим душ їх грою,
Кобзо-подруго з тобою.

В степ шовковий, лїс і луки
Я пійду по Українї,
Щоб на кобзї вилить муки,
Щоб поплакать в самотинї.

(За П. Г.)

*) Кобза— інструмент подібний троха до ґітари, але має богато струн. Кобзарами звали дідів-жебраків, що на кобзї найбільше грали, як в инших сторонах на лїрі. Та кобза поважнїйший інструмент, ніж лїра.

НА СТАРІ ЛЇТА.

— Або гроші або житє! — закричав рабівник до Ірляндця.

— Бери радше моє житє, бо гроші складаю на старі лїта — відповів тойже рабівникови.

ЖИДІВСЬКА ГОЛОВА.

В однім селї дїти були такі розпущені як ті підростаючі вовченята. Коли хто їхав дорогою, так не дали йому спокійно переїхати. Найбільше докучали Жидам — гандлярам, ремствували, але нїчого не помогло, бо підростки навіть робили Жидам досить болючі пакости. А чи знаєш підростків? Де там!

В недалекім місточку осів ся Жид Хаїм, на вигляд дуже нужденний, скулений, горбатий; а до того ще рудий і рябий як решето. Страх було дивити ся на него.

Поїхав він в наше село возом скуповувати збіже, тощо. Ще не переїхав кілька хат, як обступила його наша сільська голота і зі здиваваня зразу вліпила свої цікаві очи в особу Хаїма, не промовивши нїхто зразу нї слова. Та се не довго тревало, бо нараз, як на команду, дали ся чути голоси:

— Цибух, пейсач, злодій, циган, горбатий, запмарканий, дурний кісель — і так дальше.

Хаїм счудував ся, але й розбісив ся. Та липше на хвилину; потяг коня батогом і віз покотив ся скорше. Думав, що дїти за ним не побіжуть та вскорі побачив, що перечислив ся, бо декотрі вдирались навіть на віз. Тоді він спинив коня, поправив ся на сидженю і почав до дїтий гарненько усміхати ся. Декотрі перестали кричати. Хаїм тоді каже:

— Тихо будьте дїти! Хочете заробити від мене по центови на цукорки? Я бачу, що всї хочете. А я вам дам, тільки послухайте мене: Пощо вам кричати на мене за дурно, пощо вам бігчи за моїм возом: полошити мого коня? Пощо вам калїчити собі ноги біжучи за мною по камінях і грудах? Пощо? Я знаю, що ви не є дурні дїти. Ви мудрі дїти! Дуже мудрі... Але ви будете мудрійші, як за свою роботу і крик і біганя скажете собі заплатити! Так, не робіть нїчого за дурно.

Отже слухайте хлопцї! Я люблю як ви кричите на мене: як прозиваєте мене; як смієте ся з мене і з мого коня, з моєї бороди. Я то дуже люблю і тїшу ся. Тому і хочу, щоби ви ще більше кричали, ще більше прозивали мене, і за се дам вам кождому по центови....

I дав дітям по центові, затяв коня і поволи поїхав дальше селом. Гурма хлопців обступили віз по обох боках і ззаду, та страшним криком і вереском супроводжали як якого достойника. Жид усміхав ся до них і просив аби прозивали його як найпаскуднійше і як найголоснійше. Хлопці далї вже похрипли і помучили ся. Тодї він сказав:

— Досить хлопці, йдіть тепер до склепу і купіть собі що хто любить! А не забувайте того, що я вам перше казав: не кричіть на нікого за дурно; кажіть собі заплатити за се, бо і то робота!

За кілька днів їде Хаїм знова до них і скоро тільки дїточа юрба пізнала коня здалеку висипались як ті муравлї, Хаїмови на стрічу.

Хаїм їде в село, дітвора обступила його віз з трох сторін і мовчки дивить ся, на нього але анї словечком жадне не обізве ся! Вже заїхав з чверть села а дїти йдуть, біжуть за возом як ті телята. Тодї він спиняє коня і питає:

— А ви чому не кричите? Чому не прозиваєте мене?

Кількох нараз відповіло: — А ми хочемо по центови, бо задурно вам паради не будемо робити. Хочете крику то заплатїть нам!..

Жид тодї відповів: — Нї, нинї центів не маю і не можу вам дати, аж колись иншим разом. А чи кричите ви на кого иншого за дурно?

Дїти відповіли: — Ого, не ми. За дурно нїчого робити не хочемо!

І справдї, в селї від тодї вже можна було тихо переїхати, зовсїм спокійно.

НЕВЧАСНЕ ПІДХЛЇБСТВО.

— Дуже жалую, що я не могла бути на вашім відчитї вчера вечер — поясняюовала замотиличена дама.

— Я знаю що се для мене страта знаня, тимбільше, що кождий говорить, що відчит був дуже цікавий.

— Се дивне — відповів холодно професор — одначе приймїть до відома, що відчит не відбув ся вчера зовсїм, а відложено його до слїдуючого вечера....

АДІН НАРОД, АДІН ЯЗИК...

(Дієть ся на Україні за царських часів, коли то всї Москалї силували ся доказати, що української мови нема та що Українець (Малорос) і Москаль, се те саме. Лїкар приїхав в Київщину з Московщини, з Рязанської ґубернії і до него приходить українська бабуся).

В ЛЇКАРНИ.

Лїкар — Ну, бабка, что болїт?

Бабка — Оттак, паночку, як візьме з крижий, то аж у стегна влїзе. Цупить так, що й випростуватись не можу. Чи воно гостець, чи пристріт.

Лїкар — Пастой, бабка — ти би яснеє ґаворіла, а то нє разберу я нічево.

Бабка — Та вже на те ви доктор, щоб розібрали. Я ж хиба знаю, що воно таке...

Лїкар — Да, доктор то я, доктор, только вот нє панімаю я... Ну, пакажі, кдє баліт?

Бабка — Ось тут в крижах.

Лїкар — Здєсь? Ето „крижах" називаєть ся?

Бабка — А, в крижах.

Лїкар — Давно тєбя етот „крижах" болїт?

Бабка — Вже з тиждень. (Москалї тиждень звуть „нєдєля").

Лїкар — Сколько? Ето как па русскі будєт?

Бабка — По руськи? Од Першої Пречистої.

Лїкар (махнув безнадійно рукою) — Ну, да фсьо равно (хапає рукою і притискає в крижах).

Бабка — Ой! Ось тут... Саме там, де ви лапнули.

Лїкар — Что?

Бабка — Там де лапнули, там найгірше.

Лїкар — Лопнулї? Что лопнуло? (В Москалїв „лопнути" значить — розпукнути ся, розтріснути ся).

Бабка — От-от-о! О!

Лїкар — Да нічево тут не лопнуло. А ну-ка, разстєґні здєсь (разтєґні — розщіпи).

Бабка — Еге, у стегнї.

Лїкар — Юбку-то, бабка, разстеґні малєчко.

Бабка — Нема в мене юбки, ні великої, ні маленької.

Лікар (сміється ся) — Как нет юбкі. А ето что-же?

Бабка — Спідниця.

Лікар — Ну, сподніца, пускай (пускай значить — нехай). Так как ето случілось? Атчево?

Бабка — А случилось, що драбина схибнула ся, як лїзла я...

Лікар — Дробіна? Развє стрєлял кто-нібудь в тєбя? (Развє — хиба; дробіна — шріт по московськи; а драбину звуть „лєстніца").

Бабка (дивуючись) — Ні, не стріляв ніхто. Та чогоб таке?

Лікар — Да как-же дробіна в тєбя попала?

Бабка — А впала, бо щебель зломив ся, як лїзла я на гору.

Лікар — Пастой бабка — нічево я не пайму. Ах ти Боже мой, вот язик-то! На гору какую-то... вломіл са кто-то, стрєлял... Что такоє?

Бабка — Та не стріляв ніхто. З чого се ви взяли.

Лікар — Да как-же дробіна то в тєбя попала?

Бабка — Бо щебель старий вломив ся, трухлявий.

Лікар — Вломіл ся к тєбя? (вломив ся — напав, вдер ся).

Бабка — Еге, вломив ся.

Лікар — І стрєлял?

Бабка — Еге, стріляє аж у стегно, ось сюди.

Лікар (оглядає) — Да ґдє-же ета дробіна. Я не віжу.

Бабка — Дома. Та нащо вона вам?

Лікар — Как „нащо"? (Облапує скрізь). Нікакой дробіни здєсь нєт (здєсь нєт — тут нема).

Бабка — А вжеж нема. Встала я, та ще об полицю отсим місцем...

Лікар — Да, в поліцію... Ну, ето уж нє майо дєло (не моя справа). Канєчно в поліцію, єслї вломіл ся к тєбє етот... как єво звать?

Бабка — Га?

Лікар — Да кто вломал са?

Бабка — Щебель старий...

Лікар — Пян бил?

Бабка — Хто?

Лікар — Да Щебель етот, что лі? (что-лі — чи що).

Бабка (дивуючись) — Вибачайте, паночку, може я не розібрала...

Лікар — Ну, да мнє ето фсьо равно.. Нє майо дело ти в поліцію. (Оглядає). Да сіняк єсть, ударілас шибко (шибко — сильно, порядно).

Бабка — Та не в шибку. Там і вікна нема, в сінях... В полщю, кажу.

Лікар — Да в поліцію. Ну, вот что бабка: я тєбє дам мазь, ти сєбє натірай ето мєсто — прайдьот. Дробіши здєсь нєт. А поліцію ти заяви, что вломіл ся к тєбє, етот.. как єво... старий Щебель і стрєлял в тєбя. Но дробіни у тєбя нікакой нєт.

Бабка — Спасибіг вам. Поздоров вас Боже за добру пораду. А тож я так страждала, а тут ще напав мене нежит...

Лікар — Нє жіт, ґаворіш? Что ти, бабка! Єщо много лєт пражівйош.

Виборний Макогоненко.

НА ПОЧТІ.

В М-ський почтово-телеґрафній конторі, біля віконця, куда подають гроші, великий натовп людий: хто жде черги, щоб подати гроші, а хто чекає квітка (посвідки) на те, що подав. Чиновник (урядник) Москаль, що не знає української мови, розписавшись на квітках і подаючи їх в віконце, вигукує:

—Рязанъ! двадцат пять рублєй.

— Я! — озиваєть ся робітник-Москаль.

— Кому ви подавалї (себто кому посилав)? — питає його чиновник.

— Сядову — відповідає той. Чиновник віддає йому квітка.

— Харбін! Дєсять рублєй — вигукує він далї.

— Давайте менї! — протискаючись поміж людий, каже жінка.

— Кому ви подавалї? — питає її чиновник, коли вона протиснулась до вікна.

— Вам — відказує вона.

— Я знаю, что мнє, а куда ви подавалї?

— Та сюди ж ... вам... у кватирку — відказує знов жінка.

— Да что ви смєйотєсь, что лї? (что лї — чи що). Я вас спрашіваю, куда ви падалї перевод (переказ, те що тут мони-ордер)? уже трохи розсердившись, питає чиновник жінку.

— Та кажу ж бо, що вам... сюди... у кватирку.

— Да что ти єрунду нєсьош (та що ти дурницю плетеш)! І сюда і вам в кватїрку какую то!... (кватирка в Українців, се віконце, а в Москалїв „кватїра," се кімната, мешканє). Нєкаґда мнє с табой ґолову ломать! — сказав. Але відходячи від віконця, з пересердя кинув він сїрника, котрим запалив циґарку і сїв до столу, щоб знову брати гроші та підписувать ся на квітках.

Через кілька хвилин він знов вигукував. Жінка стояла біля віконця і чекала, коли дійде черга до неї. Віддавши декілька квітків і взявши знов в руки бабиного квітка, він вигукнув:

— Харбін! дєсять рублєй!

— Давайте менї — просить знову жінка.

— А кому ви подавалї? — насупивши брови питає розсердившись чиновник.

— Та кажуж бо, що вам... сюда, в кватирку — відказує вже крізь сльози жінка.

— Да что ти ґаворіш! Почем ти знаєш кдє мая кватїра (де моє мешканє мій дім)? Я тєбя перший раз в ґлаза віжу! — кричав на неї чиновник. — Я єйо о дєньґах спрашіваю а ана мнє а кватїрє какой то ґаворіт! Дурачіт са ана, ілї же нє панімаєт... кричав біля вікна на неї чиновник розводючи руками.

— Кому ви, тїтко, посилали гроші? — вмішав ся нарештї в їхню спірку якийсь панок: не то учитель, не то хвершал (лїкарський помічник), котрий весь час стояв і стежив за їхньою спіркою.

— Синови Олексїю Комаренку, в Харбин! — заговорила жінка радїючи тому, що її розуміють. — Захорів

там так просить десять карбованців на дорогу.

Почувши се чиновник скоса подививсь на того панка і подаючи жінці квітка під ніс бурчав:

— Чорт єво знаєть!... І женщіна как будьто би русская і русскаво язика не панємаєт...

(До повисшого незашкодилоб додати кілька уваг для тих, що знають московську мову з московської школи і читають московське письмо українським виговором. Треба знати, що в Москалів „ы" читає ся, як українське „и"; „ѣ" читає ся, як українське „є"; „и" читає ся, як наше „і"; „е" читає ся за наше „є", а часом за „йо"; „э" читає ся за наше „е"; „о" перед акцентованим самозвуком читаєсь подібно як „а"; „га" читаєсь за „г", а часом за „в". Крім того є ще дещо подібне. Так пишуть хлѣб — а читають хлєб; книга — кніга; моя — мая; несешь — нєсьош; орел — арйол; до него — до нєво і т. д. Тепер большевики змінили давний спосіб писаня, повикидавши деякі букви. В повисших оповіданях подана московська мова так, як вона говорить ся, а не як пишеть ся).

Осінний Сум.

Журно спить лоза в долині,
Пишних трав давно нема;
Душу й серце в самотині
Міцно, владно,
Безпорадно
Огорнула чорна тьма.

Манять страдника з неволі
Вільні вістники весни;
Так і серце манять болі
Горювання,
Хвилювання
І юнацькі перші сни.

Серце-вязень! ти тендітне,
Ти самотне і німе;
Тильки-ж знай, що знов розквітне
Все в природі
При нагоді —
Будь же горде ти й саме!

ГР. ЧУПРИНКА.

Вечірна Пісня.

Не співай пісень веселих,
Не заводь танків,
Як почуеш важкий стогін —
Стогін жебраків.

Ти полинь до них, дитино,
Кинь танки свої,
Там зустрінеш сиротину —
Пригорни її.

Будь сестрою, любий цвіте,
Сльози їй утри,
Бо у неї на всім світі
Не мае сестри.

Сплять у темряві оселі,
День вже догорів,
Та не спить ще, дівча — леле
Стогін жебраків.

П. ГАЙ.

ПРИМОВИ ВІД СЛАБОСТИЙ І В ДРУГИХ ПОТРЕБАХ.

— А я до вас отсе з ділом — заговорив Гринько Пшеничний, входячи на саме спасівчане пущене до нас до хати, — з таким ділом, що, рахувати ту причину, неаби яке...

Тай почав розказувати тее діло...

— Отсе — каже — готуєте календар, то якби знаєте таке, що всім людям потрібне, до того календаря написати.

— А що таке? — кажу.

— Еге, не знаєте. А, рахувати ту причину, примови від всяких слабостий та від відьми. О! се дуже важне! Вважаєте, що, рахувати ту причину, чарівниць не бракує; я сам знаю в нашій околиці дві.

Жінка моя слухає та:

—Ну, а я не думала, що в нас є чарівниці, — хтоб се такий був?

— Еге, бачите, не знаєте! А вони є. Ая, є! Тут є дві такі, що в скіпцях ходять, а не тощо!

— Невжеж? — допитує ся жінка. — Чомуж ми тих скіпців не бачимо?

— Е, вони на те мають, рахувати ту причину, мухи в носі, щоби ви не виділи. Але хто знає як, то може їх виділи. І то дуже легко.

— Ну, то скажіть як, можеб і я побачила. І таки дивно мені: знаю всіх жінок і здає ся, що всі однакові, а то от яке!...

— Егеж! егеж! А вони є і ви їх дуже добре знаєте. А щоби їх видіти, то робить ся, рахувати ту причину, так.. а ви добре уважайте! Коли зробите на святий вечер перший пиріг, рахувати ту причину, так не треба варити, але сховати і носити його за пазухою до Нового Року. Потім же носити кождого тижня оден день, а на Великдень рано взяти до церкви. І подумайте собі, що, рахувати ту причину, ви тілько через поріг до церкви: глип! глип! і вже видите котра в скіпци. Така вичепурена, скопець, рахувати ту причину, на голові так і стирчить. Або можна і так, що як би вкусив на пущене перший раз пирога і не з'їв, а завязав в шматинку і носив привязаний під пахою, то, рахувати ту причину, на Великдень, як перший раз заспівають „Христос воскрес", побачив би в церкві також чарівниці в скіпцях. Тілько знаєте, якби, рахувати ту причини, схопили де з тим пирогом, християнина, то роздерли би. Ая!

Моя жінка ніби дивує ся, а Гринько ще раднійше розказує:

— О, вони тут на мене, рахувати ту причину, дуже мають храп, ви може про те і не знаєте. Та на них є ще инший спосіб. Треба стругати осиковий патик по одній трісці кождого дня через цілий рік і в ночи, рахувати ту причину, перед Юром засісти за тою купою трісок коло корови, то також зобачить ся, бо вони, рахувати ту причину, тої ночи мусять кожду корову відвідати....

Ви певно не знаєте, що бесіда про чарівниць, то найлюбійша в Гринька бесіда. Воно буває таке, що оден чоловік найраднійше говорить те, як був при війську, другий про божественні річи, третий про господарство — а Гринько про чарівниць, чарівників та опирів.

— Може ви кумцю-сусідо не знаєте — звернув ся він знов до моєї жінки — що чарівницю можна злапати. Ая! Треба, рахувати ту причину, робити осикову борону цілий рік, кождого дня по трошки і не повинно в ній бути ані одного цвяшка. Навіть зуби мусять бути, рахувати ту причину, осикові. Отже на таку борону можна чарівницю злапати. Але не кождий, знаєте, хоче такого труду підіймати ся... Ая!

Після того звернув ся Гринько до мене:

— А ви таки постарайте ся дати все те до календаря. Вже навіть моя жінка, рахувати ту причину, вас просила. Та ви не думайте, що вона ласа на чуже молоко, або що — ні, вона, рахувати ту причину, коби свого не дати, а чужого не хоче: Ая! Або оті примови від слабостий. Заслабнеш, так їдь, шукай такого, що знає лічити, а колиб, рахувати ту причину, чоловік сам знав ту примову; то сейчас шу-шу-шу-шу... відмовив, поки не задавнило ся і добре... А ще, знаєте, якби тих гуцульських примов, отсе але булоби!.... О, гуцули на тім розуміють ся!...

Говорить він, а я слухаю та думаю:

— Щож, і Гринька треба часом послухати. Коли йому щось інтересне, то певно і другим інтересне буде...

Другого дня удав ся я до кума Павла. Розказав як і що тай питаю, чи не мігби він мені помочи. Послухав кум Павло, подумав та:

— Добре! В мене десь є того матеріялу. Я сам колись, як за парубочих часів блукав по світі, то записав дечого чимало, а маю також і те, що другі записали. За кілька днів будеш мати. Треба, бач, розшукати де воно...

На тім майже закінчила ся того дня наша бесіда, бо хтось чужий надійшов і говірка пійшла про що инше.

За чотири дні приносить мені кум Павло отсе, що подаю дальше....

Примова від відьми, що відобрала молоко.

ПЕРША ПРИМОВА.

З за високої гори вийшов черлений (червоний) чоловік, в черленім сардаці, в черленім колпаці, в черлених штанах, в черлених постілцях, з черленими руками, з черленими сокирами, до черленого ліса прийшов рубати черлені кайлаки...

Крутить черлені вужви, закладає черлені загороди, загонить черлені корови в черлені загороди...

Доїть черлені корови черленими руками, цїдить черленими цїдилами, ґльиджит черленими ґльиґатами, збирає черлену сметану черленими руками в черлені бербениці...

Сїдлає черлені коні, черленими сїдлами, вбирає черленими уздами, несе черленою дорогою на черлений ярмарок...

Жидинета-дитинета! чи ви би сего масла не купили? А молоко щобисьте поїли! Котрі їли — аби ся розсїли; котрі виділи аби послїпли, аби не завидували на манну завистувати гадати і ветити-бетити.

Знахарки, чінатарки, опирицї, видійницї, майфівницї пеками запікаю, а кудиками закудикаю*).

До сеї примови треба так робити:

Бере ся мягкий патичок, обмотуєсь шпаґатом, видовбуєть ся в дереві, що є в стїнї, ямку, вкладаєсь там оден конець патичка, а другий конець притискаєсь грудьми і „сучить ся" шпаґатом. При сїм відмовляєсь повисшу примову девять разів.

Коли патичок розгорить ся, то треба його загасити в мисцї, до якої по черзї вливаєсь по кождій примові ложку води. Опісля тою водою миє ся вімя, дійки, а вуголь з патичка обстругуєсь і дає ся з солию корові злизати.

ДРУГА ПРИМОВА.

Коровки-благунки спали собі в свойого ґазди — в кошарах, в облогах. Встали рано, пішли собі пасти непасену травицу, незбиту росицу і пити пречисту водицу.

Перебігли чередїльницї-лиходїйницї, травицу загрузили, росицу збили, водицу скаламутили і відобрали манну-сметану, ладне молоко, товсту сметану, густий сир, жовте масло.

Коровки-благунки як зачали рикати-гукати, до Бога три голоси пускати...

Нїхто того не вчув — вчула Матїнка Божа, іззіслала Юрія святого.,,

— Іди, Юрію, перевідай, запитай си, чого вони ричут, до Господа Бога кличут?

Прийшов Юрійко і єв си питати:

— Коровки-благунки, чого ви так ричете, до Бога кличете?

— Єк би ми не рикали, як би ми не гикали, коли перебігли нас че-

---

*) Походить від оклику: „а куди!", яким пастухи завертають худобу, щоби не туди йшла.

редільниці-лиходійниці, та відобрали у нас манну, товсту сметану, ладне молоко, густий сир, жовте масло!

Юрію святий, пускаєш нори-принори, луги, береги, керниці-теплиці, тепер пусти нам так манну-сметану, ладне молоко, густий сир, жовте масло.

Тьфу! тьфу! тьфу! Счезай! Манни не віднимай! І я чужого си не приймаю, але свого не попускаю.

Пристріте-пристрітище, счезай у болотище! А ви коровки, а ви благунки оминайте луги-береги, куда погань ходила, щоби вас не счередила ні чередільница, ні її сила.

А ти солице (сіль, соле) допомагай, чередільниці пожирай! Счезай! Счезай! Счезай!

Примівка від болячки, від зубів і других слабостий.

Налити в миску води, додати три зубці чіснику, перехрестити три рази вістрєм ножа і відмовити девять разів отсю примівку:

Чи вфатила си болєчка болєчковата, чи татарковата; чи скіпачка чи совгачка, чи бодачка; чи вєлюча чи мриюча;

Чи вфатила си болєчка колюча чи сверблюча; чи пожадана чи покликана, чи позвана, чи застарина; чи вфатила си болєчка задавнена...

Я тебе болєчко не лишьию, не грішьию; я тебе болєчко вібираю, візиваю, вікликую:

З голови, з під голови; з мізку, з під мізку; з очий, з під очий; з зубів, з під зубів; з губів, з під губів; з вух, з під вух; з ушниці, з голосниці; з серця, з під серця; з потрушків, з під потрушків; з колюшків, з під колюшків; з струни, з володи, з поперека, з клюшня, з стегон, з кишок, з гумівок, з плесень, з палців, з нігтів; з праників і з під праників; з сімдесяти живочок, з сімдесяти шуставочок; з чорної крови, з жовтої кости.

Вібираю, візиваю я тебе! Ножами вірубую, серпами віжинаю, косами вітинаю, димами вічьиджую, вогнями віпалюю, граблями загрібаю, мітлами охабленими замітаю.

Єк си з вітцьи на свийиток породив, мати породила рщеного, пороженого (тут кажеть ся імя слабого).

Дай же, Господьку, від мене лік, а від Господа вік! Тьфу, Тьфу! Тьфу!

Тоді тою водою змиваєсь недужому голову, груди на против серця і болюче місце.

Инша коротка примівка від всякої недуги.

Коли чоловік заслабне, треба перед сходом сонця принести води, влити в деревляну (инша не така вже добра) посудину, накрити скатерткою (бо примівка не любить світла); дати до води три зубки чіснику, перехрестити три рази ножем, вколоти ножем воду кілька разів, а тогди йти під каглу (під комин), поклонити ся каглї три рази і говорити:

Водичко-Йорданичко! Вмиваєш луги-береги, коріне, біле каміне... Умий сего рщеного, чисто, вчиненого від гніву, ненависти і від усякого лиха.

Відтак дає ся недужому сеї води і обмиває ся його три рази.

Примівка від рожі.

Лічене рожі відоме загалом — її лічать „спалюванем". Але до того гуцули мають ще таку примівку:

Вийшов ружоватий чоловік з ружоватого потока, в ружоватій крисані, ружоватім каменаці, в ружоватім сердаці, в ружоватім кожусї, в ружоватій сорочції, в ружоватих штанах.

Я його питаю си:

— Що ти, ружоватий чоловіче, робиш?

— Я ружоваті лїси рубаю ружоватими сокирами; я ружоваті лїси коріную ружоватими джуґачами, тай ружоваті коріня туди запускаю.

Господку любий! Поможи менї, погоди менї визивати, викликати:

Ружу черлену, ружу зелену; ружу білу, ружу голубу; ружу мріючу, ружу колючу, ружу болючу; ружу погадану, ружу покликану, ружу застаріну; ружу задавнену, ружу заходжену, ружу залишену.

Я тебе, ружу, нè лишаю, я тебе визиваю, я тебе викликаю; я тебе вогнем випалюю, я тебе димом вичаджую. Тьфу! Тьфу! Тьфу!

Примівка від хмар.

Є такі люди, що шкідливі хмари відвертають—хмарники. Але не легко бути хмарником. Щоби мати власть над хмарами, то чоловік мусить постити 12 громових свят кождого року (28 і 29 січня; 11 марта; 7 цвітня; 14 мая; 20, 22 і 25 липня; 1, 5, 8 і 13 серпня. Імена святих календарні). В них не можна анї їсти, анї води пити, анї протягом дня одного однїського слова промовити, анї до людий, анї до нікого.

Як же на Святий Вечер заблисне перша зірка і вже накриють стіл до вечері, треба вийти перед хату, поклонити ся і просити того, що шкідливі хмари наводить (духа, чорта, або бога хмар) до вечері. А просить ся так:

На Свят Вечер я виходжу і зву до вечері...
Будь ласкав, загости й у мене розгости!
Покланяю ся тобі і всїй твоїй силї —
Громам і громовенятам, тучам і тученятам;
Всїм громовим кулям і пушкам,
Твоїм стрілам і всїм твоїм святцям.
Нові миски, нові лижки, Нові глеки у мене на столу
На вас, ласкавий пане-царю ждуть.
Не гордїть і загостїть!

Таке треба товторити девять разів, а потім сїдати до

вечері.

Колиж в літі надходить тучова хмара, то такий чоловік повинен проговорити:

На діявола кріштенден! Мати ружя породила, розситила си, розтопила си, ніхто не знає куда си діла.

Так аби ти си розситив-розтопив; розтік си від мирської царини на тихі Дунаї, на чорні моря!

Крім отсеї примівки є ще одна, богато довша, в якій пригадуєсь діяволови, чи духови хмар, що: „я просив, я звав до вечері і тобі кланяв ся чесний царю з твоїми боярами, з дружками, світилками, з внучками і непотами і сватами; з дудольниками, скрипичниками, аби ти був ласкав вступити до нас до вечері". Дальше каже ся, що коли „він" погордив вечерою, то нехай тепер забирає ся (з своїми тучами) „на тридевяту гору, в зелізні мури, на мальовані столи, на зелені подушки".

Ось так вам кілька важнійших примівок, що передав мені кум Павло. Має він їх ще богато, як: від бабиці (коли страва в животі пошкодить), від лойки (гадюки), від насланої слабости (при „забиваню кілків"), від холери, від пострілу, від корча, від увіду (щось, як вроки), від кіточки (ласиці) і ще деякі, але в календари нема тілько місця, щоби їх помістити. Зрештою я вибрав найважнійших кілька і між ними є такі, що всякі слабости можна ними лічити.

На кінци мушу ще додати, що коли увійдете до хати, де маєте лічити, то треба найперше проговорити девять разів отсей вступ:

За першим разом, за добрим часом!
В добрий час буду говорити, в лихий мовчати,
Буду Господа любого просити,
Аби Господь став ми до помочи
З ньитками, з светками,
З славними роковими і преподобними;
Поможіть мені визивати, викликати.

Опісля починаєсь: „За другим разом", а ще дальше „За третим разом" і т. д.

Треба вам і се знати, що се правдиві гуцульські буковинські примівки, записані кумом Павлом в Перехреснім (присілку Довгополя), в Конятині, в Довгополї, в Плоскій і ще десь. Отже правдиві, не фальшовані.

А що я їх подаю, то се в першій мірі заслуга не моя, але Гринька Пшеничного. Він то... Тай чи такі і ви самі нераз не згадували, що мовляв: „Хто його знає, що там шепчуть ті примовниці та ворожки"...

Воно і не диво, що ви цікаві знати, бож, як звісно, ворожбити і лікарі не раді розказувати кому будь про свої лікарські способи.

Тепер же знаете!

Кум Павло даючи мені отсї примови, ще таке казав:

— Се давний спосіб лїченя — де найважнїйшим способом уважалась відповідна примова. Є при тім всякі церемонії, є всякі слова, але важне і спільне всім одно: висловлюване бажаня, впливане волею на хорого. І хто знае... може сильною волею можна більше впливати на людину, ніж ми сподїемо ся...

ДОБРЕ НА ОБІ СТОРОНИ.

Один богач-скупар купив грубі циґари, а щоби заощадити гроша, купував по кількадесять пачок на раз і по гуртовій цїнї. Се коштувало його майже половину дешевше. Але й сих гроший йому було жаль і по довшім роздумуваню попав на другий плян. Купив двайцять пуделок циґар і заасекурував від вогню. Коли вже скурив всї циґари вніс подане до асекураційного товариства о виплату відшкодованя. Здивований урядник питае:

— Як же се, ви чейже не мали вогню в своїм домі?

— Нї, вогню в дома не мав, одначе циґари спалені вогнем — відповів „пошкодований" — бо я скурив їх; але менї належить ся відшкодоване на підставі поліси, яка виразно каже, що коли заасекурована річ є знищена вогнем, відшкодоване безуслівно виплачуе ся.

Урядник спершу не знав, що відповісти на се; виходило, що правда по стороні скупаря, але по кількох хвилинах роздумуваня сказав з усміхом:

— Дуже добре; коли ви домагаете ся, гроші вам виплатимо, одначе в такім случаю я заарештую вас за злочин підпалу — бо циґари самі не згоріли але ви мусїли підпалювати їх. Кара найменше півроку криміналу.

— А, хай тобі дуля — пробурмотів скупар і чим скорше гримнув дверми за собою.

НЕ БУЛО РАДИ.

Жінка богача знайшлась в великій журбі, бо чоловік помер, а не лишив тестаменту. Хотячи дістати весь його маєток для себе, вона затаїла смерть чоловіка, та намовила бідного шевця аби він заняв його місце доки не зробить ся тестамент. Той згодив ся.

Шевця пообвивано і пообкладано так, що ніхто не міг пізнати підступу. Жінка прикликала нотаря котрий розложив папери на столї і спитав „хорого" (не знаючи нїчого про ошуство) кому записує маєток.

— Половину цїлого маєтку записую своїй дорогій жінцї — заговорив слабоньким, нїби хорим голосом швець.

— А що буде з другою половиною — питає сумно нотар, не завваживши занепокоєня і розчарованя жінки.

— Другу половину — продовжав швець в ліжку, уриваним слабим голосом — я записую на вільну власність бідному шевцеви Яковови Талботови, тому, що жиє попри нас. Він завсїгди був добрим сусідом, отже й заслугує на мій дарунок. Нотар списав все, казав жінцї підписати тестамент як свідок і пішов. Жінка мало очи не видерла шевцеви, але щож, мусіла мовчати, не хотячи сама попасти за крати.

ХИТРИЙ З БІСА.

Один панич, всїв на стації до поїзду, і заставши най лїпші сидженя в ваґонї заняті, сказав:

— А то що за причина, що сей поїзд не рушає з місця?

На сї слова богато пасажирів покинуло свої місця і висїло з цїкавости на перон.

В міжчасї панич сїв собі на догідне місце, простягнув ноги і почав читати ґазету. Поїзд рушив з місця і помчав як стріла.

Серед пасажирів запанувало обурене на панича і якась дама приступає до него та питає:

— Чому ви сказали, що поїзд не рушав з місця?

На се він усміхаючись відповів:

— А може не правда? Тодї він не рушавсь, але за се котить ся як вихор тепер!

НАШІ СВЯТА.

Народна культура.

Коли ви, тай ми з вами, свідомі люди, то ми знаємо, що се таке народна культура. А бувають люди, що сього не знають.

Ми знаємо, що культура якогось народу, се його 1) мова, і все, що сьою мовою виражаєсь: пісні, байки, приказки, оповіданя, повісти; 2) Всякі звичаї: весільні, похрестні, похоронні, обжинкові, гостинні й инші в принагідних випадках і щоденнім житю; 3) церква (релїґія) з церковним будівництвом, з усіми богослуженями, обрядами, звичаями і святами, які мають ще святочні домашні і громадські обряди, звичаї і взагалї всякі святочні форми; 4) історія (традиція, перекази) народу, де оповідаєсь про минувше житє тогож народу; 5) штука народня, себто: музика і пісні, танці, з усіми прикрасами і вишивками, писанки, різьби, гарні будівлї (як церковне будівництво) і взагалї все, що народ витворив для прикраси; 6) страви, які народ по свому варить; 7) дальше-ж його моральні погляди і засади, його житєва мудрість (житєва фільозофія), одним словом сказавши — всї ті форми, якими проявляєсь житє якогось народу, се культура того народу. Инший народ має зовсім инші всї ті форми і вони творять його культуру, яка нам є далекою, чужою.

Знаємо ми і те, що до культури не числить ся некультурність, як пр. пиянство, бійки, порноґрафія (плюгавство); а також, що старосвітські звичаї й обряди є культурними вартостями, штукою, а не забобонами. Забобони, се лише ті віруваня, з яких приходить явна шкода.

І колиб ми хотїли побачити і зрозуміти культуру якогось народу, то мусїлиб розглядати його житє з найріжнороднїйших сторін, не лишаючи нічого.

Знаємо ми і те, що хоч кождий народ має свою культуру, однак не кожда культура однаково богата. Деяка богатша з одного боку, инша з другого; в одного народу одні форми житя кращі, в другого инші. А може бути і таке що культура якогось народу дуже мізерна, бе-

ручи загалом.

Візьмімо пісні — наші пісні кращі, ніж пісні богатьох инших народів. А деякі народи майже не мають пісень. Візьмімо мову — і мова наша належить до дуже гарних мов. І святочні наші звичаї гарні — гарні вони і для чужого чоловіка, який не є нашим ворогом. Лише ворогови все наше добре і гарне не подобаєсь.

А що ви, тай ми з вами, свідомі люди, то знаємо ми і те, що народ доти є народом, доки шанує і свято береже свою культуру. Доти є народом, доки своєю культурою жиє, як господар доти є господаром, доки не стратив своєї хати і свого господарства.

Знаємо ми і те, що коли чоловік легковажить свою культуру, то він переходить на службу чужій культурі і стає ворогом свого народу і знаємо, що народ, який свято береже свою культуру, перебуде всі лиха і вкінци заживе своїм власним, самостійним житєм, а народ, якому своя культура байдужа, пропаде, стане погноєм для тих народів, які краще ніж він вміють свою культуру цінити і шанувати.

Знаємо ми і те, що є такі темні, а до того збаламучені і попсовані люди, які замість шанувати майно свого народу, ще його нищать — кажуть: сього не треба, того не треба; се не добре; того нащо? а без того чи не можна обійти ся? Деякі з таких допчуть одно; инші допчуть друге; треті нищать трете, ніби значить: з ріжних боків підкопують культурну будову, щоби скорше завалила ся на їх голову. І при такій руйнуючій роботі звичайно дуже фільозофують, мудрують, крутикують — одним словом: верзуть що на язик попаде.

Вкінци знаємо, ми тай ви, що інтеліґенція (нехай сей раз вибачає) має дуже мало народної культури (хоч може не в усіх народів). Вона привичкою богато культури не здобула, школою не навчила ся, отже лоза „обовязками” латає своє житє модами — тягне, що може зарвати, з цілого світа і вбиває ним своє безкультурне житє.

Нераз я думав, люди добрі, таке: приїхав до Канади Іван, Петро, Стефан, Михайло, Семен, Гнат, Олекса і богато ваших тай моїх сусідів, знакомих і свояків. Ну,

приїхали... Приїхали вчасною весною, а літом ви вже знайшли коло їх буди старокраєвий барвінок, руту, шальвію, тою, повняки (купчаки), чорнобривці, страхополох, канупер, півонію і ще богато дечого. А за час вже і церкву ви побачили. Так, так! Люди їдучи везли з собою культуру, а інтеліґент Мирон Теренчук, — той сердега з народної (бо своєї власної не має) культури нічого не привіз би. Він звичайний ремісник-пролєтар.

Правда, ви можете сказати, що з одного боку воно так, а з другого не так, але не зашкодить мені сказати мого а вам вашого.

Можете ви сказати, що між простими є такі, що на все махають рукою. На таке і я скажу: є, але чи се кращі, чи поганійші люди? думаючі чи не думаючі? корисні для громади чи шкідливі? І яку взагалі ціль такі мають перед собою, крім оттої байдужности і безцільности? Куда йдуть їх діти?...

Моглиб ви і на се щось сказати, але нехай! Краще вже про щось инше поговорити.

РІЗДВЯНІ СВЯТА.

Великдень і Різдво, се найкращі, найвеличавійші в нас свята. З ними вяжуть ся найкращі хвилини нашого житя, до них звертають ся наші спомини. А не будь їх, то і сих споминів не було би і пережитих гарних хвиль.

Ось вам гарний різдвяний образок — хоч що правда позичений в одного з наших письменників, за те прибраний вже у нас нашими квітками та васильками.

Вернїмо кілька десять літ назад і гляньмо, як святкували тоді Різдвяні свята на правобережній Україні. Про се оповідає оден письменник таке:

По всїх тодішних селах України священики не були ще помосковщились і жили з народом одним житєм. В їх домах була українська мова, українські звичаї. Вони сходили ся з народом, розуміли його, журили ся і тїшили ся разом з ним, хоч самі належали до кляси більше освіченої.

Зачнїм отже, як святкували Різдвяні свята в священичім домі:

Отже бувало як тільки зоря вечірня возвістить, що „Христос Цар народив ся”, в „плебанії” (на приходстві в домі священика) стихає цілоденний гамір, все чепурить ся і прибирає ся в святочну одежу. За тим ставлять вечеру на столї в пекарни.

Тут зібрала ся вся прислуга і ціла родина священика і жде. За хвилю виходить панотець в епитрахили і з свічкою в руках і ставши перед столом, окружений родиною і всїми домашними, читає молитву...

— Слава во вишних Богу і на земли мир, во человіцїх благоволеніє! — кінчить господар і послїдні слова немов пронизують усїх якимсь радісним трепетом. В очах бачить ся сльози... Обережно всї по черзї підходять до хреста і поцілувавши сїдають до столу: отець господар, господиня, дїти, наймити, наймички, пастух і бездомний, безрідний дїд — миколаївський Москаль (колишнїй жовнїр, салдат).

Чи жартуючи, чи шануючи старосвітський звичай, але господар (священик) запрошує пана-Мороза на вечеру:

Отсе запрошаємо і тебе пане-Морозе
На святу вечеру.
Щоб повечеряв з нами і не зморозив
Фасолї й бараболї на полї,
Гречки й на току овечки...

і сказавши тричі усїм: Христос раждає ся! панотець бере обережно ложкою кутю, а за ним усї, і каже:

— Рожденний від Діви Марії Христе, даруй усїм тут зібраним вік довгий, а в господарстві рік добрий, собі на славу во віки віков!

Всї відповідають „Амінь!” і пробують кутї по однїй ложці. Другу ложку кидають до стелї, бо „такий звичай і він буває лише раз в рік”, та се і про пасїку ворожить. Опісля їдять ще по кілька ложок, а там панотець починає частувати.

Наливши чарочку звертаєсь панотець до дїда, як віком найстаршого і каже:

— Ну, дай Боже здоровля, дїдушко, з тим рождеством Христовим усього доброго! — на що дїд:

— Дай Боже, батюшко, і вам усього щастя і вік довгий!

Чарочка переходить кругом, а там знов, покушавши ще дечого, панотець з родиною йде до своєї світлиці, а челядь докінчує вечеру чуючи себе тепер більше свобідною.

Та ось вечера скінчила ся. В кождого весело на душі, хочеть ся поколядувати. Та тут отвирають ся двері і входять матущині (попадині) похрестники — несуть вечеру.

— Поздоровляємо з Різдвом Христовим, щоби сі свята щасливо проводити й нарік дочекати! — жибонять вони подаючи паніматці свої вечері.

За дітьми входить в хату — сусід Охрим, дальше церковний титар (старший брат церковний), паламар, діяконові Федько й Ганя і ще сусід...

За хвилю господар дому (священик) виходить знов до пекарні, щоби привитати гостий. А пекарня проста, гарно по святочному прибрана, з дідухом. Гості порозсідались та говорять, жартують.

— На моїй голові церква стоїть! — говорить церковний ключник, — я усіх до церкви впускаю.

Дяк знов клопочеть ся коло батюшки, щоби завтра раньше богослужене скінчити, щоби довший день був.

Панотець притім частує гостий чаркою та присуває закуску. Миколаївський Москаль зачинає вже й по московськи балакати, та його спиняє церковний ключник Санихвон:

— Рябокрисе, стань, тут тобі не шкадрон. Совісти в тебе нема, щоби Нарожденного оттою мовою ображати!

Так проходить в домі священика Святий Вечер, Добрий Вечер.

Ранком, коли ще й не думає на світ благословитись, а переддосвітний мороз, попоївши солодкої куті, пече й рипить аж голки скачуть — церковні віконця вже червоніють теплими вогниками, а з дверий церкви видістаєть ся прегарне:

С нами Бог, разумійте язици,
І покаряйте ся, яко с нами Бог!..

А ще дальше чуємо різдвяний Тропар:

Рождество твоє, Христе Боже наш,
Возсія мірови світ разума.

Церква тремтить від голосу співаків, світло дрожить та колишеть ся, нїби і йому так радо, як і людям.

Та ось вже і Царські Врата (Цареві Двері) замикають ся — Служба Божа кінчить ся. Тут уже виходить дяк, Веназь, з співаками на середину церкви і просить всїх:

— Співайте всї: Небо і земля.

І тепер приходить найвеличавійша хвиля в усім богослуженю. І малі дїти і старі сивоволосі бабусї і дїди; і сильні груди парубків, дївчат, молодиць; і поважні з виду господарі і господинї, все починає:

Небо і земля, небо і земля
Нинї торжествують,
Ангели й люди, Ангели й люди
Весело празнують...

Уся церква з колядою подаєсь на перед, ось вже дехто на іконостас спираєть ся рукою. І стурбований Санихвон здержує людий:

— Гей, люди добрі, майстат (іконостас) погибне! Майстат погибне!

Паріє витають, поклон отдають
Пастиріє грають, чудо повідають,
Чудо, чудо повідають!

— Майстат! майстат!... чути посеред коляди голос Санихвона, але його не слухають, не чують.

І ми рожденну і ми рожденну
Богу поклон даймо,
Слава во вишних, слава во вишних
Йому заспіваймо!...

— — — — — — — — — — —

Снїг скрипить під чобітьми, се молодь на випередки спішить до домів, а за нею повагом ідуть старші.

Пісдя обіду підлїтки йдуть на лїд — на колесо. Па-

рубки знов під проводом „берези" (старшого парубка) розділюють ся на гуртки й одні зі звіздою чи вертепом, инші лише з дзвінком розходять ся колядувати. За час чути: „Ой видів Бог, видів Творець".. З иншого кутка долітає: „Нова рада стала.. Ґречний молодче, чи єсть ти в дома... Добрий вечер тобі, пане господарю.."

— — — — — — — — — — — —

Смеркає. Знов мороз більше скрипить і знов церковні вікна засвічують ся червоними вогниками. Се править ся вечірня.

По вечірни всї колядники збирають ся і йдуть колядувати панотцеви. А там... Син священика, школяр, з гуртком колядників, побіч якийсь другий панич і панна аж з Київа, батюшчині гості. Гамір, співи...

Нараз все стихає, бо надходять парубки і береза, кремезний парубок починає:

— Дозвольте, отче, нашим молодцям заколядувати.

— Колядуйте на славу Божу — просить панотець.

Ой видів Бог, видів Творець,
Що весь мир погибає.

Цїлий дім аж трясе ся від простого сїльського співу. По колядї оден з парубків виголошує:

—Вечер добрий, пане господарю, вінчуємо вас сею колядою та Різдвом Христовим, пресвітлим празником! Нехай вас Господь Бог вінчує щастєм, здоровлєм, від Різдва до Василія, від Василія до Василія — рік по рік, поки Господь назначив вік; щоби наш господар були ґречні та величні перед князями, перед боярами, перед господарями та перед всїм миром християнським — се наша річ — а ви хлопцї колядники киньте вгору шапочки та крикнїть: дай Боже!

— Дай Боже! дай Боже! — гремить колядництво і пан господар кинувши в дзвінок грошї, дякує та частує колядників чаркою.

Потім колядують панї матцї, паничеви та паннї Марусі:

У Київі на перевозї, там ґречна панна
Перевіз тримала

Перевіз тримала, перевозила,
Святий вечер, добрий вечер!...

Ось так святкували тоді Різдво в домах священиків по наших українських селах!

А по селянських хатах... І там не инакше. Ось йдуть приготованя до свят, варять страви і дівчатка пильно числять, щоби страв було дванайцять. Може бути і більше, а менше ні. Аджеж такого вечера і такої Святої Вечері два рази в році не буває.

Смеркає ся. Господар вносить сніп та велику вязку соломи і входячи каже:

— Дай Боже вечер добрий!

Се привіт від Діда, чи від Дідуха. Дальше вже діточа робота: розстелюють солому, квокають, мекають, щоби домашна птиця вела ся, щоби вівці і корови були здорові. Стіл застелюють сіном, під сіно кладуть чіснику і ще там чого. Сіно накривають настільником (скатертю), ставлять кутю і помолившися всі разом, набирають куті в ложки, бажають гаразду і здоровля і починають обережно їсти. Господар кидає дрібку куті на стелю, щоби роя злапати. А дальше їдять принятим порядком усі другі страви — рибу, гриби чи підпеньки, голубці, пироги... А за сим йдуть коляди, випроваджують дітий з „вечерою", і приймають „вечері" від других. Другий день знов свято. Дбають, щоби не заспати, щоби досвіта до церкви не спізнити ся. І коли ще до дня далеко, вже чути гамір, скрипіт снїгу богатьох ніг — всі спішать до церкви. А в день знов коляда, гамір, втіха. Слідуючого по сім дни ще один святочний звичай: ранком палять дідуха. Палять за хатою на городі, в садку, на білім снїгу. Вся дітвора вже встала, раньше ніж колибудь, щоби бути при паленю. І знов втіха. Через вогонь скачуть і старі і молоді...

Таке українське Різдво!

— О, незабутнє, далеке рідне сільське Різдво! — згадує хтось з наших письменників. — Не одну дитину України привернуло тут до лона рідної неньки — через отті Свят-вечері та коляди....

Таке Різдво! Такий Великдень! Такі Зелені Свята!

А однакож Володимир Мартинович, що в усяких бував висших школах, очевидно беручи себе за примір, каже, що церква не має нічого спільного з народністю; що релїґія не вяжеть ся ніяк з народною культурою.

Розумний чоловік! Завтра він зачне доказувати, що все те і з людьми і з самими колядниками не має нічого спільного. Мовляв: Коляди, се зовсім инша справа, а колядник инша справа і чужі собі, як російський чорносотенець українській самостійности.

І чому би ні! Я знав чоловіка, Омеляна Кіндрата, що говорив про господарство подібно, як Мартинович. Каже бувало:

— Евентуально господарі наші підупали через те, що нагромадили в себе богато річий, які не мають нічого спільного з рільничим господарством.

— А що таке? — питає Гринько Пшеничний.

— Що? А плуг, борони, конї, воли, стайнї, поле, хати — воно ж не має нічого спільного з господарством. Се все могли мати люди середних віків, а не ми! Господарство се добробут, свідомість та гордість господарська, а все инше — забобони, діточі забавки, пережитки, консерватизм...

Ба!... Я знав навіть панотця, Антонія Купряновича, який казав, що — віра, обряд і народність, се річи зовсім відрубні.

І всї подібні люди як: Мартинович, Кіндрат, Купрянович, се патріоти, що працюють коло піддвигненя свого народу. І всї вони раді, щоби народ лишив форми й інструменти своєї культури, і дбав лише про саму культуру, про добробут, силу національну, свідомість і гордість; щоби лишив поле, стайню, конї, плуг, борони, оранє і сіянє і дбав лише про саме-саміське господарство. Се мовляв і ліпше і краще і більше по поступовому, як вимагає 20-ий вік і здобутки науки. Зовсім, думка, як в того цигана, який казав що господарити значить: мели, печи і їдж.

Таке думають, таке говорять, так і роблять деякі люди. А наш простий брат і собі давай мудрувати, критикувати, фільозофувати, наслїдуючи вченїйших. Сього не треба; те дурне; те забобони; те вавилонські лахи;

те капіталістичне; те буржуазне, те попівське... І давай викидати з своєї власної хати свою власну культуру, доптати її ногами, плювати, нівечити, забуваючи, що про таких казав Шашкевич:

— Мраки огортали тя по сім і темнота гірка наляже на тя по тім боці, бо Бог хотів щоб ти світ видів — а ти в пітьму влюбив ся і вволить ти ся воля твоя.

ДОКТОРСЬКЕ ЗАПЕВНЕНЄ.

Скажіть мені щиро, пане доктор, чи я подужаю?

— О, ви повинні виздоровіти. Статистика доказує, що з кождої сотки випадків хороби, як ваша, один хорий подужує. Доси я лічив девятьдесять девять випадків, і всї хорі повмирали, отже тепер приходить черга на вас жити.

ТАКОЖ ПРОСЬБА.

Стефан рішив оженити ся з дівчиною зі слїдуючого міста. Умовили ся, що шлюб відбуде ся о 4.30 пополудни. Він же приїде поїздом годину перед церемонією.

Стало ся, що наспіла 4.30 а Стефана нема, хоч молода і всї весільні ждуть. Молода головно майже млїє, зі зденервованя. Всякі думки лїзуть до голови. Нарештї вона дістає таку телеґраму:

Дорога Насте! — Я запізнив ся до поїзду. Приїду в 6.30. Прошу тя дуже не віддавай ся доки я не приїду. — Стефан".

ДОБРЕ ПОЯСНЕНЄ.

Двох Неґрів обговорювали якої народности були декотрі апостоли. Нарештї оден питає:

— Чи думаєш, що св. Петро був Неґром?

— Нї, Петро не міг бути Неґром — відповів сей рішучо.

— Чому?

— Тому, що колиб св. Петро був Неґром, то той когут нїколи був би не мав часу піяти аж три рази... (З Неґрів насмівають ся, що вони люблять потягати чужий дріб.)

ЮВИЛЕЇ.

Коли ми були ще не цивілїзованими, то ўвійшло-б, а тепер, бачите, нї. Треба і собі за людьми ювилеї святкувати. Адже-ж так роблять всї цивілїзовані люди.

А святкують вони ювилеї усякі — в память народин чи смерти якогось славного чоловіка, або якоїсь визначної історичної, чи якої подиї, або ще що.

Користь же з такого святкованя звичайно та, що обовязково чоловік пригадає минуле — коли хто жив, що робив, як робив, коли вмер, або коли що важне, преважне стало ся — пригадає і зробить для теперішного тай будучого часу якийсь користний висновок, розумну науку.

Щоби отже бодай вчасти бути на людий похожими, треба ось тут подати кілька ювилейних пригадок важних випадків.

I.

На першім місци належить ся ювилейна згадка польським ювилеям львівського унїверситету.

Бачите було таке, що цїсар Йосиф II. заснував 1784 року у Львові унїверситет для усеї галицької людности. Але захотїлось Полякам, щоби се був їх унїверситет — польський. Ну, як там вже вони тую польськість доказували, але року 1884-го давай святкувати 100-лїтний ювилей того польського львівського унїверситету.

Ну і святкували.

Але невдовзї, бо 1912-го року святкували вони вже 250-лїтний ювилей тогож унїверситету. Значить — як поперли всею силою, то в 28 лїтах посунули час на 150 лїт. І так зачалась 1912-го року нова польська аритметика, яка доказує, що:

Від 1784 до 1884 буде рівно 100 лїт.

Від 1884 до 1912 буде 150 лїт, (а не 28, як в людий).

Як же зачали люди гукати, що не годить ся часу вперед посувати, нехай, кажуть, йде, як йому назначено, то Поляки давай час назад посувати. І посунули аж до 1662-го. Кажуть:

— Коли не так, то ось як... Року 1662 Ян Казимір

заснував був єзуїтську колеґію, яку Йосиф II. скасував, а від тоді до 1912-го року є рівно 250 літ. А хоч се колеґія, а се університет, то се нїщо для нас. Одно школа і друге школа. Причепімо колеґію, до університету і святкуймо університетські ювилеї частійше. Так докажемо, що львівський університет, се споконвіку польська школа — ще від Яна Казиміра, а навіть і дальше.

Так отже слїдуючий 200-лїтний ювилей львівського університету припадає — оден 1984 року, а зараз 28 лїт по тім, другий, т. є. 2012 року будуть святкувати 350 лїтний ювилей тогож університету.

Не всякий вмів би собі так порадити!

Після того стане нам ясним той рахунок, яким Поляки вирахували були, що папа Поляк, Японець Курокі Поляк, Матка Боска, Пан Єзус й апостоли Поляки, та що Україна се „чисто польска зємя”.

II.

На другім місци треба помянути небіжечку російську Думу, нехай їй здорово гикнеть ся.

Яка була історія з тою Думою, ми знаємо. Відбувають ся вибори, вибирають люди депутатів (послів), ті їдуть до Петербурга, починають щонебудь радити і вже вам Дума. Були там і українські депутати і щиро заступали українські справи. Були...

Але щож! Ще дума добре на стільци не сїла, ще місця не загріла, як вже й виганяють.

— Забирай ся, кажуть, сяка така, коли ти думаєш, що як ти Дума, то тобі вже й вільно щонебуть думати і свої думки в голос висказувати! Ой нї, небого! Хочеш Думою бути, так радь собі раду недумаючи, а нї... забирайсь!

То сердешна Дума бере поли в руки і йде, звідки прийшла. А то і таке було, що дехто з депутатів не йшов з Думи, а їхав і заїхав... на Сибір.

Але щоби вам краще поставити перед очи тую Думу (котру будь з ряду — бо їх було кілька), то послухайте, як оспівував її наради поет П. Михайлович.

Було таке, що (1912 р.) коли голова Думи, Родзянко, відкривав засїдане в Думі, то висказав він жаль з приводу смерти французького президента Брісона, з

приводу загибелї Титанїка, а про постріляних тодї російських робітників на Ленї анї слова. Михайлович величав думські наради ось як:

В ДУМІ.

Родзянко:

Здорові будьте, депутати!
Ми знову з'їхались. Тепер
Я хочу вам про те сказати,
Що президент Брісон помер.
Вставаймо!
Пошану мертвому віддаймо....
(Депутати встають і знов сїдають).
Ще треба, мосцї — депутати
„Титанїка" нам вшанувати.
Ну, й корабель же був — Титан,
Та з'їв проклятий океан!
А скількож гроший там пропало?
Не мало!
Алмази, бісер, срібло, злото...
Ану, завзяті патріоти —
Вставаймо!
Пошану велитню віддаймо...
(Депутати встають і знов сїдають).

Депутат:

Шановний пане предсїдатель!
На Ленї двістї чоловік
Убив Терещенков-каратель,
І більш, нїж трупів, есть калїк...
Голоднї, зморені конають...

Родзянко:

То щож із того? Хай вбивають!
Мене се зовсїм не болить;
Про них не буду говорить...
Коли побили — поховають...

Депутат:

Та якжеж так? В людий стріляли!....

Родзянко:

І зовсїм нї: лиш налякали.
Та се питанє не цїкаве —
У Думи є важнїйші справи,
А не якісь робітники...
Ану, шановні земляки,
Народні славні депутати —

Давайте, будем спочивати,
Бо так отсе наговоривсь,
Що аж втомивсь!...

Ось так тоді радили! Думі забороняли думати, тай самі не хотіли думати, що невдовзі і їм може прийти до того (як прийшло декому), що не тілько думати, а й голови на карку не позволяють носити. Скажуть:

— Ви не позволяли бути в голові думці, а ми ще краще — не позволимо бути і голові на карку.

ПОЗАМИКАЛИ ХАВКИ.

Пристойно, але без модної пересади, убрана женщина сіла собі в ваґоні напереді новоженців, які їхали на медовий місяць. Побачивши її перед собою молодята почали між собою робити насмішкові уваги про її просту одіж, капелюх, а навіть черевики.

Женщина холодно і обоятно слухала все, доки не стратила терпеливости, і обертаючись головою до них завважила, що молода є значно старша від молодого. Тоді спокійним голосом сказала до молодої:

— Шановна пані, будьте ласкаві і попросіть вашого сина аби замкнув вікно.

Ся болюча і заразом насмішлива увага викликала вогонь на лицях молодят, які замкнули не лише вікно але також свої уста.

———o———

ВТЕР НОСА СТАРОМУ.

Кількох хлопців завдавало собі загадки; на причуд відповіди були влучні. Сій пожиточній бесіді прислухував ся зарозумілий гандляр і хотячи показати хлопцям, що з ним не вийдуть на конець, завдав їм таку загадку:

— Котра година буде тоді як годинник вибє тринайцять?

На се найменший в гурті хлопець відповів сейчас:

— Се буде така година, о котрій би час занести годинник до направи.

УКРАЇНА НА СТАРИХ МАПАХ.

Британський музей в Лондоні, се величезне царство всяких інтересних, вартних збірок з усього світа, з усіх часів і народів. Є там вавилонські цеголки з клиновим на них письмом з перед 4000 літ перед Христом; є єгипетське письмо на папірусі, на перґаміні; є старинні вироби... словом все, в чім зображаєть ся людське житє, з котрого б не було боку, там зібране.

А є там також річи, що вяжуть ся з історією українського народу. А до таких належать давні мапи, на яких попри инші краї зазначена також Україна.

В катальозї Британського Музею під рубрикою „Україна" є зазначено 20 мап (ґеоґрафічних карт) України і всї вони належать до 17 і 18 столїтя*).

На одних з сих мап Україна зазначена, як край стоячий в злуці з иншими краями, на других Україну показуєсь саму, без натяку на її якубудь звязь з иншими державами. Се мапи виключно самої України.

Ось опис деяких з тих мап.

Написи на згаданих мапах зроблені найбільше по латински, дальше по французьки, анґлійськи, німецьки.

Одна мапа має назву: Ukraina seu Terra Cosaccorum (Україна, або Земля Козаків) з 1720-го року.

Инша мапа з французькими написами з 1719-го.

Окреме місце між мапами України займає там величезна мапа Француза Бопляна, надрукована 1650 року в Амстердамі (написи на нїй латинські). Оправлена вона в деревляні окладинки, як книжка, але не лежить, тільно стоїть: одна її окладинка (політурка) прикріплена до стїни сильними шрубами. Висша вона як найвисший чоловік. І щоби її добре розглянути, то треба помічників, щоби присвічували та приносили стільчики, на яких треба ставати.

На тій то Бопляновій мапі в долпнї чудово вирисувані постатї значних козаків, гетьманів і др. в добре і правдиво представленій одежі і зброї. Додатиб, що на більшости мап України є рівнож подібні рисунки.

*) Рада 1912 р., ч. 219.

На іншій мапі з написом „Амплїссіма Україне Реґіо” (з 1720 року) є такі рисунки (вінєтки, рисунки для прикраси): овочеві дерева, пишні снопи колосистої пшениці, мішки набиті зерном й овочами, круторогі українські воли, решета, сита, лопати, дівчина в вінку з колося (що певно представляє Україну), з серпом в одній руці, з китицею пшеничного колося в другій.

На іншій мапі є чотири козаки, з яких оден чубить другого, а той холодно підсміхаєсь.

До України на сих мапах зачисляєсь і Галичину, і де вичисляєсь більші міста України, там згадуєсь і Львів.

Київська Академія (Петра Могили) на мапах окремо зазначена, як важна інституція (школа) України.

Московщина всюда на сих мапах звесь „Московія” (себ то Московщина), крім кількох випадків, де стоїть: „Руссія вульґо Московія” (Росія, або попросту Московія), або навіть „Руссія Руссіка” (Росія Російська).

Зате на деяких мапах побіч назви „Україна” стоїть ще назва „Руссія Рубра” (Русь Червона), та в сім випадку обі назви обіймають цїлу Україну — від Перемишля до Батурина.

Дніпрові пороги також позначені на сих мапах, а Запорожська Січ зазначена купкою будинків і фортифікацій.

Всї великі українські лїси також позначені — Лїс Лебедин, Мотрин Лїс, Чорний Лїс і другі.

Є там й анґлїйська мапа України з 1740 року, що має заголовок: “A New Map of the Ukraine”.

Вкінци є там і нїмецька мапа з 1831 року, яка має таку назву: „Карта російських провінцій: Литви, Курляндії, Ліфляндії й України” Ся мапа інтересна власне тим, що хоч в наголовку вичислено кілька країв, то на самій мапі одинокою назвою є „Україна”.

З усього того бачимо, що був час, коли про Україну знав широкий світ, інтересував ся нею, як краєм гарним, богатим, краєм відважних українських Козаків-Запорожців. Одакож лихі сусїди — Москалї і Поляки — довели до того, що світ про Україну забув і нинї треба наново про Україну й Український Народ чужі народи освідомляти.

Дуже можливо, що в згаданім музею знайшло би ся дечого більше, що відносить ся до української давнини, та треба його комусь розшукати.

ВЗЯВ СЯ НА СПОСІБ.

Муринський піп мав клопіт з колєктою в церкві. Парохіяни ледви давали центи, а крім того ще відказували, розумієть ся поза церквою·

Вчений Мурин довго думав як би зарадити лихови, і остаточно знайшов спосіб: Слідуючої неділї заповів надзвичайне богослужене в церкві, на котре прийшли майже всі Неґри і Неґерки, коли наспіла хвиля колєкти, піп урочисто почав говорити:

Любі братя і сестри! Я не хочу щоб хто будь з вас дав більше чим повинен, одначе, братя, ми всі мусимо дати відповідно до того, що маємо власного. Ось се на що я хочу звернути вашу увагу: не хочу гроший від таких, які може тих гроший не набули чесною дорогою; на сій таці не сміє знаходитись нечесно набутий гріш. Сим хочу вам сказати, що в нашого пана хтось покрав всі кури і гуси. Отже тепер сли хто з вас, братя, припадково спрятав сей дріб нашого пана, той не сміє кинути на тацу ні цента! Розумієте, анї цента. Хтож знова сих курий і гусий невкрав той дасть принайменше доляра або більше!"

І звертаючись до паламара каже:

Подайте там тацу сему рядови, що при боці і догляньте аби таца не поминула нікого, а я знова стану на серединї і буду вважати на тих, котрі не дадуть нічого, бо се буде знак, що вони мачали пальці в крадіжи курий і гусий, а менї знова наказує обовязок молитись за їх спасенє і прощенє".

Тої неділї піп зібрав з колєкти більше гроший чим за цілий рік і не завважав нї одної особи яка би нічого на тацу не кинула.

НА ТОРЗЇ.

Написав Лесь Мартович.

Проць і Процпха продали в місті на торзї дві курцї, копу яєць, пів корця жита тай купили порося й дві дошцї, карник залатати. З полудня, як мали вже йти до дому, каже Проць до жінки:

— В тебе є гроші?

— Та які? — каже жінка. — Маю ще в платинї три нові: дїтям на колачики.

Проць драпнув ся нїхтями по не митій потилицї тай лишив на ній за кождим пальцем рівчик, наче розплуги на ріллї.

— Ффі-їть! А менї ще треба цвиків купити. Маю ґульних пять крейцарів, а то треба зо двайцять цвиків. Як не стане, то даш.

Процпха справила до чоловіка обі долонї:

— А най Бог боронить та заступить! Таже то би таких плачів.

— Говори своє! — бовтнув Проць. — Я слиною приліплю дошки?!

Тай пішов у місто, а Процпха лишила ся коло фіри сусїда Івана, що з ласки зробив їм вигоду тай забрав дошки на свій віз. Стояла неподвижно на однім місци, прижмурила очи, що цїле місто здало ся їй, плаче в сумерку, а всякі гадки стали її взносити.

Вернуть ся до дому вже смерком. На Йвановій хатї бузьок клепатиме, а Семенові вівцї будуть блеяти. Крізь стріхи синий димок продиратиметь ся, а з другого кінця села заводитиме сопівка. Дмитруньо й Настуня ждатимуть їх на зорях та як тільки їх назирять, пустять ся бігцем проти них. Дмитруньо зараз же й прибіжить, а маленька Настуня облишить ся з заду й стане плакати.

А Проць пішов у саму середину міста, на жидівську вулицю. В обох періях аж кишіло від жидівських склепиків.

Зараз таки зачепила його горбата Жидівка з крайного склепу.

— Що купуєте, ґаздо? Ходїть до мене!

— В тебе нема! — сказав Проць тай не подивив ся навіть на неї.

Жидівка вхопила його за рукав.

— Чому нема? Ходіть!

Проць увійшов до склепу. На помості й на поличках стояло всюди скло, трпною й стухлою соломою обложене.

— Цвики є? — запитав Проць.

— Нема цвиків. Купіт собі лямпу. Дуже дешево. А світить, ц-ц-ц.

— Іди, бо як ти засвітю, то три дни тобі свічки в очах муть стояти!

Вийшов розлючений.

Жидівка вибігла за ним.

— Чуєте, ґаздо, як вам треба цвиків, то йдіть до мого зятя, отам-о з другого краю вулиці. Зараз вас мій Абрамко поведе.

Тай стала верещати:

— Аврум! Аврум! Аврум!

Абрамка не було. Проць не мав коли, тай пустив ся йти. Але Жидівка вхопила за сардак і не пускала.

— Чикайте трохі, зараз Абрамко прийде.

— Скараскай ся мерзо! — при сім слові сіпнув так сардаком, що Жидівка мало носом не запорола до плиток.

Зайшов прямо до того склепу, що на дверях висіли поіржавлені ланци. Там стояв дванайцяти літний пейсатий Жидок.

— Що купуєте, ґаздо?

Проць визвірив ся на нього.

— Я з тобою не говорю! Де ґазда від склепу?! — обізвав ся сердито.

— Що-о-о? Та то все одно: я також продаю!

— Я тебе питаю ся, де ґазда від склепу. Чуєш, чи ні?

— Зараз увійде.

За хвилю ввійшов старий Жид, сивий, як молоко.

— Ви ґазда від склепу?

— Я. Ну, або що?

— Продасте мені цвики?

— Чому ні? А яких Вам треба?

— Бритналїв. По кілько за крейцар?

— На вагу продаєть ся.

— Я на вагу не хочу, продайте на штуки.

— Ну! по крейцарю возьму в вас.

Проць як стояв, так обернув ся й пішов. Вибіг старий Жид, вибіг малий Жидок.

— Вернїть ся; ґаздо, чуєте!

Проць удавав, що не чує. Жидок підбіґ за ним і вхопив за рукав, а Проць обернув ся й ждюхнув Жидка кулаком у груди.

— Уступи ся, кажу!...

Жидок відскочив, наче кіт від собаки.

Тимчасом надійшов старий Жид:

— Ну, вернїть ся, що дасте?

— Я не купую — сказав Проць і чинив ся, що хоче відійти.

— Чому не купуєте? Вам треба цвиків. А, бігме, нїгде не дістанете дешевше, як у мене. Аби я такий щасливий рік мав.

Проць став лагіднїйший.

— Як у вас купувати, коли правите, як за рідну маму?

— Ходїть до склепу; якось погодимо ся.

Цїлий час держав ся Жид Процевого сардака.

Проць іще не квапив ся йти. Став тай розмірковував у своїй голові, з кільки цвяхами найменче може обійти ся й кільки найбільше може за них дати, аби не рушити тих крейцарів, що в Процихи. Жаль йому було малих пустїїв, що вибіжуть проти него й крізь ніс жвиндїтимуть: „Дє! шо сте купили в містї?"

Міркував — міркував і як раз доміркував ся до того, що тих три крейцарі від Процихи саме не стане. Така його лють зібрала, що бувби всю жидову перемолотив.

Оттодї знов підступив до него Жидок. Проць затис зуби тай справив до Жидка кулак наче довбню:

— На бік, гнидо! бо як тя ковтну тай і не кивкнеш!

Старий Жид, як би нїщо, сїпнув Проця за сардак:

— Ну, ґаздо! що стоїте дурно? Менї треба вторгувати, а вам купити.

Зайшли до склепу. Проць став просити Жида:

— Бійте ся Бога, Мошку, чи як вам, майте милосердє. Ви би таки чоловіка облупили. Ви собі розкладіть заробок на всіх мужиків, а не то з одного тай маєтство робити!

Жид став клясти ся; йому се йшло так гладонько й борзенько як молитви:

— Заробок? Який заробок? Аби я так до завтра дочикав аби я такий легкий рік мав, аби я так на очи видів, аби я так з дітий потіхи діждав ся, як я маю на цвиках хоч крейцар зарібку.

— Дай Боже, дай вам Господоньку святий, щире вам сего жичу, — сказав Проць тай крутив головою.

— Гадаєте, що не дай Боже? Таки, дай Боже! — Ну, кажіть, що даєте?

— Даш по пять за крейцар?

Жид плюнув:

— Ігі! на твою голову!

— Гікни!... А по штири даш?

Жид скулив ся, як кіт до миши:

— Брав бись по чотири?

— Ні! в голову бих ти позабивав. Та гавкай уже раз по чому?

Жид озлобив ся:

— Гавкай сам із псами!

— Їж, дави ся своїми цвиками! — по сім слові Проць вийшов, а Жид ще крикнув йому на здогін: Дам три за два крейцарі!

Проць обернув ся на порозї:

— Ая! Ще ти й прядива додам, абись собі мотуз усукав та повісиш ся на цвяху!

Вийшов на вулицю й здавало ся йому, ніби він десь у лїсї, в самій серединї, а то його з усїх боків вовки обскочили й наважили ся житє взяти. Місто, місто — обдирство, ошуканство, наче хто шептав йому в вухо.

Аж їде Василь, з того ж села, самою серединою вулицї. В правій руцї батіг, у лївій коновка, в коновцї сушений короп, на шиї дріт, а на голові три капелюхи. Спідний — старий соломяний; середний — новий, суконний, чорний, для себе про свято; а верхнїй — новий, сивенький для синка, Гринька, також про свято. Проць

до него:

— Заратуйте-ко мене хоть шісткою.

Василь махнув батогом:

— Куме Процю! та осьде ледви тлінний: на гуску соли ми не стало. Бувєм у штайранті, платив податок. Обібрали до сорочки, обголили до мяса, ледви з душею втік.

Проць поплів ся далї. Розміркував, розрахував, а то все — не стає й не стає.

— Таки не витякне моїх гроший, треба буде докласти жіночі, — гадкував Проць тай зайшов до другого зелїзного склепу. Там так само, як і в першім. До третього, так само; до четвертого, також так само.

Проць налякав ся: та ще й з жіночими не стане. А паця? Що з пацям буде?

— Мо-ой! аби вас повихоплювало що до лаби, аби на вас хороба тяженька! — закляв Проць серед дороги на ввесь голос та так щиро, аж зітхнув. Ніякої ради, ніякого поратунку, хоч сядь тай плач.

Але паця? Паця мусить мати свою вигоду, аби з під землї дістати, аби камінь зубами гризти! Християнин борше витримає й голод і холод, а німина марніє, сохне. Воно не знає пожалувати ся (рахувати: німина); що я голодне, що менї студено, що підомною мокро, але марніє. А воно до чого здале, як марне? Лиш гріх за нього. Христянин не потребує в сало дбати. Най буде худий, як хорт, лиш аби робив. А худібка не то; як уже марна, то ні-дочого тай решта. А ще паця!

Отак гадкуючи, йшов Проць нога за ногою, похнюпивши голову в долину, неначе шукав що подорозї. І не стямив ся, коли вчинив ся перед склепом, де перший раз торгував цвяхи. Жид обізвав ся до нього:

— А що? Правда, що нїде нема дешевше? Слухайте, Йване, чи як вам. Най страчу: дам вам по два за крейцар, тай то, бігме, нікому лиш вам! Хочу мати добрий початок.

— Хіба на сконанє початок, — бовтнув Проць.

— Я собі рахую початок на завтра.

Проць задумав ся:

— Дайте по три, — спровола процідив крізь зуби.
Жид усміхнув ся:

— Ну, ну! Кобп я сам міг де купити по три!

В одну мить постановив Проць відіймити гроші від жінки. Як мога борше побіг до неї:

— Які гроші? Хрести ся та лізь у болото!

Проць затис кулаки:

— Чуєш, не вповідай мені мудрішки, бом такий добрий, що бим тя ззїв!

Процнха дивувала ся:

— Тобі що, чоловіче, ти впив ся? А я-ж дітем що скажу? Проць сичав здавленим голосом, як гадина:

— А ти-ж яка мама дітем? Ти не знаєш, як їх забавити?

— Спамятай ся, Процю, тебе обмарило?

— Я тебе зараз як спамятаю, то ти очи повилазять! Ти ґаздиня?! Вона того не питає, де паця вигодує ся, але до мене: спамятай ся. Мой! Ти така ґаздиня? га? — справив до неї кулак.

Але Процнха й не рушила ся, а ще й нахилила до нього голову:

— На! бий, бий мя! чо стоїш? — тай захлипала.

Проць, не довго розгадуючи, запхав їй руку в пазуху, витяг платинку з трьома крейцарами й пішов до Жида торгу добивати.

Проциха плакала: жаль їй було за дітьми, але жаль їй було й на діти, що через них та не має житя з чоловіком.

НЕ ВДАЛО СЯ.

Питають одного скупаря, щоби прийшов на добродійний концерт, на що він відповідає:

— Я дуже жалую, бо на той час я маю важну стрічу, в справі інтересу, отже не можу бути на концерті; за се впевняю вас, що я буду там моїм духом, бо я попираю вашу роботу.

— Добре — була відповідь — а тепер скажіть де-б ви хотіли аби ваш дух сидів, чи в кріслї по 75 ц. чи по 1 дол., бо я маю тут тікети?

Не було куда викручуватись; скупар таки мусів купити тікет.

СКАЗАЛА ПРАВДУ В ОЧИ.

Турки мають слідуючу казку:

Женщина, яка йшла дорогою, оглянувши ся побачила чоловіка, який йшов за нею.

— Чому йдеш за мною? — спитала.

— Тому, що я залюбив ся в тобі — відповів.

— Чомуж в мені? Моя сестра, яка йде за мною, є молодша і краща від мене. Заверни ся і залицяй ся до неї.

Мущина послухав, завернув назад, і побачив женщину з поганим лицем. Сильно незадоволений, підбіг за тою, котра казала йому вертати ся, і дігнавши її сказав з докором:

— Чому збрехала мені? Чи не сором тобі?

А женщина відповіла:

— Ти також не сказав мені правди! Бо коли ти дійсно любив мене, то чомусь завернув ся до иншої женщини?

НЕ ПОРОЗУМІЛИ СЯ.

— Перепрашаю вас — питає чужий чоловік — чи ви тут мешкаєте?

— Так! Перебуваю тут понад 50 літ. — Чим можу помогти вам?

— Шукаю кримінального адвоката. Чи є тут такий?

— Гм..., — відповів місцевий. — Я думаю, що тут є такий адвокат, але булоби тяжко доказати йому щонебудь!...

МАЛА НАДІЯ.

Питаєть ся адвокат арештанта:—

— Ну, Іване, ви хочете аби я вас боронив? А маєте які гроші?

— Ні гроший у мене нема, за се я маю коня, кілька курий і двоє поросят.

— Се вистарчить для мене за оборону — відповів адвокат. — Тепер скажіть мені за яку крадіж оскаржують вас?

— Та, лише за коня, за кілька курий і за двоє пацят...

ХАВРОМАНТІЙ.

(Сцена-монольоґ).

(Написала Тетяна Сулима).

Ось послухайте, панночки, що я Вам хочу розказати... якого я страху-жаху набралась, як була у того... як його? А бодай йому ласки не було, не згадаю.. Пострівайте... а, дай Боже память... Хав-роман-тій, чи що?.. Не вимовлю! таке друге прозвище!... О, а панночки вже й реготуть ся... і Бог зна чого... Начеб-то, так, не можна й помилитись... І Господи!... Та я може й не пішла-б сама, та мене підмовила Явдоха, Лободишина невістка, знаєте? А, Боже мій, ота, що після Різдва пішла заміж, а в осени її чоловіка, Грицька Лободу, погнали на війну до Гапонців. А, щоб вони песиголовці, виздихали, як тепер стільки горя вчинили. Ось і мого зятя — теж забрали на війну... Осталась сердешна молодіця, і в день, і в ночи кулаками сльози утирає, і я старістю, дивлячись на неї, теж плачу...

Так-ото, кажу, зустріла мене Явдоха в четвер проти девятої пятінки... Поздоровкалась, тай каже: „я знаю, сердечко, як ви журитесь, та побиваєтесь за зятем, а я теж за чоловіком своїм, бідна моя головонька, та нещаслива!... Ходім, каже, до Хавромантія... може він трохи нас розважить!” — До якого-ж се? де-ж він? — питаю. „Хіба ви, каже, сестричко, не чули, що в нашу слободу приїхав такий пан, що тільки гляне на чоловіка і одразу тобі все й угада, що було й що буде і чого зовсім не було. Учора у його не була паламарка, так хвалилась: так, каже, розказав, так, мов-би він з нею зріс! Я чула, моя галочко, що він угадав, скільки паламар її бив і скільки ще буде бити... От, покарай мене Господь! А миру скільки до його суне! і ненько-ж моя рідна!” — Як почула я ото, мої голубоньки, про того чоловіка, бо так мене зацікавило! Ходім, кажу, ластівко, у двох до його, бо я сама не смію... Зібрались ми хутенько та й пішли з Явдохою. А отой пан Хавромантій наняв хату далеченько аж на тім кутку слободи, в удови Параски

Кабанки, що торік її чоловік, Петро Кабан, помер од живота, у самісіньку Петрівку. Як схопило його! І матінко і лишенько!... А я саме у ту годину діжку котила до боднаря... Кинулась я якось квасу зробити, — Так щось мені забажалось того квасу, — коли до діжки, а вона зовсім розсохлась; влила я води, — дзюрчить, як із решета. Що тут в світї Божому діяти? А тоді-ж памятаєте, цїлісеньке лїто дощу не було, така спека, така, що й сказати не можна!

Так ото, кажу, котю діжку повз Кабановий двір, коли щось кричить; заглянула у двір, — о, лишечко! дивлюсь, Петро Кабан качаєть ся у дворі, качаєть ся, мовляв, та кричить: „смерточка-ж моя смерть! ратуйте, добрі люди, хто в Бога вірує!" Руки й ноги йому зводе; коло його й Параска, жінка його, бідкаєть ся, голосить...

— Що се таке? — питаю. „Захворів, каже Параска животом". — Чого-ж ти, кажу, гавиш ся? біжи мерщій по хвершала. — Вона так з прожогу, одразу схопилась і побігла а я собі теж пішла, діжку покотила; коли чую, на другий день Кабан помер, переставив ся сердешний, пером йому земля!

Ото-ж у сеї самої вдови Кабанки хавромантій і наняв собі хату.

От слухайтеж далї, не перебаранчайте. Приходимо ми з Явдохою, аж там миру — сила!... Чую, жінки гомонять: по одиночцї, кажуть, хавромантій впуска. І все-ж тобі до чиста, що на роду написано, вгада. А за те, цїлий полтинник треба дати. Та то, думаю собі, дарма, що полтинник, — кортить дуже знати, що то він менї скаже? Стоїмо з Явдохою.... Як ось і до нас черга дійшла. Явдоха, промовляє до мене тихенько: „іди ти, сестричко, перша". Та воно таки й справдї неначе-б менї приходить ся йти, бо я-ж таки старша: я родилась якраз після пущеня, а вона у самісіньку Спасівку. Покійні мої мати казали, що саме жито молотили, як її мати знайшла собі дочку Явдошку. Ото-ж ми росли й дївували з Явдохою: осе було, як вийдемо у вечері, на вулицю, так лунає пісня! Е, е, колись було, минуло ся!.. краще й не згадувать... Явдоха раніш мене й заміж пішла, — за Луку Буханця; але щось не довго з ним і пожила, — повдо-

віла. А се вже вдруге одружила ся з Лободою.

— Та що-ж, кажу, піду я перша. А у самої, повірите, так тіло й тремтить; увійшла в хату, дивлюсь, за столом сидить пан здоровий, гладкий, поперед його на столї лежить книжка, товста, товста як вангелія в церкві. І верцадло стоїть. Голова у його кудлата, очи булькаті, скидаєть ся дуже на нашого Жида Гершка, що яловичиною торгує. Я зараз перехрестилась. — Здрастуйте, Ваше Благородіє! — уклонилась йому низенько. — До вашої милости, — кажу.

— Сїдай, каже, бабко, — підсунув менї отакечки стілець; я сіла, а ноги мої мов трасця трясе, так і тїпають ся, ніяк до купи не зберу. Моторошно чогось, мороз так поза шкурою й ходить, й ходить. — „Не лякайсь, каже, бабко, смотри на мене прямо в очи". І пита — скільки тобі років? удова, чи є чоловік, скільки дїтий маєш?" Спита, а потім у верцадло гляне, щось візьме, тай запише.. Він пише, а я все кажу, де мій і острах дів ся; звичайно, я тільки натякала, усього не виявляла, хіба-ж справдї дурна, хай Бог милує! Розказала, коли родилась, скільки років була замужем, як умер чоловік, нехай він там со святими спочиває:

— Він у мене, кажу, Ваше Благородіє, був служивий, покійничок, був письменний, богобоязний, святу пятїнку чтив і нам наказував у пятїнку прядива не прясти, не мяти, тїпати, бо сказано хто в святу пятїнку прядиво тїпає, того на тім світї нечистий такечки за коси буде тїпати й боки мняти. Царство йому небесне, помер, та так менї його шкода зробилось, такий жаль, та смуток мене вхопив, я не втерпіла, почала тужити: „ох, бідна-ж моя голівонька, та нещаслива!" а сльози як горох, так і котять ся по щоках.

— Заспокой ся, бабко, він одказує менї, прошлоє не воротиш.

— Певно, кажу, що не вернеш, а як згадаю, то так шкода, так за печінки тебе вхопить... Ох, хо, хо, хо... І за Ганну дочку де-що йому нагадала, як заміж за Івана її присилувала: ревла, кажу, Ваше благородіє, мов та корова як до шлюбу вели... Першого року він почав її б... І розказала, коли взяли Івана на війну, до тих су-

чих гапонців. „Кажуть, вони ті гапонці маленькі, кругленькі, а голова мов та діжа, очи як осокою прорізані, таке страшне, а зле як зінське щеня". От уже, кажу, хворіє пропасницею без милого рік, Ваше брагородіє.

— Ну, слухай, каже, бабко, — од пропасниці є у мене таке лікарство, що од одного разу вилічу чоловіка.

— І спаспбі, кажу, вам, голубчику, порятуйте будьте ласкаві.

— Е, бабко, се лікарство дуже дороге, воно заграничне: осей маленький каламарчик, — достав з скрині ки і показує мені, — знаєш скільки коштує?

— А Господь його знає, — одказую йому.

— Три карбованці коштує, чула? Нехай, каже, випє отсей каламарчик — пропасниця враз покине її на віки.

— Спаспбі ж вам, Ваше Благородіє! — Уклонилась йому аж до самісеньких ніг.

— Ну, буде, вже, каже, бабко, дякувать! сідай, сідай, слухай далі, дивпсь на мене прямо в очи.

Вилупилась я, мої голубочки, і не зморгну; — я, тобі, каже, усю твою судьбу розкажу, все твоє житя, як на долоні побачиш.

Як сказав хавромантій мені се, так повірте Богу, а на мені, так волосє на голові до гори й полізло, а мороз так з плечий і бере! Сидю, тримтю, дивлюсь.

— Ти, каже хавромантій, під нещасну планету на світ зявилась, звуть тебе Василиса. — Так, так, кажу. — Років тобі сорок сім, родилась ти у зимні мясниці. Проказав, а потім чогось під стіл позирнув. — А як же, кажу, як раз на пущеня, — а сама візьму тай перехрестюсь. — Вийшла ти, каже, молодою, скоро повдовіла, муж твій був салдат. — Звісно, кажу, салдат. — Горювала ти вдовою дуже, дітей у тебе одна дочка, звуть її Ганною. — Ні, кажу, Ваше Благородіє, був ще й хлопчик, та помер. — Е, каже, мертві не влік, я знаю, на планеті воно тут все стоїть. Дочку ти присилувала заміж. — А сам же по книжці пальцем водить, та все під стіл заглядає, а я все на себе хреста кладу, бо я вже певно взяла собі на тямки, чого він раз-по-раз під стіл нахиляєть ся... не при нас кажучи й згадуючи, укрий нас

Мати Божа, своїм покровом, там нечистий сидїв, — він з ним радивсь, накажи мене Господь!

— Чоловік, промовляє теж таки хавромантій, твою дочку не любив. — Так, так, Ваше Благородіє, прямо, як товаряку вбивав. Тепер він, каже на війнї, а дочка у тебе живе. — Слухаю й сама собі дивуюсь, віри не йму; і як то можна у -перве на-перве бачити мене і вгадать усе-ж тобі до чиста, що було? Видима річ, що не своїм духом, — з нечистим знаєть ся, що там казати! Як би я, мої голубочки не хрестилась раз-по-раз, як то він під стіл позирав, я-б того нечистого своїми власними очима побачила, та мій хрест робив його невидимим. Та цур йому, проти ночі згадувати, ще гляди, у снї привидить ся нечиста сила, не доведи, Мати Божа!

— Зять ваш, показує таки далї хавромантій, повернеть ся з війни не покалїчений, перемінить ся, перестане жінку бить, буде любить, вас за рідну матір почитатиме. Ти, бабко, каже, довго проживеш, а на 70-му році помреш, як що не втонеш, — а сам усе під стіл позира; а я візьму тай перехрестюсь. — Води тобі, каже, бабко, треба боять ся, стоїть на твоїй планеті вода й смерть. — Ох, батечку, кажу, як моторошно! — Нїчого, не бійсь, помреш своєю смертю, з покаянєм. Ну, що, каже, бабко, угадав? — Угадали, кажу, Ваше Благородіє, так угадали неначе ви там були, — точнїсенько отакечки все й було! — А скажіть же менї, спасибі вам, чи скоро мій зять, Іван, повернеть ся з війни? Чи здаєть ся таки гапонець на замиреніє?

— Е, каже, бабко, богато ти хочеш знати! клади три карбованцї на стіл за каламарчик, а полтинник за те, що я потрудив ся, та й іди до дому. Жди, скоро гапонець буде просити миру. — Спасибі-ж, кажу, вам, Ваше благородіє, і вашій жіночцї, як що вона у вас є, і вашим діточкам, що в Бога ви бажали на сім світї й на тім...

Перехрестилась, достала з пазухи хусточку, що менї Гаврилиха подарувала, як їх дитинка представилась, хай їм меленько згадаєть ся, а душечка нехай царствує. Розвязала узлика, достала гроші, відділила троячку і полтинника, положила на стіл, взяла каламарчика, уклонилась низенько, подякувала ще раз і пішла з хати.

Та тілько переступила порога, а на зустріч Явдоха, так і вкрила мене, як мокрим рядном. — А що, каже, голубонько, сказав? скажіть мерщій! — І Господи, кажу, як у раю в Соломона побувала! І так все угадав, так все до правди розказав, що далї нікуди. Оце хавромантій! І родилась і хрестилась, а такого не доводилось і бачити й чути. Ходїм, Явдохо, все тобі розкажу. А про нечистого, сама собі думаю, мабуть буду мовчать, а то так наля-каю Явдоху, що вона потім не захоче піти до хавромантія!.... Тепер, кажу, серденько, сподївай ся швидко чоловіка до дому! — Невже голубочко? — так і жахнулась моя Явдоха. — Сказав, кажу, менї на послїдок хавромантій так: клади, каже, гроші на стіл, а сама йди до дому, дожидай, швидко гапонець буде прохати мира. Як почула, мої паночки, се моя Явдоха, так, далебі, аж підскочила на радощах! А як-же! звісно, що зрадїєш.

— Піду, кажу, Явдохо, і розкажу своїй Ганнї, нехай лишень тепер чепурить ся, кабана годує, частїш йому їсти виносе, щоб гладкий був. Як тільки прийде звістка, зараз заколемо кабана, напечемо ковбас, зберемо усїх родичів, сусїдів до себе на могорич. Та тільки, що порівняли ся з Хролевим городом, як ось і він сам, кривий Омелько Хроль. Ви-ж його либонь памятаєте, — отам над кручею його хата з димарем. Він, бачите, недавно став кривий, йому позаторік поламало ногу, — повертав сам якогось вітрака, а вітер як схопивсь, він не задержав вітрака, не постеріг ся й ногу покалїчив.

Зустрів ся, кажу, ото-ж з нами старий Хроль, поздоровкав ся, та й пита: — Відкіль це ви? чого так радієте? — Еге, кажу, дїдусю, радїлиб і ви! Оце були ми в того пана хавромантія, чули? — Чув! ну що-ж він вам такого радісного сказав? — Е, кажу, як він мене порадив! Я наче дїдусю меду наїла ся, то так з ним набалакалась. Сказав він менї, що скоро гапонець буде просити на замиреніє і що зять мій повернеть ся скоро, живий, не покалїчений.

— Брехня, каже Хроль, я чув друге. Гапонець уже, кажуть, просив миру, так наш цар не хоче. Чутка йде он яка. У ґубернїї десь в ґазетах прописано так. Оце, кажуть, недавно, на веснї, був у нашого царя зїзд усїх

царів, і німецьких, і турецьких, і анґлійських, були усї, які є на світї; і гапонський цар також приїхав до нашого царя. От посходились вони всї у вечері, посїдали на стільцї й почали гомонїти. Про що вже вони гомонїли — не докажу; тільки цар гапонський сидить, мовчить, все міркує собі; слухав, слухав, а далї як схопить ся, та й каже нашому цареви: — Давай, русский царю, мирить ся, годї вже воювати; богато, мовляв, людий полягло і ваших і наших. А наш цар підводить ся й відказує йому: — Я ще, каже, не воював, а тільки обороняв ся; пострівайте, ми військо стягнем, от тодї попробуємо. Мої, каже, прадїди, дїди нїколи ще не подались і я нїколи в світї не поступлюсь. Як почув цар гапонський, як підскочить, розсердив ся, аж пополотнїв, як схопе стілець, на котрім сидів, як ударе об діл, так він і розскочив ся на шматки! А наш цар з-опалу, як гукне собі: Що ти, каже, робиш, на що бєш чуже добро — стільцї? Ти знаєш, скільки воно коштує, заплати менї за нього двадцять пfive тисяч? Цар гапонський аж позеленів: очи йому зівсім до потилицї повернуло, а вони у нього й так косі, як у зайця. Виняв з гаманця двадцять пять тисяч, кинув на стіл і вискочив, як несамовитий і прощай не сказав, — на залїзницю, та й гайда до дому. Он як! Он що пишуть! А ти, дурна, зятя сподїваєш ся. Кажуть, він, косий заїць, тепер стягає людий у себе з усїєї землї, і старого й малого, як там кажуть; вони такі проклятущі, що як на що підеть ся, так і баби їх підуть воювать, аби показать нашому цареви, що вони нас не боять ся; не дурно ж от тепер затребувано й запасних! Та куди їм грішним до нас? Пострівайте, ось як стягнемо все військо, як засмалимо з гармат, — аж пірє з їх, азіятів, полетить... А ти хавромантію повірила? ще, каже, зятя пождеш...

Як почули-ж ми се з Явдохою від того Хроля, то так мене за серце й вхопило.. А далї й думаю собі: не вже-ж таки у нашого царя нема такого хавромантія, щоб він усю правду сказав?! Не потурай, кажу, Явдохо, на те, що той кривий, старий Хроль верзе, — він же неписьменний, що він там таке натяка! Чув десь сон сїрої кобили й нам плете. Та їй же Богу! То-ж таки пан Хавромантій, аж із самої ґубернії, йому виднїще, а Хроль

що? Гавка, як той собака... А ти, Явдошко, кажу, не потурай, біжи раненько до хавромантія, та ще ти його попитай; як мовляв і тобі скаже, та й так угада, як менї, то тодї ти, сестричко, заплюй сміло очі тому Хролеві.

Ото так ми з Явдохою побалакали, пораялись і розійшлись. Коли се на другий день раненько прибіга до мене Явдоха, захекалась; ледве дух одводе. — Чого се ти? кажу. — От так, каже, галочко, послухала, а хавромантія і в вічі не бачила! Як се так? — питаю. — Отак ластівочко, ще у досвіта, тільки на світ стало благословить, повезли соцький з урядником хавромантія до станового! Кума Блощиха бачила, — саме корову до череди відганяла: та тільки, каже, стала спускати ся в Собачу балку, як ось його везуть! Ох, бідна-ж моя головонька, не довелось і побачити.

Давні Спомини.

З кадильниць срібних дим снуєть ся
І никне в облаках склеплїнь...
В монастирі вечірний спів кінчить ся,
Гасять свічки, ідуть... Одна черниця
Під образом клячить як тінь.

Сама одна посеред стін святинї
Ще молить ся. В іконї топить зір,
А на іконї — трави, квіти синї
І Мати Божа клякла при дитинї...
З далека видко пасмо гір.

А на іконї небо, сонце сяє,
Метелики літають на квітках;
В доспілім житї коник пільний грає...
Пречиста Мати сина вповиває
І поцілунок кладе на устах.

Воно ж таке маленьке, а сміеть ся!
До мами білі ручки простягло...
Посеред зимних стін клячить черниця
Вдивилась в ікону—щось їй снить ся...
Де? І коли воно було?

Б. Лепкий.

Не Дай Спати Ходячому

Доле, де ти? Доле, де ти?...
Нема ніякої!
Коли доброї жаль, Боже,
То дай злої, злої!

Не дай спати ходячому,
Серцем завмирати
І гнилою колодою
По світї валятись...
А дай жити — серцем жити
І людей любити,
А коли нї, то проклинать
І світ запалити!

Страшно впасти у кайдани,
Умирать в неволї,
А ще гірше — спати, спати,
І спати на волї;
І заснути на вік віки...
І слїду не кинуть
Ніяково!... Однаково —
Чи жив чи загинув...

Тарас Шевченко.

ІДІОТКА.

(Написав Ґю де Мопасан).

Мій старий приятель Др. Боннет кілька разів запрошував мене аби я відвідав його в його дворі в Ріом та перебув в гостині кілька днів.

Тому, що я не знав про тамті околиці, я рішив ся скористати з запрошеня і поїхав.

Було се в половині літа 1876 р.

До Ріом я прибув раннім поїздом, а перший котрого я стрінув на стації, був доктор. Був убраний в сіру одіж, в округлім чорнім капелюсі, з подовгастими крисами. В сій одіжи і капелюсі доктор виглядав радше на стрункого молодця, зі своєю слабою будовою тіла і сивим волосєм.

Привитав мене з очевидною радістю, якої дізнають мешканці провінції на вид давно ожиданих приятелів, і закликав з гордістю, вказуючи рукою довкруги себе: „Ось Аверней!” Перед собою я побачив лише пасмо гір, котрих шпилї, подібні до запалих стіжків, казали додумувати ся вигаслих вульканів.

Пішлисьмо до його резиденції. Ледви що випив горнятко білої кави, треба було перебрати ся і вийти на місто, аби розглянути ся. В місті я подивляв гарні будинки: статую Матері Божої, і хотів дещо розпитувати, та докторови спішилось бо сказав: Тепер випадає менї перепросити вас на пять мінут; іду до хорої а опісля підемо на узгіря Шате-Ґвайон, аби ви ще перед снїданєм побачили пречудовий вид на місто і околицю. Отже заждіть трохи на вулиці, я йду на гору і вертаю сейчас!

Полишив мене напроти одного з тих старих провінціональних домів, які звичайно темні, понурі, замкнені Той, котрий стояв напроти, виглядав менї особливо дивачним, і в кілька хвилин я відкрив причину того: Всї великі вікна першого поверху були до половини замкнені деревляною запорою. Лише висша половина вікна була отворена, гейби хтось хотів аби люди, які замешкують сю велику камінну будову, не могли глядїти на вулицю.

Скоро тільки доктор прийшов від хорої, я поділив ся з ним своїм спостереженєм. На се доктор відповів:

— А знаєте, приятелю, се сумна історія а заразом цікавий патольоґічний випадок. Чи хочете, щоби вам про се розповісти?

Я згодив ся і доктор почав говорити:

— Буде тому яких двайцять літ, як властителям того дому, де я є сталим лікарем, уродила ся дитина, дівчинка; от подібна до всіх дівчат.

В коротці одначе я завважив, що хоч тїлесно дівчинка розвивала ся взірцево, її ітеліґенція (ум) не робила поступу.

Зачала дуже вчасно ходити, а говорити не могла анї слова. Зразу я думав, що вона німа; пізнійше я скон статував, що дуже добре чує, одначе нічого не понимає. Примiром, сильний оклик потрясав нею, перестрашував, вводив в великий неспокій мимо того, що не була свідома причини.

Росла; була гарно збудована, але німа, німа з приводу цілковитого браку інтеліґенції. Я всїлякими способами старав ся кинути в той мозок бодай промінчик світла; нічого не помогло. Здавало ся, що пізнавала кормительку-няньку, одначе в день по відлученю вже не пізнавала матери. І ніколи не вимовила того першого слова, першого, котре вимовляє дитина, послїдного котре шепче жовнїр на поли борби: „мамо". Часами пробувала видобути з себе якісь голоси, але нічого більше.

Коли було гарно на дворі, безнастанно сміяла ся; коли падав дощ плакала і стогнала як пес перед смертію.

Любила качати ся по траві як молоді звірята, і бігати як шалена; плескала в долонї що раня, скоро почало виднїти в кімнатї.

Нерозріжняла зрештою нікого; не відріжнювала матери від бони, батька від мене, фірмана від кухарки.

Я дуже любив її нещасливих родичів, і бував у них майже що дня, аби побачити дитину. Часто я обідав у них і спостеріг, що Берта (називали її Бертою) очевидно мусить розпізнавати страви, бо на декотрі глядить з лакімством.

Мала тоді дванайцять літ, а виглядала на вісїмнайцять, бо була висшою від мене. Прийшло менї на гадку

випробувати її смак і в сей спосіб впровадити до її мозку якесь відріжнюване. Через пізнане ріжних смаків я хотів примусити її, коли вже не до розумованя, то що найменше до інстинктовного розпізнаваня, що вже значило би певного рода умову працю.

По короткім часї численних проб, я зробив з неї такого вибагливого їдуна, що здавало ся гейби вона про ніщо инше не думала як тільки про їду. Страви пізнавала знаменито, витягала руки до тих, котрі лїпше любила і прямо жерла як звірина, а коли її відбирано страву то плакала.

Я рішив тодї навчити її, аби приходила до їдальнї на знак дзвінка. Се тривало довго, одначе остаточно менї вдало ся. Я пійшов далї і з великою трудністю навчив її пізнавати обідову пору на годиннику.

Через довгий час менї не можливо було звернути її увагу на вказівки, але принайменше уважала на битє годин. А вже зовсім безуспішно я пробував навчити її числити удари годин. Бігла до дверий за кождим разом, як тільки почула дзвінок; але пізнїйше почала додумувати ся, що не всї дзвоненя мають ту саму вартість зглядом їди. Постепенно по сїм щораз частїйше слїдила оком за вказівками на годиннику.

Завваживши се, я постарав ся, аби щодня о дванайцятій і о шестій показала пальцем на цифри 12 і 6. Остаточно зрозуміла і се, отже менї бодай вчасти вдалось впоїти в ню свідомість часу.

По осягненю того висліду всї годинники, які тільки знаходились в дома, заняли її цїлковиту увагу. Цїлими годинами вдивляла ся в них, прислухуючи ся і очікуючи битя годин. Раз трафилась навіть забавна історія: Над ліжком Берти висїв дуже гарний і старинного виробу годинник. З якоїсь причини механїзм годинника попсував ся і Берта завважила се. Влїпила око на вказівку і ждала з яких двайцять мінут, аби механїзм вибив десяту годину. Але скоро вказівка минула сю цифру, здивувала ся не мало, не чуючи нїчого; а здиване було таке велике, що сїла, ждала терпеливо аж до дванайцятої години, хотячи побачити, що буде. Коли нїчого не почула, вона попала в якийсь шалений гнїв, як особа ошукана, заведена, перестрашена невиясненою загад-

кою — і вхопивши зелізний прут вдарила ним в годинник з цілої сили так, що розбила його на кавалки.

Отже її мозок працював, спекулював вправді ще в неясний спосіб, хоч дуже ограничено, бо я не міг допровадити до того щоби пізнавала особи так як пізнавала вже години. Хотївши викликати в ній відрух інтелїґенції треба було вдарити в її пристрасні струни, в матеріяльнім слова значіню.

Незадовго опісля мали ми другу спробу, одначе на жаль дуже сумну.

— — — — — — — — — —

Виросла чудова; був се правдивий расовий тип, рід захоплюючої Венери... без ума, без душі.

Мала тоді шіснайцять літ, і я в своїм житю мало коли бачив женщину яка би була подібна її красі, стрункости і реґулярности рисів. Я сказав Венус, таки дійсно правдива Венус, бльондинка, повна, сильна; великі ясні очи, але бездумні і сині як небо; уста широкі з округлими ґубами, уста їдуна, пристрасні, уста до цілованя.

Одного раня приходить до мене її батько з дивною міною і, сївши, говорить:

— Маю з вами поговорити в важній справі... Чи... чи можна... віддати за муж... Берту?

Я остовпів зі здивованя і закликав:

— Віддати Берту за муж?... алеж се не можливе!

А він зараз на се:

— Так... я знаю... але застановіть ся, пане доктор, що може... сподіємо ся... можливо, що може... маючи діти.... Се було би для неї великим потрясенєм... великим щастєм, і хто знає, чи в материнстві не пробудив би ся її ум і розум.

В тій хвили я пригадав собі подібний випадок. Кілька літ перед тим я мав мисливську суку, але таку дурну, що була до нічого. Породила малі щенята, а вже слідуючого дня стала хоч не дуже розумна, але майже така сама як і инші мало розвинені пси.

Скоро тільки я признав сю можливість, в мені зросла велика охота видати Берту не так за для щирости до неї, чи її нещасних родичів, як для наукової цікавости. Що буде? Я мав перед собою цікаву розвязку.

Говорю тоді до батька:

— Може маєте слушність... можна спробувати... Попробуйте, але... але чейже не знайдете чоловіка, котрий би згодив ся на подруже з такою особою, як Берта?

Відповів півголосом:

— Маю когось.

—Маєте когось?... можливого?... з вашої кляси? Чи се не жарт?

— Так, зовсім — відповів.

— А міг би я спитати про назвиско?

— Я власне прийшов сказати про се вам, пане докторе і порадити ся. Є се пан Ґастон ду Бва де Люсель

Почувши се назвиско, я мало не закричав „негідник”, та в час вкусив себе за язик і відповів:

— Так, дуже добре. Не бачу ніякої перешкоди.

Бідний чоловік стиснув менї руку і додав:

— Поберуть ся слїдуючого місяця.

— — — — — — — — — —

Пан Ґастон ду Бва де Люсель походив з високої родини, а прогайнувавши батьківський маєток, досить великий, і наробивши довгів, шукав нового способу вистарати ся о гроші.

Ну, і знайшов.

Впрочім, він був гарний хлопець, елеґант, з приємним поведенєм, але гуляка і то паскудний гуляка. Я думав, що він вистарчить на чоловіка для Берти, котрого опісля буде мож позбути ся за пенсію.

Знаєте, прийшов він до її дому аби залицяти ся до гарної ідіотки, яка здаєть ся, йому подобала ся. Приносив її цвіти, цїлував її по руках, сїдав при її ногах і миленько вдивляв ся в її лице; вона одначе не зважала на ті всї „милуваня” і зовсім не відріжняла його від инших осіб, живучих коло неї.

Вінчанє відбуло ся з великою парадою. І зрозумієте мене, з якою увагою та цікавістю я слїдив те все.

Я прийшов до них на другий день, аби вичитати з її лиця, чи в нїй не порушило ся дещо. Але застав її в такім самім умовім станї як звичайно. За се він видавав ся бути дуже залюбленим в нїй, старав ся викликати в жінцї веселість ріжними жартами і штучками, якими забавляєть ся з молодими котятами.

Дуже часто я відвідував молоде супруже і завважав, що молода жінка пізнавала свого чоловіка, та кидала на нього пристрасні погляди, так як донедавна споглядала на улюблені страви.

Слідила його рухи. розпізнавала його кроки на сходах або в сусідних кімнатах, плескала в руки, як входив, а її змінене лице освітлювало ся блеском глубокого щастя і бажаня.

Любила його цілим тілом, цілою душею, слабонькою нерозвиненою душею, цілим серцем — серцем бідного звіряти.

Одначе він вскорі знудив ся сим гарним сотворінєм, запаленим, німим. Перебував з нею лише кілька годин денно, а оставав в дома лише ночию.

Очікувала його від раня до вечера, з очима вліпленими в годинник, не журячись навіть про їдженє. Гастон знова їв поза домом, в ріжних місцях, аби тільки не в дома.

Я завважив, що вона почала сохнути.

Кожда инша думка, кожде инше бажанє, кожде инше очікуванє, кожда инша надія зникла з її ума; година, коли його не виділа, ставала для неї страшною карою. Він же почав навіть і ночі перебувати поза домом, і вертав доперва над ранком.

Вона не хотіла й спати без него. Сиділа на кріслі як мертва і лише очи її слідили за вказівками на годиннику. Коли почула тупіт його коня, зривала ся з крісла, а опісля коли входив до кімнати показувала пальцем на годинник, немовби хотіла сказати: „Поглянь як пізно!” А він почав вже боятп ся залюбленої і заздрісної ідіотки, гнївав ся на ню як приїхав, а одного вечера бив її.

Прикликала мене. Вона боронила ся та плакала а радше ревіла з болю, жалю чи гніву — Бог знає задля чого. Я вспокоїв її встрикненєм морфіни, а заразом заборонив, щоби він відвідував її. Я зрозумів, що се подруже допровадить її до смерти.

— — — — — — —— — — —

І тоді збожеволіла! Так, дорогий приятелю, ідіотка здуріла. Думає вічно про нього і очікує його повороту. Очікує його днем і ночию, у сні і на яві, в сій хвилині і безнастанно. Коли я спостеріг, що вона сохне і очий не

відвертає від годинника, я казав сховати всї годинники. Сим способом я відібрав її можливість численя годин і безнастанного шуканя в темних спогадах.

Я надію ся усунути з часом ті спогади, а загасити те світло, котре з таким трудом я засвітив.

Кілька днів тому я подав її мій годинник. Взяла його і приглядала ся якийсь час; опісля почала кричати в проразливий спосіб, гейби вид того малого предмету нагло збудив в ній той спомин, котрий почав вже дрімати чи забуватись.

Нинї вона суха, суха аж жаль глянути на ню. Очи запалі, блискучі. Ходить безнастанно, як та звірина в клїтцї.

Я казав ократувати вікно, вложити запори і прибити крісло до підлоги, аби не могла заглядати на вулицю.

Бідні родичі! Що за житє!

— — — — — — — — — —

Доктор замовк, а я спитав:

— Що стало ся з її чоловіком?

— Жиє собі в першорряднім готели; бере пенсію, є щасливий і гуляє...

Великий Жаль.

Ой біда менї
На тій чужинї,
Що не маю перед ким
Облегчити души.

Наболїла вона,
Як та рана одна...
Анї ради, нї поради
На той біль нема.

Лиш до хмар і зір
Посилаю взір —
Може жаль мій безконечний
Розіллесь в простір.

Може біль і жаль
Полетять у даль,
Та на твоє серце впаде
Той великий жаль.

Б. Лепкий.

Гей Гоя!

Бувайте здорові гори барвінкові,
Бо вже мої конї — коники воронї
До дороги чекають готові.

Бувайте здорові квітки у діброві;
Ви дебри і скелї і ви, серцю милі,
Серед скель тих вечірні розмови.

Така моя доля, така долї воля;
Усьо, що кохаю, на віки теряю,
Гей гоя, мої конї! Гей гоя!...

Б. Лепкий.

СТАЛОСЬ НА ВІДВОРОТ.

Мирон Хитрий з лиця був поганий і рябий, і то дуже рябий, як те решето на грубе зерно. Стрункий, високого росту, подобав ся здалеку панночці і лише доти, доки не поглянула на його обличе.

Скінчив ґімназію і вписав ся на університет, на медицину, але не міг докінчити курсу бо не було гроший. Професори предсказували йому світлу будучність бо був не лише винятково здібний, але й хитрий.

Та самі професорські похвали здались нінащо коли тут треба гроший на житє, на інструменти і инші видатки, а сеї мамони нізвідки взяти.

Мав приятелів, з котрих один Стефан дав йому добру раду:

— Мироне, як хочеш гроший, то мусиш оженити ся з дівчиною, яка би мала маєток; шкода тратити і час і літа. А переривати медицину не добре.

— Оженити ся? Чи ти здурів чи що? На мене навіть бідна дівчина не схоче дивитись, не то щоб богата схотіла.

— Так, се правда. Твоє рябе, решетаве лице, відстрашує їх всіх від тебе, але мусимо якось „ратувати ся". Богата дівчина рішучо не схоче тебе, бо такі хотять краси а не розуму. Подібне й з біднійшими.

— Ну, то нема ради. Треба мені шукати якогось занятя, або когось такого, щоб позичив гроший? Я й так вже маю повно довгів, але пробувати позичити більше не зашкодить.

В тиждень опісля Стефан вбігає до кімнати Мирона і кричить:

— Вже є, Мироне, вже є! Доля памятає за нас! Біда кінчить ся!

— Що є? — питає Мирон.

— Богата дівчина для тебе. Таки дуже богата, а до того ще гарна як цвітка!

— То мусить бути певно сліпа або крива — відповів Мирон.

— О, ні! Так зле не є. На тілі зовсім здорова, струнка так як ти, лише...

— Лише що?...

— Трохи придуркувата!.... Ні, не дуже, а от так трошки...

— Чи ти здурів? Женити ся мені з дурною?..

— Ну, як собі хочеш. Зрештою не кидай ся так нагло доки не побачиш її і того маєтку. Я вже сказав її родичам, що маєш охоту женити ся і що приїдеш зі мною до них на слідуючу неділю. Вони мешкають недалеко сусідного місточка Н.

— А ти як посмів мішати мене в таке діло? Сеж горговане моєю шкірою! Жени ся з дураком сам! Я не їду нігде!...

Стефан був на правничім факультеті (вчив ся на адвоката) отже й не тяжко прийшло йому переконати Мирона, що чи ожениться ся чи ні, а поїхати і побачити товар зовсім не зашкодить.

Мирон згодив ся. Слідуючої неділї поїхали оба до села Дибкова, де знаходив ся хутор Стешенків. Пан вислав по них на стацію фаєтон, аби університетники не трудились.

Приїхали в хутір, привитались, але панни десь не видко. Згадати тут треба, що вона була одиначка, родичі дуже маєтні, а близьких свояків не було. Пані зраділа гостям і пообводила їх по цілім хуторі.

Мирон чув ся не свій. Розумів, що то він якраз веде себе на заріз. Але чим далї тим ставав більше відважнійший.

Закликали до обіду. Посїдали за стіл, а Мирон завважав, що побіч нього остало порожне крісло. „Певно для панни", подумав. І в дійсности за хвилю ввійшла до їдальні панна. На Мирона бухнуло вогнем. Справді була гарна, ні, більше чим гарна! Лише пяні очи і скривлений придуркуватий усміх зрадили відразу її стан ума. Так, вона була придуркувата!

При обіді заховувалась зовсім спокійно, а час від часу зиркала очима то на Мирона то на Стефана, і чомусь сміялась сама до себе.

Мирон побачивши таке гарне сотворінє почув співчутє до нього і подумав: „Я-ж будучий лікар; хто знає, чи менї не пощастить ся найти спосіб вилїчити її зовсім. А може приверну її правильний ум?"

А далї по обдуманю свого положеня і можливостий

він прийшов до такого висновку:

„Вона дурна, а я мудрий, навіть дуже розумний. Вона гарна, а я страшно поганий, рябий. Коли оженю ся з нею і будемо мати діти то діти певно будуть розумні так як я, їх батько, а гарні так як вона, їх матїр. До щастя мені більше нічого не буде треба!

Знаменито! Краще не може бути. Буде мати гарну жінку, мудрі та гарні діти і богацтво; а все те зробить його щасливим.

І Мирон оженив ся. Покінчив студії, і завдяки маєткови жінки мав спромогу поїхати на якийсь час за границю і там спеціялізувати ся в лікарській штуці.

Доперва по кількох лїтах жінка привела йому на світ і то нараз троє дітий! Що за щастє. Певно гарні як їх матїр? Та нї, бо показалось, що такі **погані і рябі так як їх батько**, а коли діти підросли (жадне з них не вмерло) Мирон з острахом завважив, що в додатку до браку краси, всї троє були такі **дурні як їх мати!..**

Перечислив ся, але було за пізно!...

ТАКОЖ НАПРАВА І РАХУНОК.

В однїй з бельґійських церков знаходять ся старинні малюнки, незвичайно гарні. Довгі віки полишили свої слїди на сих образах, отже треба було наняти артиста, аби відновив їх. Артист виконав роботу вдоволяючо і предложив свій рахунок в котрім між инпшимми позиціями були отсї:

За відмальованє чистилища і приверненя страчених душ — — — — $13.06

За яснїйше відмальованє пекольного вогню і за доданє нового хвоста чортови $17.17.

За вложенє нового камінця до Давидової проци і за побільшенє голови Ґолїята — $16.13.

За полатанє сорочки блудного сина і за вичищенє його вуха — — — $13.39

За удекорованє Арки Ноя і за зробленє нової голови на Тема — — — — $14.31.

ІЗЛІЯ СЯ БЛАГОДАТЬ.

Запросив раз господар священика та дяка на обід — бо справляв поминки. По панахиді посадили священика і дяка побіч і поставили рибу. Реєнтий був дуже голодний і думав попоїсти риби, але бачить, що священик присуває рибу до себе і говорить:

— Христос єсть глава церкви, а що я його наслідник, тож до мене належить голова

А дяк тільки поцмокує.

Обібравши голову священик береть ся до середини кажучи з святого письма:

— Христос посреді нас, тож і середина моя.

А про дяка ні ду-ду!

Зївши середину бере ся до хвоста знов приказуючи:

— Во вся конци вселенния глаголи їх (до всїх кінців світа слова їх)!

Коли зїв все, тогди присуває таріль перед дяка і каже:

— Про вас, пане реєнтий, в святім письмі нема мови, отже для вас юшечка і петрушечка. Прийміть се за благодать.

Се вже до послїдного обурило дяка.

Він підніс таріль з юшкою і каже:

— Забули панотче, що в святім письмі сказано ще: „Ізлія ся благодать на глави ваша” (вилила ся ласка божа на ваші голови) — і тут вилив усю юшку священикови на голову.

„КОРІНЬ ЛИХА”.

Сїмлїтний Семко бавив ся в війну з малим сусїдом Грицьком. Забаві приглядав ся Семків вуйко, котрий і каже:

— Семку, коли здобудеш сю твердиню від Грицька за 15 мінут, дістанеш від мене 10 центів.

Семко (4 мінути опісля): — Я здобув твердиню. Давайте тепер провіянт (гроші).

Вуйко (витягаючи гроші) питає: — Але як тобі вдало ся так скоро?

— Я дав Грицькови два центи і він піддав ся....

СОЛОМОН ЛЇПШЕ НЕ ПОТРАФИВ БИ.

Один фармер помер лишив сїмнайцять ослів та трох синів. В тестаментї ослами надїлив в такий спосіб: Половину ослів найстаршому синови; одну трету середущому, а одну девяту наймолодшому.

Прийшов адмінїстратор роздїлювати маєток і ослів. Зїгнав їх на подвірє і переконуєть ся що сїмнайцять ослів не можна роздїлити після послїдної волї старого дивака, бож не міг дїлити по половинї, третинї чи однїй девятїй! Нагадав собі Соломона і сам пішов до голови по розум: Казав пригнати свого власного осла і вести разом з сїмнайцятьма. Було їх тепер вісїмнайцять, які роздїлив так:

Половину дав найстаршому синови, себто 9; одну третину середущому, себто 6; а одну девяту наймолодшому, себто 2. Все те разом винесло 17, а оден осел лишив ся, котрого і забрав назад домів, по дорозї радуючись, що він справедливо доконав подїлу і може себе уважати за Соломонового краяна.

ПАН В КОМИНЇ.

Як Поляки колись робили повстанє то їх потім Австрія вилапувала. Таким повстанцем був оден польський ґраф.

Тїкаючи зайшов він до коршми і просить, щоби Жид його де сховав і Жид каже:

— Нєх паньство осьвенцоне лїзє в тен комін.

І ґраф влїз.

Прийшли австрійські жовнїри, питають, а Жид каже, що ґраф був, але недавно пійшов. І жовнїри забрали ся.

Тогди Жид кличе:

— Нєх ясне паньство вулязує, бо юж му нїма.

Вилїз ґраф. А Жид стоїть перед ним в капелюсї. Се обурило ґрафа і він каже:

— Псє Жидзє, а капелюш ґдзє?

Тогди Жид покрутив пейса та каже:

— Ни, ни, та я ни відзяло, жи паньство освіцоне грабство з коміна за такі пан.

ЯК ЖИД ДО НЕБА ДІСТАВ СЯ.

Жид всюди хитрий, а хитрий навіть там дістане ся, де йому заборонено бути.

Вмер раз, кажуть, кардинал тай пійшов до неба і говорить з Богом.

Вмер незадовго якийсь богач, але Петро до неба не впустив та каже:

— Почекай, нехай кардинал скінчить свою бесіду.

Вмер цісар, але і того Петро до неба зараз не впустив, казав почекати.

Але вмер і Барон Гірш. Тілько прийшов до небесної брами так зараз Петро каже:

— Нікого не впускаємо, доки кардинал з Богом не наговорить ся.

А Жид зараз:

— Ну, ну, я того і прийшов. Я несу річи панови кардиналови, бо воно собі таке велике шляхчич і казало, щоби я йому річи принесло.

Не роздумав Петро добре як і що і впустив Жида. А коли Жид вже був в небі, тоді Петро надумав, що Жидів до неба зовсім не можна пускати. Та в небі такий звичай, що хто до неба кого впустить, то вже не можна виганяти, хочби він був найбільший грішник.

Пошкробав Петро голову та не вдіє вже нічого.

Аж за годину після того зачало греміти, бо на земли туча була. І питає Гірш Петра:

Що воно йому так затарабанило?

А Петро каже:

— Аджеж за небесною брамою ліцитація. Зараз з неба всї на ліцитацію виберуть ся. Якогось пана ліцитують.

Як почув Жид про ліцитацію то зараз почав крутити пейси та каже:

— Пустїть мене, пане Пйотруню, хоч на пів годинки на ту ліцитацію, може я яке маленьке ґешефт зроблю.

А Петрови того тілько треба. Пустив Жида за браму, замкнув і більше не впустив.

ЄҐОМОСЦЬ І ЇМОСЦЬ.

Був римо-католик Українець, але завсігди думав, що він Поляк та ще і шляхтич, бо він по польськи молить ся і до костела ходить та зве ся Макуховський. Та щоби на Поляка бути більше похожим, то казав дітям кликати себе „єґомосць", а жінку свою „їмосць". А решта все по українськи говорив, бо по польськи не вмів. Дотогож був він дуже бідний і пас панські свині.

Приходить хтось до него до хати і питає дітий:

— А де тато?

— То не тато — кажуть діти — то єґомосць, бо ми Поляки.

— А де єґомосць?

— Задягнули ся в вереньку, взяли кіл в руки і пійшли свині пасти.

— А мама де?

— То не мама.

— А щож?

— Їмосць.

— А де їмосць?

— Пійшли до Мошка хусти прати, бо обіцяв сухої ріпи дати.

Ая! Таких Поляків і шляхтичів бачив я і в Канаді. Сам Українець від голови до ніг, але уважає себе Поляком з під Варшави, бо він вміє по польськи ойченаш. А щоби сказати, що він Українець римо-католик то і не згадуй.

В БОЙКА НА ПРАЗНИКУ.

Пішов наш чоловік до знакомого Бойка перший раз на празник. Як посідали до стола, наш питає:

— Куме, куме! Чи пироги будуть?

— Ай, кумочку, пироги не суть.

Наш як почув, то вже і другої страви не їсть, на пироги чекає, бо дуже пироги любив. Та от вже гості наїли ся і зачинають молити ся. Встає і той чоловік голодний. А як відходив, то каже Бойкови:

— Ото богато пирогів кума наварила! Вже зо дві години несуть і ще нема.

Він не знав, що в Бойків „не суть" значить те саме, що в нас „нема".

ЗАПЛАТА.
(Правдиве).

Їхав чоловік і як оставив на хвильку самі коні, так вони втікли і на дорозі відорвали ся від воза тай хто знає де побігли.

Йде той чоловік і надибав віз без коний. Стоїть він, думає, аж надїздить знакомий чоловік.

— А що стало ся?

— Конї сполохали ся.

— Ов! А чого?

— Не знаю. Хиба шкапі богато треба.

Тай просить чоловіка знакомого, щоби причепив його віз до свого і затягнув до дому.

А той знакомий був такий лакомий на гроші, що і пальцем без плати не хотів порухати і каже:

— А що за то дасьте?

Подумав чоловік, що той хоче плати і каже:

— А вжеж дурно не схочу. Коли ваші конї сполохають ся і загублять віз, то я вам поможу його до дому затягнути хочби і пять разів.

Ніяково стало знакомому і він вже про плату більше не питав.

ЯК ЧОЛОВІК ВМЕР ЧЕРЕЗ ВПЕРТУ ЖІНКУ.

Нема то, кажуть, як вперта жінка. Послухайте, яка історія раз стала ся.

Віддавала ся дївчина тай каже, що вона не їсть ні мяса, нї солонини, нї шкварків. А по весїлю чоловік нераз чув, що в хатї шкварками заносить, але жінка ховала ся, як їла.

Раз приходить він до хати, а жінка вже тілько губи облизує.

— Ту чути шкварки — каже він.

— Нї чоловіче, то таке дерево.

— Кажи жінко правду, бо вмираю. Аджеж я на бородї в тебе смалець бачу, ти шкварки їла.

— Нї, то сирватка по бородї потекла.

— Алеж я чую шкварки.

— Нї, не чуєш.

Вбрав ся чоловік на смерть, закликав сусїдів і ляг

на лавці.

— Скажи жінко правду, бо вмру.

— Сирватку пилам.

Вложили люди чоловіка в трумну, а він знов:

— Шкварки їлась.

— Ні, я шкварків і на очи не хочу видіти.

Занесли на цвинтар, спустили в гріб.

— Кажи жінко правду.

— Я і кажу, що сирватку пила.

— Засипайте!

Як засипали, жінка тоді як не зачне плескати та:

— Шкварки, вражий сину, шкварки!

Але чоловік не чув, бо вже не жив.

АПОСТОЛИ.

Йдуть Мазури та здибають наших людий;

—А кто ви? — питають Мазури.

— Ми мужики — кажуть ті.

— Ага! Музици! А сконт ви.

— Ми геть з відти від Бога (ніби то з околиці ріки, що Богом зве ся).

—Ага, од Боґа. А цуз ви несєцє на кіях?

— Постоли!

— Ага, апостоли...

Тогди каже Мазур до своїх:

— А відзіте! Я вам мувів, зе то нє людзє. То апостоли і музиканці од Боґа.

МОЛОДИЙ А ВЖЕ ЗДІБНИЙ.

Професор: — Щоби ви зробили, колиб так покликано вас до чоловіка, якому здає ся що хорий, а в дійсности йому нічого не бракує?

Студент медицини: — В такім случаю треба йому дати лікарство аби дійсно захорував, а зараз опісля друге лікарство аби поволи видужував.

Професор: — Коли так, то вам не треба тратити тут більше часу. Йдіть і кажіть вивісити свій шильд.

ЧОМУ УКРАЇНЦІ ГАЙДАМАКИ.

1. Холодний Яр.

Хто читав Шевченкового „Кобзаря” (а хто не читав, то повинен перечитати), той знає, що Шевченко написав чудову поему, що зве ся „Гайдамаки”. Се історична поема — в ній він описує, як то 1768 року український народ зробив велике повстанє проти Поляків і пробував висвободити ся з польської неволї.

В історії те повстанє зве ся Гайдамаччина, або Колїївщина, а людий, що тодї воювали за свободу, звемо Гайдамаками.

Однакож Ляхи і Москалї казали, що Гайдамаки, се були розбійники і злодії — зовсім так, як кажуть і тепер. Нинї Москалї-большевики називають українських повстанців всїми можливими чорними назвами: буржуї, куркули, розбійники, рабівники, контрреволюціонери; а знов Поляки з свого боку звуть їх таксамо подібними назвами — дич гайдамацька, рабівники і т. п.

Посилаючи в світ своїх „Гайдамаків”, Шевченко писав (в „Холоднім Яру”), що Москва гукала про Гайдамаків:

Гайдамаки не воїни —
Разбойнікі, вори,
Пятно в нашей історії*)

на що Шевченко відповідає:

Брешеш людоморе!
За святую правду-волю
Розбійник не стане,
Не розкує закований
У ваші кайдани
Народ темний... Не заріже
Лукавого сина,
Не розібє своє серце
За свою Вкраїну.
Ви розбійники неситі,
Голодні ворони!
По якому праведному

---

*) Гайдамаки не вояки (тілько) розбійники, злодії, погань в нашій історії.

Святому закону
І землею всім даною
І сердешним людом
Торгуєте? Схаменіть ся,
Бо лихо вам буде!
Бо в день радости над вами
Розпадеть ся кара
І повіє новий вогонь
З Холодного Яра.

Щож був той Холодний Яр? Видно, була се глубока долина серед темного ліса, а подальше від неї стояв славний „Мотринів Монастир" (Мотронин, або Мотронівський Монастир), коло Жаботина, в Київщині, в якім був тоді ігуменом Мелхиседек Значко-Яворський, великий заступник православія і орґанізатор до борби з Поляками і їх прислужниками.

Треба-ж знати, що в тих часах до всїх лих, які терпів народ, причинялось і те, що уніятські духовні (греко-католицькі) при помочи польського війська примушували православних попів і громадян ставати уніятами (греко-католиками). Люди не хотіли, боронились, а тоді польські власти разом з уніятським духовенством непослушних карали, переслідували, саджали до вязниць. Звідси виходила велика і слушна ненависть до католиків.

Шевченко в „Гайдамаках" описує, як гайдамацький провідник, Ґонта, зарізав двох своїх синів, що були стали католиками. Він присягнув був зарізати кождого католика, як ката українського народу, отже не хотів ламати присяги, коли прийшла черга і на його синів католиків.

Шевченко згадуючи про Холодний Яр, каже що тут потайки громадили ся Гайдамаки з усіх сторін України, приготовляли зброю, нараджувались....

У Яр тоді сходили ся,
Мов із хреста зняті,
Батько з сином і брат з братом
Одностайно стати
На ворога лукавого,
На лютого Ляха.

Тоді сходили ся... А нині? Чи і нині Української Землї не нівечать ті самі давні католики Ляхи з одного

боку, а безвірні большевики з другого боку?! Чи і нині не треба таких Холодних Ярів — в кождім селї в кождім містї, в кождім лісї і в кождій хатї на Українській Земли? Та не лише там... Правдивих українських „Гайдамаків”, що вміли би стати „за святую правду-волю”; що хотіли би „розкувати закований в кайдани народ”; що „порізалиб лукавих синів” зрадників, як порізав Гонта своїх, треба всюда на світї, де лише гомонить українське слово, де бєть ся українське серце, де плине в жилах українська кров. Треба думаючих голов, треба щирих сердець, треба сильних рук, треба щедрої помочи тим, які по Холодних Ярах будуть нинї:

Лагодити самопали,
Ратища струґати...

II. Предсказаня Христа

В устах українського народу жиє оповіданє про те, чому Українцї є Гайдамаками. Оповідаєсь таке:

Коли Христа засудили на смерть, тогди зійшло ся до Єрусалиму богато ріжних народів — Нїмцї, Вірмени, Поляки, Москалї, Українцї і другі. Всї поставали побіч дороги і чекали, коли Христа будуть вести на Голгофту.

Коли тілько Христос надійшов, крикнули Нїмцї до своїх:

— Габт ахт! Напишімо просьбу і випишім його, а він нам поможе всїх людий до наших протоколів записати.

Глянув Христос на них і каже:

— Коли так, то будете писати доти, доки в чорнилї не потопите ся.

Йде Христос коло Вірмен, а ті кажуть:

— Викупімо його, а він нам поможе купувати.

Тогди Христос до них:

— Будете купувати і торгувати доти, доки не знайдуть ся такі, що вас перехитрять.

Йде Христос попри Поляків, а ті порадились між собою та:

— Викрадїмо його. а він хитрий. то візьмемо його до нашої компанії, щоби нам помагав.

Глянув Христос на них і каже:

— Будете доти красти та хитрувати, аж вас всіх на шибениці повішають!

Йде коло Москалів, а ту гукають:

— Висвободімо його, а потім будемо над ним панувати!

Відповів і їм Христос та каже:

— Будете ви других висвободжувати, доки ваше пановане на ваші голови не завалить ся і їх порозбиває.

А йде Христос коло Українців, а ті жалують Христа і кажуть:

— Викупляти не маємо чим, писати не вміємо... одно, що в нас є, то здорові руки, отже відбиймо його тай пустімо на волю! Адже-ж світ божий для кождого сотворений, а він же-ж нікому нічого не винен...

Тогди каже їм Христос:

—За те, що ви хотіли мені помогти безплатно, тільки з доброго серця, ви будете бити ся з ворогами, аж доки їх не переможете і здобудете собі свободу на вільнім божім світї.

І тому то нині Христові слова на всіх справджують ся. Щож до Українців, так ті чимало били ся: були Козаки — били ся; були Гайдамаки — били ся; були Опришки — били ся. Але час свободи ще не прийшов...

ХОЧ БІДА, АЛЕ ГОЦ.

Програв польський шляхтич маєток і зовсім збіднів. Біда аж скрипить коло него, а він все бундючить ся.

Приходить він до Жида та каже:

— Дай-но мі, коханку, то і то, я ці потем заплаце.

А Жид подивив ся та каже:

— Що менї за таке пан, що не має тепер заплатити!

А шляхтич обурив ся:

— А чи ти Жидзє нє віш, же я шляхціц?!

Тогди Жид:

— Овва! таке шляхтич, що завісило ся на зиґарку, привязало ся на ковнїрик, а вуши по него йдуть.

(А він побачив, як по шляхтичови вош лїзла).

РОБОТА ЧАСУ І РОБОТА ХВИЛІ.

Кілька порівнань.

Питав раз якийсь боярин звісного українського епископа і писателя проповідий, Кирила Турівського (родив ся коло 1130—1134), кілько часу треба на написанє проповіди, отже сей сказав:

— Се залежить від часу в якім маю проповідь виголосити. Коли проповідь має тревати так довго, що за сей час сказав би сімдесять отченашів, то її написати можна протягом тижня. Коли проповідь має тревати тілько часу, що скажеш сто сорок отченашів, то напишеш її протягом трох днів. Коли-ж мавби говорити проповідь без границї, то можу зачинати без найменшого приготованя.

Жида вчать ось так про вік і обовязки житя жидівські законоучителї, вихователї і провідники:

— В пятім роцї житя вчи дитину Святого письма.

— В десятім роцї вчи Мішни (устних переказів; писань визначних рабінів про закони й обовязки).

— В тринайцятім Заповідий.

— В пятнайцятім Тальмуда.

— В вісїмнайцятім — супружий вік починає ся.

— В трийцятім чоловік доходить до повного тїлесного розвитку.

— В сороковім може холодно і безсторонно дивити ся на кожду справу.

— В пятьдесятім може засїдати в радї.

— В сїмдесятім — дар пророчества...

Так вчить Жидів Талмуд. І тому Жиди свідомі того, які обовязки, права і можности кожда пора має. І вони після того вчать своїх дїтий. А в нас?

Вихованє, яке одержав Луць Залівайко від Христіян і представителїв науки 19-го віку, є зовсїм відмінне. Після нього дїлимо людський вік на такі періоди:

— В першім дни народженя давати дитинї покушати горівки, щоби привикала до трунку.

— При кінци другого, або на початку третого року, дитина повинна вже вміти виразно сказати батькови:

„Ти штарий жлодію", або „Ти штарий пияку"; а матери: „Ти штара шуко".

— В семім році дитина повинна вміти розсудити горівку так, що хе! хе!... її вже не ошукаєш!

— В десятім хлопець повинен вже мати свій тютюн, щоби батько мав де зазичити ся: „А дайно сину тютюну на дзиґар, бо менї тютюн вийшов... а я тобі віддам".

— Пятнайцятий рік хлопця (а дванайцятий в дівчини), се вік, в якім треба приставати до танцюристів. В вісімнайцятім році повно розвитий вік свистів, гойків, бійок, пиятики і танців.

— В двайцять четвертім женитьба.

— В трийцятім не богато вже маєтку лишило ся.

— В сороковім Жидови в грубі палить ся, та воду носить ся.

— В пятьдесятім зачинаєсь час жебраня: „за души праведних: вочинаш, вожиєси, на небесїх... чия ласка, чия зможність...

— В шістьдесятім денебудь під плотом Богу душу віддати.

Жида навчено, щоби не хапав ся за богато вперед, а йшов з віком, а Кандія не навчено, отже той не знав в нїчому міри.

Син Луцевого сусїда, Михайло Кандій, в пятім році житя думав, що його батько всьо знає.

В десятім, що його батько не знає богато дечого того, що він знає.

В пятнайцятім, що його батько мало знає.

В двайцятім, що він знає більше, нїж його батько і може засїдати в радї.

В двайцять четвертім, що батько нїчого не знає і тому на батька не можна оглядати ся, та що він міг вже давно бути головою ради.

В трийцятім, що його батько може таки дещо знав.

В трийцять пятім, що його батько не дармо носив голову на карку.

В сорок хотїв би часом порадити ся батька, та батько вже не жиє.

Опісля згадує батька нераз, як поважного, дуже розумного і бувалого чоловіка, що нераз лихо обминув

та біду за чуба намняв.

Великий індійський учитель Будда в тринайцятім році покинув царський двір свого батька, став монахом і десять літ сидячи під деревом в самотнім гаю, вглублював ся в найважнійші питаня житя. Доперва по десятьох літах розважувань почав голосити свої думки людям.

Жидівський законодатель, Мойсей, покинувши двір єгипетського царя, на якім вивчив всї тодішні науки, сорок літ пас вівці свого тестя по степах, приготовляючись так в самоті на проповідника і законодателя.

Пророки жидівські час від часу перебували довгий час на самоті, приготовляючись до проповідництва.

Великий французький фільозоф, Жан Жак Русо, (1712-1778) жив якийсь час сам в. пустім монастири, роздумуючи та читаючи.

Магомет (571-631) перебував якийсь час на самоті в печері, — молив ся там і думав.

Мацціні, великий італійський патріот (родив ся 1805, вмер 1872) сидячи в вязници читав писаня отців церкви (церковних письменників) і обдумував пляни дальшої роботи коло визволеня свого народу.

Любив спокій і самоту й український фільозоф, Григорій Сковорода (род. 1722, вмер 1794). Він то обминав гамірливі міста і більше цінив тихі села, зелені луги, широкі поля. Там, в тишині, в самоті родились і росли його великі думки.

Чи знаєте, що я хотів отсим сказати? хотів я звернути увагу, що велика думка се те саме, що дерево. Вона родить, буває з початку слабонька, податлива але з часом росте і набирає сили, — коли не заглушать її житєві буряни і не припинять її росту.

Що за хвилю виросте, те за хвилю знищить ся. Що хвиля створить, те друга хвиля знївечить. Але що творить ся протягом довшого часу, довговічне.

Та ви готові сказати:

— Не завсїгди! От Панас Карпів перечитав всього дві чи три брошурки тай був кілька разів на пропаґандовім вічу, і має ледво 24 роки, а що з него за ми-

слитель, що за проповідник! Як вилїзе вам на підвисшене, як зачне вам кричати... кулаками до стола сїче, всїх називає... ая, нїкому не попустить, а сам як жар червоний та з очий аж іскри скачуть. І буде вам так дві годинї за рядом говорити і ще говорив би, коби люди не розходили ся. Ая! Його жінка казала, що опісля три днї буває нездоровий. Ая! Або Андрій Химович... той і читати не вміє, а таксамо, як зачне, як зачне!...

Так так, але ви забули одно: хто богато кричить, той мало думає. Дальше — словами можна все висказувати: можна висказувати свою дурноту, заїлість, фанатизм, брехню і ще дещо подібне. А буває часом лише „великих слів велика сила, тай більш нїчого” — як писав Шевченко.

Думки великих людий поволи і довго росли, мов ті дуби, через те вони вічні. По тисячах лїт ми їх знаємо. Але нїкому на гадку не приходить списувати бесїду якого будь крикуна, щоби її увіковічнювати. Вона в хвили виросла і в хвили гине.

Павло.

О РОЗУМ НЕ ХОДИТЬ.

До бюра, яке занимає ся вишукуванєм жінок для мущин, приходить молодець і каже, що хоче жінки.

Директор бюра тодї питає: — Якого рода жінку хочете мати, з якими прикметами?

— По перше, мусить бути гарна, вчена, поетка і вміти по французьки.

— Що більше?

— Мусить походити з дуже порядної і шановної родини. Мусить бути чесною, дійсною панною.

— Що більше?

— Мусить бути панською.

— А дальше?

— Мусить мати добру славу і бути доброю кухаркою — а також треба, щоби мала гарний дім і була богатою.

Директор вже не слухав дальше, а сказав:

— Молодий чоловіче, коли є така дївчина і посїдає всї ті прикмети, тодї вона булаби дурною піти за тебе!

Молодець відповів: — Дурною може бути. Менї на тім не залежить.

БАТЬКАМ І МАТЕРЯМ.

Про Вихованє.

Вступні поясненя.

Нім прийти до справи самого вихованя, то найперше треба дати поясненя менше зрозумілих слів і понять, які можуть в дальшім змісті прийти.

Педагогія — се наука про вихованє. Педагог — той, хто виховує, або справою вихованя клопоче ся.

Дісціпліна або Карність — се строгість, якою послугуєсь вихователь супроти вихованків; старщий супроти менших; передовий супроти підчинених, або і сам чоловік супроти себе.

Система — точно означений порядок, лад, плян, після якого щось робить ся (система шкільна, військова, релігійна).

Прінціпи або Засади — се те, що чоловік в практичнім житю уважав правдою, обовязком, повинністю і після того поступає; обчислена постанова робити так, а не инакше.

Характер — се моральний стан чоловіка. В чиїй души є богато гарних засад — щирість, посвята для всього, що добре і чесне, любов для правди, постійність і витревалість, співчутє до людий, взірцеві обичаї, вкнеслі стремлїня і взагалі примірне житє, той є характерним чоловіком. Великі люди були людьми великих характерів.

Ідеал — се те найкраще, найсправедливійше і взагалї найдосконалійше, яке собі уявляємо, до якого стремимо, яке поважаємо, що ставимо собі за взір. Бог, се найбільший ідеал. Всї великі і вкнеслі цїли, до яких люди стремлять, є ідеалами.

Ідея — виразна думка, понятє чи погляд на якусь важнїйшу житеву справу (в Англійців і на маловажну).

Йти по лінії найменшого опору — значить: давати собі попуск; позволяти на все, що лише забагне ся; йти скорше за тим, що лекше і приємнїйше та вигіднїйше, нїж за тим, що розумне і чесне. Без найменшого опору йдеть ся вдолину, до гіршого; з трудом йде ся вгору, до здобутків, до досконалости. Хто не йде за розумом і совістю, але за примхами і забаганками, той йде по лїнії найменшого опору.

Примхи і забаганки — се ті бажаня і поризи чоловіка, ті пристрасти, які повстають без розумної свідомости і волї чоловіка і домагають ся, щоби їх сейчас вдоволити, хочби їх вдоволенє мало дальші злі наслїдки. Вони звичайно йдуть наперекір розумови і тому їх звуть „дурними забаганками і примхами". Найбільше примх є в дїтий і молодіжи.

Напрями вихованя — бувають ріжні. **Вихованє фізичне** — се вихованє тїла. **Вихованє моральне** — се вихованє серця, совісти, яке основуєсь на виплеканю добрих засад, добрих бажань і почувань. **Вихованє**

розумове (інтелектуальне) — дає вихованкови фахові відомости, спосібність в думаню і загальні понятя про світ, явища природи і т. п.

Впливи — все, що нас окружає, що бачимо і чуємо, промовляє сяк чи так до нашого розуму, до серця; настроює нас так або инакше; схиляє наш смак, наші почуваня, погляди, нахили і понятя або до ліпшого і кращого, або до гіршого. Отже кажемо, що окружене робить на нас добрі, або злі впливи. Часті, або постійні сильні впливи родять в нас привички і дають відповідний напрям нашим вчинкам і поведеню. З яким пристаєш — таким ся стаєш.

Інституція — уладжене, встанова, уряд, що має виконувати якісь постійні обовязки громадського значіня. Інституціями вихованя є — Родина (дім), Школа і Церква.

Авторітет — власть, повага, той, хто рішає; знавець, фаховець.

Воля — се сила постанови. Сильна воля виробляєсь, коли чоловік силує себе виконувати трудну річ, поборювати трудности. Сильна воля, се великий здобуток.

Такт, тактовність — рівномірність в роботі, розумне плянове поступоване в якійсь чинности.

Приміри — в вихованю є перворядного значіня. „Приміри найбільше вчать" — казали колись Римляне. Приміри даєсь власним поведенем, дальше оповіданем і читанем про добрих людий, про гарні їх вчинки.

Повторюване — Знаня і привички набираєсь довгим повторюванем. Щоби щось затямити, треба його богато разів повторити; щоби вправитись в якійсь роботі, треба її богато разів робити. Латинська приповідка каже: „Повторюване є матірю наук". Повторюванем здобуваєсь і доходить ся до досконалости.

Привичка — Набута раз привичка (добра чи зла) стає законом житя. Всяка справа, думка, наука, робота, обовязок стають чоловікови близькими, зрозумілими й інтересними доперва тоді, коли чоловік до них привикне, їх спробує, з ними зжиє ся і їх наскрізь зрозуміє. Длятого дітий і молодіж треба безнастанно до доброго призвичаювати — а набуті в дитинстві і молодости привички лишають ся законом на ціле жите.

Простота — значить: поміркованість, звичайність. Вбиратись просто, жити просто, значить — жити статочно, без вибапів, без панських примх і забаганок. Простота, се чеснота. — Чим иншим є **Простацтво,** під яким розумієсь драпантивість, безхарактерність, неприличність і дурноту. — До простого, невибагливого житя треба дітий змалку старанно приучувати — в їді, в одягах; приучувати до поміркованости, до праці, до ощадности.

Самоповага — Великим ділом є навчити дітий самоповаги — себто пошани до себе, до своїх родичів, свого народу, своєї культури, своєї історії, своєї церкви, школи, і загалом всього, що своє. Коли в дітий не защеплюєсь змалку самоповаги, то опісля дитина перед чужими встидаєсь сама себе, своєї мови, своїх родичів, своєї національности, своїх звичаїв і свого імени і загалом всього, що своє і йде на сліпо за чужим, хочби те чуже було сто разів гірше, ніж її рідне. — Дальше

самоповага особиста і народна вимагає, щоби в кождім місци чоловік примірно, взірцево поводив ся, не накликав сорому ні собі, ні своїй родині, ні свому народови, ні свому краєви. — Вкінци вчити цінити і поважати також всіх чужих добрих людий, оскілько вони нам не вороги і працювати з ними, як з добрими сусідами і співгорожанами для спільного щастя. Але там, де хтось нас зневажає, треба вміти і мати відвагу сміло себе боронити. „Шануй себе, а другі будуть тебе шанувати".

Контроля — нагляд над чим. Коли чоловік пильно на себе уважає і дбає, щоби робити, як треба, то се є **Самоконтроля.**

Значінє вихованя.

Вихованє з неволї народи визволяє. Навчи чоловіка, а він буде добрим, щирим, завзятим, розумним, щедрим, ідейним, а не навчи, то буде пияком, злодієм, байдужим, лінивим, темним. Хто рад над другим панувати, то стараєсь тримати його в темноті — бо тільно над темним можна панувати і темного визискувати.

Виховати можна на воєвника, купця, монаха, пустинника, полїтика, фанатика... Отже коли нема нинї на світї богато таких людий, яких треба, то лише тому, що їх не виховано. Вихованєм можна світ і світовий лад переиначити.

Гріхи вихователів.

В богатьох людий справа вихованя стоїть дуже зле. Не виховують, а тілько вигодовують, як звірину. І так замість думаючих людий виростають або штурпаки, або злочинцї, або розпущене і розпещене ледащо.

Неодні батько-мати раді виховати дїтий на гірших, нїж самі. Хотяй самі працюють і жиють простим, статочним житєм, однакож дїтям бажали би житя без працї, повного роскоший, без нїяких обовязків, словом — бажають житя, в якім можна би лише смачно їсти, богато спати, нїчого не робити і всїм забаганкам догоджати. Такі родичі не знають, що житє в роскошах убиває совість, розледащує і роскішне житє вимагає завсїгди невільництва, щоби його піддержувало. А хоч такого панського житя для дїтий не здобудуть, то всеж пробують защепити в них кілька панських примх, та забаганок, з яких опісля виходить в житю лише шкода.

Часто родичі, що назверх виглядають свідомими, очитаними, поступовими, виховують дїтий дуже лихо. Вони з дїтьми занадто панькають ся, попускають, догоджають всїм їх примхам, дають за богато попуску і свободи, і так дїти виростають зовсїм на дрантє. Опісля й самі вони бачать, що зле виховали, та вже пропало.

Дальше загальні гріхи: нетактовність, недбалість, легковаженє, відкладанє вихованя на колись; надмірні крики на дїтий; пусканє між злий гурт, брак примірности в старших, все те є гріхами проти вихованя.

Час, якість і способи вихованя.

Основою всього вихованя є виховане моральне, бо воно одиноке виховує характер. Без морального вихованя все инше виховане маловажне. Виховати найперше на свідомого моральних обовязків чоловіка, а вже опісля на ремісника, се головна ціль.

Моральне виховане повинна дитина здобути в дома і в церкві, бо нинішні школи дальше морального зера не поступають. Моральних засад й обовязків школа ученикови не дає, або лише мізерні окрушинки. І тому хто з дому не винесе вихованя морального, того школа на порядного чоловіка ледво чи виховає.

Виховане починати від вчасного дитиньства, а нагляду не спускати і з молодіжи.

Першою засадою вихованя є розумна строгість (дісціпліна, карність). Від найранших літ позволяти дітям лише те, що можна, а решта ані трошка. Слово родичів повинно бути святе.

Приказ і заказ повинна дитина сейчас виповнити. Слово родичів — закон! І коли дитина се зрозуміє, то буде без опору до сього пристосовуватись.

Не позволити дитині відговорюватись, отягатись, ставити на своїм, або робити наперекір. Се не її розум, але її примхи не хочуть вам корити ся і їх треба вчасно і безпощадно нищити.

Не приказувати криком, але спокійним, рішучим і коротким приказом. Впертість перемагати рішучістю і карою.

Однакож оскілько дитина добра і послушна, остілько показувати для неї любви і щирости.

В дома дитина повинна навчити ся послуху й обовязку. В дома повинна навчитись запитувати старших, що можна, що ні, що добре, що недобре. Так лише вона навчить ся думати.

Биті і небиті діти.

В Біблії читаємо: „Не переставай дитини карати; ти побєш її прутом, а душу її спасеш від смерти".

Діти, що виховують ся під карністю, бувають думаючі. Де брак карности, там розумна думка не росте. Причина сього така: розпущена дитина жиє забаганками; в неї нема самоконтролї; її думки ніколи не при нїй; вона вітрогон. Карність (дісціпліна) примушує до самоконтролї, отже до свідомого думаня, а лише свідома думка стараєсь трима ти примхи в руках. Де карність, там думка при чоловікови.

І тому з тих домів, де виховують дітий строго, виходять гарні люди, свідомі і діяльні громадяни і поміч та потіха на старість родичам.

Релїгійне виховане.

В практичнім житю Мораль (Моральність) є лише дру-

гою стороною Релігії: инакше, мораль — се релігія; релігія — се мораль.

Релігія, се система моральних засад й обовязків, разом з формами і способами, які служать матеріялом й інструментами морального вихованя. Церква, се інституція, яка береже релігійної системи.

І яких недостатків не мала би нинїшна наша Релігія і Церква, то всеж мусимо тямити, що поза ними нема другої моральної системи, анї лїпшої від них ,анї навіть гіршої. Є лише вулиця — роби, як кому завгодно.

На релігійне виховане дітий треба класти натиск з вчасного ранку. Призвичаювати до щоденної молитви, обовязково водити і посилати дітий до церкви, оповідати приміри з Біблії, Євангелія, чи Житій Святих. Опісля давати читати книжки доброго, морального змісту.

Та треба згадати і се, що моралїстичних відповідних для дітий книжок в нас мало. Наші письменники дотепер сю справу дуже легковажили. Щиро сею справою мало хто займав ся. Та дбалі родичі все таки знайдуть такого матеріялу, що дадуть добрі приміри і вщеплять добрі засади, виroблять добрі привички і розуміне обовязку, праці, послуху і самоповаги. О се головно ходить.

В „Приповідках Соломона" читаємо:

— Вчи дитину змалку поступати так, як повинна, а вона і в старости не відступить від сеї науки.

Але вчити треба безнастанно повторяючи. В жидівськім законї знов читаємо:

— І ти повинен наказувати про се дітям своїм і промовляти до серця їх коли сидиш в дома і коли йдеш дорогою і встаючи і лягаючи.

Ще про молитву... Дитина може не розуміти значіня слів, бо вона дитина, але вже в неї виробляєсь почуте обовязку і той настрій, який дає молитва, але не дасть вулиця. Опісля вчити релігійних пісень і в церкві дітий з вчасного віку приучувати і заставляти до церковного співу і взагалї приучувати до релігійних обрядів, звичаїв, форм і обовязку.

До чого не привчите і не призвичаїте змалку, того пізнїйше не надійтесь. Се скажіть собі ще тодї, коли дитина мала.

Заповняйте уяву дитини самим моральним, добрим, взнеслим, а се лишить ся в нїй на ціле житє.

Візьмімо за примір Жидів. Вони мають за собою кілька тисячлїтний досвід і мали час випробувати, що добре. І власне Жиди велику вагу кладуть на виховане релігійне. В їх приватних школах для дітий (в Хайдерах, Талмуд-Торах) головну вагу кладе ся на релігійно-моральне виховане.

В Жидів родина, дім, є половиною церкви. Релігійні домашні обовязки заховують ся в дома так строго як в цер-

кві і тут власне дитина до них змалку привикає і з ними зживає ся. І тому жидівська дитина ходячи до чужої школи, не відстає від свого народу.

Умове виховане.

В пятім році житя треба зачинати вчити дитину читати. Се робити нїм дитина піде до школи. Вчити по трошка, але постійно.

Колиж читати вже вміє, тоді заставляти кождого дня до читаня. Дитина мусить набрати вправи і скорости в читаню.

Коли є школа — слати до школи, колиж нема — тим більшу вагу класти на домашну науку читаня, писаня і раховання. Та де є більша громада, там повинна бути школа.

Постаратись о добрі книжки для дітий і час від часу, при нагоді свят, іменин і т. п. нових докупляти, як дарунки.

Незрозуміле в книжках поясняти — чи слова чи поняття, як рівнож виробляти певні розумні погляди на житє й окружене.

Коли шлете до висшої школи, то виберіть для неї відповідне мешкане. Серед якого окруженя буде мешкати, такою і сама стане.

Посилаючи дітий з дому, навчіть їх, як поводити ся в дорозі, як між чужими людьми; в чім чужих слухати і наслїдувати, в чім нї. Вона повинна понести з собою вашу науку.

Ріжні уваги.

Не дивіть ся на дитину, як на ляльку, золото, скарби, або як на дуже розумну. Дивіть ся, як на дитину, якій бракує лише попуску, щоби стала найгіршою.

Не призвичаюйте до вибагливого житя. Не давайте цукорків, цукру, солодких тїсточок й морозини (айс-кріму) зовсїм — як арендар не давав своїм горівки, хоч цїлу громаду напував. Давайте прості страви; вбирайте в скромну, невибагливу одіж; призвичаюйте до можливої для дітий праці й обовязку.

Не попускайте забаганкам, бо забаганки так розростуть ся, що опісля їх не викорінете. Ваше слово має бути для дитини вказівкою, що робити.

Вчіть, щоби діти були смілі, але не за смілі. Щоби вміли запитувати, просити, дякувати.

Призвичаюйте до такої чистоти, яка серед трудящого житя можлива. Панська, вибаглива, пересадна чистота псує людий — стає слабістю.

В материй є такі примхи, що уважаючи дітий ляльками, убирають в саму білу одежу. І виходить потім така дивовижа: оден день діти в білій одежі ходять; другий день мати ту одежу пере; третого прасує; четвертого знов вби-

рає; пятого знов пере і т. д. Та се показує, що матери руководять ся не розумом, але забаганками. І тому вони не виховательки своїм дітям — бо вони їх псують, щоби себе тим трошка потішити.

З дітьми розумно говорити, оповідати випадки з житя, щоби виробити в них засіб думок і поглядів, а з тим засіб засад.

Не пускати між зле товариство, або між старших, де можуть навчити ся чогобудь поганого.

Не пускати дітий, щоби приглядали ся танцям, де в них виробляють ся такіж бажаня.

Вчіть любити, поважати і жити своїм житєм, своєю культурою, бо лише таке житє тримає людину на моральній висоті.

Супроти дітий будьте строгими, але давайте їм також те, чого їх вік вимагає. Поза обовязками давайте їм також вільний час, коли вони будуть могли забавлятись по своїй воли.

Старших дітий також не випускати з під карности. Молодіж повинна також виростати під наглядом і контролею старших. Вік молодіжи, се переходовий вік від дитинства до дозрілого віку, а такий переходовий вік потребує богато проводу, порад, пояснень, а то й твердої руки, щоби спинити неоден необчислений порив, неодну забаганку, неоден хибний погляд недосвідченої молодої людини.

Закінчене.

Про виховане можна і треба би сказати неодно, але тут на се місця замало. Зачеплено тут загальні справи вихованя, а можливо, що неодно потрібне пропущено. Про неодно сказано за вузко, замало подано живих примірів — та се все мусять доповняти собі самі вихователі. Прийде час, коли про виховане поговорить ся ширше і там всякий знайде те, чого не знайшов тут.

На закінчене треба ще хиба сказати ось що: всі свідомі люди ,а між ними Жиди перші, уважають дім за інституцію, яка рішає про долю дитини і долю народу. Коли пропадали народи — то сьому винні доми, де виховувано дітий; коли народи видвигались з занепаду, — то і тут про се рішав дім.

Родичі є першими найважнійшими вихователями і тому на них лежить обовязок не тілько других вчити, але і самим поступати так, як хочуть, щоби поступали їх виховнки. Вчіть словом і вчіть власним приміром.

Будьте супроти себе такі строгі, як супроти дітий а діти радо вас послухають. **Павло.**

ХИТРОЩІ СВЯТОГО ПАВЛА.

Знаєте, що буває чоловік, що і кілка не вміє як слід затесати, а инший куда не поверне ся, то все щось нове змайструє, вигадає, до чогось мудрого додумаєсь. Таке було і між святими, що одні були хитрійші від других.

От би таки Петро і Павло — неоднакова в них була вдача.

Оповідають старі люди тай я вам оповім, як то було..

Було се за панщини. Роззлостив ся пан на якогось чоловіка і каже:

Бери діжку пшениці і маєш нею засіяти цілу ризу (пять морґів) і щоби не було рідко. Засієш — вся пшениця твоя; не засієш — сто буків!

Не було що казати. Виїхав чоловік на поле, сів, та журить ся. Колиб свою пшеницю мав, то взяв би, а так... Лихо буде.

Аж надходить дорогою старенький дідусь (а то був святий Павло):

— Слава Ісусу Христу! — каже він чоловікови.

— Слава на віки! — відповів той.

— А чому не сієш?

— Не знаю, що тобі дідусю казати, клопіт маю — каже чоловік і зачав все розказувати.

Тогди каже святий Павло:

— Сій, а побачиш, що тобі ще половина діжки лишить ся.

Так і стало ся. Дідусь пішов, а чоловік сіє. Половиною діжки все засіяв. Вклякнув він тоді тай молить ся, дякує святому Павлови за поміч.

Аж надходить другий дідусь.

— Що ти чоловіче робиш?

— Молю ся.

— До кого?

— Тут був дідусь як от ти і поміг мені. Видно, що то був якийсь божий угодник...

— То був святий Павло — каже дідусь. — А чому до святого Петра не молиш ся, він же тобі також може колись помогчи.

— Е, — каже чоловік — Петро поможе, а Павло вже поміг. Ліпший Павло ніж Петро.

А той дідусь був сам святий Петро.

І розгнівав ся Петро на того чоловіка і просить Господа, щоби зіслав град і знищив ту пшеницю (бо то вже чоловікова).

Довідав ся святий Павло, приходить до того чоловіка і каже:

— Продай ту пшеницю панови.

Послухав чоловік, продав. Незадовго упав град, але щож — панську пшеницю попсував.

Зачав жалувати ся Петро перед Господом, що град вибив панську пшеницю (а не знає, що то Павло радить чоловіка) і каже Бог:

— Нічого Петре! Тепер злодії вкрадуть ті гроші, що чоловік має (а Господь добре знав як буде, тілько Петрови не казав).

Зараз приходить Павло до чоловіка і каже:

— Та пшениця після граду відновить ся, отже пійди і відкупи її назад. Вона оплатить ся.

Пійшов чоловік, купив, дав панови гроші. І зараз в ночи ті гроші в пана вкрали.

Знов клопоче ся Петро, що чоловік його перехитрує. І каже він знов до Господа:

—Коли вже таке, то нехай він не має з фіри більше, як пів діжки пшениці. Але нехай вже так буде, а я тобі Господи, не буду більше докучати.

Згодив ся Бог і на те. Тимчасом святий Павло пійшов до чоловіка і каже:

— Я тобі, чоловіче, раджу зробити кілька возиків і ними вози ту пшеницю. Поклади, кілько там влізе ся, оден чи два снопи на оден візок, а візки почіпляй оден за другим і так вози та числи, кілько фір привіз.

Зробив так той чоловік і як зачав потім молотити, то побачив, що з кождої фіри було пів діжки пшениці.

Так Павло перехитрив Петра.

Рухля: — Лейбе, мале пташеня щебетнуло, що ти купиш мені нове убранє. Що думаєш про пташеня?

Лейба: — Я думаю, що сей птах був проклятим брехуном.

РАДОЩІ КАЦАПСЬКОГО ПОПА.

В кацапськім селї був, як звісно, і піп кацап. Тай беручи собі примір з громади — любив він і до „кабаку" (до корчми) заглядати й „ґарєлочку" попивати.

Та от Великодний четвер. Пійшов він напив ся і на Страстях не був. Другого дня питають люди:

— А что вам, батюшка, случілось, что вас на Страстях не било?

А піп:

— Да что... Ка́к подумал я, что Євреї так нашево Спасітєля мучилі, я з велікой ґрусті (смутку) пашол в кабак, чтоби в рюмке (в чарці) тоску (жаль) топіть.

І кацапи повірили. Та на Великдень знов попа в церкві не було. І знов питають його кацапи, а він:

— Да вот вам что случілос... Каґда я узнал, что Спасітєль уж воскрєс, я з велікой радості нє моґ удєржатса,палєтєл в кабак да запіл так, как відітє. Да, да, велікая радость, что наш Спасітєль живйот.

І кацапи знов повірили та ще почислили за велику побожність. Кажуть:

— Що ревний то ревний! Як смутить ся, то без міри, а як тїшить ся, то без тями. Такий і Богу угодить.

КОЖДИЙ СЕБЕ ХВАЛИТЬ.

Коли між старих фахових дїдів-жебраків прийде новий, що дїдом не давно став, то не хочуть його прийняти до компанії, бо їм інтерес псує. А хоч і приймуть, то перше з ним добре висварять ся. Найстарший дїд кричить:

— Ти гречкосїю! Я дїд з дїда-прадїда, а твій батько як собака по скибах скакав!

Гицель, се той, що по містї собаки шнуром лапає. Коли приходять до него челядники до науки то він веде до загороди, де тримає псів і вчить їх шнуром лапати.

Котрий скоро вчить ся, того він хвалить, а котрий тупий до науки того ганьбить:

— Тобі небоже попом бути, а не гицлем, коли ти такий нездара!

НА МІСІЇ МІЖ ДИКУНАМИ.

А вже сміхи з нашим піпою! Чого не говорить!... Ось минувшої неділї була така проповідь: Був собі оден злий баба, що зле жив, та вмер, то його душа вийшов, постояв трошка коло вікна і пійшов до пеклї..

З ґазет.

Було се в давний час
І не у нас,
Та де саме — не знаю...
Мабуть в Китаю...
А хтось розказував менї,
Що в африканській сторонї;
Ще инші кажуть, що в Монако...
Говорять усїляко.

Народ там жив — як ми тепер:
Всяк сумував, коли хто вмер,
А при музиках йшов в танець,
Як козарлюга-молодець.
І віру мав на нашу схожу:
Він поважав і церков божу,
Він то й акафисти співав,
Як знав.

Зате був в Бога він щасливий:
Бог дощ давав на його ниви;
І сонцю Бог казав світити,
Щоб все росло, — щоб молотити
Мав чоловік що на податки
І на додатки
І ще на потріб там яку
Сяку, таку...

Аж раз якось забрив до них
Місіонар... А був він з тих,
Що йдуть у світ зза семи гір,
Що вже півкопи мали вір;
Був з тих, що люди їх не просять,
Їм хлїба-соли не виносять,
А беруть в руки помело
І гонять їх аж за село
Розумні люди
Геть усюди.

Та ба!... У тій-то сторонї —
Як хтось розказував менї —
Народ не вбив ся в розуми,
Як от ми!
Прийняв він місіонара
До свого рідного двора,
До своїї хати,
Зачав витати.

А щоб спитати: Звідки ти?
І хто тобі казав іти?
Яку ти маєш в дома віру?
Чи не вдягнувсь в овечу шкіру?
Куда вести нас ти думаєш?
Які для себе цїли маєш?
З якого кодла ти й язика?
На чиїй скрипцї ти музика?
В кого гостюєш по дорозї?
На чиїм ти приїхав возї?
Коли ти, ну, місіонар,
Чому не йдеш ти до Татар,
До Індіянів, а до нас
В сей час?

В такі великі розуми
Тодї не вбили ся вони,
І вірили — як нинї видно —
У „Вшистко-Єдно".

Мовляв: „Не знаєм ми нї оден,
Хто в Бога більше годен;
І чиє в Бога більше славне —
Чи наше... польське... православне?...
А щоби Бога не гнївити,
Не станемо людий судити!
Всї ми грішні за трох...
Ох! ох!...
Тому в нас всякий, як наш сват,

Гріх знов!
Як брат,
Як ми сами...
Ох грішні ми!
Тому будь Поляк, будь Хранцуз,
Гішпан, чи Жид, чи там Тунґуз,
Коб боже слово говорив,
Нам в небо двері отворив,
Бож в нас гріхи, а сеж не що,
От що!
А решта в нас байдуже,
Світ журить нас не дуже;
Одно нам: скорше в Рай,
Тай край!

Під пальмами, де був кумир*)
Де був і храм — зійшовсь весь мир.
І взніс ся дим кадил до хмар,
А з ним почав місіонар
До миру грішного гукати:
— Се хочу аз до вас рикати,
Як той апостолів Павло,
Що перше звало ся Савло.
Буду вам тут про смерть сказати,
Щоби весь знало як вмирати...
Злий баба був, тай жив, тай жив
І за гріхами не тужив;
Аж раз прийшов такий четвер,
Що баба вмер.

Умер собі, тай тихо — ша!...
І вийшов з него той душа;
Грішний душа дуже воно,
Тай став собі коло вікно...
Постояв троха на журбі
Й пійшов до пеклї він собі.

А другий баба не такий!...
Він добрий був, що аж святий;
Тай добре жив, тай вмер також,
Отож...
Як вмер собі... ну, шо йому,
Коли воно собі ну, ну...
Ні не грішило, ні нїщо,
Журби не має за нїщо.
Бо баба той, щоб всяке знав,
Ґазет ні книжки не читав,
І піпів слухав й шанував,
На піпів злого не казав...
Так й вам мене слухати треба,
Тогди вам просто йти до неба,
Тай там собі на арфа грати,
Хоч тут і в руки не вмів взяти;
І довго грати — ніч і день...
Брень! брень!...

Так й той душа, що добрий був,
Як вийшов — довго і не був:
На хвильку став коло порога
І йде до Бога.

Так кождий хлоп повинен жити,
Щоби на пеклї не служити;
Не треба книжку в руки брати,
Ґазети також не читати —
Хиба від наших тих ґазет —
Всеж инше гет!

Що я вам кажу — все приймайте
Й нїщо від себе не думайте,
Бо можна легко помилити
Й загрішити.

Про баба той ви все думайте
І все його на гадці майте,
Що як то він до неба йшов —
Постояв собі — тай пійшов!
А хтоб забув, що я рикав,
Буде собі в смолу брикав,
І потоне, як в воду камінь,
Амінь!

І впав на нарід сум і жах:
Кругом лиш чути — ох! та ах!
І неоден тодї рукав
Геть мокрий став.

Думає кождий: „От тобі!...
Гріхи — не груші на вербі!
Се не якісь собі хи-хи...
А сеж гріхи!

Ногою ступиш хоч на сміх —
Вже гріх!
Поглянеш оком так немов...

---

*) Кумир — божок; фіґура божка.

Приснить ся сон — встаєш ранком
З гріхом!

Місінерів нам, як отсей...
Сеж Мойсей!
І що за бесіда з тих уст...
Золотоуст!

А щоби довше не грішити,
Мусим все давне залишити;
Попалимо геть всї книжки,
Ґазети встелим під стіжки,
А потім: гов! Не берім в руки,
Хочби й на муки!
Хочби грозила і Камчатка...
Хиба що там буде печатка,
Тодї нам книжка зла не зробить...

— А як печатку хто підробить —
Завважив хтось із громадян —
Й пропаде знов увесь талан...

Громаду мов обляв морозом:
— Отсе в нас розум!
Кум правду кажуть! Як нам знати,
Яку печатку нам приймати?
Котра така, як нїби треба,
Щоби завела нас до неба;
Щоб непідроблена була,
А котра зла?

А що, як чорт — щоб нас скусити
Добру печатку зачне бити
На злії, значить, ті книжки,
На кантички?

А ти, значить, не розбереш
Й до рук береш...
Тогди він в регіт та у сміх,
Що тобі гріх!

Тому хто вчив ся з нас азбуки...
Хочби й самії початки,
Нехай письма не бере в руки,
Хоч там були би й печатки!
А хоч читати і забудем —
Так певні будем!

Яка розумная громада,
Така буває й її рада...
У нас наприклад (хоч се й гріх)
Таку би проповідь на сміх,
На вдивовижу люди взяли;
В жарти б її слова вплїтали,
Співали би в коломийках
Та віватах.

Писалиб про ню по ґазетах,
Булаб вона й в календарах;
Ходилаб „притчею в язицїх"
Поміж міщан, по фармерах.
Богато зискалаб культура
Й лїтература.

А там не теє... Африканцї
До серця проповідь таку
Як собі взяли — букварі всї
Потерли зараз на муку;
Що лиш з паперу, те палили
І про гріхи лише гули...
Й кінець кінцем — по тій науцї
Дурнійші стали, ніж були.

Писав би ще, та досить й так!...
Де голова є — не штурпак;
Де людське серце бєть ся в груди,
Там й се за притчу для них буде...
— Ось від чужого (скажуть) злого
Учім ся свого!

ЧОРНОХЛЇБІВ СУСІД.

Коген... (що-й-но вирятуваний з ріки): — Мій приятелю, ти вирятував менї житє!

Рибалка: — Сподіюсь дістати за се нагороду.

Коген: — Мій приятелю, ніщо не є забогато для тебе. Коли я скорше вмру чим ти, то поговорю в небі в твоїм інтересї.

ЗАПИСКА В ТРЕБНИКУ.

Священик Глїбовицький з Циган, Борщівського повіту в Галичинї, оповідає в однїй книжцї таке:

В однім селї коло Підгаєць, в церковнім Требнику, на послїднїй чистій картцї є стара записка. Писав її старий піп, ще з тих невчених простих попів, перед якими 150 роками. Я сам читав ту записку. В нїй тодїшний піп оповідає церковною мовою таке:

— Раз - каже — запросив мене пан дїдич на обід. А там був у дїдича єзуїт, учений, гордий такий. Все по латинї з дїдичом балакає та оба з мене сміють ся. Так собі з мене кплять, так дотинають, а я мовчу — не вмію їм відтинати ся.

Дальше вже по обідї поставили вино. І каже єзуїт:

— Тепер кождий з нас при винї мусить щось сказати, але так, щоби було і мудро і до віршу.

Встав він перший, говорить по латинї віршами, так і ріже. Встав пан, зачав також, а оба так на мене позирають, так собі з мене кепкують.

Важко стало менї на серци. Зітхнув я щиро до Бога, щоби мене натхнув, щоби і я не завстидав ся.

І вислухав Бог моєї просьби. Скінчили вони, тодї я встаю, беру чарку тай кажу до віршу:

І ти пане і ти „патер”,
...Сяка така ваша матїр!

Так я і до віршу сказав і обох їх завстидав.

В ЗЕЛЇЗНИЦЇ.

Кондуктор: Кілько лїт має ваш хлопець?

Мати: — В слїдуючім мартї буде мати пять лїт.

Кондуктор (підозріло): — Він виглядає на богато старшого.

Мати: — О, бідна дитина. Вона мала богато поважних клопотів.

Оден Єврей їхав кораблем до Европи. Коли корабель почав потапати жид хотїв продати свій золотий годинник вартости двіста долярів, за півтретя доляра.

ДЛЯ ТИХ, ЩО ЖИТЯ БАТЬКІВ В СТАРІМ КРАЮ НЕ БАЧИЛИ.

Богато чого розказують та згадують старші, що бувало в старім краю, а молодші слухають та не завсїгди добре розуміють, бо не бачили всього того, отже для них даю отсї поясненя.

Міста в старім краю — в Галичинї, на Буковинї і на Вел. Українї ріжнять ся від тутешних в неодному. Вулицї бувають деколи досить вузкі і не завсїгди ідуть в простих лініях, але і криво, півколесом. Дуже великих міст там мало, є середні а менших богато*).

По бічних вулицях містів мешкають господарі, що орють і сїють. Се властива кляса укр. міщан· Сказатиб — там місто окружене селом.

Ярмарки — В містах бувають ярмарки — звичайно кождого тижня в означений день (в Тернополи кождої середи, в Теребовли що вівтірка, в Чорткові що четверга і т. д.), а великі кілька разів на рік в означених днях або тижнях.

На ярмарок везуть господарі продавати все: збіже, свинї, кури, яблока, грушки, сливки, вишнї, цебулю; ведуть худобу, конї, вівцї і др. Ремісники везуть свої вироби — шевцї чоботи; боднарі бочки, коновки; кушнїрі кожухи, шапки; инші везуть масницї, ящики на масло, горшки, веретена, дерев'яні ложки і др. Купцї виставляють на продаж свої річи, та купують, продають, перепродують.

---

*) Ось яка буває величина містів в Галичинї: Львів 220 тисяч населеня перед війною; Перемишль 57,000, Станиславів 60,000, Коломия 45,000 Стрий 33,000, Дрогобич 39,000, Борислав 15,000, Самбір 21,000, Сянік 11,000, Жовква 10,000, Броди 18,000, Бережани 13,000, Бучач 14,000, Золочів 13,000, Тернопіль 34,000 і другі.

На Буковинї: Чернївцї 93,000, Сторожинець 10,000, Радівцї 17,000, Сучава 12,000 і другі.

На Великій Українї: Київ 506,000, Кременчук 99,000, Харків 248,000, Одеса 620,000, Катеринослав 218,000, Черкаси 40,000, Чернигів 33,000, Полтава 84,000, Винниця 48,000, Каменець Подільський 50,000, Луцьк 32,000 і другі.

Менших містів, що мають 5, 6, 7 тисяч населеня є богато.

Серед міста або на краю міста є **торговиця**, себто призначене для ярмарку широке місце, на якім ярмарок відбуває ся. Там стають окроме шевці, окроме боднарі, окроме стають люди з худобою, кіньми і т. и. Найчастійше для коний і худоби буває торговиця за містом, а всякі инші річи та ремісничі вироби продають ся часто на **ринку**, себто на головній площі серед міста. Звідси „ринком" називають взагалї місце для продажі, або можливість збуту (продажі). — В Канадї пробують також заводити ярмарки, але покищо успіхи бувають невеликі.

Село — Найбільше людий на Україні жиє по селах. Село можна порівнати до меншого місточка, однакож село ріжнить ся від місточка тим, що 1) нема там мурованих домів, а тілько звичайні з дерева і глини, пошиті снїпками (а пізнійше зачали покривати бляхою і черепицею); 2) в селї мешкають самі господарі. Склепів в селї буває оден, або два.

В містї хата стоїть на куснику (лотї), а там господар має великий город на якім стоїть хата, стайня, хлїв на худобу, стодола, коло неї тік на стіжки і для складання сїна чи соломи, а на решті города садять ярину, сіють коноплї, кукурудзу, або засаджують садом.

Хата з усіми будинками і подвірєм називає ся „обійстє". В середно заможного господаря можуть бути такі будинки, або їх поділи (під одним дахом буває більше поділів, як стайня, хлїв і др.): 1. хата; 2. стайня; 3. хлїв на худобу чи вівцї; 4. стодола — великий будинок, де збіже молотять. Місце в стодолї де молотять і перед стодолою називають „током" (тік). Побіч току в стодолї складають снопи і сю часть називають „запілє". 5. Підшопа (шопа, возівня, повітка), де ставлять віз, сани і т. п. 7. Січкарня, де ріжуть січку і мішають „обрік" (січка з вівсом) для коний. Се може заступати і комору. 8. Куча (карник) на свинї. Окремі шпіхлїрі на біже бувають хиба в дуже богатих. Буває ще й „видюща яма", себто рід льоху на бараболї (не в хатї, але в иншім будинку); вхід до ями затикаєсь в зимі вязками соломи і беруть звідси бараболї для хатної потреби чи для свиний, коли потрібно — звичайно що другий, третий, або четвертий день. Де сіють богато кукурудзи, там є пле-

тені з хворосту „кошниці” на кукурудзу.

Се все звесь обійстє. Побіч одного обійстя є друге, коло другого є трете і т. д. Обійстя є по обох боках вулиці. Так отже від одної хати до другої може бути кільканайцять, або кількадесять кроків.

Число хатів в селї буває ріжне. Є сілця, що мають навіть 50 хатів, але пересічне село має 200, 300, 400, 500 хатів, хоч бувають села і богато більші.

В кождім селї є Церква і Школа. В свідоміших селах є Читальня, або Народний Дім, Народна Крамниця (склеп). Треба згадати і коршму, де продають горівку і пиво, що завсїгди була в руках Жидів-арендарів, а звичайно з коршмою мав Жид і склеп.

Уряд громадський був такий: Війт і його заступник, громадський писар, присяжний (рід післанця і полїцая) та рада громадська.

Ремісники по селах були такі: Ковалї, кравцї, шевцї, ткачі, кушнірі, боднарі, штельмахи (колодії, що роблять вози), теслї (що оправляють дерево і будують будинки), столярі, гончарі, пошивальники будинків і ще деякі. Та в більшій части сї ремісники були рівночасно і незаможними господарами.

По селах бувають водяні, або вітрові млини (вітраки) а при деяких з них фолюшні, де бють сукно домашного виробу.

Одежа — по селах мала звичайно сталу форму, хоч в одних і других селах могла троха ріжнити ся. Моди люди не знали і не допускали. Се власне одна з добрих сторін села.

Поле — поділене на вузкі і довгі ниви. Довжина нив називає ся „гони”. В одних гонах може бути кілька сот нив, а кожді гони мають свою назву (За горою. За каменем, Ганчарки, Говди, Нивки, На кутї і т. п.) Коли дорога перетинає ниву, то менший кусень зве ся „задорожок”. Вузка, мало вживана доріжка, до якої приходять ниви, звесь „суголовки”, або „суволоки”. — Коли город приходить до ріки і кінчить ся невеликим травником (сіножатию), то се звесь „пастівник”. — Пусті неорані поля звуть ся „степами” (степ по анґлїйськи „пре-рі”). — Окреме господарство на полю поза селом звеь

ся на Вел. Україні „хутір”. І тому можна сказати, що в Канаді кожде господарство є хутором.

Коли господарі мешкають разом в селі, то поле мають подальше — одну ниву в однім, другу в іншім місци.

Село добре через те, що люди живуть близько себе, отже легко їм в кождім часі зійти ся· Там отже лекше робити якубудь громадську роботу.

Лан — Коли людське поле поділене на вузкі ниви, то пани мають великі простори поля, що звуть ся ланами. Лан може бути великий, як половина фарми, як фарма, або і дві. А таких ланів „пан” (дідич, поміщик) має кругом одного села кілька і звичайно близше села, ніж людське поле. Коли серед ланів на полю дідич, має стайні на коні чи воли, ставить там стирти збіжа, то се „фільварок”.

Празник — Храм — День, в якім посвячувано церкву, звуть днем храмовим — Храмом, або Празником. Того дня сходять ся люди з дооколичних сіл до церкви, в якій храмовий празник і по богослуженю свояки та ліпші знакомі беруть їх до себе на гостину (забаву), яка тревае звичайно два дні. Так здибаєсь родина, яка позатим рідко видає ся.

Відпуст — В деяких церквах по селах і містах є славні „чудотворні” образи, чи инші святі річи отже там в церкві при нагоді якогось свята літом владжують велике торжество, Відпуст. Народ сходить ся з дальших сторін (навіть 30 і більше тутешних миль) довкруги; приїздить більше священиків. Відправляють ся дуже врочисті богослуженя, ліпші бесідники-священики говорять проповіди (звичайно на дворі). Перед церковним парканом крамарі продають релиґійні річи і за бавки на памятку дітям: хрестики, образи, образки, статуйки (фіґурки), свистуни, деркачі, трубки, вусла (гармонійки) і друге. Рух буває дуже живий.

Інтерес відпустів для людий ось в чім: ідучи пішки (звичайно йдуть, а рідше їдуть) оглядають чужі околиці і села; на відпусті бачать людий в инших одягах; забувають на кілька днів домашні клопоти; чують моральні проповіди і опісля лишають ся для них гарні спо-

мпни, що в житю є не без значіня.

Але що відпусти були і по костелах, то Українці, будучи несвідомими, ходили і туда, підпомагали датками польських попів, привпкали до них і підпадали вчасти під їх вплив. Та пізнійше на сю справу зачпнали вже звертати більше уваги.

Відпустовців звуть також „прочанами" та „паломнпками."

Жебраки — Старі чоловіки та жінки (жінок менше), що не мають ні маєтку, ані сили до роботи, ані при кім віку дожити — а також калікп: сліпі, криві і т. п. (пр. воєнні убогі калікп) ходять по селах „за прошеним хлібом". Деякі ходять самі, сліпі ходять з проводирами. Бороди діди звичайно не голять.

Такий дід іде до кождої хати і переступивши поріг хрестить ся та відмовляє голосно звичайні молитви. Йому дають найчастійше кавалок хліба, часом муки, або ще чого, а як під пору, то і теплої стравп.

Такий дід (жебрущий дід) складає все до торби, що висить через плечі.

Жебрак вбпрає ся в стару полатану, часом троха подерту одежу, має звпчайно дві торбі, одну на правій і одну на лівій стороні. Ходить з палицею, щоби від собак відогнатись і підпиратись. Від хати до хати іде звичайно з відкритою головою (хиба дуже погана погода, як в зимі). Деякі жебраки трпмають ся одного двох сіл, инші ходять по далеких селах.

На відпустах збпрає ся богато дідів (троха і на празниках), звичайно темних, калік і посідавши при дорозі, або вулици, де переходить богато людий, голосно просять перехожих о милостиню. Така просьба є родом молитви, зложеної так, щоби зворушити серця людий і виголошують її співучим, благаючим голосом дуже голосно.

Між жебраками є і такі, що на відпустах, ямарках і празниках, пригравочи на лірі, співають про Лазара, про Сирітку, про Жовніра і другі жалібні та моралістичні пісні. На Великій Україні грають на кобзі чи бандурі і там звуть їх Кобзарями та Бандуристами, як тих, що на лірі грають, Лірниками.

Незвичайно гарно змалював Шевченко такого Коб-

заря в поемі „Перебендя”, що починає ть ся:

Перебендя старий, сліпий, хто його не знає —
Він усюди вештає ть ся, та на кобзі грає.

Бандуриста змалював гарно Маркіян Шашкевич в поемі „Бандурист”, а також деякі инші наші поети.

Кобзарі-бандуристи співали також Думи, в яких змальовували випадки з часів Козаків-Запорожців, про турецьку неволю і т. п. історичні пісні. Російський уряд за се їх переслідував, як таких, що нагадують українську минувшину.

На тім хиба треба би і закінчити. Богато ще інтересного можна би писати, щоби зробити зрозумілими деякі сторони житя в старім краю для тих, які малими приїхали сюда, або вже тут родили ся, але брак місця на се не позволяє. Однакож і се вже пояснить богато — решта нехай пояснять старші, які тамошне житє бачили і ним жили.

Чорнохлїбів Свояк.

МОЛИТВА СЛІПОГО СТАРЦЯ-ЖЕБРАКА ДО ПРОХОЖИХ.

Народе божий, християнський!
Майте бачність, татусю,
Милостивий соколе,
Моя квіточко, зоринко богоугодна, богоприятна,
На мої очка неяко клиновим листочком заслонені!
Я ж то за чужими оченьками похожаю,
За чужими слідами пальчики на ногах збиваю.
Дайте старцеви нищотному!
Боже прийми до царства, до раю правосвітлого!
Пташку, голубочку миленький!
Не потоне то у воді, не згорить у вогни,
Що дасьте старцеви бідному.
Майте вбачене, одобріть ся на бідного каліку!
Не вагуйте, рибочко, на працю!
Не тілько вашої праценьки минає ся.
Не оскудіє ваша ручечка дающа,
Дайте за родичів померших,
За татунця, за матінку рідну.
Вона над вами крівцю проливала,
Ясна свічечка не вгасала,
Сухих пеленок добирала!
Квіточко красна, особи статочні!

Подібні до сеї бувають й инші жебрацькі молитви ,які можна чути від жебраків в Старім Краю.

УКРАЇНЕЦЬ І КАЦАП.

Іде собі Українець з ярмарку, а що підняла ся велика заметіль, то довело ся в коршмі заночувати. Та тоді трафив ся в корчмі кацап, що ішов з своєї Московщини шукати на Україні роботи.

І питає кацап:

— А куди ти Малорос, єдєш?

— Та їду в вашу Московщину вчити ся розуму — каже він кацапови, а кацап і повірив.

Побалакали і лягають спати — Українець в однім куті кімнати, а Москаль в другім. Лягає Українець, вішає гроші з капшуком над головою на кілку і каже:

— Отсе і гроший взяв, бо в вашій Московщині і найрозумнійший без гроший пропаде.

Та як тілько загасив свічку, зараз здіймив гроші і повісив на кілок люльку, бо знає, що кацап на гроші тілько й чекає.

Полежав троха Українець, а там зачинає хропіти —удає, що спить, тоді кацап встає з постелї, хрестить ся, підходить до Українця, тай лап, лап по стіні і намацав люльку.

— А се що таке?

— Да вот братєц — каже Москаль — хотів на двір йти та заблудив, не знаю де двері.

Встає Українець світити, та найперше завісив капшук з грішми знов на кілок, а тоді вже світить. Подивив ся кацап — висять гроші. І сам собі не вірить, чи се йому люлька в руках лише причула ся.

Вернув він з надвору, лягає, а Українець як тілько загасив, зараз гроші з кілка і повісив знов люльку. І знов таке як перше — як зачав він ніби хропіти, встає кацап й іде до гроший. Лап! лап! — і намацав люльку. Тепер вже добре обмацав — люлька. Аж знов рухаєсь Українець:

— Ти що тут, кацапе робиш?

— Да відіш, брат, что апять (знов) заблуділ. Боґа раді покажі кдє двері.

Українець знов повісив гроші, а тоді і світить — хоч світла і не потребує. Глянув кацап — гроші висять,

а з люльки нї слїду. . .

Повторив ся і третий раз такий випадок і вже більше кацап не пробував щастя.

Рано каже кацап Українцеви:

— Малорос! Калї ти єдеш в нашу Расєю вчіт са розуму, то вертай сейчас, а то шкода тебе там. Для тебе нема там науки; ти ще і свій розум можеш там стратити. Я знаю, що і сила святого Сєрґея супроти тебе за слаба.

А він молив ся до святого Сергія, щоби поміг гроші вкрасти.

НЕ БУЛО БИ НЇЧОГО.

Їхав раз український селянин зелїзницею і коло него сїли до лавки два польські паничі. Зачинають з селянина кпити — а потім кажуть:

— Ви вдаєте бідака, але колиб ми мали ваші гроші...

— А я колиб мав ваш розум — перебив селянин.

—То що тодї було би? — запитали скоро паничі.

— Тодї — каже селянин — ви не малибисьте гроший, а я не мав би розуму.

РЕМІСНИЧІ ПРИПОВІДКИ.

Коваль каже:

— Як дасть Бог леду, то напє ся коваль меду! — бо буде конї кувати і заробить богато гроший.

Швець каже:

— Як пійде снїг з дощем, то ти до мене прийдеш з плачем! — щоби чоботи та черевики латати.

Кушнїр каже:

— Як повіє заверуха, то захоче хлоп кожуха! — отже робота буде.

ВІДРІЗАВ.

— Васильку — жалує ся мати — кождого разу як вистроїш який клопіт, менї сивіє один волос на голові.

— Подивіть ся на бабуню — каже Василько — таж ви мусїли бути ще гірші, коли вони такі сиві... що не остало анї одного чорного волоска на їх голові.

ДОСВІД КОШТУЄ ГРОШІ.

або

ПРИГОДА КУМА ДЕМКА НА ЯРМАРКУ.

Не треба вам казати, що досвід велика річ. Тай не тілько власний досвід, але і чужий. От хочби таки візьму за примір себе. Не мав досвіду, так кидав пироги на зимну воду варити, а не тілько я, але й ви такого тепер не зробили би. Почули як я на тих пирогах вийшов, отже й собі кажете:

— Е! Коли воно так з тим варенєм, то нехай тепер вся бабня застрайкує, а ми таки будемо пироги їсти!

Значить би то, люди добрі, таке, що моїм досвідом і ви послугуєтесь.

Так воно всюда! На теж саме й історію письменники пишуть, щоби люди читали минувшину та знали, як тепер робити, або як Шевченко каже:

— Серце болить, а розказувать треба: нехай бачать сини і внуки, як батьки їх помилялись...

Але може ви й не знаєте, що досвід так росте, як і чоловік. Доріс чоловік до двайцятого року віку, то якпй ще в него досвід... Лише почисліть, кілько з тих 20 літ припадає на вік дитячий, кілько на той, що то в чужі огірки лазить ся; кілько на той, що брикає ся, а кілько на той, що коби тільки з під батьківського ока втічи тай в танець? Самі-ж по собі знаєте...

Отже кілько того досвіду за тих 20 літ назбирає ся! Протягом тих 20 літ, коли ви доросли до того, що стали вже під вусом, ваші батьки здобували при вас досвід, підганяючи вас та завертаючи, щоби, мовляв, не лїзли де не треба.

Правда, не про вас я те кажу. В вас же батьки були строгі, статочні, добрий примір був в хаті, отже й ви до 20-ого року набрали тілько досвіду і розсудку, що під рукою і проводом старшого ви навіть були приміром і взором для всіх. Але я говорю про инших.

Та коли ви маєте 30—40 літ, тоді в вас досвіду богато. Неодного зазнали, нераз головою об сволок вдарили ся; на неоднім завели ся, неодного спробували — або як то кажуть: були на возї і під возом; на лаві і під

лавою тай не з одної печі хліб їли. Тогди ви кажете 20 літному синови, як той Премудрий Соломон колись:

— Сину (Стефане чи там як), памятай, що я вже пережив і досвідчив всього того, що ти доперва переживаєш і будеш переживати!

Але красше перейдім до примірів.

Оповідав менї колись то Демко (він менї, як знаєте, кум, але кумом не люблю його кликати, а просто Демком) таке:

— Як то я, знаєте, оженив ся, то зараз здало ся менї, що то я вже справжний господар. Навіть той, що менї дружбою був, Гнат Перебийніс, видав ся менї тепер дїтваком. А він же парубок з перших! А ще до того зачав я господарити на власну руку, отже не щобудь!...

І разом з тим став я якийсь строгий не тільки супроти других, але і супроти себе самого. Як той фармазон! Жінку я дуже любив, але коли й вона в чім помилить ся, так я зараз до неї з докором:

— Яка з тебе господиня буде, тай які з нас господарі, коли зачнемо так господарити!

Гірко воно було жінцї теє слухати, як опісля сама менї говорила. А вона була дуже лагідної вдачі — поросяти бувало не вдарить, курки не заріже. Та що я кажу... хробачка не наздопче.

Та раз осению їдемо на ярмарок. Що там я мав на продаж, вже не тямлю, підсвинка чи щось, а жінка знов свої добутки: цебулю, моркву, та ще там щось з жіночого господарства.

Було вже над вечером. Вертаю з торговицї, здибаю жінку, а вона заплакана.

— Що з тобою? — питаю.

— Ой голубчику мій, лихо!...

— Яке лихо — кажу — говори!

— Та гроші в мене вкрали, от що — каже вона.

— Та хто вкрав? — зачав я допитуватись, але тут й самому ніяково стало, що ставлю її таке питанє.

— Або я знаю хто — каже жінка — таж певно ніхто, як злодій.

Зачав тут її дорікати:

— Еге бач! На витріщки задивила ся тай добре, що тебе цілої не вкрали. А казав пильнуй ся! Так де її! Нехай би так ще я, з чим тоді до дому їхати? Як же ти їх сховала?

— Та як... От завязала в платочок тай сховала...

— Еге, в платочок! А чому було тобі ось так не сховати (тай лап рукою себе по кишени)... ось так... ану... а то що-о-о-о!... Жінко! — кажу.

— Що, голубчику? — каже вона тай дивить ся пильно на мене.

— А деж мої гроші?

— Таж ти сховав! — каже жінка ніби рада, ніби з докором.

Перешукав я всї кишенї — нема.

— Отже і в мене вкрали гроші! — кажу я жінції зовсім вже иншим тоном, як перше.

— Хто вкрав?

— А хтож, як не злодії — повторяю я жінції те, що передтим вона говорила.

Більше жінка нічого не сказала. Ні не допитувалась, ні не падькала. Нїби зовсім нічого. Видно — бачила, що менї недобре на души, отже не хотіла докладати і від себе тягару.

Коли вже верталп до дому і я почав занадто падькати (в неї вкрали три ринські без щось, а в мене пів-одинайцята), жінка каже:

— Ні, Демку, хоч я і жінка, але думаю що не оплатить ся так жалувати за тим, що пропало. Щож... пропало і конець! Тай хиба думаєш, що се вже послїдний раз? Ще трафить ся таке і тобі і менї нераз, хочби ти як уважав. Що призначено, то мусить бути!

Як почув я ті слова жінки, то аж менї лекше стало. Подумав я: „Правду жінка каже... Що має бути, те буде, хочби і як себе беріг. Тай чому не приймати таких випадків, як конечности, але до одного лиха додавати ще друге — пощо ще сваритись та надмірно падькати?!

Се був перший випадок в моїм господарськім житю, де я вдарив ся, як кажуть, головою до одвірка. Побачив я, що для себе можна бути строгим, а для другого найперше треба бути вирозумілим. Від тоді нехай вам

жінка сама скаже, чи я попрікнув її одним лихим словом, колиб вона в чім помилила ся. Але й вона до моїх помилок відносить ся таксамо вирозуміло. Нині я памятаю, що на те й спілка, щоби — коли оден упаде, було кому помогчи йому встати.

Оповів Демко, а моя жінка:

— Чуєш, Гарасиме, що розумні люди розказують?! Уважай же мені, щоби не питав ти коли і мене — хто вкрав? — бо-ж всі знають, що добрі люди не крадуть, а тілько злодії.

Нераз любить Демко про той випадок нагадувати та все каже:

— Видно, що Провидінє хотіло мені показати, що треба бути більше обережним в осуді других. Та тогди я зрозумів, що досвід коштує гроші!

МИШИ.

Розбогатів раз Жид. Поля має богато, збіжа має богато. Тілько оден клопіт: кождого року в стиртах такі миші, що аж страх. Тілько про ті миші Жид і думає.

Прибігає раз до Жида його фірман і каже:

— Йой, стирта гречки горить!

— А миші що? — запитав скоро Жид.

— А щож— горять! — відказує фірман.

— Горять?! Ну, так їм треба! Я вже давно думало, як їх знищити. Най горять, най гречки не їдять!

ХТО БІЛЬШЕ.

Кажуть, що пруський король Фридерик Великий (1712-1786) сказав раз до лікаря, що прийшов його лічити:

— Думаю, що богатьом людям ви помогли пійти на другий світ.

На те лікар:

— Позвольте, ваше величество, сказати, що не поміг я такому числу людий, як ви і не здобув собі такої великої чести.

(Фридерик Вел. богато воював і за него була т. з. семилітна війна, що була між роками 1756 і 1763. Отже він вислав на другий світ більше людий, ніж лікар.

ЩО ТО ЗНАЧИТЬ ВИХОВАНЄ!

Жид виховує з малку до ґешефту і має ґешефтяра.

Пияк виховує до горівки і має пияка.

Циган виховує дитину змалку так, щоби вміла циганити і виростає Циган.

Заслаб раз Циган і думає що буде вмирати. Насрошав він людий тай просить, щоби приймили до себе та до доброго розуму довели його 10-літного сина Романа.

Але щоби добрих людий потрактувати, посилає він хлопця до корчми, дає 10 ґрейцарів і каже:

— Біжи сину, та принеси горівки, нехай ще з добрими людьми випю. Бо не зараз ми там здиблемо ся.

А горівка колись була дуже тана.

Пійшов Роман до коршми і став коло столика. А в столику є дірка, куда Жид до шуфляди гроші кидає. І зачав він нїби пробувати, чи гріш туда влїзе ся тай впустив гріш до середини. Впустив та в плач.

— А чого ти плачеш? — питає Жид.

— Ага, — каже, як не плакати, коли я мав від тата ринський, щоби щось купити тай він впав туда.

— А нащо ти кидав?

— Бо я хотїв знати, чи влїзе ся.

— Не плач, не плач — каже Жид — я тобі гроші віддам. А що ти хочеш купити?

— Та за 30 ґрейцарів грівки, тай тютюну, а решту гроший щобисте відали.

Дав Жид, що треба, віддав решту з ринського і хлопець пійшов. Приходить, а Циган:

— А що, купив?

— Та горівки за 30 ґрейцарів та тютюну, а решта з ринського Жид віддав.

— А як ти купував?

Роман розказав все подрібно. Тодї Циган до громади:

— Забирайте ся, люди добрі, до дому, бо як самі бачите — моїй дитинї не треба вже опікуна! Вона без вашої помочи сама дасть собі раду...

НОГИ ЩОСЬ ВАРТА.

Хочуть Цигана за щось вішати, а він просить:

— Позвольте хоч на хвильку перед смертю потішитись. Дайте їсти, пити, гроший, перстенів, зиґарків. А як буду вмирати, то все собі заберете.

Подавали люди. Циган одно їсть, друге пє, трете в кишені ховає. А потім просить людий, щоби позволили потанцювати. Люди позволили. Кажуть:

— Подивимо ся, як Циган перед смертію танцює.

Почав Циган танцювати. Так танцює, що ну, такі вихиляси виробляє, кругом ходить, цапки стає, через голову перекидає ся. Люди розступають ся, щоби мав богато місця. Коли-ж побачив Циган, що люди добре розступили ся, як не чкурне в поле, тілько його й бачили. А то був вечер, то де його піймаєш!

Забіг він на трете село до чоловіка і просить:

— Постеліть мені добре, я хочу раз добре виспати ся. А богато подушок накладіть. Я вам добре заплачу:

Постелила господиня, а Циган кладе ноги на подушки, а голову низько на околіт..

— А се по якому? — питає господар — таж то подушку для голови.

— Не кажіть так — каже тоді Циган — бо якби не ноги, то голова хто знає де вже була би. Не до подушок би її поганій було.

ПО БІДІ ГАРАЗД.

Циган все вміє на перед добре обчислити. От було таке, що іде наш чоловік, аж здибає Цигана, що йде — такий вбраний та плаче.

— Чого ти, Цигане, плачеш?

— Бо гаразд, ґаздочко.

— То від гаразду плакати? Тіш ся!

— Еге, тіш ся, коли знаєш, що по гаразді біда буде.

—Та чого біда буде? Роби так, щоби її не було!

— Еге, роби... Коли як добре, то чоловік собі розбирає. Забагає і сього й того, робити не хоче, тай так розпустить ся, що й міри нема. А тогди приходить біда.

Їде той сам чоловік другим разом і знов здибає того Цигана — такий обдертий, що тіло світить ся. Йде Циган і так висвистує, що ну.

— А чого ти, Цигане, так свищеш?

— Бо біда, ґаздочко.

— То в біді свистати?

— А щож, ґаздочко! Тішу ся що незадовго буде добре.

— А ти як знаєш?

— Чому не знати, ґаздочко, коли біда розуму вчить. А де розум там і щастє.

—А як же ти те щастє здобудеш?

— Чому як? Зачну працювати та щадити і вже буде щастє.

— А потім?

— Потім знов те, що перед тим.

ТЯГЛО ЗА ПОХОРОН.

Мав старий Циган стару велику черепляну люльчиску, що вкрав на ярмарку, як ще хлопцем був. Так ціле житє він її курив.

Аж на старість вмер він і треба його ховати. Приходить його син до попа на друге село та каже:

— Поховайте, панотче, мого тата.

— О, то він вже вмер... А легко вмирав?

— Дуже легко та скоро, що дай Боже і вам, панотченьку, так скоро вмерти.

— Ага!... А як тобі поховати?

— Та файно, панотченьку, я вам ціле тягло дам... Я дармо не схочу.

— А коли дасиш?

— Зараз таки, як поховаєте.

Поховав піп, а Циган приносить батькову люльку.

— Отсе приніс я вам тягло...

— Та де воно — те тягло?

— А вот маєте!

— То се в тебе тягло? Хиба не знаєш, що тяглом називають волів, що запрягаєш до воза, або плуга. Два воли — мале тягло; чотири воли — велике тягло. Тягло те, що тягне.

— Я такого, еґомостуню, не маю. А з отсего небіщенько татуньо тягнули ціле житє і до самої смерти і ще зовсім добре. Ще своїм правнукам передасьте.

Покинув люльку і пійшов.

КНЯЗЬ І ВІЩУН.

Київський Князь Святослав, син Ігора й Ольги, а батько князя Володимира Великого (Святослав жив в літах 960-972) мав на своїм дворі віщуна, Велегласа, що предсказував будучі випадки. Раз предсказав він смерть любої князеви особи і до трох днів віщуванє сповнило ся.

Але князеви здавало ся, що віщун своїм вороженєм спричинив смерть любій йому особі. Отже післав по віщуна післанців, які його звязали і привели до Святослава.

— Я думаю, що ти своїми віщуванями спричиняєш людям смерть — сказав грізно князь. — Чи знаєш, що я маю силу зробити тобі смерть кождої хвилї?

На те Велеглас:

— Не я віщую, але боги через мене.

— А про твою смерть що боги кажуть? — запитав князь.

—Кажуть, що я вмру три днї перед тобою — сказав віщун — та не я судія їх волї.

Призадумав ся князь... Колиб воно мало бути так, то його смерть звязана з смертию Велегласа трома днями.

Від тодї Святослав дбав про Велегласа знаючи, що колиб скорше вмер Велеглас, то і йому самому прийшлоб ся скорше вмерти.

Чи однакож так стало ся, як віщун говорив, того вже не знаємо. Можливо, що се була лише хитрість Велегласа.

ЧОМУ ЛЮДИ НЕ ЗНАЮТЬ ЧАСУ СВОЄЇ СМЕРТИ.

Нераз я вже чував, тай ви певно чули таку бесїду:

— І чому то чоловік не знає наперед, коли він має вмерти?

А може і ви так говорите. Звичайно — цїкаві!

А був — розказують старі люди — такий час, що люди знали, коли їм час вмирати. Та опісля Господь відобрав їм те знанє.

Було таке, що їде Господь дорогою попід лїс і бачить, що чоловік запалив лїс та дивить ся.

— Добрий день, чоловіче! — каже Господь.

— Дай Боже здоровля і тобі добродію!

— А що се ти чоловіче робиш?

— Воду грію. От виніс та нехай загріє ся.

— А нащож ліс палиш?

— Та воду грію.

— А хиба не можеш запалити трошки дров і треба конче аж ліс палити?

— Е, — каже тоді чоловік — не треба мені того ліса, бо я завтра маю вмерти.

Тогди каже Господь до того чоловіка:

— Коли так, то завтра не вмреш і вже більше не будеш знати часу своєї смерти.

І від тоді люди вже не знають, коли їм смерть назначена.

Та за якийсь час знов іде Господь тою самою дорогою і бачить, що той чоловік зорав те поле, де був ліс і сіє жолуді.

— Дай Боже щастє ! — каже Господь.

— Дай Боже, дякую, дай Боже й тобі, добрий чоловіче!

— А що робиш?

— Жолудь сію.

— А то нащо?

— Ліс буде.

— А хиба ти його дочекаєш? Ти-ж вже старий.

Чоловік подивив ся:

— Е, хто знає... А колиб не я, то другі дочекають.

Тогди каже Господь до Петра й Павла, що йшли з ним:

— Бачите! Перше не дбав, а тепер, коли не відома йому година його смерти, як він пильно дбає!

ІВАН І МОШКО.

Чуєте Іване, може-б ви мені... чоловік перебиває:

— Слухай-но Мошку...

— Хто вам казав, що я Мошко?

— А хто тобі казав, що я Іван?

— Ну — що хлоп то Іван.

— А що Жид — то Мошко.

ВІШАТИ ТОГО, ХТО ХОЧЕ.

Ще за панщини казав пан Цигана повісити і може зовсім невинно. Ведуть його люди, а він просить ся:

— За що ви мене, люди добрі, хочете вішати, я-ж не винен.

А люди кажуть:

— Ми знаємо що не винен, але пани хочуть, щоби вішати.

Тогди Циган:

— Коли так, то дай вам Боже здоровлє! Коли пани хочуть, то панів вішайте, а нащо вам бідного Цигана вішати. Вішайте того, хто хоче, а я зовсім не хочу.

КУДА ДО НЕБА.

Хотів закпити собі хтось з священика і каже:

— Чув я, що ви знаєте куда дорога до неба.

— Знаю — відповів священик.

— Коли так, то чи не сказали б ви менї, куда, а я хотівби пійти.

— Звернїть на право і так правою дорогою йдїть завсїгди, а зайдете до неба.

— А куда провадить та дорога, що я нинї нею йду?

— Не знаю. Може до вязниці, а може і на шибеницю.

Більше той вже не питав.

НЕВІРНИЙ.

Тато з сином пасли воли. І каже син до тата:

— Татуню, завернїть воли, то вам дам тютюну в люльку.

— Але, сину, що даш?

— Ну, коли кажу, що дам, то дам:

— А може ти так тілько кажеш...

— Ну, говори до дурня — коли кажу, що дам, то дам!

Їхав чоловік перший раз зелїзницею, а що зелїзниця попсувалась, то часто ставала. А він думав, що воно завсїгди так їдеть ся. І хвалить ся він по тім:

— Але їхалисьми! вняконецьт(В.

— Але їхалисьмо! Три рази одну корову передігналисьмо!

ДЕЩО З ЖІНОЧОГО СВІТА.

Як тільки зачинаю свої „Спостережения" писати, чи до календара матеріял готовити, то моя жінка завсігди:

— А не забудь, Гарасиме, про жінок написати! Бо ви, чоловіки, нарікаєте, що жінки дранте, але хиба вчите ви їх, тримаєте в руках?! Під рукою мущин жіноцтво розпускає ся...

Тай зачинає менї виводити цілу фільозофію, що які то чоловіки (нїбито я тай ви) сякі і такі, та які би то жінки повинні бути і які були би, колиб чоловіки були більше чоловіками, а менше бабами.

— Чекай — кажу — не забуду, коби тілько було де містити. А то не знати що писати. Коли-б про кожду справу тілько десять рядків, то вже місця не стане.

— Ну, хочби лише два рядки, але для жінок мусить бути! Аджеж ми жінки творимо половину людства! Аджеж ми дітий виховуємо — отже для нас повинно бути ще більше місця і в книжках і в ґазетах, ніж для мущин. Тодї і жінки були би інакші тай знали би як краще дітий виховати...

Що не кажіть, а моя жінка таки правду каже. Як мало уваги посвячує ся в нас жіночим справам — чи отже диво, що жіноцтво виростає як в лїсї, виховуючись на власних примхах і набираючись без стриму всїх можливих поганих привичок.

І тому годї довше відтягати — треба вже про тих жінок хоч щобудь сказати. Кажу — щобудь, бо коли-б хотів все, то жінки готові щонайменше війну виповісти. А тогди що, як що, а крику було би.

Та щоби доладу вийшло, я зачну від того, що написала недавно турецька письменниця Муфід Ферід Ганем про европейських та американських жінок:

Гарем найкраще відповідає жіночій натурі і громадський лад вимагає, щоби жінка була в гаремі*). Гарем повстав

*) Гарем в Турків — се окремий дім, або відділ дому для жінки і всего жіноцтва, що є в домі. Сказатиб — се окремий жіночий світ, окреме господарство. Гаремом звуть також усїх жінок, які оден Турок може мати. Але хотяй в теорії многоженство в Турків позволяє ся, то на дїлї в родині буває одна жінка.

(очевидно як окремий відділ жіночого дому) зі зрозуміня родинних відносин. Гарем — се розум Сходу!

Я бажала европейським й американських жінкам більших прав, однакож нині бачу, що господиня гарему стоїть висше ніж марнотратна Росіянка (очевидно тут має вона на гадці міщан і висшу кляу—Г. Ч.), ніжненька Австрійка, сварлива Анґлічка, або все для себе обчисляюча Американка.

Для всіх них жіноче право значить: давати гроші на дурні витрішки, пізно віддавати ся і немати дітий. Для них йде много непотрібної фабричної праці. Вони не хочуть власними руками робити собі одежі; їх голови заповнені модами, любовними оповіданями і цукорками.

Мущини стають невільниками жінок — і се є західна цивілізація. І турецьким жінкам завернено голови тою цивілізацією; через те дехто з нас стратив вже здорові предківські звичаї і став ненаситним порожноголовим, руйнуючим сотворінем.

Ми, націоналісти є проти теорії многоженства, але на ділі многоженства в нас нема. Але ми стоїмо при тім, що місце жінки в домі — в окремім для неї домі — в гаремі. Там вона має богато свободи, але нема нагоди до зопсутя. Ми є добрі жінки і господині; всі ми маємо менше більше одну ношу в одежі і заслоні на твар, коли йдемо на вулицю і се повздержує нас від розпустних мод; а вдома, коли не бажаємо бачити в гаремі чоловіків, ніхто нас до сього не змусить. Хиба замало є в усім тім свободи?

Можливо, що хтось з чоловіків прочитавши се, скаже:

— От тобі маєш!..... Чорнохліб хоче в нас гареми заводити. З одною жінкою голова сохне, а тут бери їх цілий будинок. Аджеж се гірше панщини, гірше неволі. Тепер маємо по одній жінці, а думаєш як би то розвести ся, а щож тоді? Гей, люди добрі, до чого той світ йде?!...

Коли хто так скаже, то і я скажу:

— Не до вас кажуть: Дай Боже здоровлє! В тім то і лихо, що з кождим днем більше всюда розводів і готово прийти до того, що разом з слюбом будуть для вигоди і розводи давати. І тому не зашкодить послухати, що розумні люди кажуть.

Лихо в тім, що жіноцтво в людий, а за людьми і наше, сходить на дрантє. Моди, катальоґи, всякі білила, червонила, чорнила, рукавиці окуляри для моди, театри, всякі блискучі витребеньки, цукорки, айскріми,

солодкі тїсточка, шовки — отсе гріхи міського жіноцтва. Але вся та проказа*) закочуєсь і на фарми і завертає жіноцтву голову та нищить розумне, просте, статочне житє.

Скажіть самі: невжеж в жіночій голові не має бути нічого більше поза всею тою січкою?

Одна одинока розумна і зелїзна рука батьків-материй може припинити таку моральну хоробу. А ще лекше зробила-б се розумна зелїзна воля громад, парафій, орґанїзацій. Зійшлись, порадились розумно і рішили, що — ось так має бути і анї на дрібку инакше, як колись в срібнарівських Фармазонів, коли пригадуєте.

Але дуже дивуватись треба, що робітничі орґанїзації, почавши від звичайних соціялїстів, а скінчивши на большевиках, про сю справу і не згадують. А сеж справа нового ладу! Чомуж не зачинають вони його заводити в своїх домах, в громадах, в орґанїзаціях?... Та що й говорити, коли в них новий лад має якраз від театрів зачинати ся**).

Ось одна преважна справа, на яку звернула увагу моя жінка:

Чи питають себе люди на фармах, пощо вони посилають дівчат до міста служити? Яка користь з такої служби? Жінка моя поясняє се так:

— З матеріяльного боку дівчина нічого не зискає. Що заробить, те видасть на модну одежу і ще навіть тих гроший на всї ті лахи ніколи не вистарчає. Отже служить, щоби склепи підпомагати. Колиж в тій міській одежі прийде на фарму, так тут вона зовсїм не має в чім ходити, бо така одежа тілько для тих, що нічого не роблять. Отже нї гроший, нї одежі. З матеріяльного боку нема користи.

Моральний бік такої служби моя жінка так поясняє:

— В містї дівчина відвикає від праці, від обовяз-

*) Проказа — страшна слабість, де тїло гниє і кусьнями відпадає. Прокажених тримають в окремих для них місцях, бо се салбість заразлива і не даєсь вилїчити.

**) Большевицькі ґазети й письменники дословно писали, що: „Першого дня большевицької влади треба зараз націоналїзувати (себто на власність громади забирати) всї театри"..

ків і привикає до витріщків і дурноти. Се видно найліпше, коли така дївчина верне з міста на фарму. Вона зараз кривить ся, що тут нема роботи від години до години; що нема кождого дня свіжого хлїба, нема айскріму, нема, „шовів"!.. На фармі всюда бруд, порохи (а тут на лихо земля з пороху!), тяжка праця. Дальше привозить вона на фарму не гроші, анї розуми, але капелюхи, рукавиці, окуляри, шовки, нові закрути волося, торокп, латки, кутаси, шнурки, сїтки, тасьми, торби, мішки, поляреси, білила, чорнила, червонила, зеркальця в торбах, словом — все, чим захопляють ся найперше проститутки і найбільше зіпсована кляса міщанства. Привозить міську деморалїзацію по фармах ширити. Не знає сердешна, що всього того треба статочним і розумним людям так, як мостови дїри.

Так і з морального боку виходить ще більша страта, а зиску ніякого.

Не може моя жінка нахвалити ся буковинських жінок. Дуже її подобалось те, що в них все й до тепер просте, старосвітське. Вони то і в своїх українських одежах ходять, вони то страви прості, старокраєві варять вони то прядуть і ткають; вони то й релїґійні справи строго бережуть... А не далеко від нас є ціла кольонія буковинських Українців, то моя жінка з усіми ними дуже знакома. Каже вона менї нераз:

— Нехай на цілім світї вийдуть страйки, нехай позамикають всї фабрики, а буковинські Українцї дадуть собі раду. Одежу самі собі зроблять, постоли самі вишиють і коли світ буде гинути без одежі, вони ще і другим будуть продавати. Такий практичний народ не пропаде!

Але що і буковинські дївчата зачинають потрошка паношити ся, то моя жінка і про се памятає.

— Буковинські жінки повинні памятати — каже вона — щоби менших дївчат приучувати всїх тих робіт, які старші роблять — ткати, шити і вишивати, писати писанки і все инше. Повинні вони казати: „Ти дївочко, роби, щобись навчила ся, привикла і вміла колись ще і другого навчити". А дуже зле ті матери поступають, що самі ще шанують своє рідне, ткають, вишива-

ють і друге, а дівчат не вчать, кажуть: „Е, їм не треба! Нехай!...” Не знають такі матери, що їх дочки не навчившись того, що матери роблять, не стануть через те ліпшими, але гіршими — будуть свого рідного і навіть власних родичий встидати ся.

Моя жінка хоч і з Галичини, а так з буковинським жіноцтвом зжила ся, що одна думка з ними. А вже не може нахвалити ся одної (ви її може і не знаєте) — Марічки Петра Смика. Каже менї:

— Подумай, Гарасиме, що вона і в містї служила кілька разів, а кілько приїздить до дому, так переступивши поріг зараз все міське з себе і вбирає ся в своє. Ніхто не бачив її анї в будний день, анї в свято в міщанськім, всюди між своїми така з неї буковинка, як найкраща писанка. От розумна собі! Таких всякий мусить поважати...

Та не тілько, що моя жінка їх поважає, але і сама вже дечого від них навчила ся. Сеї зими забирає ся вже прясти та ткати, а вишиває вже і нинї. Дуже жалує, що доси нема тут старокраєвої фолюшнї — каже:

— Диви, Гарасиме! — вовна є, а то і купити можна недорого, тілько напряди та роби таке сукно, що за двайцять літ не сходиш. Ще і другим продасиш...

Не то я, але і ви подумаєте і скажете:

—Добре Чорнохлїбиха каже! І чому би то справдї не робити свого власного сукна? Фолюшню можна чейже зробити вітрову, коли нема ріки, а вітру в Канадї не бракує...

І може неоден з вас подумає навіть, чи би справдї не вдало ся йому фолюшнї зробити.

Що до мене, то я вже обіцяв жінцї, що фолюшню збудую, як тілько добре довідаюсь, як вона має виглядати. Думаю, що кум Павло знає, але ще його не питав. Колиб же з вас хто знав, так будь ласка прислати докладний опис і хоч сякий такий рисунок на моє імя хочби таки до редакції Українського Голосу.

Нераз говорю я з своєю жінкою про дївчат в старім краю і порівнуємо з тутешним житєм. І виходить нам велика ріжниця.

В старім краю дівчина нім віддала ся, то мусіла вміти варити, печи, коло городу і на поли робити, прати, шити, прясти, як декуди то ткати, словом — мусіла вміти всі роботи які її в житю чекали і тоді доперва віддала ся.

А тут... На фармі ще воно пів біди, але в місті... Там виростаючи не має за що і рук зачепити. І так виростає. А ті ґітари, мандоліни і пяна, (фортепяни), якими себе до дальшого житя заосмотрують, ледво чи богато в чорній годині поможуть.

Та верну ще раз до того, що згадував — про громади й орґанізації, хоч сим тропка і від річи відійду...

Орґанізація — се спільна сила, спільна воля, спільна система і спільна робота гурта людий. Орґанізація є і повинна бути для себе також законодатним тілом — встановляти для себе закони, з'обовязувати до їх виконаня своїх членів, наглядати щоби їх виконувано — і врешті не допускати нікого і нічого, що йшло би в супереч постановам громади.

Може ви скажете:

— Е, воно ніби правда, але чи така ідеальна орґанізація в нас можлива? Воно би ніби добре, коли-б теє... Але де то, мовляв той, до того...

Виходить: булоб можливе, колиб було більше свідомости. Та я все таки стою при тім, що колиб люди ширше отворили очи, то може і нині було би дещо можливе. На що-ж орґанізації — парафіяльні, робітничі і другі, коли їх цілию не має бути провід і контроля над житєм власної громади?

Колись моя жінка нагадала мені ,,соловейшинів" як примір. А їх орґанізація встановила власне для своїх членів однакову ношу, на нікого не оглядаючись, і хиба хтось на них пальцем показує? Хиба вони з своєю ношею не виглядають на людий?

І нехай лише кожда мати і кождий батько се зрозуміє, а вже певно прийде і до подібної громадської роботи. Тоді не треба буде чекати аж на Троцьких та Лєнінів, бо ми самі будемо собі законом.

А тепер кілька слів на закінчене...

От недавно моя жінка зауважила:

— Одним з жіночих гріхів є, що раді знати те, що їм непотрібне, а не хочуть про потрібне думати. Кілько то історій виростає з підглядань, підслухань та здогадів! З того потім виростає балачка, яку чоловіки називають сплетнями...

А згадував мені колись Хлібороб:

— Дуже погано, коли жінка удає велику знахорку в політиці, в критиці, а навіть в теольоґії. Жінці до лиця скромність і щирість...не показуй себе мудрійшою, як ти є!

Хтось зі знакомих звертав мені також увагу:

— Погано, коли жінка на фотоґрафії сміє ся. Так зараз бачиш, що се сміх удаваний і вам від него стає дуже гірко на души.

Сам же я читав, що якийсь мудрець казав:

— Найдорозша річ на світі, то добра жінка; найтанша річ — зла, здеморалїзована жінка.

На тім хиба закінчу, а недоказане скажу при иншій нагоді. Покищо послухаю, що жінки про отсе скажуть....

Степ.

Їдемо з батьком степом серед ночи,
То як мій коник заграє, заскаче,
Зараз чогось мому батькови у очи
Навернуть ся сльози і мов він заплаче.
— Чи не спитав, чого плаче він,
[козаче?
Ох чи знаєш, каже, хлопче,
Який степ твій коник допче?
— Щож він каже, коли зна' вже?

Хто тут бив ся, в степу мчав ся,
Хто втікав, кого лякав ся?
— Отжеж й чули, та забули...

Чув, чиї отсе могили,
Чув, чого тут вовки вили?
— Бач, від чого він небого!....

Колись, мій сину, ми тії могили
Трупом та трупом начиняли;
Колись, мій сину, ми в тії могили
Злих ворогів, було, спати клали....
— Бач, від чого край могили
[вовки вили!...

Амв. Метлинський.

Нема Сили.

Ой зриваю руту в гаю,
Тай рожу, тай рожу...
Любить тебе не гадаю,
Забути не можу.

Любить тебе не гадаю —
Ти не моя мила,
А забути сил не маю...
Доле нещаслива!

УТЕЧА ПЕРЕД СМЕРТИЮ.

Було се за часів князя Олега. Українці кланяли ся тоді ще Перунови, Велесови, Даждбогови.

В гаю коло Києва — так каже старинний переказ — був величавий храм Перуна, а при нім старий сивий священик, Добромир. І мав він дар предсказувати будучність.

Переказ говорить, що Олегів дружинник, Пард, зачав розмову з старцем.

— Чув я, що ти, божий чоловіче, можеш предсказати будучі події!... — сказав Пард.

—Можу, коли боги дадуть мені знанє будучих випадків — відповів старець.

— А чи знаєш, коли має бути моя смерть? — питав дальше дружинник.

Добромир замкнув очи і попав на хвилю в глубоку задуму, ніби сон. Вкінци отворив очи і сказав:

— Ти поставив мені питанє, якого смертний не повинен богам ставити. Смерть належить до одних богів, а до тебе належить житє і про него треба питати. Доля твоя в житю, отсе твоя справа. Твої вчинки і заміри, се твоя часть і тобі вільно просити богів о силу і знанє для їх виконаня. Але боги вдоволили твоє немудре питанє... ти умреш за три дні вечером. Смерть жде вже на тебе на березі Дніпра. Се все, що боги мені обявили...

Пард вернув до дому дуже сумний. Зловіщі слова священика вразили до глубини його душу. Не надумуючись довго він пійшов до князя і сказав:

— Служитель богів, Добромир, предсказав мені смерть, яка мене зустріне за три дні на березі Дніпра. Виходить, що коли третий день застав би мене далеко від Дніпрових берегів, я буду жити. Може і боги так се розуміють. Позволь отже мені, князю, відїхати на кілька днів, а може обмину непевне віщованє.

Другого дня ранком виїхав Пард в дорогу, числячи, що за день і ніч вдасть ся йому князівськими найліпшими кіньми заїхати далеко на захід поза ріку Ірпень, доплив Дніпра.

Однакож хоч їхали до полудня, їхали до вечера, а Ірпені не було.

— Се ми звернули трошка на полудневий захід — поясняв пардови передовий їздець і конюший князя. Тут Ірпень дальше, але і Дніпро пливе на полудневий схід звертаючи, отже їдемо якраз потрібним шляхом.

Прийшла ніч... Коний попасли і на зорі знов рушили в дальшу дорогу.

Було над вечер, коли опинили ся над рікою.

— От маємо Ірпень! — крикнув Пард — дальше їхати і не потребуємо; а завтра ранком вертаємо до дому.

При тих словах зліз Пард з коня подав поводи в инші руки і сам пійшов приглядати ся ріці. Побачивши рибаків в човні, Пард зійшов на сам край берега і запитав:

— Гарні є риби в Ірпені?

Рибаки видивились...

— Де в Ірпені? — запитали.

— А ось тут! — сказав Пард.

— Се не Ірпень, се Дніпро — відповіли. Сеж ви на Трахтемирівськім шляху.

Здрігнув ся Пард, глянув кругом і пізнав нараз цілу околицю. Серце в грудях забило ся, в очах потемніло і він повалив ся в ріку.

Коли його витягли, тіло було уже мертве.

І вияснило ся тоді цілій дружині Парда, що переночувавши, вони завернули знов до Дніпра, не помічаючи сього.

Так сповнило ся на сьому князевому дружинникови те, що співав пізнійше поет в „Слові о полку Ігоревім”, кажучи:

Ни хитру, ни горазду,
Ни птичю горазду
Суда божія не минути*).

---

*) Ані хитрому, ні швидкому, ані швидкому як птиця, суда божого не минути.

„Слово о Полку Ігоревім” написане коло 1187 року і в нім оповідає ся про похід Ігора Святославича на Половців. Твір сей писаний старою церковною мовою, змістом дуже гарний і богатий. Се перший поетичний твір давної української літератури.

ПЛАТИВ ДРІБНИМИ.

Поєднав ся циган з нашим чоловіком і пішли шукати місця, де би за кухарів згодити ся. Прийшли до села і чоловік каже:

— Пійду до пана та спитаю, чи не треба йому кухаря.

Пійшов. І пан зараз питає:

— А вмієш варити?

— Вмію, коли є що.

— А що з свині найсмачнійше?

— Шкіра найсмачнійша.

Дав пан чоловікови карбованця і каже:

— Добрий ти кухар, як бачу, але в мене кухар є.

Прийшов чоловік до цигана і все точно розказав, як було. Тоді каже циган:

— Пійду я, може також щось дістану.

І пійшов. Пан зараз питає:

— Що з вола найсмачнійше?

— А що-ж паночку, як не шкіра — каже циган.

І каже тоді пан наймитам:

— Дурить циган людий, що на кухарстві розуміє ть ся — всипте йому за те прутів.

Повели до стайні — бють. Поломили одні буки, пійшли, вирізали нових і ще били.

Приходить потім циган, а чоловік питає, чого так довго був.

— Еге — каже циган — тобі дав цілого карбованця, то скоро, а мені давав дрібними, та не доставало до карбованця, отже ходив ще на дрібні міняти.

СВОГО РОДА ФІЛЬОЗОФІЯ.

— Куме, чуєте? — питає оден кум другого.

— А що?

— Подумайте собі, куме, які мудрі мусіли бути ті люди, що тиждень встановляли.

— Хе!... Але чому?

— А тому, що поставили неділю якраз на конець тижня, а не десь по середині. А то було би не добре!

КАТОЛИЦЬКА ПОЛЬЩА І УКРАЇНА.

Поляки для Українців були завсігди гірші Татар і Турків. Історія оповідає, що на протязї століть Поляки відносились до Українського Народу, як кати, як найлютійші варвари-дикуни. Такі вони і нинї.

Нинїшне їх дикунство покаже найкраще між иншим отсї факти, які оголосила таки польська варшавська ґазета „Роботнік".

В селї Посадові, Томашівського повіту на Холмщинї, в Великонду Суботу (1921) поліціянти з Телятина і місцеві католики, за намовою солтиса (війта), урядили напад на церкву. Матери Божій викололи очи, а вінець на голові прибили цьвяхами до стїни. Апостолам пооббивано руки і ноги, а Христови відірвано ногу, при чому товпа кричала: „Нех скаче до Росиї"! Опісля церкву посвячено на костел.

В Берестейськім повітї, в парохії Чернявчині, в селї Вістичі, 1-го мая (1921) місцеву церкву відобрано від православного населеня ось як: — товпа під проводом трох ксьондзів: Александра Сьвярполя, Юзефа Малїновського і Содгсня — вдерла ся до церкви, порозбивала образи, подоптала їх, подїравила колами, винесла вівтар, поломила царські врата. Католицький ксьондз увійшов до церкви, посвятив її і виголосив політичну проповідь на тему вічної побіди косцьола.

Та се лише для приміру два випадки з цїлого їх ряду.

В Галичинї справа має ся не краще. І тут польські жовнїри стріляли для втїхи до церков (тут вже католицьких). Але хиба о церкви лише ходить?! Що казати про табори інтернованих, де тисячі найсвідомійших Українцїв замучувано голодом, холодом і побоями тілько за те, що боронили своєї рідної землї? Що казати про знущаня Поляків-католиків, яких вони доконували і доси доконують на українськім населеню?

Та нам нинїшне відоме і тому краще загляньмо бодай побіжно до історії, щоби побачити, чи Поляки були коли кращі, нїж нинї.

Король польський Ягайло казав вигнати з катедральної церкви в Перемишли українських священиків, кости похоронених там епископів повикидав і серед плачу і проклонів українського народу запровадив там латинських духовних.

Той же Ягайло рівнав з Поляками лише тих Україн-

ців, що приняли латинство. Хтож не приняв латинського обряду, той не мав ніяких прав.

Морачевський каже: „Як тілько Казимир Русь до Польщі прилучив, зараз зачато польським звичаєм нищити церкви і запроваджувати костели".

Якою була робота і ціль Поляків, видно хочби з отсего:

В Луцьку на Волині було в 12-ім столітю 16 православних церков і 4 монастирі. Та коло 1569 року Волинь з Луцьком забрала католицька Польща. Року 1595 заведено унію з Римом, а батько унії, Терлецький, був навіть епископом в Луцьку. Протягом часу допроваджено до того, що в 1795 році в Луцьку не було вже ані одної української православної церкви, зате було вісім костелів і 10 польських монастирів, а тілько три уніятські (греко-католицькі) церкві.

Деж поділи ся православні церкви? Або чому на їх місци не стали греко-католицькі? Аджеж Луцьк місто чисто українське і на українській земли!...

В Галичині польське архиепископство вивінувано добрами архиепископства українського. Таксамо вивінувано польське епископство в Перемишли.

Року 1381 і 1436 постановлена в Польщі інквізіція заборонила ставити, або поправляти в Галичині церкви, щоби так їх знищити.

Король Альбрехт наказував 1497 року, щоби Українці святкували польські свята.

Польські декрети синодальні з 1542 року забороняли Українцям публичне богослужене, дзвонене і будову церков.

Король Жигмонт III. позволив Українцям о відобрані церковні маєтки впоминати ся тоді, коли в Євангелію є записано, що ті добра до церкви належали.

Ягайло і в Галичи відобрав церкву від Українців і перемінив на костел.

На Полісю в Гуслю польський ксьондз Кретович в Пилипівку ходив з органістим по українських хатах і кидав кусочки солонини до страви, щоби не дати Українцям постити Пилипівки.

В Мушині і Тиличи в 1682 році Поляки повалили церкви, коли люди не хотіли приймати латинського обряду.

Польський архиеп. Сіраковський заборонив Українцям на Богоявленіє на місті (у Львові) воду святити (1779).

Року 1583 на Святий Вечер польський архиеп. Суліков-

ський позамикав у Львові церкви і казав бити священиків, щоби не відправляли. Так хотів він змусити до святкованя свят латинських.

Року 1550 відобрав Жигмонт II. Українцям церкву в Сяноці і сказав, що коли до трох днів не побудують собі нової церкви, то не вільно буде їм будувати. Українці купили тоді стару церкву в Ясенові, працювали день і ніч і за три дні вже стояла в них церква.

Такими Поляки були для Українців завсігди. Ціль їх була: перевести Українців на католиків і Поляків, або винищити — як то навіть в постановах польських нарад виразно зазначувало ся. Унія була лише мостом для переводу Українців до Поляків і була ділом Поляків.

За унією перейшли в польський табор богаті українські родини: Острожські, Сапіги, Потії, Терлецькі, Война, Шумлянські, Шептицькі, Дідушицькі, Вишневецькі, Костюшки, Баворовські і богато других. І як перше підпомагали вони свій народ, так опісля уживали маєтків на польські справи.

Так пр. князї Острожські, будучи православними, закладали українські народні інституції, а ставши Поляками підпомагають Поляків на шкоду українського народу.

Ось якими дарунками обдаровувала внучка князя Конст. Острожського, Анна-Альойза, Поляків:

На удержане Єзуїтів на своїм похороні 3,000 золотих польських; на „мші" в 12 польських кляшторах 2000; на єзуїтський костел 20,000 і 20,000 на вівтар в тім же костелї; 30,000 на покрите костела мідию; 20,000 на польську бурсу; 25-ом шляхтичам Полякам записала 36 фільварків і т. д. і т. д. без кінця.

Такий інтерес робили Поляки на запроваджуваню католицизму на українській земли! Забирали українські душі, забирали українську землю — і нинї на ту землю спроваджують Мазурів.

Але мимо того їх уважають христіянами і цивілїзованими людьми! Чи не глум?!...

———o———

ТУРЕЦЬКА СПРАВЕДЛИВІСТЬ.

Один склепар в місті Смирна мав сина, який підучивши ся в школї став заступником посадника того міста, і між иншим мав за обовязок відвідувати торговиці та переводити інспекцію мір і ваг купців.

Коли одного дня син сповняючи службу, переходив тою частиною міста, де був склеп його батька, сусїди перестерегли старого аби поховав свої фальшиві міри і ваги, а мав на поготівлю добрі. (Склепар сей був великий шахрай так на вазї як і на мірі).

Почувши пересторогу купець засміяв ся з сусїдів думаючи, що син певно не виявить його, і так він певний себе гордо ожидав приходу урядника, свого сина.

Син знав про нечесність батька і рішив відкрити шахрайство та покарати на пострах другим. Надїхавши, затримав ся пере дверима і сказав холодно, щоби батько виніс міри до провіреня.

Склепар засміяв ся на сей розказ і анї не рушив ся з місця, одначе зараз таки переконав ся, що син не жартує, бо той приказав поліції зробити ревізію в склепі і повиносити міри і ваги. По пильнім провіреню син публично заявив, що міри і ваги шахрайські і розказав їх знищити на очах, присудив йому заплатити кару пятьдесять пястрів і в додатку дати йому пятьдесять буків, як велїв закон.

Коли приказ виконано, син зіскочив з коня, кинув ся до батькових ніг і промовив:

— Батьку! Я сповнив свій обовязок перед Богом, як сторож громадської справедливости, а тепер сповняю синівський обовязок і прошу, щоби ти лишив погане поведенє і робив так, як чесний музульманин повинен робити. Тодї моя любов і пошана до тебе буде ще більша.

Прийшов раз кацапський піп до церкви пяненький і зачав проповідь казати.

— Видите, люди добрі, який Бог ласкавий, що відложив нам смерть аж на конець житя. Се на те, щоби ми мали час покаяти ся.

ДВА НЕОДНАКОВІ ЗЛОЧИНЦІ.

(За людьми).

В підземнім царстві Плютона, в Гадесі*), стало на суд в одній хвили двох злочинців.

Перший з них був розбійником-рабівником. Ліси і дороги були його полем, печери було його мешканем. Ціле житє прожив він рабуючи людий, нікого не милував, а впертих убивав. Та в кінци попав ся сам в руки і згинув на шибеници.

Другий був на світі письменником. Його знали за житя дуже широко, як визначного письменника і славили його талан. Богато книжок він написав.

Однакож його книжки були затроєні хитро закритою убійчою отруєю. Гарніми словами і захоплюючими образами затроював він людські душі, ширив атеїзм (безбожність), проповідував неморальність. Голос його був милий, як голос Сирен**), але так само убійчий.

В Гадесї суд кінчить ся дуже скоро. Нема непотрібних відкладань і рішеня видають ся в одній хвили.

Як тілько прогомоніло послїдне слово засуду, сейчас завішено в воздусї на сильних ланцюхах два великі зелїзні казани (баняки, кітли) і до кождого з них посаджено одного грішника.

І під казаном розбійника наложено сейчас величезний стіс дерева і за хвилю вже видно було величезний огонь, що пекучою полумінею огортав цілий казан і підносив ся високо в воздух. Страшна се була кара!

Але кара письменника не виглядала зовсім на велику. З початку ледво блимав під ним огник — однакож чим довше горів, тим ставав більший і жаркійший.

Столїтя минали від того часу, коли сих двох грішників засуджено, однакож огонь під казаном письменника палахкотів і постійно збільшав ся. Під казаном розбійника загас він давно — столїтя позмітали навіть попіл з огнища.

---

*) Колись Греки вірили, що душі померших йдуть до підземного світа, що зве ся Гадес, де панує бог Плютон. Там померші одержують кару, або нагороду. В церковній нашій мові з слова „гадес" зроблено „ад", що означає „пекло".

**) Сирени, в грецьких віруванях русалки, що своїм голосом зачаровували моряків і доводили до загибели.

Бачучи, що мукам нема кінця, письменник зачав вкінци злословити і нарікати, що між богами нема справедливости. Аджеж він здобув собі на світї таку славу, а що писаня його були троха за вільнодумні, то він за се переніс аж за богато кари. Хиба може бути, щоби він був більшим грішником, нїж розбійник?

Чуючи його слова, з'явив ся перед ним сам цар Гадесу, Плютон, і сказав:

—Грішнику! Невжеж ти маєш відвагу докоряти Провидїню за несправедливість? Ти відважуєш ся порівнувати себе з розбійником? Аджеж його злочин є нічим супроти твоїх злочинів.

І сказав тодї письменник:

— Царю і пане! Скажи, чим я гірший від розбійника? Він убивав — проливав невинну кров; він рабував — відбираючи від чоловіка послїдний засіб прожитку; кождий його вчинок спричиняв потоки слїз. Щож до мене, то мої писаня давали людям лише вдоволенє.

І знов сказав Плютон:

Не всї злочини слїзми і терпінями зачинають ся і не однаково довго тревають. Ти нагадай, що лише так довго, як довго розбійник жив, його вчинки були шкідливі. Але ти! — твої кости вже давно розсипали ся в порох, та кождий раз, коли повертає на світ ясне сонце, вертають ся і свіжі злочини, яких ти є причиною. Отруя твоїх писань не тілько що не слабне, але розливаючи ся по світї, робить щораз більше спустошенє.

Тут Плютон позволив письменникови глянути на світ і побачити людське житє — людські вчинки, а навіть їх думки, і сказав:

— Глянь! Ось там злочини і нещастя, яких ти є причиною! Бачиш сам дїтий, котрі спричинили сором своїм родичам і довели їх до розпуки. А хто попсував їх серце і завернув їм голови? Се ти! Хто старав ся розривати всї ті нитки, що лучать суспільність між собою? Хто висмівав як дїточі дурницї всї ідеї і понятя святости; хто легковажив святу звязь подружа; хто підіймав на сміх всї закони, на яких одиноко будуєсь громадське житє; хто защеплював зневагу до людських чеснот і моральних ідеалів людства? Се все була твоя робота! Чи не ти називав невірство просвітою? Чи не ти малював

злочини і пристрасти в найбільше принаднім світлї?...

Тут замовк Плютон, а письменник дивив ся пильно пильно, мов вперве бачив світ людського житя. Аж по довшій хвили Плютон перервав мовчанку:

— Тепер гляди! Цїлий край збаламучений твоєю наукою, всюда повно насильства, рабунку, ненависти і борби — і цїле житє суспільности йде до руїни. А за кожду сльозу і кожду краплю крови відповідає твоя робота. Та мимо того в тебе є відвага зневажати безсмертних! Запитай однакож себе, кілько твої книжки принесуть ще лиха світови! І тому як довго треває твій злочин, так довго не можеш сподївати ся полекшї!

По тих словах Плютон знов спустив на казан тяжке віко (накривало) і віддалив ся. —

Не моя се повістка — переповів я вам її за людьми, щоби показати, які бувають наслїдки злої роботи. Моральна наука з сего оповіданя всїм ясна.

НЕ КАЮТЬ СЯ.

Було се колись давно. Поїхав український православний піп в гостину, чи за орудкою до московського села, де попом був Москаль. І чує український піп, що люди там в селї дуже погано лають ся.

Зайшов він до попа тай слово по слові і каже він кацапови:

— У вас в селї люди дуже погано лають ся. Чому ви не вчите, щоби вони се залишили.

Тодї Москаль:

— Да, да, брат, ето ти правду ґаворіш. Сколько я їм сучім синам нє наґаворюсь, а вони голопупи все своє. Се такий проклятий народ, чорт би їх забрав, що й сам рогатий антихрист не відзвичаїв би його лаятись, а не я.

ДИВУЄ СЯ ХАЇМОВИ.

Абрум: — Кілько варта сї музичні інструменти?
Хаїм: — О, яких 2.000 долярів, вже з зиском.
Абрум: — Ну, а на кілько ти їх заасекурував?
Хаїм: — На 5.000 долярів.
Абрум: — Ну, отже чомуж не..., га?

ДИВНІ ПРИГОДИ.

Коли Бог творив з самого початку людий, то обчислив вже наперед, що мають бути з ріжними таланами — щоби одні були ковалями, инші господарами, инші дяками, а ще інші всякими ремісниками. У кождого, кажуть є свій талан, але часом чоловік не знає і за що инше хапає ся. Хапає ся і бачить, що йому не веде ся. Або часом другі чоловіка до того спонукують до чого Бог його не призначив. Приміром — має чоловік талан до попівства, а люди своє:

— Йди, сину, та навчи ся добре горшки робити, то будеш мати в руках ремесло!...

Або другий до коний, аж рве ся, спав би з кіньми, а люди йому:

— Йди, синцю, до школи, вчи ся добре, то еґомостем будеш.

А потім дивують ся, що або не буде з него попа, або зовсім не такий як треба.

От в моїй околици є чоловік, Петро Семиглав, так талан в него зовсім не господарський, але повістярський. З него був би великий письменник — повістяр, як би теє... а нині він і читати не вміє.

Але оповідати буде вам день і ніч і все таке незвичайне та інтересне. Чого то він сам не переживав, не здибав, а чого не переживали його сусіди. Чуда тай тілько!

Можливо, що чоловік зовсім всіх тих випадків не мав, ну але коли вони в його голові виросли такі інтересні, то треба їх в житє впровадити — треба з житєм якось звязати. І вяже їх з собою, з сусідами, з знакомими. А вам слухати все одно — коби було цікаве.

Не без того, що випадки мають також свої причини — хтось щось видів, щось чув, комусь щось привиділо ся, приснило ся... і з того повстала ціла історія. Ось вам дещо з того, що я чував від Семиглава...

Поїхав я знаєте до млина до Красівки — оповідав він — приїзджу, а води дуже мало, нема чим молоти. Треба почекати...

Прийшов вечер, ляг я на мішках на возї — а то було в лїтї, а мельник спить в хатї коло млина. Та десь в опівночи чую, а колеса в млинї: гур-гур! гур-гур! гур-гур!...

Думав я, що хтось на збитки воду пустив; прибігаю до млина — нї, води нема, а колеса ходять та камінє бігає, аж іскри летять. Побіг я до мельника, збудив. Встав він та каже:

— Ет, нїщо! Йди спати!

А сам вийшов до млина, стукнув три рази та каже:

— Ну, ну, куме, сиди тихо! Що ти так розходив ся!

І зараз все затихло.

А той мельник був великий чарівник і чорта мав в млинї.

Раз була така пригода...

Приходить до него подорожний тай просить, щоби щось там дав гроший чи що. Але мельник не хотїв, сказав що не має.

А той подорожний мав також мухи в носї. Пійшов зараз до корчми тай давай говорити, що мельник лукавий чоловік. Гроший в него цїла банька, а він каже, що гроша при души не має.

І пійшов той подорожний з села а мельникови хтось розказав бесїду подорожного. Тогди мельник:

— Маю я такого післанця, що його дожене тай покаже, як на мене говорити!

Зараз щось зробив — і як не зачне вам камінь крутити ся без води. Гонить, гонить, а там вискочив тай викотив ся на дорогу, а там дорогою, дорогою, так вам пігнав за тим подорожним.

Але той подорожний був видно лїпший майстер, нїж наш мельник. Як тілько почув шум й оглянув ся, то зараз каже:

— А гов! Доти тобі дорога, доки отся палиця, а там відпічни собі троха!

І що би ви думали! Камінь прикотив ся до палицї, тай пійшов в землю, аж загудїло.

Потім наш мельник мусїв кіньми його доганяти і просити, щоби віддав йому камінь. Подорожний тодї каже:

— От тобі наука! Не зачіпай другий раз, коли не знаєш кого, бо хтось може бути ліпший від тебе!

Потім щось зробив і камінь з землї як не вискочить та не пожене до млина. Прикотив ся і на своє місце положив ся.

(Виходить така нука: Не вдавай мудрого, бо можеш натрафити на мудрійшого і буде сором).

На другім селї від нас вчепила ся чоловіка така думка:

— Повішу ся та повішу ся!

А то нечистий йому підказує. Зайшов він до стодоли тай думає:

— Ану, на стеблї повішу ся! Спробую!

Взяв стебло, завязав на шию, вилїз на снопи, привязав до бантини. Вже хотїв спустити ся, як ще щось подумав і каже:

— Господи Боже допоможи!

І спустив ся та як не гепне на тік!

Лежить він, а чорт стоїть коло него та каже:

— Маєш щастє! Колиб був Бога не згадав, то стебло стало би дротом і вже було би по тобі!

(З сього виходить така наука: коли робите щось зле, але рівночасно і добру думку до себе допускаєте, то добра може перемогчи злу і ви зла не зробите).

Або ось таке:

Вертав сусїд мого дїда (так батько розказував) з оказії пяний, вечером і випало йти попри цвинтар. Йде він, аж зачепив ногою якісь кости. Подивив ся на них та каже:

—Костї, прийдїть до мене в гостї.

Другого дня, як тілько вибрала його жінка хлїб з печі, приходить незнакомий, сїдає за стіл і каже:

— Просив ти мене в гостї, давай же тепер їсти.

Бачить чоловік, що се мерлець і злякав ся. Положив перед ним оден хлїб, той розлупив і так їсть, аж страшно. От уже і зїв.

—Давай ще! — каже.

Той дав ще і мерлець зїв і знов допоминає ся. Так зїв він вже пять хлїбів. Бачить чоловік, що лихо, побіг

до священика (а той священик на такім розумів ся) і все розказав. Зараз священик до церкви, взяв з престола хрест і каже:

— Дай йому се нехай зїсть!

Приходить чоловік, а мерлець послїдний бохонець доїдає. Доїв та каже:

— Давай ще!

Тодї чоловік дав хрест. Той хотїв вкусити та не міг. І каже тогди:

— Тепер ти мене нагодував. Але маєш щастє, бо колиб нї, то був би я і тебе самого зїв. Другий раз мертвих не зачіпай!

(Скажете ви може, що чоловік байку розказує. Еге! Але колиб се була й байка, то і в нїй є велика наука. Виходить — коли серед дороги без потреби лиха шукаєш, то будеш його мати).

Ви знаєте, що є така година (але її люди не знають), що коли другому заклинеш, то се йому зараз стане ся. Але є такі люди, що знають.

Раз робить в господаря захожий кушнїр кожухи. Дитина щось там докучала і мати каже:

— А бодай ти трісло!

На тім скінчило ся. Дитина сїла тихо, а мати і забула, що казала. По хвили кушнїр каже:

—Ану закленїть тепер, щоби трісло.

— Та тріснїть ви! — обрушила ся мати і кушнїр тріс в тій хвили. То була надійшла така година.

(Виходить таке: Коли кличеш лиха, то його колись накличеш).

ЩО ДУМАЮТЬ ТУРКИ.

В Костантинополи виладовує чужий купець річи з судна (малого корабля) і бачучи що вечер надходить, а він всього не спрятає, журить ся.

— Нї, дощу не буде! — зауважує Музулманин (Турок).

— Так, але хтобудь може вкрасти.

— Сього не бій ся! — каже Турок — тут десять миль навкруги не знайдеш Християнина.

КОРОТКІ ПРИПОВІДКИ РІЖНИХ НАРОДІВ.

Персів, Хінців, Гіндусів й европейських Народів.

Дурень може в одній годині задати більше питань, ніж мудрець може відповісти за сім літ.

Хто всім товариш, той нікому не товариш.

Жменя власного розуму більше варта, ніж мішок чужої науки.

Дівчина, що має богато обожателів, найгірше часом виходить.

Довгий язик — короткий розум.

Дехто говорить розумно, а поступає по дурному.

Раз говорити з розумним чоловіком при столї — більше варта, ніж десять літ самої книжної науки.

Злодій думає, що всі крадуть.

Охочий помічник не чекає на просьбу.

Розумний думає перед бесідою; дурень думає по бесіді над тим, що сказав.

Вупущеного слова, як і каміня, не завернеш.

Не все золото, що блищить ся.

Малпи все малпами, хоч їх і в шовки одягнути.

Як тілько Бог будує для себе церкву, то чорт сейчас будує і собі святиню.

Поводи ся в Римі по римськи.

Краса без чесноти — рожа без запаху.

Бій ся чоловіка, котрий мовчить і пса, що не гавкає.

Карай добру дитину, щоби не стала злою, а злу, щоби не стала гіршою.

Ввічлива бесіда нічого не коштує, а богато добра робить.

Не роби всього, що можеш; не пропускай всього, що маєш; не вір всьому, що чуєш і не кажи всього що знаєш.

Хто вчасно лягає і вчасно встає — в того здоровлє, маєток і розум.

Розумний тішить ся тим, що має; дурень журить ся тим, чого не має.

Кождий чоловік дурень в тім, чого не обдумав.

Кождий гріх кінчить ся карою.

Досвід без науки приносить більше добра, ніж наука без досвіду.

Не богато вмирає з недоїданя, але богато з переситу.

Йди, але не біжи за щастєм.

Дурні і злочинці роблять адвокатів великими.

Дурні кланяють ся ослам, які возять золото.

Щастє до кождих дверий колись стукає.

Позволь дурневи лапати палець, а він злапить цілу руку.

Не давай поради, хто не просить тебе до ради.

За богатими жнивами приходить марнотратство; за бідними ощадність.

Убожество не є злочином, тілько невигодою.

Безцільно жиє, хто не думає по смерти жити.

Той добре танцює, кому щастє грає.

Обминай слово „шнур" в тім домі, де хтось повісив ся.

Не вір ніколи тому, кому ти зло заподіяв.

ВИСКАЗИ СЇМОХ МУДРЦЇВ.

Ось які були провідні думки і вискази сїмох грецьких мудрців:

Сольон з Атен казав: — Перше всього пізнай себе самого.

Хільон з Спарти: — Зважай завсїгди на конець справи.

Талєс з Мілєту: — Хто ненавидить самопевність, той певний.

Біяс з Прієни: — Найбільше є злих людий.

Клєобуль з Ліндос: — Уникай крайностий.

Піттак з Мітілєн: — Держи час на привязї передвиджуваня.

Періяндер з Коринту: — Для роботящости все можливе.

ПО ЩИРОСТИ.

Заночував Гуцул в нашого ґазди і просить:

— Адє, ґаздику, вмкни ми шкапєту крипку сїна, Бог би ти щастя вмкнув та здоровля.

ВЕСЕЛЕ І ДОТЕПНЕ.

КОНЕЧНА РОБОТА.

Поїхав пан зі слугою на довшу поїздку верхом. Вечером вступили до гостинниці переночувати. Пан казав слузї очистити конї, напоїти і дати оброку, а також вичистити йому (панови) чоботи.

Таке повтаряло ся через кілька днїв. Четвертого дня рано встає пан і завважує, що його чоботи не чищені.

— Олексо, а чи ти напоїв і нагодував конї вчера вечер?

— Так, пане.

— А мої чоботи чому не вичищені?

— Та прошу пана, пощо їх чистити, коли до вечера знова запорошать ся.

— Так? Ну, побачимо.

І пан не сказав більше нїчого, зїв снїданє, а також і слуга, і оба поїхали.

Слїдуючого дня рано пан спитав чи вже все готове до дальшої подорожи. Коли Олекса відповів, що все в порядку, пан сказав собі принести снїданє, зїв сам і не оглядаючись на слугу каже:

— Ну, тепер нам час їхати в дальшу дорогу.

Олекса зирнув на пана несміливо і сказав:

— Але пане, ще не все готове, бо я ще нинї не снїдав!

— А пощо тобі їсти, коли опісля знов зголоднієш?

Слуга зрозумів куда пан стріляє і вже більше від роботи не викручував ся.

МІЖ ДЇТЬМИ.

Питає Настуня мами:

— Що буде на обід?

— Борщ тай годї! — каже мати.

От вже й обід. Їсть Настуня борщ та все олядає ся, а потім каже:

— Я вже не хочу борщу, давайте вже годї.

Она не знала, що годї значило: більше нїчого.

ВИГРАВ ПРОЦЕС ШТУКОЮ.

— Як думаєте, пане адвокат, чи виграємо справу? питає фармер свого оборонця.

— Справа дуже трудна, бо докази вказують проти нас — відповідає адвокат. — Зрештою се залежить від судії.

— А як би так післав від себе дві порядні гуски судієви, чи помогло би се в мою користь?

— Ради Бога, рішучо не робіть сего, бо справа тодї булаб певно для вас запечатана — каже адвокат.

В кілька день відбулась розправа, і чудо! фармер виграв справу на диво самому адвокатови. Опісля каже фармер:

— А що, пане адвокат, часами і гуси помагають...

— Як же се? То ви таки післали судієви гуску?

— Так, не одну але чотири!...

— То се вже чудо, що виграли сьте процес.

— Але, пане адвокат, на посилцї я написав назвиско мого противника... — подав потихонько фармер.

Слабодух. — Хто слабодух той не лише руйнує себе, попихає себе в пропасть, але ще й других наражує своєю поганою хоробою.

Маєток. — Франклїн про се говорить так: Дорога до маєтку є такою простою, як дорога на торговицю. Маєток залежить головно від двох слів: працьовитість і скромність; се значить, що не трать на дурниці нї часу нї гроший, але використай і одно і друге, бо без працьовитости і скромности нїчого не доробимо ся. Доробити ся може лише той, хто працьовитий і ощадний.

Мовчазність. — Чоловік який мало говорить часами богато слухає, думає і видить. Де не шанують здорового розсудку, анї не оглядають ся на правду — там лїпше мовчати.

ЗОВСІМ НЕЗНАКОМІ.

Оповідав хтось:

— Йду я через міст вечером, аж проти мене Петрів Гриць. Я до него: „Добрий вечер, Грицю!” а він: „Дай Боже здоровлє, Петре”. „Я не Петро” — кажу я, а він: „А я не Гриць”. Приглядаємо ся а то анї він, анї я, але зовсім незнакомі.

На жіночих зборах говорить бесїдниця з запалом:

— Вже і жінки йдучи за приміром мущин, зачинають курити. Хибаж всї не знаємо, як тютюн нищить здоровлє і скорчує вік...

Якийсь слухач перериває:

— Мій батько завсїгди курить а дожив вже 70 літ.

Бесїдничка в запалї:

— А я свято віру, колиб не курив, то був би дожив вже 80 літ.

Каже батько малому синови:

— Я куплю тобі, сину, шапку.

Приходить він з міста і приносить шапку чорну. Тогди син:

— Ви казали, що сину шапку купитє, а ви чорну купили.

Батько так говорив, що вийшло двозначне. Треба було говорити: Я, сину, куплю тобі шапку.

НЕ ПОВІРИВ.

Микита і Кирило згодили ся покінчити свою сварку борбою на кулаки. Угода була така, що котрий будь — коли вже не схотїв би дальше битись — повинен сказати „досить”.

Микита повалив Кирила під ноги та обкладав його кулаками як коваль горяче зелїзо, аж нарештї Кирило мусїв кричати кілька разів „досить”. Коли Микита не звертав на се уваги а бив дальше, посторонний свідок спитав:

— Чомуж ти бєш його дальше — чи не чуєш, що вже дістав досить?

— Так, я чую, — каже Микита, — але він такий брехун, що йому не можете вірити.

КАНДИДАТ НА БІЗНЕСМЕНА.

Петрусь стояв з боку, а мати купувала у чоловіка бараболї. Чоловік побачивши хлопця і каже:

— А ходи сюди близше і візьми собі в пригорщу ягід з коновки.

Хлопець покрутив відмовно головою.

— А то що? Не любиш ягід?

— Так люблю, і то дуже.

— Отже ходи сюди і настав шапку!

Петрусь підійшов близше наставив шапку до котрої чоловік насипав майже повно ягід.

Коли вертав домів мати питала, чому не брав сам ягід.

Петрусь усміхнув ся і каже:

— Тому, що його рука більша від моєї, і він менї дав більше, ніж я міг би був взяти...

Катрун: — Отже хочете дати свого хлопця за клєрка до Мошка Шамбурґа. Чи знаєте, що Мошко банкротував вже кільканайцять разів?

Айзик: — Се є і причина чому я хочу, аби мій син був у него клєрком. Він там знаменито навчить ся як робити інтереси всякими способами.

Учитель в хайдері: — Було двох богатих людий. Один з них доробив ся маєтку чеснотою і працьовитістю, а другий шахрайством і циганством. Котрим чоловіком ви хотїли би бути?

В клясї запанувала тишина; нарештї Срулько питає:

— А котрий з них був богатший?

ПОДЯКА.

Йде баба жебрачка і здибає жовнїрів.

Йдуть жовнїри, вже богато миль того дня перейшли, помучились. Хотїли би спочити.

Аж здибають стару бабусю жебрачку. Дивлять ся жовнїри, що вона така бідна і дехто дав її по центови. Дякує бабуся і каже:

— Дай вам Боже, панове вояки, щобисьте по цїлім світї ходили.

В ШКОЛІ.

Учитель, тримаючи в руках 25ц., каже до дітий: Хто дасть найліпшу відповідь, кого найбільше ми повинні любити, той дістане сих 25ц. Ану, Павле?

— Тата! — відповідає Павло.

— Тата треба так чи сяк любити, каже учитель — а що ти Микито?

— Маму! — вихопляє ся Микита.

— І то не добра відповідь, бо маму ми і так любимо. Хто ще?

— Сусідів: — хорих — моркву — пироги.. — були инші відповіди.

— Ні, і то зле; а що ти Срульку думаєш, кого ми повинні найбільше любити?

— Ісуса Христа! — відповідає Сруль.

— Так, твоя правда. Ти добре сказав, на тобі 25ц. — і з сими словами дав Срулькови 25ц.

Всї діти поотвирали роти та жалували, що вони не дали такої відповіди. Але й самому учителеви відповідь Срулька видалась незвичайною, отже звертає ся до него і питає:

— Скажи менї Срулю, чому ти сказав, що ми повинні любити Христа. Тиж не християнин?

Срулько замняв ся; нарештї каже:

— Ну, бизнес є бизнес!

УКРАЇНЕЦЬ І МАЗУР.

Згубув Мазур мішок, а в мішку була торбина, в торбинї кавалок хліба, а все було батогом завязане. Та здибав він Українця і питає:

— Цвовєце, ци не зналяз ти ворецка, а в ворецку торбецкі, а в торбецце байдицки, а з вірху посвістаким завйонзано.

А Українець:

— О, я знайшов мішок, в мішку торбину, в торбинї кавалок сухара, а з верха батогом завязане.

— Нє, єдзь з Панем Боґєм, то нє моє — сказав Мазур і чоловік поїхав.

МІРА СПІВЧУТЯ.

Збирає хтось раз запомогу бідній родині, що попала нагло в нещастє. Оповідає людям, як се стало ся і люди слухають, ахкають, жалують але на словах все кінчить ся. Знетерпеливив ся чоловік та каже:

— Вже я знаю люди добрі, що вас болить чуже нещастє, але ще хотів би я знати, наскілько вас болить.

— Як наскілько? — питають люди.

— А так — каже чоловік — кого на доляра, кого на два, кого на пять. Бо правдиве співчутє показуєсь ділом.

Перед кількадесять літами, коли в Злуч. Державах було невільцтво, судять раз невільника за крадіж і засудили на буки. Але невільник почав боронити ся.

— Чому — каже — чорних людий карають за крадіж, а білих ні?

— І білих за крадіж карають — каже судія.

— А за куповане крадених річий?

— Так само! Красти, або купувати крадене, то все одно.

— А чомуж мого властителя не карають, хоч він знає, що чорних людий крадуть до неволі і він їх купує?

НЕМА ЧИМ ХВАЛИТИСЬ.

— Ви є Жид, чи не так? — спитав фармер.

— Так, я є купець — і подав йому свою бізнесову картку.

— Але ви є Жид?

— Так, я є ним.

— Отже знайте, що я є Американець, і що в селї де я живу від 20 літ, нема ні одного Жида, з чого я гордий!

— Тому то ваше село осталось і доси селом — відповів спокійно Жид.

— Ви зажурені, Йосифе. Чи богато стратилисьте, через пожар, який був у вас вчера?

—Мій хлопче, я знищений. Ся циганська асекураційна компанія збанкротувала два дни тому. Колиб я був знав про те перше, у мене пожару не булоб.

ПО ПОХОРОНІ.

Дяк Сметана: — Я знаю, що то трохи за скоро говорити вам про женячку в годину по похороні вашого чоловіка, ну але знаєте... кажу, що думаю...

Нова вдовиця (плачучи): — Я дуже жалую дяче, але паламар говорив мені про себе ще на цвинтару...

— Чи фотоґрафуєте дітий?

— Так, фотоґрафую.

— А кілько числите?

— Три доляри за тузин.

— Я маю пятеро, кілько за пятеро берете?

ГУЦУЛ В КОСТЕЛІ.

Пішов Гуцул перший раз в житю до костела і бачить що піп коло престола щось пє, а на хорах коло порога орґани грають. Прийшов до дому, а батько каже:

— А чи молив ся польський ксьондз?

— Ей, дє (дєдю), де йому молитва в голові! Він коло стола їсть та пє, а коло порога йому музики грають.

ЩОБИ ПО ШЛЯХОЦЬКИ.

Скаржив ся шляхтич шляхтичеви:

— Згубивєм папушку тютюну — та коби хоч шляхтич його найшов, бо він його файно покриши, зложи до файкі і спалї ґо. А як знайде гунцвот хлоп, то пушками пощипає, пощипає, зложить до люльки і так скурить.

— Мошку, я купив в вас колодку, а вона зовсім не хоче отвирати ся.

— Ну, ну, то вам ще зле? То з тих ліпших колодок, що їх навіть ніякий злодій не отворить.

— Ви бачили, як обжалований лїз через вікно?

— Бачив, дуже добре бачив.

Тогди обжалований:

— Пане судія, в нашім містї є 10 тисяч людий, а ніхто не бачив, як я лїз, отже і він лише хвалить ся, що бачив.

РОЗУМНІ ВИСКАЗИ І ПРИМІРИ.

Характер — се найбільша творча сила на світї. Люди правдивої досконалости в усїх напрямах житя — люди працьовиті, люди чистих обичаїв і взнеслих стремлїнь, люди великих праведних цїлий — се ті люди, перед якими світ завсїгди схиляє голову. Талан викликає подив, характер поважанє. — Смайлс.

Часом виростає стебло, а не дає цвіту; часом є цвіт, а нема овочу... Хто знає правду, той не рівний тому, хто її любить; хто любить її, той нерівний тому, хто творить правду — Конфуцій.

Оскілько чоловік сам є ліпшим, остілько більше доброти знаходить в других. — Паскаль.

Коли дощева вода тече ріками, то нам здаєть ся, що вона з них витїкає — тимчасом вона падає з хмар. Те саме і з розумною наукою святих і мудрців: нам здаєть ся, що їх наука йде від людий, коли тимчасом вона сходить від Бога і тілько переходить через людий.

Рама Кришна.

Не клопочіть ся тим, щоби вас люди любили. Любіть їх, а вони вас і так полюблять. — Толстой.

Коли запитали раз грецького письменника, Плютарха, чому мудрець Питаґор не їсть нїколи мяса, сказав Плютарх:

— Не диво, що Питаґор не їсть, а диво, що були і є люди, які маючи подостатком ростинної їди, відважились лапати і різати живі сотворіня, щоби їх їсти.

Трома дорогами приходимо до мудрости: перше — дорогою досвіду і се трудна дорога; дорою наслїдуваня — се дорога дуже легка; дорогою роздумуваня — і се одна з доріг найбільше благородних. — Конфуцій.

Фільозоф Сократ говорив, що дурнота не в тім, що хтось мало знає, але в тім, що не розуміє себе і думає, що він знає то, чого не знає.

Дитина не відважить ся бороти ся з дорослим чоловіком, а дурний сперечає ся з розумним, бо він не бачить ані свого, ані чужого розуму. — Сковорода.

Наполеон казав: — Люди свинї, яких я годую золотом. Я кидаю їм золото і вони йдуть за мною, куда я хочу.

Колиб Бог хотїв, щоби жінка була паном чоловіка, взяв би був її з його голови; колиб невільнецею — взяв би з ніг; але що він призначив її на рівну йому товаришку, то взяв її з його боку. — Св. Августин.

Дарвін за молоду дуже одушевляв ся штукою — слуханєм музики, вартними образами і поезією. Однакож наукова праця потягнула його на цїлі лїта в инший світ. Доперва по богатьох лїтах пригадав він те, що колись так зворушувало його душу і захотїв ще раз розважити себе.

Однакож показалось, що неуживані цїлі лїта почутя завмерли — поезія видавалась йому мертвою, музика не зворушала душі, а в образах не міг добачити нїчого інтересного. І старий учений зрозумів тодї те, чого доси не знав — що всяке почутє треба вічно плекати і віджививляти. І він сказав:

— Колиб вернув ся менї довгий вік, я посвячував би кождого тижня кілька годин на те, щоби не дати завмерти тим сторонам душі, які для житя і щастя чоловіка сотворені.

Самоконтроля (контроля над самим собою) є основою всїх чеснот. Нехай лише чоловік попустить своїм поривам і забаганкам, а він вже стратив моральну свободу. Тодї несе його житє в долину, як ведуть невільника злії люди в глубину невільничої країни. — Сааді.

ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ.

ФАРБА ДЛЯ ОДЕЖИ.

Найскорше при роботі витирають ся штани на колінах та долом обшарпують ся. Щоби зробити їх в сих місцях кілька разів тревалійшими, то добре замастити їх в тих місцях, де найскорше випурують ся, фарбою. Се треба зробити таки з початку, беручи такої фарби, щоби не дуже відріжнялась від матерії. Такі помальовані штани будуть носитись богато довше, і таке фарбоване оплатить ся. Зрештою — спобуйте, а переконаєтесь.

МАСЛО.

Топлене масло також добре для смаженя, чи мащеня страви, як і нетоплене, а дехто навіть каже, що топлене смачнійше. Дотогож топлене масло може довго стояти і не псує ся так скоро, як нетоплене. А однакож бувають люди, що тримають масло, доки не зопсує ся, а не надумають ся стопити.

Маслови шкодить не тілько тепло, але і світло, особливо сонічне. Через те масло треба тримати в холоднім сухім і темнім місци.

Кажуть, що старе масло можна відсвіжити вимочивши його день чи два в солодкім молоці. Опісля виполокати ще в воді і знов посолити.

ЧАС ВАГІТНОСТИ ХУДОБИ.

В коний час вагітности треває 48 і пів тижня, або пересічно 340 днів.

Корова ходить тільна 40 і пів тижня, або 285 днів. Найменше 240, найбільше 321 днів.

Вівця і коза майже 22 тижні, або 154 дні. Найменше 146, найдовше 158.

Свиня 17 неділь, або 120 днів. Найменше 109, найбільше 130.

Сука 9 неділь, або 63 дні, а кітка 8 неділь, або 56 днів.

ЯК ВЕРТІТИ В ЗЕЛЇЗЇ.

Нинї свідерки до зелїза танї і кождий господар повинен їх мати. Дуже часто треба провертїти дїрку в штабі чи кусни зелїза і се може зробити собі кождий господар. В зелїзї вертїти так: найперше провертїти тоненьким, а опісля вже вертїти більшим, яким потрібно. Малим провертить ся скоро, бо звичайне тиснене вистарчає, щоби скорше вертїти малим, але воно замале до великого свідерка. Колиж середина великого стоїть на дїрцї, тодї великий скоро струже.

РОБОТА ГУРТОМ.

В господарстві час від часу треба робити порядки — попрятати в коморі, в шпихлїри чи иншім будинку; попідпрятувати на подвірю і т. п. Така робота буває для одної особи часом за нудна і через те порядки повинні робити гуртом всї домашні. Так скоро зробить ся, і нікому не вкучить ся.

Богато инших робіт можна таксамо і треба часом робити гуртом. Деколи жінки мають забогато працї на городї (головно коли жіночих рук в дома не богато), отже і тут поміч мущин може богато влегчити жіночу працю. А то деколи мущини занадто полишають жінок в їх працп. Погляд, що жіноча робота не для мущини лише тодї оправданий, колиб жінка дармувала, або роботу обминала, полишаючи її чоловікови. Деколи і в хатнїй роботї руки мущини не зашкодять.

ЦУКОР — ЦУКОРКИ.

Нема на світї річи, якої не можна їсти з цукром, як нема поживи, по якій не можна би пити горівки. Однакож найкраще уживати якнайменше цукру. Тропка цукру тїло потребує, але він виробляєть ся з мучної поживи (з муки, з крохмалю), коли пожива мішаєть ся з слиною. А надмір штучного цукру шкодить і зубам і цїлому тїлови. Цукор добрий для язика, не для тїла. І тому розумні люди каву і гербату пють зовсїм без цукру. Несолоджена кава немила кілька разів з початку, а пізнїйше пєть ся її зовсїм не думаючи про цукор. — Тяж-

ко стравною, отже шкідливою поживою є всякі солодощі як кейки і в розумній хаті їх не повинно бути зовсім. — Таксамо не повинно ся купувати дітям солодощів, кейків, цукорків, айскріму, як річий шкідливих для зубів і цілого тіла, а так само шкідливих для характеру. Вони виробляють привичку до ласощів, отже ослаблюють волю і ведуть до марнотратства.

ПРАВНИЧІ СПРАВИ.

Всякі документи, як контракти, ноти (векслї), поквітованя і другі подібні складати в безпечне, відзначене для того місце.

Коли щось важнійше платите — жадайте поквітованя; коли вам хто платить — дайте поквітоване. Жадайте поквітованя, коли платите чужими грішми.

Коли входите з ким в яку угоду, спишіть її на папери з усіми подробицями.

Послїдну Волю (Завіщанє, Тестамент) може писати всякий своєю мовою при свідках, які опісля підпишуть ся. Слабий, коли може, повинен також підписати ся. Писати просто: „Я (тут дає ся імя і назвиско) розпоряджаю своїм майном так... (Тут вичисляє ся все, о що хорому ходить). Опісля приходить місцевість, дата (день, місяць і рік) і підписи свідків.

На всяких документах повинна бути зазначена місцевість, день, місяць рік і підпис особи, або осіб. Хто не вміє писати, той робить хрестик, а за него другий пише його імя.

Нїм робите яку угоду, добре її обдумайте й обговоріть. Коли справа неясна, заждіть з рішенем (з підписом), доки не порадитесь мудрійших.

Процесів обминайте. Маловажні причини пускайте в забутє, бо процес може більше коштувати, нїж виносить маленька шкода, або образа нерозумних людий.

Важнійші випадки записуйте, бо вам може бути потрібно знати, котрого дня вони стали ся.

Для всяких родинних і господарських записок повинна бути відповідна книжка.

Всякі документи, (крім завіщаня) має ся виробляти в будні днї — не в неділю. Підпис на них має бути з будного дня.

ЯК РОБИТИ МИЛО.

Найпростійший спосіб, який подають на роблене мила, такий:

Взяти фунт чистого товщу (смальцю, або лою) і 14 унцій лаю. Треба той товщ варити, вставивши начинє з товщем в киплячу воду, доки не перестануть показувати ся на товщу бульки. Коли товщ троха остигне, переціди́ти через рідку шмату.

Щож до лаю, то розпустити в кварті води і влити до теплого товщу і добре патиком вимішати. Тоді можна наливати в форму, яку хто хоче.

СОНЇЧНИЙ ГОДИННИК.

Кождий чоловік може зробити собі сонїчний годинник, після якого можна наставляти домашні годинники. Прибити поземо дошку на пали, чи деинде коло хати, забити при полудневім краю цьвях і маючи годинник з точним часом, назначити шпилькою те місце на дощині, де тїнь буде в 12 годині в полудне. Такий годинник може бути дуже точний. — Дванайцяту годину в полудне можна також знайти, коли стати на дорозї, що іде з півночи на полудне між секціями (на фармах).

ПІВНІЧНА ЗВІЗДА.

Коли хто заблудить в зоряну ніч, то може знайти напрям, відшукавши північну звізду. Треба знайти Віз (сім звізд розложених в виді воза; по анґлїйськи „дипер” — черпак) і через задні колеса йти прост в тім напрямі, куда вигнений дишель воза. Перейшовши 5 разів такий простір, як від одного колеса до другого, ми знайдемо ясну звізду і ся звізда показує північ. Близко кругом неї нема яснійших звізд. Є вона майже по середині неба між точкою неба над головою і землею на північнім боцї.

Житна кава — Припалити жито з додатком небогато масла і змолоти. Добре зварити.

Цукор і зуби — В лїкарськім порадннку читаємо: Цукор шкодить зубам і через стиканє ся з зубами і через ґаз, що витворюєсь з цукру в жолудку. Вложіть

зуб в воду з цукром, а за час стане губковатий, крихкий. Цукор лучить ся з зубним матеріялом і нищить його твероту... Дітям не повинно ся цукру, ні цукорків, ані сильно солодженних річий зовсїм давати, коли хочемо, щоби їх зуби були сильні. Каву і гербату найлїпше також пити без цукру, коли взагалї пити. Краще би і сих напитків не пити, а чисту воду і молоко.

Оцет — можна зробити так: Кварту моляси (сиропу), пів кварти дріжджів, три ґальони дощівки — змішати в теплім місци, накривши начинє зверха сїткою, щоби мухи не падали. По трох тижнях оцет готовий. — Можна взяти два фунти цукру до двох ґальонів води, то се заступить сироп. — При робленю оцту, воздух мусить мати доступ.

ЧОГО ПОТРІБНО ДО ПОДОРОЖІ.

Богато людий наперед не думають, чого їм треба, коли вибирають ся в дорогу, а опісля бачать, що того і другого потрібно. Треба отже памятати отсе:

1. Взяти відповідну суму гроший, се одно. Друге — добре їх заховати: часть для потрібних видатків мати на поготові, а часть заховати окремо.

2. Взяти поживи на дорогу. Се нїщо, що при виїздї з дому не хочеть ся їсти.

3. Взяти посудинку на воду (або й води).

4. Взяти відповідну одежу (чи черевики) на випадок можливого зимна, дощу, завірюхи. Не спускатись, що може воно буде тепло.

5. Взяти верхну сорочку (чи дві) і спідне шмате, щоби було в що перебрати ся, панчохи.

6. Взяти ручник, мило, гребінець, бритву (коли мущина), хустинок, голок і ниток.

7. Треба мати з собою конче ніж, не зашкодять і ножицї. Дальше не зашкодить клубочок шпаґату, щоби було чим звязати, коли що розірветь ся чи розсиплеть ся. Коли їдеть ся возом, то може придати ся дріт, цвяхи, молоток.

8. Взяти з собою книжку, щоби було що читати, ко-

ли захочеть ся. Також паперу, чи записник й олівець.

9. Заховуватись взірцево (нераз можна бачити джекін та джекинь, які поводять ся так, що їм би їхати тільки з худобою).

10. Виїздити підголеному, розчесаному, вмитому й одягненому прилично (хоч зовсїм не треба по-модному). а то нераз бачить ся подорожних, за яких ви самі мусите соромити ся, хоч вони вам нї брати, нї свати і навіть з імени невідомі.

11. Не бути занадто несмілим, але не бути й занадто смілим. Не докучати другим. Не приглядатись занадто на когось, не показувати пальцем. Коли треба чого, то попросити; де треба — подякувати. Не плювати, де попаде; не курити, де на те не місце. Зробити місце для женщини і для всякого старшого. Коли чого не знаєсь, запитати.

12. Коли з дїтьми їдеть ся, то тримати їх добре в руках, щоби не докучали усім. Звичайно дїти при чужих людях не хочуть слухати, отже тимбільше не треба їм попускати.

13. Коли їде ся до когось, то не забути взяти з собою до него адреси.

14. Коли їде хтось зелїзницею, а не вміє по анґлійськи говорити, а таксамо може не вміти читати — такому добре мати з собою картку, на якій по анґлійськи буде написано хто він, звідки, куда їде. Можна там попросити добрих людий, щоби справили його куди треба, коли їм ту картку покаже. Коли чоловік буде таку картку мати з собою, то знайде всюда пораду — на зелїзници порадить кондуктор, в містї полїцей, а то і звичайний перехожий.

15. Не заходити однакож в подорожи з невідомими людьми в приязнь, бо бувають випадки, що такі приятелї заводять денебудь і обрабовують.

16. Не завсїгди розказувати в подорожи невідомим людям про свої справи, клопоти (коли се не конечне, коли про них краще би мовчати).

А вже не забувати і того, що до подорожі треба вибирати ся вчасно, инакше можна спізнити ся. Найкраще приготовити все до подорожи попередного дня.

ПОЧТОВІ ПРИПИСИ.

Понизше подані всі конечні почтові закони з усіми найновійшими постановами і змінами.

ДОМАШНА ПОЧТА.

Домашна почта — се почта в границях тутешної держави. Ділить ся вона на чотири головні кляси і так:

1. ДО ПЕРШОЇ КЛЯСИ належать листи, почтові картки, судові завізваня, рахункові поквітованя і все, що тілько написане рукою, або на ручній машині.

Отлата за листи виносить 3 центи за першу унцію (16-ту часть фунта), а 2 центи за кожду дальшу унцію.

Оплата листів в місті: 2 ц. за першу, а 1 ц. дальші унції.

Неоплачений лист може бути доручений за подвійною оплатою відбираючого.

Оплата за почтові картки 2 ц.

На почті можна купити картки з написию „Кенада Пост Кард", однакож можна висилати і приватні (свої) картки, коли не грубші, як урядові й обем їх не більший, ніж $6 \times 3\frac{5}{8}$ або не менший як $3 \times 2\frac{1}{4}$ цаля.

Картка, на якій нічого не писано, посилаєсь за оплатою 1 цента.

Картка в коверті числить ся за лист.

---

2. ДО ДРУГОЇ КЛЯСИ належать: часописі, журнали і всякі періодичні виданя (періодичні, — які виходять правильно в означенім наперед часі), які висилає видавництво передплатникам. Щоби могчи висилати після оплати сеї кляси, видавництво мусить постаратись о позволенє. Коли видавництво такого позволеня не має, то платить за 2 унції 1 цент.

Коли хтось приватно пересилає часопись до когобудь в Канаді, Стейтах, або Мексику, то платить 1 цент за 4 унції.

---

3. ДО ТРЕТОЇ КЛЯСИ належать: рисунки плянів, фотоґрафії, рукописи і друге. Оплата: 1 цент за кождих 2 унції. Пакунок сеї кляси не може важити більше, як 5 фунтів (одна книжка може важити 10 ф.) і не може мати більше, як 20 цалів довжини, 12 ширини і 12 грубости ($20 \times 12 \times 12$). Однакож пакунок може бути 42 ц. довгий, коли довжина і обєм не виносить 6 стіп (фітів).

ПАКУНКОВА ПЕРЕСИЛКА (Парсел Пост).

4. ДО ЧЕТВЕРТОЇ КЛЯСИ належить ПАКУНКОВА ПЕРЕСИЛКА і нею можна пересилати господарські і фабричні продукти, всякі товари: сукно, полотно, убранє, шкільні прибори і все, що входить в Трету Клясу.

Не можна через почту висилати легко запальних і вибухових матеріялів (за се чекає остра кара), алькоголю, листів і взагалі того, що може ушкодити людий, або другі пакунки.

Оплата що до сеї пересилки для ріжних провінцій така:

КВЕБЕК.

Де посилаєсь	КІЛЬКО ФУНТІВ										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
20 миль кругом почти надання*)	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0,18	0,20	0,22
Поза 20 милями в границях Квебеку	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	,45	,50	,55	,60
До Онтеріо і Приморських околиць.	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	,66	,73	,80
До Манітоби.	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	,75	,84	,93	1,02
До Саскачевану.	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1,02	1,13	1,24
До Алберти, Бр. Колюмбії і Юкону.	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	,96	1,08	1,20	1.32

*) 20 миль береть ся загально, кругом почти, з якої висилаєсь, хочби тих 20 миль зачіпали і другу провінцію. Се відносить ся до всіх провінцій. Перший рядок цифр се фунти, все инше — оплата.

ОНТЕРІО.

Де посилаєсь	КІЛЬКО ФУНТІВ										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кругом 20 миль.	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0,18	0,20	0,22
Поза 20 милями в границях Онтеріо.	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	,45	,50	,55	,60
До Манітоби.	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	,66	,73	,80
До Саскачевану і Примор. пров.	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	,75	,84	,93	1,02
До Алберти.	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1,02	1,13	1,24
До Брітіш Колюмбії і Юкону.	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	,96	1,08	1,20	1.32

МАНІТОБА.

Де посилаєсь	КІЛЬКО ФУНТІВ										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кругом 20 миль.	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0,18	0,20	0,22
Поза 20 милями в Манітобі.	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	,45	,50	,55	,60
До Онтеріо і Саскачевану.	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	,66	,73	,80
До Алберти і Квебеку.	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	,75	,84	,93	1,02
До Бр. Колюмбії і Примор. пров.	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1,02	1,13	1,24
До Юкону.	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	,96	1,08	1,20	1.32

САСКАЧЕВАН.

Де посилаєсь	КІЛЬКО ФУНТІВ										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кругом 20 миль.	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0,18	0,20	0,22
Поза 20 милями. в Саскачевані.	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	,45	,50	,55	,60
До Манітоби й Алберти.	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	,66	,73	,80
До Онтеріо і Бр. Колюмбії.	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	,75	,84	,93	1,02
До Квебеку і Юкону	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1,02	1,13	1,24
До Прим. провінцій.	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	,96	1,08	1,20	1.32

АЛБЕРТА.

Де посилаєсь	КІЛЬКО ФУНТІВ										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кругом 20 миль.	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0,18	0,20	0,22
Поза 20 милями. в Алберті.	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	,45	,50	,55	,60
До Саскачевану і Брітіш Колюмбії.	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	,66	,73	,80
До Манітоби і Юкону.	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	,75	,84	,93	1,02
До Онтеріо.	1.2	.24	.36	.47	.58	.69	.80	,91	1,02	1,13	1,24
До Квебеку і Приморських провінцій.	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	,96	1.08	1.20	1.32

БРІТІШ КОЛЮМБІЯ.

Де посилаєсь	КІЛЬКО ФУНТІВ 1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кругом 20 миль.	0.05	0.06	0.07	0.08	0.10	0.12	0.14	0.16	0,18	0,20	0,22
Поза 20 милями. в Бр. Колюмбії.	.10	.15	.20	.25	.30	.35	.40	,45	,50	,55	,60
До Алберти і Юкону	.10	.17	.24	.31	.38	.45	.52	.59	,66	,73	,80
До Саскачевану.	.12	.21	.30	.39	.48	.57	.66	,75	,84	,93	1,02
До Манітоби.	.12	.24	.36	.47	.58	.69	.80	.91	1,02	1,13	1,24
До Онтеріо, Квебеку і Примор. пров.	.12	.24	.36	.48	.60	.72	.84	,96	1,08	1,20	1.32

ОПАКОВАНЄ.

Плини мусять бути добре опаковані, щоби видержали удари при ладованю і виладовуваню. Плини в фляшках обвити добре ватою, щоби в випадку розбитя вата плин витягнула. Такі річи найліпше запакувати в деревляну пачку.

Скло треба так опакувати, щоби почтова служба була безпечна при ладованю і т. п.

Річий, що скоро псують ся, не вільно почтою посилати.

Пакунок, який посилаєсь через Пакункову Почту (Парсел Пост) не може важити більше, як 11 фунтів і бути більшим, як 30 цалів. довжини, 12 ширини і 12 височини (36×12×12). Однакож довжина може бути 42 цалі, коли довжина й обєм не виносить 6 фітів.

ПАКУНКОВА АСЕКУРАЦІЯ.

Асекурація пакунка числить ся після вартости пакунка, і так:

Низше 5 дол. виносить 3 центи.
Висше 5 до 25 дол. 6 центів.
Висше 25 до 50 дол. 12 центів.
Висше 50 до 100 дол. 30 центів.

Асекурованих пакунків не кидаєсь до скринки, але доручуєсь почтовому урядникови, який дає посвідку.

Коли асекурований пакунок затратив ся, треба з посвідкою зголоситись о відшкодованє, але треба се зробити перед упливом 6 місяців від часу висилки.

РЕҐІСТРАЦІЯ (Рекомендація).

Всі річи які почтою пересилаєсь (крім Пакункової Почти) можна реґіструвати і се коштує окремо 10 центів.

За реґістровані річи дістаєсь посвідку від урядника, який відбирає пакунок. Коли реґістрована посилка затратить ся, то треба з посвідкою (Рецепісом) зголоситись на почту і зажадати Потверджденя, що посилка доручена (Екналеджмент Ресіт), за який платить ся 20 центів. Відшкодованє не може перевисшати 25 дол.

ОКРЕМЕ ДОРУЧЕНЄ — ЕКСПРЕС.

Експресові листи (Спешел Деливері) можна висилати лише до тих містів, де листоноші доручують почту. Оплата такого листа, крім звичайної виносить 20 ц.

Колиб „окремим доручене́м" посилати пакунок, то оплата за него така, як за лист: 3 ц. за першу, а 2 за кожду другу унцію; колиж в місци, то 2 за першу, а 1 за дальші унції, з додатком 20 ц.

БЕЗПЛАТНА ПОЧТА.

Листи можна посилати без оплати до: Ґенерального ґубернатора, його секретара, або до міністрів і всіх державних департаментів в Отаві, як також до послів підчас сесії (нарад) і до сенату,

ЗАГАЛЬНІ УВАГИ.

Посилки надані в Канаді, Стейтах, Новій Фінляндії, Мексику й Анґлії, лежать на послідній почті 15 днів. Коли не доручить ся, завертаєсь їх до висилаючого, коли є зворотна адреса, колиж такої нема, то до т. з. „Дед летер Офісу". На заверненій посилці є подана причина завернення. За звернену посилку Третої Кляси та Пакункової Почти, посилаючий платить при відборі тілько, кілько за нову пересилку.

Посилки з инших країв лежать оден місяць на послідній почті і відсилають ся або до посилаючого, коли є адреса, або до „Дед Летер Офісу".

Листи звернені через недостаточну адресу, треба ще раз оплачувати, коли адресу поправить ся і висилаєть ся.

Марки витятої з почтової картки не можна на посилку наліплювати.

Вартні річи треба асекурувати, або реґіструвати. Гроші посилати через „Моні Ордер" (Грошевий Переказ), або „Постал Нот".

ПОЧТА ДО ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

Оплата за листи і почтові картки до Стейтів така, як в Канаді, однакож лист мусить бути оплачений бодай трома центами.

Оплата за часописи і журнали: 1 цент за кожді 4 унції.

Книжки, фотоґрафії, мапи, заграничні часописи і взагалі друки: 1 ц. за кождих 2 унції. Вага 4 фунти і 6 унцій; обєм 18×18×18 цалів. Пакунок може бути 30 цалів довгий, але не грубший над 4 цалі.

Пакунковою Почтою висилаєсь все, крім того, що належить до 1, 2 і 3 кляси. Оплата: 1 ц. кожда унція. Пакунок не може бути тяжший, як 4 ф. і 6 унцій і не більший, як 30×12×12 цалів. Довжина може бути 42 цалі, коли довжина й обєм не виносять 6 фітів.

Тілько одні листи до Зл. Держав можуть бути запеча-

тані. Все можна реґіструвати. Відшкодоване за страчену реґістровану пересилку виносить не більше, як 9.65. Коли страта вийшла поза людською контролею, тогди нема відшкодованя.

ЗАГРАНИЧНА ПОЧТА.

Оплата за листи до заграничних країв: 10 ц. за першу, а 5 за кожду слідуючу унцію. (Се однакож не відносить ся до Вел. Британії, її кольоній, Зл. Держав і Мексика).

Почтові картки: 6 ц. одна (крім висше зазначених країв:).

Листи до Великої Британії і її кольоній: 4 ц. перша, а 3 ц. кожда дальша унція.

Почтові картки до Великої Британії, її кольоній, Злучених Держав і Мексика: 2 центи.

ЧАСОПИСИ І ЖУРНАЛИ — Часописи і журнали видавані в Канаді, до Вел. Британії, Зл. Держав і Мексика: 1 ц. за 4 унції. — До всіх инших країв 2 ц. за кожді 2 унції.

ИНШІ ДРУКИ — Книжки, катальоґи, фотоґрафії, мапи, образи і т. п. до всіх заграничних держав (крім Злучених Держав і Мексика) 2 ц. за кожді 2 унції.

ПАКУНОК не може важити над 4 ф. і 6 унцій і бути більшим, як 18×18×18 цалів. Однакож може мати 30 цалів, коли не грубший над 4 цалі.

ПАКУНКОВІ ПЕРЕСИЛКИ можуть бути: на Україну, до Росії, Польщі, Румунії і Болгарії, за листовою оплатою — 10 ц. перша унція, а 5 кожда слідуюча і треба реґіструвати. До Росії, Вел. Британії і др. заграничних країв можна посилати Пакунковою Почтою (Парсел Пост).

РЕҐІСТРОВАНЄ (Рекомендоване). — Всі посилки за границю можна реґіструвати (крім „Парсел Пост"), що виносить 10 ц. Відшкодоване за страту посилки до заграниці виносить $9.65; а коли страта вийшла не з людської вини, тогди нема відшкодованя.

ПОСИЛКА ГРОШИЙ.

Гроші в Канаді висилаєсь через Почтові (Грошеві) Перекази (Моні Ордер), або Почтові Ноти (Постал Нотс).

Оплата за пересиланє гроший в Канаді через „Моні Ордер":

До 10 дол. — 7 центів; 10 до 30 — 12 ц.; 30 до 50 — 17; 50 до 60 — 22 ц.; 60 до 100 дол. — 25 центів.

До всіх заграничних країв (крім Зл. Держав):

До 5 дол. — 7 центів; 5 до 10 — 12 ц.; 10 до 20 дол. — 22 центи і так дальше, додаючи до кождої десятки 10 цен-

тів. За 100 дол. платить ся $1.02 центи.

Отлата за пересилку гроший до Зл. Держав зміняєсь майже що тижня.

Через „ПОСТАЛ НОТИ” висилаєсь тілько в Канаді і оплата виносить:

За переслане 20, 25, 30 і 40 центів платить ся 2 центи.
За переслане 50 ц. і аж до 3 долярів платить ся 3 центи.
За 4 і 5 дол. платить ся 4 центи.
За 10 дол. платить ся 5 центів.

При посилці гроший через „МОНІ ОРДЕР” білу картку вкладаєсь в лист і висилаєсь, бо се якраз Грошевий Переказ. Другу, кольорову картку затримуєсь, як посвідку.

При посилці через „ПОСТАЛ НОТ” в першій горішній рубриці, де надруковано: „Постместер ет” .... треба написати почту, на яку посилаєсь. В другій, де надруковано: „Пей ту” ....написати імя і назвиско того, кому посилаєсь гроші. А в долішній рубриці на правій стороні написати своє імя і назвиско. Опісля „Постал Нот” в листі вислати, а собі затримати посвідку.

На „Постал Нот” можна наліпити марків до 9 центів, коли треба післати кілька центів більше і почта за марки дасть також гроші. Колиб „Постал Нот” згубив ся, то почта видає новий „Постал Нот” (дуплікат), отже гроші не пропадуть.

ЩАДНИЧА КАСА.

До Щадничої Каси не можна в однім році більше вложити, як 1500 дол., а загальна сума для одного вкладчика (депозитора) не може виносити більше, як 5,000 дол.

Почта числить 3% (3 процент), однакож вкладкову книжку треба кождого року посилати до Отави.

НАГЛІ ЗМІНИ.

Хто читає сї правила, мусить також памятати, що в неоднім заходять наглі зміни і тому треба завсїгди запитати на почтї, чи не зайшла яка зміна.

Дотогож почтові зносини з деякими европейськими державами ще не привернені, отже деякі почтові справи ще не рішені.

Іван Гавірко.

———o———

ЛІКАРСЬКІ ПОРАДИ.

(Зладив М. Лазечко).

ПЕРША ПОМІЧ В НЕЩАСТЮ.

Кождого дня бувають нещасні випадки і кождому може такий випадок трафити ся. Він може трафити ся кому будь, вдома, на подвірю, на дорозі, на полю, в церкві, словом — на кождім місци.

А причини нещасних випадків бувають дуже ріжні: мороз, горячо, вода, отруя, чад, упадок і богато других.

І через те всякий чоловік повинен знати, як собі чи другому в наглім випадку дати першу поміч — нім покличе ся лікаря.

Чоловік, який бачить нещасний випадок, повине заховати контролю над собою. Хто сам на вид крови настрашить ся, той другому крови не спинить — а власне уплив крови може спричинити смерть раненого.

Людське Тіло.

Годинник посилаємо до годинникаря, а той знаючи кожду його складову частинку, полагодить як слід.

Таке і з людиною. Хора людина іде до лікаря, а той знаючи будову тіла і роботу ріжних орґанів, направить заподіяне лихо.

Щоби отже людина була лікарем, мусить вона обзакомити ся з будовою людського тіла і деякими головнійшими орґанами людського тіла.

Про будову тіла не будемо богато розводити ся, одначе про кружене (або циркуляцію) крови троха ширше поговоримо.

Кров.

Кров відграє дуже важну ролю в людськім орґанізмі і тому то даючий першу поміч повинен добре знати про кружене крови.

Положивши кінець пальця на пульс, ми почуємо, що щось бєть ся. Представте собі, що пульс є перетятий і кров пливе з великою скоростию. В кількох мінутах уплив може бути так великий, що людина вмирає. Навіть уплив крови з маленької жилки, може бути небезпечним, коли її не спинить ся.

Щоби знати, як спинити пливучу кров з рани, треба знати обіг крови. Представмо собі, що серце є помпою, котра помпає кров в маленькі білі дудочки, котрі зовуть ся **артеріями.** Ними кров біжить до ніг, до рук, до голови, і до всяких частин тіла, та до ріжних внутрішних орґанів.

В тій крови є все, що потрібне для житя тіла; має вона корм для мяса, кишок, шкіри, мускулів і мозку.

Коли кров віддасть ріжним частям тіла свої найкрасші

соки, і забере від них непотрібний вугляний квас, вертаєсь зовсім иншими жилами, котрі зовуть ся **венами**, до легких, де очищуєсь, а відтак знов йде до серця.

Отже запамятаймо, що кров із серця біжить по тілї жилами, що звуть ся артеріями, а вертає до серця жилами, котрі називають ся венами.

Нерви.

Що се таке нерви? Нерви, се нитки, що розходять ся від мозку по тілї і несуть приказ до ріжних частий тіла, що ті мають робити, або приносять до мозку відомість, чи кожда часть тїла задоволена, або їй щось бракує. Нерви, се немов телеґрафічні дротики, що розходять ся з мозку по тілї.

Колиб нерв руки перетяти, то чоловік перестає чути, що в него є рука, отже не може нею рухати, нї не чує болю. Коли знищений нерв ока, то чоловік не бачить, хочби саме око було зовсїм здорове.

Чистість.

При даваню першої помочи треба памятати на чистість.

Припустім, що на руцї зробив ся боляк. Лїкар нїм його розітне, перше варить ножик у водї через кілька хвиль, потім намастить місце, де має розтяти, алькоголем, або йодиною. Чому?

Тому, що маленькі животинки (мікроби, бакцилї), котрі спричиняють хоробу, можуть бути на ножику, як також на шкірі і наколиб розтяти шкіру не знищивши їх, то вони дісталиб ся до крови і моглиб спричинити затроєнє навіть цїлого тїла.

Дальше — нїм лїкар візьме ножик до рук, миє руки в водї, до котрої додає карболевого квасу, лїзолю, або чого иншого, що убиває бакцилї. Се на те, щоби бакцилї з рук на ніж не дістали ся.

Длятого при ріжних ранах повинен кождий памятати:

1. Не дотикати ся рани нечистими руками, але їх перше вимити бодай милом в теплїй водї.

2. Полотно, або ґаза до перевиваня ран повинна бути чиста.

Кольоровим (фарбованим) полотном перевивати рани **не можна,** бо в фарбах є трутина.

Чистість спричиняє те, що рани по операціях так скоро гоять ся.

Рани.

Коли рана велика, треба закликати лїкаря. Але нїм лїкар прибуде, найперше треба дбати, щоби рана не спричинила затроєня крови — однакож першою річию є спинити уплив крови.

Другою річию є — намастити рану йодиною.

Третою — приложити до рани чистої ґази (сітки, орґантини, яку купуєсь в аптиці), прикриваючи рану тою частию, якої не дотикалось руками.

Уплив Крови.

З малої рани уплив кови малий і тому вистарчить намастити рану йодиною і завязати.

З великої рани, коли ще жила ушкоджена, уплив крови великий і він може спричинити смерть. І тому першою тут річию є — **спинити кров.**

Та нім спинимо кров, мусимо знати чи кров пливе з артерії, чи з вени (чи з тої жили, що йде від серця, чи до серця). Знайти се легко.

Кров з **артерії** пливе скоро, вибризкуючи; з **вени** пливе лекше, і без жадної сили, спокійно.

Примір: машина скалічила руку між палцями і ліктем. Коли уплив крови є з артерії, тоді притиснути артерію між раною, а серцем (висше), а коли з вени, тоді притиснути вену між палцями і раною. Подібно і в инших випадках.

Притискати можна два цалї від рани великим пальцем. На довший час притиснути можна так, що обвяжесь тасьмою, шлийками, шнурочком і т. п. і підложить ся щобудь грубе в тім місци, де треба притиснути.

Колиж жила протята глубоко, тоді стиснене не помагає. Тоді можна напхати в рану чистої ґази і стиснути, або навіть вложити в рану палець, вимивши його вперед. Се спинить кров, нім прийде лікарська поміч.

Стиснене однакож не може тревати довше, як дві години.

На зміцнене серця можна дати горівки, горячого молока або Spts Ammoniae Aromat 20 кропель з водою що дві годинї.

До хорого часто дивити ся, щоби уплив крови не відновив ся.

Коли з рани кров припинюєсь, тоді намастити йодиною, завязати і післати по лїкаря.

Рецепти до гоєня ран.

1. Hydrogeni Peroxidi — 8 oz.

Розпустити на половину з водою і вимивати рану.

2. Pulv. Iodoformi — 2.5 drachms
   Aristol — 5 drachms
   Saccari Lactis ad — 1 oz.

Засипати рану три рази на день.

3. **Aristol — 1 drachm**
   Petrolati — 3oz.
   Lanum — 5 drachms.

Намастити ґазу і прикладати до рани, два рази на день.

Кров з носа.

Часами кров з носа так іде, що трудно спинити.

Найпевнійший лік є Tr. Perchlor, котрий можна втягнути в ніс, однак коли нема лікарства то заткати добре обі дірки носа ватою.

Кров з грудий.

Коли чоловік слабий на легкі, то часами кров іде з грудий устами.

Ратунок: — Давати що 10 мінут одну маленьку ложочку звичайної соли. Положити хорого в ліжко, до грудий прикладати намочені в зимній воді, але добре викручені ручники. Післати по лікаря.

Рецепта на слабі груди.

Creosoti — 1 drachm.
Tr. Nucis Vom. — 2 drachms
Mucil. Acaciae — 1 oz.
Syr. Hypophosphitis q s. ad 4 oz.

Одну маленьку ложочку по їді, три рази на день.

Утоплене.

Коли людина утопить ся, ніколи не можна тратити надії, що житя не можна привернути, хиба утоплений був через довгий час під водою.

Ратунок: — 1) Положити утопленого лицем до землї, підпхати свої руки під долїшну часть його живота і піднести, щоби його ноги клячали, а голова звисала до землї. Сим способом виплиме вода з віддихової рури й уст. Потім робити штучний віддих.

Перший крок штучного віддиху:

1) Щоби груди утопленого розширили ся, підложити треба верету або який будь лах під плечі.

2). Взяти утопленого за руки, положити їх на груди і притиснути добре його ребра, щоби стиснути груди (однакож не всею силою, бо можна ребра поломати).

Потім розтягнути руки до голови, тримаючи їх близко землї.

Опісля випростувати понад його голову (поземо), а опісля знов зачинати з грудий. Так груди розширяють ся, набирають воздуха і стискають ся — як при віддиханю.

Часами жите можна привернути по годині, однак коли по двох годинах штучного віддиху людина не показує знаку житя, то значить — що умерла. Але ніколи не переставати викликуваня штучного віддиху перед двома годинами.

Коли утоплений показує знаки житя, взяти його до теплої хати, обкрити добре, до ніг, жолудка і боків прикладати ґумові торби, наповнені горячою водою (або що

инше горяче). Не давати нічого пити, хиба тоді, як утоплений вже притомний. Тоді можна дати горячого молока, чаю, або кави.

Попечене і попарене.

Попечене спричиняє:

1. Вогонь, або розпечене зелїзо.
2. Кваси — як карболевий квас.
3. Тертє — через обертаюче ся колесо.

Попаперене може спричинити:

1. Горяча вода і горячий олій, також пара.
2. Вапно — коли розробляєсь з водою.
3. Кождий плин огрітий до киплячого степени.

Небезпека попеченя і попареня лежить в тім, що людина по великім попареню, чи попеченю дістає дрожі, що є дуже небезпечним.

Ратунок: — Коли людина попеклась чи попарилась під одінєм, тоді треба зняти одіж з попеченої части тіла.

Буває так, що одіж прилипне до рани, тоді одіж треба відмочити оливою.

Найважнійшою річию є як найскорше обкрити попечену чи попарену часть тіла, тому, що воздух ділає зле на рану.

Отже треба взяти чистенький льняний платок, намочити в чисту оливу, або намастити чистою васелїною і приложити до рани. Як нема нї оливи, нї васелїни під руками, то можна приложити чистенько нашкробаної бараболї. Лянний платочок обкрити ватою і збандажувати. Перевивати треба два рази на день.

Найлучше післати по лікаря як попечене чи попарене є велике.

Дрожі по великім попареню.

Ознаки (симптоми): — Дрожі, зимна шкіра, слабий пульс, тяжкий віддих, уста, уха і ніс синїють.

Ратунок: — Положити хорого в теплій добре провітреній хаті навзнак, щоб голова була низше, а ноги висше. Щоб се зробити, треба піднести ліжко хорого кілька цалів, в ногах.

Старатись, щоби температура тіла не упала понизше звичайної (нормальної), отже треба хорого добре обкрити, до ніг прикладати горячі оклади, до жолудка і боків так само.

Як хорий може пити, то дати горячих плинів, як молоко, кава і гербата. До напитків додати богато цукру, тому, що се помагає піднести температуру тіла.

Отсей лїк є найлучший на попечене і попарене і тому в кождій хатї повинен знаходити ся:

1. Phenolis grs XV.
 , Olei Lini
 Liq. Calcis a a fl oz. VIII.

Заколотити добре, наляти на чисте полотно і приложити на рану.

2. Acidi Carbolici — 8 grains
, Petrolati — 1 oz.
, Lanum — 1 oz.

Намастити ґазу і прикладати до попеченої части тіла.

Коли попечене спричинене квасами, тоді нім приложить ся ліки, треба рану вимити водою, в котрій є розпущена сода до праня, або сода до печеня (бейкінґ сода). Одна ложка соди до шклянки води.

Коли попарене є спричинене карболевим квасом, то сейчас треба вимити чистим алькоголем.

Коли попарене спричинене лаєм, вапном — розпустити оцет на половину з водою і вимити рану.

Увага. — Коли вапно є на тілі, то треба його стерти (не водою, але сухе), а тоді давати оцет.

Що робити, коли одежа зачне горіти.

Положити людину на землю як найскорше, то є як передна часть одіня горить, то положити на взнак, плечима до землї, коли задна часть, то лицем і грудьми до землї.

Наколи би остати ся стоячи, то можна скоро дізнати попеченя тіла, карку і твару.

Загасити вогонь можна прикривши тїсно мокрою шматою, а навіть грубою сухою, уважно і тїсно її притискаючи. Коли хтось сам мусить ратуватись, то качанем по земли спиняєсь значно вогонь. — З горіючою одежию ніколи не біґчи, не тікати.

Коли гасить женщина, то повинна уважати, щоби її одежа не запалила ся — бо жіноча одежа скорше запалюєсь.

Зімлїнє.

Зімлїнє може спричинити:

1). Пливуча кров з рани.
2). Зла або добра нагла відомість.
3) Горяча, без продуву кімната.
4). Біль, утрата крови при скалїченю, і слабе серце.

Ознаки: — Лице, уха, уста бліді, шкіра холодна, слабий пульс. тяжкий віддих. Коли уплив крови з рани був великий, хорий тяжко в'здихає і кричить.

Ратунок: — Коли кров тече з рани, сейчас її спинити, тїсне одїнє порозщіпати, головно на грудях, перенести хорого до добре провітреної хати і скроплювати лице зимною водою.

Положити хорохо навзнак, щоб голова була низше, ніж ноги.

Час від часу давати нюхати Aqua Ammonia.

Коли хорий може пити, то дати 30 кропель з водою Spiritus Ammon. Aromat., бо се зміцняє серце.

Найголовнійшою річею є уживати всіх старань, щоб температура (теплота) тіла не упала низше звичайної.

Отже треба обкрити хорого добре, до ніг і жолудка, прикладати ґумові торби наповнені горячою водою. Хорому давати горячі напитки, як молоко, чай, і каву з цукром.

Конвульсія в дітий.

Конвульсію може спричинити:

1) Зубковане у дітий;

2). Невідповідна пожива.

Обяви: — Корчі мускулів в ногах і плечах, синість твару, часами непритомність, час від часу жалісний крик, тяжкий віддих, піна іде з уст.

Ратунок: — Зробити горячу купіль (уважати, щоб не була вода за горяча). і всадити дитину так, щоб вода не сягала висше як до половини крижий. До води можна додати одну велику або дві ложки меленої гірчиці, як є під рукою.

До голови час від часу прикладати губку, або шмату змочену в зимній воді. Післати по лікаря.

Укушене їдовитим вужем.

Щоб трутина не дісталась до серця, сейчас по укушеню треба перевязати, поміж серцем а укушеним місцем хустинкою, або шнурочком так тісно, щоби кров не могла занести трутини до серця. Коли нема ані хустини, ані шнурочка, то перевязати чим попало. Се треба робити дуже скоро, бо трутина впущена в тіло не чекає.

По сім трутину можна виссати устами. Уважати треба, щоб уста не були скалічені, або попукані, бо трутина моглаб зайти в ті місця.

Щоби потім досить крови зійшло з рани, треба рану мити горячою водою.

Післати по лікаря як найскорше. Наколи лікаря не можливо дістати, то рану можна самому випалити розпеченим зелізом на червоно, чистим дротом, або чистим карболевим квасом. По випаленю рану треба накрити ватою.

Як є дрожі, то ратувати як в попареню на дрожі.

Відморожене.

Підчас дуже сильного морозу части тіла, як ноги, пальці, ніс і уха можна відморозити.

З відмороженою частию тіла ніколи не іти до теплої хати, але натирати легонько снігом, на дворі доти, поки відморожена часть тіла не буде червоною. Лік на відморожене, котрий повинен находитись в кождій хаті, можна дістати в аптиці. Аптикар на замовлене може його зробити.

Рецепта:

Ichthyolis — dr. I.;
Recorsin — dr. I.;
Acid. Tanici — dr. I.;
Aquae ad — oz. I.;

Намащувати відморожену часть тѣла на ніч.

Голка під шкірою.

Як голка залізе за шкіру, і там вломить ся, так, що її не видно, сейчас треба іти до лїкаря і витягнути.

Отроєнє.

Acidum Carbolicum (карболевим квасом) Lysol, Cresol, Creoline і Izol — всего того одна маленька ложочка може отруїти людину.

Обяви: — Віддих з уст чути запахом трутини, білі уста, великий біль, дрожі, тяжкий віддих, зменшені чоловічки в очах.

Ратунок: — виполокати уста алькоголем, 10%. Післати сейчас по лїкаря, і ратувати самому, нім лїкар прибуде.

1. Дати хорому пів лїтри молока змішаного з двома ложками „Епсом Салтс".

2. Дати пів дозина або дозин сирових яєць з молоком.

3. Дати чаю з лену (флекс сід) .

4. Уважати, щоби температура не упадала низше звичайної. Отже треба прикладати горячі річи до ніг, живота і плечий, як на дрожі.

Аршеник — Паріс Ґрін.

Paris Green — трутина на мухи на бараболях, щурі і миши.

Обяви: — Наслїдки показують ся за годину або скорше. Великий біль в жолудку, великі воніти, нудьга, біль голови, бігунка, слабий пульс, глубокий віддих, застрашенє, дрожі і смерть в 24 годинах.

Ратунок: — Післати сейчас по лїкаря, повідомляючи про причину. Поки лїкаря нема, робити ось так:

1. Випомпувати жолудок, як можна дістати помпку від жолудка.

2. Колиж ні, то дати одно горнятко рицинового олїйку (Кестор Ойл), пів дозина сирових яєць з молоком, пів горнятка вапняної води.

Сейчас післати до аптики, щоби зробив лїк який називає ся:

Ferri Hydroxidum cum Magnesii Oxido

Формула того лїку така:

Liquor Ferri Persulphatis BP 40 mills
Magnesium Oxide — 10 grams
Aquae ad — 1000 mills

Доза — чотири великих ложки на раз. Повторити ще дві або три години, як потрібно.

Наколи худоба утроїть ся — давати то саме, тілько доза має бути вісїм разів так велика. (Давати богато рицинового олїйку).

Отроєнє Формаліною (Formaldehyde).

Одна маленька ложочка сеї трутини може отроїти людину. Хто тим отроїть ся, давати пити сирові яйця з молоком і час від часу Spts Ammon. Aromat. 30 крапель з водою.

Йодина — (Iodine).

Симптоми: — Біль в жолудку, воніти, бігунка, біль голови і горла.

Ратунок: — Дати пів літри розробленого крохмалю випити, або хліба і води, молока з білками з яєць. Випомпувати жолудок і знов давати хліба з водою, або розробленого крохмалю.

Фосфор.

Фосфор є часами в сірниках, трутині на миши і щурі.

Ознаки: — Біль і горячість в жолудку, воніти, бігунка, воніти чути так як запах чоснику, слабе серце, червоняві плями на шкірі, конвульсія і смерть.

Ратунок: — Щоби вичистити жолудок з трутини, дати Епсом Салтс велику дозу, або Маґнезії. Олійку, молока, ні сирових яєць не треба давати пити.

Як аптикар є близько, то сейчас дістати одну піґулку Potassium Permanganate Grs V, розпустити її в склянці води і дати хорому випити.

По сім давати що пів години пів маленької ложочки терпентини змішаної з водою. Як нема аптики і сеї піґулки не можна дістати, то розробити одну велику ложку меленої гірчиці в шклянці води і дати хорому випити. Се повторити кілька разів доти, поки не візьме на воніти.

Отроєнє губами.

(Mushrooms of Muscarine and Poisonous Fungi).

Симптоми: — Воніти, бігунка, привид перед очима, як слимаки і т. п., задуренє і смерть.

Ратунок: — Випомпувати жолудок сей час помпкою, а як сего нема, то дати дві маленьких ложочки гірчиці змішаної з літною водою. Повторити се три або чотири рази, що чверть години, поки воніти не пічнуть ся. По тім дати рицинового олійку чотири великих ложки.

По вонітах дати одну велику ложку горівки і робити горячі обклади.

Синий камінь.

Ознаки отроєня — смак металю, корчі в жолудку, воніти і бігунка, умученє і спрага.

Ратунок: — Дати на воніти, коли сами не зачнуть ся. Дати ложочку або дві гірчиці, до шклянки літної води. По вонітах дати молока, сирих яєць, або звичайного мила. По сім одну велику ложку коняку, або горівки, як є.

Коли йде ся до аптики купувати якесь лікарство, то найліпше відписати собі на картку анґлійську назву, щоби бути певним, як воно називає ся.

За иншими інформаціями пишіть на адресу:

M. LAZECHKO,

918 Boyd Ave., — Winnipeg, Man.

БУВАЮТЬ І ТАКІ ДІТИ.

Появила ся в місті зараза між дітьми і одні родичі післали двоє дітий на фарми до знакомих, де будуть безпечні перед слабостию. По тижневи родичі дістають такого листа:

— Відколи ваші діти в нас, то нам вже і зараза не страшна.

В АПТИЦІ.

Купує чоловік в аптиці лікарство (а добре глухий був) і питає:

— Кілько належить ся?

— Сімдесять і пять центів — каже аптикар.

Глухий не дочув, отже кладе 5 центів і йде. Вже був в дверах, як аптикар сягнув по гроші і бачучи, що всього є 5 центів, крикнув:

— Гей, чоловіче добрий, доплатіть!

Але глухий не чув і пійшов. Покрутив тоді аптикар головою та каже:

— Ну, ну, не богато ти мене ошукав. Все таки 4 центи я на тобі заробив!

КАНОНЇК.

— Хаїмихо, чим ваш син при війську?

— Ну, він канонїком.

— А хиба він вихрестив ся?

— Ну, чого йому вихрестити ся... Він служить при канонах, то чому він не канонїк?

———o———

ЦИГАНСЬКА НАТУРА.

Буває часом, що і в нашого чоловіка прокинеть ся циганська натура. І тоді ви з ним ніяк не дійдете до кінця. Де ходить о його користь, там він цілій громаді зачне доказувати, що те, чого він хоче, йому слушно належить ся; що всї йому вороги, всї підлі та погані, тілько він оден між усіма праведна душа.

А люди бачать все те, чують і помахуючи головами, кажуть:

— Циганська, куме, натура!

Коли ще Христос ходив по земли — таке оповідають старі люди — здибав його Циган та каже:

— Ей, Бежечку, я хочу з тобою йти, може душечку спасу.

І пійшов.

Так приходять вони до якогось села і бачать через вікно, що лежить в хатї мерлець. А знов троха дальше чути, що музики грають — весілє.

Ходїм, Цигане, тут одиначка дївчина вмерла.

А Циган:

— Ти, Христе, йди на похорон, коли хочеш, а я пійду на весілє. Нехай би була не вмирала.

І пійшов Христос до хати тай воскресив померішу. А то була одиначка, вдовина дочка.

Як почули весїльні, що стало ся, так покинули весілє і всї прийшли до тої хати, де був похорон. Так Циган на весїлю нїчого не зискав.

І не тілько те. Бачить Циган, що всї Христа вихваляють, а на него і не дивлять ся, отже зачав людям говорити:

— Що то, люди добрі, він та він... Як би не я, то його нинї тут не було би! То я його сюда привів та післав на похорон. Він без мене нїчого не варта, бо він мій заступник!

Люди дивлять ся, та самі не знають, що казати, бо бачать, що і Христос з Циганом не сперечає ся.

Але йде Христос з того села і Циган йде з ним — не лишає ся. Тілько вийшли на поле, а Циган:

— Не дивуй ся, Христе, що я так говорив про те-

бе — то я на весілю троха випив, тай сам не знав, що говорю. Се перше з роду в мене таке.

— Ей, Цигане, Цигане — каже Христос — чи не ошукуєш ти мене!

Циган як не вдарить ся в груди та:

— Божечку, а хиба ти не знаєш, що в мене душа, яку пійшов я спасати. Щеж би я перед тобою неправду говорив! Щоби мене сеє та теє, коли я брешу! — і почав Циган клясти ся на чім світ.

Нічого Христос не казав. Приходять вони знов в якесь село, а там знов в сусідстві весілє та похорон. І каже Циган:

— Ти, Божечку, йди на весілє, а я піду на похорон.

Приходить Циган на похорон та починає:

— О, ми ось в тім селї воскресили помершу, а коли хочете, то і тут воскрешу. І не дорого: сто карбованців.

Люди згодили ся і зачав Циган воскрешувати. То хрестить, то приказує, то кропить водою. Вже і людям надокучило. Вже й на весілє донесло ся про те, що Циган виробляє.

А на весілю був хтось з того села, де Христос воскресив умершу і він каже людям:

— Люди! То не Циган воскшує умерших, а отсей богоугодний чоловік, що між нами. Ви його попросіть!

Просять люди і Христос пійшов. Приходить, а Циган вже збирає ся з хати втїкати. І каже він до Цигана:

— Щож, не воскресив? — і звернувшись до помершого приказав йому встати і той встав.

Люди дякують Христови, а на Цигана і не дивлять ся. Тогди циган:

— Люди добрі, легко йому тепер воскрешати, як я більшу часть роботи за нього зробив. Ви ж бачили, що я не дармував. А він прийшов на готове.

За добре дїло хотіли люди заплатити Христови та він не хотїв. Ледво випросили, що взяв пять карбованців.

Коли вийшли за село, знов Циган своє:

— Божечку, тілько киліїшочок випив тай знов наговорив. Ей, не зовсім я ще святим став. Та ти не гнївай ся, бо я сам не знав, що роблю.

Тепер Христос зовсім до Цигана не відзивав ся.

Іде він з Циганом і в однім селї каже:

— Цигане, пійди і купи вівцю. Спечеш, то візьми собі всьо мясо, а мені печінку дай.

Спік Циган вівцю та думає:

—Хитрий він, хоче для себе, що ліпше. Може в него від того така сила — і з'їв всю печінку.

— Давай печінку — каже опісля Христос.

— Нема, Божечку, та вівця була без печінки... І божить ся небом і землею, що вівця не мала печінки.

Йдуть вони знов і переходять через воду, Циган йде з Христом по воді і серед ріки зачав топитись. І питає Христос:

— Хто печінку зїв?— а Циган божить ся:

— Ій Богу, батьку мій рідний, що я не їв.

Вже Циган мало не топить ся, а все своє, що вівця була без печінки.

Витягнув Христос Цигана і знов ідуть. І зробив Христос так, що знайшли вони три купі гроший. Тогди каже Христос:

— Одна купа тобі, друга мені, а трета тому, хто вийняв з вівці печінку і з'їв.

Тоді Циган:

— Се я, батьку мій рідний, з'їв, се я Божечку добрий, бігме я, щоби мені по світі не ходити, коли не я...

І каже тоді Христос:

— Видно, що треба нам розходити ся, бо я з тобою маю вічний клопіт.

На те Циган:

— Що?... Ти зо мною маєш клопіт? Таж то я з тобою не можу витримати, бо ти мені всюда поперек робиш! Щоби я не зачав, то ти мусиш туда влізти і все мені мішаєш!...

Таке колись бувало! Однакож і нині є люди і може й ви їх знаєте, що не далеко від того Цигана відійшли. Зовсім не далеко!...

Сумні Картини.

Убогії ниви, убогії села,
Убогий, обшарпаний люд...
Смутні картини, смутні невеселі,
А инших не знайдеш ти тут.

Не став би дивитись, хотів би
Так сили зубити нема! — [забути,
То ріднії села, то рідні люди,
То наша Вкраїна сама.

Борис Грінченко.

ДЕЩО ПРО ЛЇТЕРАТУРУ.

В широкім значіню під лїтературою якогось народу розуміють ся всї його писані і друковані твори загалом: повісти, річи наукові, релїґійні, фільозофічні і другі.

В вузшім значіню під лїтературою розуміеть ся „красне письменство" (белєтристику) — повісти, драми, поезії.

Щоби означити, о якого роду письменні твори ходить, кажемо: лїтература повістева, лїтература драматична, лїтература релїґійна, моралїстична, полїтична, наукова, полємічна (в якій люди спорять), перекладена (з чужих мов), історична і другі.

Лїтература, се скарбниця думок передових людий якогось народу, думок цїлих поколїнь, серед ріжних відносин, переживань і потреб.

І тому лїтература вяже народ з його минувшиною, показує, що робили і як думали нашї дїди, прадїди і прапрадїди. Тї люди нинї не жиють, але їх думка жиє в книжцї — в лїтературі і до нас говорить.

Та не кождий писаний твір однаково вартний. Є такі, що мають вічну вартість; є такі, що їх вартість в якімсь часї була велика, але пізнїйше їх заступають вартнїйші річи, або для нових обставин вони менше відповідні. Є також і такі, що нїколи не мали великої вартости, і лише дармо забирають в читача час.. А є врештї і такі, з яких виходить читачеви, а через те і громадї і народови моральна шкода. Чесні, щирі, характерні люди пишуть такіж твори, як самі, вкладаючи в них такіж думки; люди погані, безхарактерні, люди хоробливої вдачі, загорілцї (фанатики,) або занадто молоді і недосвідчені, пишуть твори на свою подобу.

Деякі вчені дїлять ще всю вартну лїтературу на такі части: 1) Лїтература знаня, і 2) Лїтература настрою. Перша дає знанє розумови, учить наукових відомостий і способів (фаху), а друга часть розбуджує в чоловіка кращий настрій, промовляє до серця — отже виховує характер. Перша виховує на реміснике, друга на чоловіка.

До настроєвої лїтератури належать високої вартости повісти, драми і поезії.

Однакож на верху тої лїтератури, що дає настрій, стоять релїґійно-моральні твори. Такими в Христіян є Біблїя (Старий і Новий Завіт), писаня Отців Церкви (христіянських церковних найкращих письменників); в Жидів Біблїя, Талмуд і другі того роду писаня; в Турків Коран і т. д.

Такі твори захопляють своїми моральними образами, примірами і засадами; вони вкладають на людий моральні обовязки, отже рішають про систему житя; вони ставлять

перед очи совість і заставляють людий стреміти до справедливости і досконалости.

Такими творами захоплялись міліони і їх засадами руководились люди в житю тисячі літ. Настрій, який вони викликають, дає найбільшу щирість і витревалість. Люди переняті релігійно-моральними почуванями готові на велику посвяту (жертву) для тих засад, й ідеалів, які дала їм того роду література чи наука. Вся инша література стоїть супроти релігійно-моральної низше тим, що не дає системи житя і не зобовязує, отже не ставить собі за ціль того, що в житю найважнійше. А релігійно-моральна література — і лише вона одна — стає для житя законом.

Але є люди, що осуджують таку літературу, як не наукову і противну науці. Такі люди забувають, що лише наукову літературу можна міряти мірою науковости, а настроєву літературу треба міряти її власними цілями й успіхами. Цілею-ж такої літератури є — дати взнеслий благородний настрій і житєві принципи (засади) чоловікови, виробити щире і чисте серце, без яких найбільша науковість є нічим.

Звичайно судії таких літературних творів не бачать цілий, а тілько способи, якими в моральній области до цілі доходить ся. Вони ті способи беруть за цілі і правди самі для себе (як „наука для науки") й осуджують як ненаукові. Однакож се те саме, що дошукуватись в хлібі наукових мудрощів і правд, а не бачити, що ціль і вартість хліба для чоловіка не в хлібі самім, але в тій силї, яку пожива дає чоловікови. Хліб дає силу тілови, мораль дає силу духови.

Згадати-б ще, що богато великих людий на світї виховували ся в великій мірі на релігійно-моральній літературі. Наш Сковорода був великим знавцем Біблії; Кирило Методієвські Братчики Святе Письмо дуже поважали; Мацціні був знавцем і читачем релігійно-моральної літератури. Дальше Толстой, Віктор Гюго, Русо і другі. Словом — до сеї области належать найбільші і найкращі характери. І найвартнійші літературні твори се ті, в яких основою є мораль.

Мимоходом треба ще згадати одну клясу літератури, а то „Літературу Парубочу". Бувають і серед наших такі письменники, що велику часть своїх творів заповняють парубочими любощами та пристрастями, кругом яких все инше крутить ся. Дехто дійшов вже просто до проституції (явної розпусти) в тім напрямі. І се зветь ся „поступовою, ліберальною в поглядах" літературою. Само собою розуміє́сь, що книжки таких письменників, се злочин; отруя, що деморалізує одиниці і нівечить народ.

І тому при читаню книжки треба завсїгди задержувати

свій власний осуд про справи, які автор зачіпає. І найліпші писменники є людьми помильними й ограниченими, тому і в них можна знайти щось, що є маловажне, або навіть зовсім хибне, безвартне, або і шкідливе.

Що до Української Літератури, то в кождій хаті повинна бути обовязково: Історія України; Історія Українського Письменства (Літератури); „Кобзар” Шевченка — се що найперше. Велика буває користь з читаня житя (біографія) славних людий, оскілько такі книжки можна дістати. З моралїстичної літератури Біблія стоїть на самім переді, (дальше Житє Святих) — хоч що правда — конечним був би „Порадник”, як читати і розуміти біблію. А такого в нас покищо нема.

Визначний анґлійський письменник, Смайлс, (1812—1904), що писав богато про характер людий, каже:

— Книжка написана перед 2000 літами може вказати чоловікови ціль житя. Так само впливає і зла книжка і спонукує молодіж до вчинків поганих і злочинних... Добра книжка учить правого житя, правди і доброти; зла вчить злочину, самолюбства а невірства.

Виходить, що доброю книжкою є лише та, в основі якої лежить мораль (з виїмком чисто фахових).

Се треба знати читачеви, але се повинен ще краще розуміти письменник, все одно — чи він більший, чи менший, чи малий. А нинї власне письменних людий (не самих тільки письменників) опановує думка, що мораль і все, що з нею вяже ся, треба нївечити у всіх формах і проявах, як щось непотрібне, дурне і забобонне. І нївечать! А наслїдки сього такі, що найперше ті, які таку роботу роблять, сходять самі на безхарактерних і безідейних вуличників, а дальше — деморалїзують загал. І хиба дивувати ся, що нинї всюда тілько безхарактерности, тілько злочинної роботи? Аджеж про характер нїхто не дбає, і не згадує отже не диво, що його нема. Аджеж як довго моральну сторону житя легковажить ся і нївечить ся, так довго підносить ся сторону самолюбних пристрастий і жадоб; так довго ми не маємо напряму житя, анї міри на житеву справедливість. Нема тодї морального зеркала, в яке можна би самим глянути, або другим перед очи поставити. Лишаєть ся анархія, в який одиноким оправданим законом є сила.

На се повинні би звернути увагу передовсім початкуючі письменники. Найперше повинні вони познакомити ся з моралїстичною лїтературою і моралїстами — письменниками, а дальше — приглядатись до морального боку житя. Їх задача — будувати характери, виховувати ідейних людий для творчої праці. Мудрагелїв і мудрагельства в нас і так вже забогато.

(Павло).

ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА...

Ще не вмерла Україна і слава і воля,
Ще нам братя молодії усміхнеть ся доля:
Згинуть наші вороженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми братя у своїй сторонці!
Душу й тіло ми положим за нашу свободу
І покажем, що ми братя козацького роду!

Ой Богдане, Богдане, славний наш гетьмане,
Нащо віддав Україну Москалям поганим?!
Щоб вернути її честь — ляжем головами,
Наречем ся України вірними синами!
Душу й тіло і т. д.

Спогадаймо тяжкий час, лихую годину,
Й тих, що вміли умирати за нашу Вкраїну;
Спогадаймо славну смерть лицарства-козацтва,
Щоб не стратить марно нам свойого юнацтва!
Душу й тіло і т. д.

П. Чубинський.

Ой здаєть ся — не журю ся.

Ой здаєть ся — не журю ся, такиж я не рада,
Чогось мені тяжко-важко, на серці досада.

Ой кину я ту досаду геть на бездоріжа,
Зійшла моя досадонька, як мак серед збіжа.

А я той цвіт позриваю та сплету віночка,
Кину його червоного в воду до потока:

Пливи, пливи, мій віночку, до самого моря,
Може буря тебе втопить, чи не збудусь горя.

Ой розбила вінок буря, такиж не втопила,
А від нього синя хвиля геть почервоніла.

Гірка вода в синім морі, гірко її пити...
Чом я свої досадоньки не можу втопити?

Леся Українка.

---o---

Під Ясними Зорями.

Ніч яка, Господи, місячна, зоряна!...
Видно, хоч голки збирай....
Вийди, коханая, працею зморена,
Хоч на хвилиночку в гай!

Сядемо вкупочці тут під калиною —
І над панами я пан!...
Глянь, моя рибонько — срібною хвилею
Стелить ся полем туман....

Гай чарівний, ніби промінем всипаний,
Чи загадав ся, чи спить?
Он на стрункій та високій осичині
Листє пестливо тремтить...

Небо незміряне всипане зорями —
Що ж то за божа краса!
Перлами-зорями гень під тополями
Грає перлиста роса.

Ти не лякай ся, що свої ніженьки
Змочиш в холодну росу —
Я тебе, вірная, аж до хатиноньки
Сам на руках донесу.

Ти не лякай ся, що змерзнеш, лебедонько:
Тепло — ні вітру, ні хмар...
Я пригорну тебе до свого серденька,
А воно палке, як жар.

Ти не лякай ся, щоб не підслухали
Тиху розмову твою...
Нічка всіх поклала, сном окутала —
Ані шелесне в гаю.

Сплять вороги твої, змучені працею —
Нас не сполоха їх сміх...
Чиж нам, окривдженим долею клятою
Й хвиля коханя — за гріх?

М. Старицький.

В РОДИННІМ СЕЛЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА.

Хто був Тарас Шевченко?

Про се знають старші та не завсїгди знають молодші — молодїж, дїти? А їм би про него треба знати.

Тарас Шевченко, се оден з найбільших українських мужів. Він то перший сказав Українцям, хто вони, яка була їх історія, хто був ворогом України та що їм дальше робити. Він дав початок українській народній свідомости. Він перший завізвав до борби з ворогами —

...Вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кровю
Волю окропіте!...

говорить він накликуючи до будови рідного житя, рідної вольної семї, рідної хати, бо тільки:

В своїй хатї своя правда
І сила і воля.

Житє Шевченка коротко представляє ся так.

Шевченко родив ся в Моринцях, на Київщинї, в Звенигородськім повітї, 9 марта (нов. стилю) 1814, а виростав в селї Кирилівцї. Батько його, Григорій, був кріпаком (панщизняком) дїдича Енгельгардта. Мати Шевченка звала ся Катерина і вмерла, коли Тарасови було 9 лїт, а батько вмер два роки пізнійше.

Малий Тарас рад був вчити ся малярства, та Енґельгардт взяв його на послугача до своїх покоїв. Опісля бачучи, що в Тараса є малярський талан, дав його на науку до малярів.

В Петербурзї познакомив ся Шевченко з своїм земляком Сошенком та иншими і ті купили Шевченкови волю за 2500 рублїв. Се стало ся 1838 року.

Але в Шевченка був талан також до писаня і він почав писати вірші, в яких пригадував минувшину України, славне Козацтво та осуджував Поляків та Москалїв за кривди заподївані Українцям. Дорікав він і своїм перевертням.

Опісля зібравсь гурток молодих Українцїв в Київі, які заснували тайне товариство, т. з. Кирило-Методієвське Брацтво, якого цїлию було — нести освіту свому

народови і стреміти до його висвободженя. До того Брацтва належав Шевченко.

Студент Петров підслухав наради Братчиків і доніс урядови. Тоді арештовано Шевченка, Костомарова, Куліша і других. Се стало ся на весні 1847 року.

Після того тягнув ся суд і Шевченка засудили в арештантські роти (до війська) та посадили в Орську а потім в Новопетровську кріпость, де він промучив ся 10 років.

По літах зачали Шевченкові знакомі робити заходи і в кінци цар позволив йому вернути на свободу. Се стало ся 1857 року.

На волї прожив Шевченко не довго, бо вже 10 марта 1861 вмер в Петербурзї. Опісля тїло його перевезено на Україну і поховано на горі над Днїпром коло Канева.

До найважнїйших творів Шевченка належать поезії Шевченка, що видані разом звуть ся „Кобзар". І сей „Кобзар" повинен бути в кождій українській хатї. Шевченко писав також прозою і нинї можна купити всї його твори, видані в пятьох томах.

В послїдних лїтах перед війною описувано Кирилівку, де виростав Шевченко так:

— Народ любить свого „батька". В ріднім селї Тараса в многих людий є „Кобзар", який тут дуже поважають.

— В Кирилівці є люди, що памятають Тараса (він вмер 1861), бо знали його особисто. До числа таких старих людий належить Микита Данилович Мурза, 80 лїтний старець, ще бодрий і кріпкий.

— З свояків Тараса ще живуть (се було 1912 року): Михайло Григорієвич Шевченко, двоюродний брат Тараса (80-лїтний); Трохим Йосифович Шевченко, хрестник Тараса (70-лїтний); инші свояки: Андрій і Іван Йосифовичі та Петро Микитович, всї по назвиску Шевченки.

— Коло хати Петра М. Шевченка задержалось три корчі калини, під котрою великий наш поет любив писати. Обережно і з пошаною дбають усї про ту калину. Петро Шевченко сам її доглядає, сам підливає і обтинає сухі гильки.

— Коло тоїж хати є памятник: млинський камінь середної величини, з отвором в середині, з півкруглою написею: **Тут була хата Т. Г. Шевченка.** Камінь лежить на місци хати, в якій виростав Шевченко і яка згоріла коло року 1897.

Батько і дід Тараса похоронені на Кирилівськім цвинтарі. На могилї Тарасового дїда є камінь форми квадратового стовпа, з відбитим верхом і написию:

„Тут спочиває дід малоросійського поєта Т. Г. Шевченка — Іван. Помер 1843 року”.

Від часу як таке в Кирилівцї було, минає 10 літ, отже небогато часу. Та хто знає, як все те змінило ся за тих кровавих десять лїт!...

Ось кілька Шевченкових висказів: — Якби вчились так, як треба, то й мудрість була би своя; а то залізете на небо: І ми не ми, і я не я; і все те бачив, все те знаю — нема нї пекла, анї раю, нема і Бога, тільки я...

— Свою Україну любіть! любіть її — во время люте, в останную тяжку мінуту за неї Господа молїть!

— Не лишайте анї титли, нїже тії коми — все розберіть та спитайте тоді себе: хто ми? чиї сини? яких батьків? ким за що закуті?...

— В своїй хатї своя правда і сила і воля.

— Схаменїть ся будьте люде, бо лихо вам буде!

— Кати, кати людоїди! Наїлись обоє, накрали ся — а що взяли на той світ з собою? (про російських царів).

—Пявки, пявки! Може-батько останню корову Жидам продав, поки вивчив московської мови (про тих, що своєю мовою не хочуть говорити).

— Усї на сім світї: і царята і старчата — Адамові дїти.

— У нашім раю на земли нїчого кращого не має, як тая мати молодая з своїм дитяточком малим...

СВИНІ Є ВСЮДА.

Учитель: — Конї належать до кляси однокопитних, а де належать свині?

Ученик (по довгій надумі): — Свинї є в усїх клясах.

ПРАВИТЕЛІ БОЛЬШЕВИЦЬКОЇ РОСІЇ

(Після відомостий оголошених 1920 року).

Понизше подані числа Москалів і Жидів в найважнійших большевицьких урядах Росії. Москалї — як господарі Росії, а Жиди — як найчисленнійші в урядах.

Совіт Народ. Комісарів — на 22 члени: 3 Москалї, 17 Жидів.

Военний Комісаріят — на 43 члени: Москалів нема, 34 Жиди.

Комісаріят внутр. справ — на 64 члени: 2 Москалї, 45 Жидів.

Комісаріят запр. справ — на 17 членів: 1 Москаль, 13 Жидів.

Комісаріят фінансів — на 30 членів: 2 Москалї і 26 Жидів.

Ком. справедливости — на 19 членів жадного Москаля і 18 Жидів.

Комісаріят просвіти — на 53 члени: 2 Москалї і 44 Жиди.

Комісія суспільної помочи — на 6 членів 6 Жидів.

Робітнича комісія: на 8 членів жадного Москаля і 7 Жидів.

Делегати Черв. Хреста: на 8 членів всї Жиди.

Провінційні комісарі — на 21 членів: 1 Москаль і 20 Жидів.

Урядові журналісти (газетярі) — на 41 чл.: 1 Москаль і 40 Жидів.

Головна Рада нар. господарства на 56 членів: 5 Москалів і 45 Жидів.

Бюро Першого Совіта Робітничих і Солдатських Депутатів в Москві — на 23 члени жадного Москаля, 19 Жидів.

Екзек. Ком. Всерос. Конґресу Робітничих і Селянських Депутатів — на 34 члени: 1 непевний Москаль і 33 Жиди.

Центр. Ком. 5-го Конґресу — на 62 члени: 6 Москалів, 43 Жидів.

Центр. Комітет соц. дем. робітничої партії — на 12 членів: 3 Москалї і 9 Жидів.

Комісія розслїду старого правліня — на 7 членів: 2 Москалї і 5 Жидів.

Комісія відбудови міста Ярослава — всего 2 Жиди.

Комісія здоровля — на 5 членів жадного Москаля і 4 Жиди.

Крім Москалїв і Жидів входять в урядовий склад ще инші люди. В усїх урядах, що доси вичислені сей склад представляєсь загально так: на загальне число 545 осіб, є:

Москалів 30; Жидів 447; Поляків 2; Чехів 1; Караїт (Жид) 1; Лотишів 34; Фінів 3; Вірменів 12; Грузинів 1; Імеретієць 1; Мадяр 1; Німців 12.

Отже як бачимо, то на кождого Москаля-урядника припадає майже 15 урядників Жидів, так, що всю роботу очевидно роблять за Москалів Жиди, а Москалї-комуністи лише похожають, диктують та посвистують...

Др. ГР. НОВАК

(M. D., C. M. McGILL; L. R. C. P.)

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР І ХІРУРҐ

УРЯДОВІ ГОДИНИ:

від 11 до 12; від 2 — до 5; і від 7 — до 9 в вечер.

АДРЕСА:

Dr. G. NOVAK

459 SELKIRK AVE., — WINNIPEG, MAN.

Телєфон: Ст. Джан 4351

Др. ІВАН ОРОБКО

(M. D., C. M. McGILL; L. M. C. C.)

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР І ХІРУРҐ-ОПЕРАТОР.

Спеціяліст від жіночих хоріб.

ГОДИНИ:

11 до 1 перед пол., 2 до 6 по пол., 8 до 10 вечером.

Телєфон: 2299

АДРЕСА: 205 MOSER-RYDER BLOCK,

Напроти „Кінґ Едвард" Готелю.

101-st STREET, — — EDMONTON, ALTA.

ДЕНТИСТ

Др. Г. К. ГЕНДЕРСОН

541½ СЕЛКІРК АВЕ., ВІННІПЕҐ, МАН.

(Стейман Блок)

ГОДИНИ ОФІСОВІ:

Кождого дня від 9 рано до 9 в вечер.

В нас розмовитесь по українськи.

Ручу за повне вдоволенє. Памятайте на адресу, яка є:

Dr. HUGH K. HENDERSON

541½ SELKIRK AVE., — — WINNIPEG, MAN.

Steiman Block. Phone St. John 2447.

